

PANGEA

PPV 2016. LOT 2 - BASHKITE KUKES, DIBER

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

Harritim e Planeve te Pergjithshme Vendor per 26 Bashki ne Shqiperi

Raport i Përfundimtar-Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Vendor
Bashkia Diber

Dhjetor 2016

Informacion mbi Studimin:

VSM: RAPORT PËRFUNDIMTAR:
VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR

Emri: PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR, BASHKIA DIBËR

Autoriteti Propozues: BASHKIA DIBËR

Projektues: PANGEA & A&I Design

Bashkeautor: Ani Kallfa (Eksperte e Certifikuar)
Ing. Mjedisi. Fatjona Levani
Ing. Mariglen Sakolli (Ekspert i Certifikuar)
Team Leader: Prof. Urb. Daniele Rallo
Project Coordinator: Ark. Urb. Indrit Hamiti
Key Staff:
Urb. Raffaele Gerometta
Prof. Ark. Francesca Calace
Prof. Ark. Anna Bruna Menghini
Prof. Ark. Michele Montemurro
Dott. Paolo Trevisani
Ing. Franco Di Biase
Ing. prof.as Hektor Cullufi
Ing. Eletttra Lowenthal
Ing. Lirije Shqyti
Urb. Lisa De Gasper
Ing. Edmond Leka

Data SHTATOR 2016

Fotjona Levani
Aprovuar nga:
Saidjon Kodhelaj

Administrator: Saidjon Kodhelaj

6D-Plan.Sh.P.K

LN-1503-05-2016 (NIPT: L62717405H)

Vleresues i Ndikimit ne Mjedisi dhe Auditues Mjedisor

TABELA E PERMBAJTJES

KAPITULLI 1: PERMBLEDHJE JO-TEKNIKE	7
1.1 Hyrje.....	7
1.2 Kuadri i vleresimit	10
1.3 Objektivat e Vleresimit Strategjik Mjedisor.....	11
1.4 Vleresimi Mjedisor.....	12
KAPITULLI 2: HYRJE	13
2.1 Cfare eshte Vleresimi Strategjik Mjedisor	13
2.2 Kuadri ligjor i VSM	13
2.3 Fazat kryesore te procesit te VSM-se	14
2.4 Nevoja dhe metodologjia per hartimin e raportit te VSM	16
KAPITULLI 3: PERSHKRIM I PERGJITHSHEM I PLANIT.....	19
3.1 Qellimi, vizioni dhe objektivat kryesore te Planit	19
3.2 Kuadri ligjor qe lidhet me hartimin e Planeve te Pergjithshme Vendore.....	27
3.3 Lidhja e planit me politika dhe dokumente te tjere	31
KAPITULLI 4: PERSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE NE TERRITORIN E BASHKISE DIBER.....	46
4.1 Toka	46
4.1.1 Ndërtimi gjeologjik	46
4.1.1.1 Aspekte të gjeologjisë së Albanidëve.....	46
4.1.1.2 Tipare neotektonike të Ultësirës së Dibrës	48
4.1.1.3 Formacionet shkëmbore	51
4.1.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike dhe rreziqet gjeologjike.....	54
4.1.2.1 Formacionet litologjike, inkuadrimi gjeologjik i tyre.....	54
4.1.2.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit	55
4.1.3 Sizmiciteti	65
4.1.3.1 Aktiviteti sizmik dhe sizmotektonika e rajonit të Dibres	65
4.1.3.2 Rreziku sizmik i rajonit të bashkisë Diber.....	68
4.1.4 Pasuritë minerale të bashkise Dibër.....	71
4.1.4.1 Mineralizimet e bakrit.....	72
4.1.4.2 Boksitet	74
4.1.4.3 Mineralizimet e hekurit.....	74
4.2 Ajri.....	75
4.2.1 Cilesia e ajrit dhe shkaqet kryesore te ndotjes se tij.....	75

4.3	Faktoret Klimatike	77
4.3.1	Permbytjet.....	80
4.4	Uji.....	81
4.4.1	Burimet e Ujit	81
4.4.2	Cilesia e burimeve ujore	85
4.4.3	Kushtet hidrogeologjike	85
4.4.4	Perdorimi i ujit.....	87
4.5	Biodiversiteti, pyjet, zonat e mbrojtura dhe monumentet e natyres	90
4.5.1	Flora dhe fauna.....	90
4.5.2	Pyjet.....	92
4.5.3	Zonat e Mbrojtura	94
4.5.5	Brezi i gjelbër Evropian.....	106
4.5.6	Monumentet e natyres	107
4.6	Mbetjet	109
4.7	Zhurma.....	115
4.8	Popullsia dhe asetet materiale	116
4.8.1	Treguesit demografike kryesore	116
4.8.2	Te tjera informacione sociale	118
4.8.3	Ekonomia.....	121
4.9	Trashegimia kulturore dhe historike	127
4.10	Peizazhi	130
KAPITULLI 5: TENDENCAT E MUNDSHME NE TE ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA "0")		136
5.1	Toka	136
5.2	Ajri.....	137
5.3	Faktoret Klimatike	137
5.4	Uji.....	138
5.5	Biodiversiteti.....	138
5.6	Mbetjet.....	139
5.7	Zhurma.....	139
5.8	Popullsia dhe asetet materiale	139
5.9	Trashegimia Kulturore	139
5.10	Peizazhi	140
KAPITULLI 6: BAZA PER PERGATITJEN E VLERESIMIT MJEDISOR		141
6.1	Percaktimi i Objektivave Mjedisore.....	141

6.2	Detyrimet e specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise	143
6.3	Identifikimi i ndikimeve mjedisore - metodologjia.....	153
6.4	Metodika e vleresimit te ndikimit ne mjedis	155
6.5	Vleresimi i Impakteve Kumulative te Projekteve Specifike	157
KAPITULLI 7: VLERESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS NE NIVEL OBJEKTIVASH STRATEGJIKE		159
7.1	Vleresimi i objektivave te planit te pergjithshem vendor te bashkise Diber.....	159
7.1.1	Plani i Menaxhimit te Zones se Mbrojtur Korab-Koritnik dhe perputhshmeria me PPV per Bashkine Diber	168
KAPITULLI 8: VLERESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS TE PROJEKTEVE SPECIFIKE		177
8.1	Ndikimet e projekteve specifike ne mjedis	179
8.4.1	Toka	187
8.1.2	Ajri	188
8.1.3	Faktoret klimatike	188
8.1.4	Uji	189
8.1.5	Natyra	190
8.1.6	Mbetjet.....	192
8.1.7	Ndotja prej zhurmes.....	193
8.1.8	Popullatat dhe asetet materiale.....	193
8.1.9	Trashegimia kulturore	194
8.1.10	Peisazhi.....	195
8.1.11	Konkluzion mbi vleresimin	196
8.2	Ndikimet kumulative	197
8.2.1	Impaktet Kumulative te Projekteve specifike	198
8.4.1	Ndikime ne burimet natyrore dhe zonat e mbrojtura	202
8.3.2	Ndikime ne cilesine e ujit	206
8.3.3	Ndikime ne cilesine e ajrit dhe zhurmat.....	209
8.3.4	Ndikime ne menaxhimin e mbetjeve	211
8.3.5	Ndikime mbi peisazhin dhe trashegimine kulturore	213
8.4	Impaktet nderkufitare	215
8.4.1	Toka	215
8.4.2	Ajri	215
8.4.3	Faktoret klimatike	215
8.4.4	Ujrat.....	215

8.4.5	Natyrë	215
8.4.6	Mbetjet.....	215
8.4.7	Ndotja nga zhurmat.....	215
8.4.8	Popullatat dhe asetet materiale.....	216
8.4.9	Trashegimia Kulturore	216
8.4.10	Peisazhi.....	216
KAPITULLI 9. UDHEZIME DHE MASAT ZBUTESE.....		217
9.1	Toka	217
9.2	Ajri.....	218
9.3	Faktoret klimatike.....	220
9.3.1	Masat zbutese ndaj ndryshimeve klimaterike	220
9.3.2	Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike	220
9.4	Uji.....	221
9.5	Mjedisi natyror	223
9.6	Mbetjet.....	225
9.7	Zhurmat	226
9.8	Popullsia dhe asetet materiale	227
9.9	Trashegimia kulturore	227
9.10	Peisazhi	228
9.10.1	Strategjia e Peizazhit	228
9.10.2	Masat e pergjithshme zbutese ndaj peizazhit.....	229
9.10.3	Faza e ndertimit.....	229
KAPITULLI 10: MONITORIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS.....		231
KAPITULLI 11: PROCESI I KONSULTIMEVE.....		236
SHTOJCAT		237
SHTOJCA 01: Minutat e Takimeve Konsultative		237
SHTOJCA 02: Bibliografi dhe Referenca.....		248

SHKURTIME

AKM	Agjencia Kombetare e Mjedisit
AKPT	Agjencia Kombetare e Planifikimit te Territorit
ARM	Agjencia Rajonale e Mjedisit
BB	Banka Boterore
BE	Bashkimi Evropian
BER	Burimet e Energjise se Rinovueshme
BMA	Bimet medicinale dhe aromatike
ERE	Enti Rregullator i Energjise
GHG	Shkarkimet e gazeve sere
IEA	Zona me Rendesi Ekologjike
INSTAT	Instituti i Statistikave
IOM	Organizata Nderkombetare per Migrimin
IPA	Instrumenti per Asistencen e Para-Anetaresimit
ITUN	Implant i Trajtimit te Ujerave te Ndotur
IUCN	Unioni Nderkombetar per Ruajtjen e Natyres
KE	Komisioni Evropian
KKT	Keshilli Kombetar i Territorit
KM	Keshilli i Ministrave
Konventa e Espoo	Konventa per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis ne Kontekst Nderkufitar se bashku me Amendimet dhe Protokollet
KTZH	Komiteti Teknik i Zhurmave
LAeq	Niveli i zhurmave urbane
MRR	Mbetje te rrezikshme
MZHU	Ministria e Zhvillimit Urban
NATURA 2000	Rrjeti i zonave te mbrojtura te natyres ne territorin e Bashkimit Evropian
NBSAP	Strategjia Kombetare e Biodiversitetit dhe Plani i Veprimit
NJQV	Njesi e Qeverisjes Vendore
OM	Objektiv Mjedisor
OSHEE	Operatori i Shperndarjes se Energjise Elektrike
PKPZM	Programi Kombetar i Punes per Zonat e Mbrojtura
PT	Planifikim I Territorit
SBERAJ	Strategjia e Bashkimit Evropian per Rajonin Adriatiko - Jonian
SEE	Strategjia e Evropes Jug-Lindore
SKMIU	Strategjia Kombetare per Menaxhimin e Integruar te Ujerave
SKMM	Strategjia Kombetare per Menaxhimin e Mbetjeve
SKZHI	Strategjia Kombetare per Zhvillim dhe Integrim 2014-2020
VKM	Vendim i Keshillit te Ministrave
VNM	Vleresim i Ndikimit ne Mjedis
VSM	Vleresimi Strategjik Mjedisor

Informacion mbi Studimin:

VSM: RAPORT PËRFUNDIMTAR:
VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR

Emri: PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR, BASHKIA DIBËR

Autoriteti Propozues: BASHKIA DIBËR

Projektues: PANGEA & A&I Design

Bashkeautor: Ani Kallfa (Eksperte e Certifikuar)
Ing. Mjedisi. Fatjona Levani
Ing. Mariglen Sakolli (Ekspert i Certifikuar)
Team Leader: Prof. Urb. Daniele Rallo
Project Coordinator: Ark. Urb. Indrit Hamiti
Key Staff:
Urb. Raffaele Gerometta
Prof. Ark. Francesca Calace
Prof. Ark. Anna Bruna Menghini
Prof. Ark. Michele Montemurro
Dott. Paolo Trevisani
Ing. Franco Di Biase
Ing. prof.as Hektor Cullufi
Ing. Elettra Lowenthal
Ing. Lirije Shqyti
Urb. Lisa De Gasper
Ing. Edmond Leka

Data SHTATOR 2016

Fatjona Levani
Aprovuar nga:
Saidjon Kodhela

Administrator: Saidjon Kodhela

6D-Plan.Sh.P.K

LN-1503-05-2016 (NIPT: L62717405H)

Vleresues i Ndikimit ne Mjedis dhe Auditues Mjedisor

KAPITULLI 1: PERMBLEDHJE JO-TEKNIKE

1.1 Hyrje

Bashkia Diber është pjesë administrative dhe territoriale e Qarkut Diber, i cili ka një sipërfaqe prej 863 km², shtrihet në verilindje të Shqipërisë, në dy anët e luginës së lumit Drin i Zi, në një terren kodrinor malor. Territori përshkohet nga dy vargmale me drejtimin veri-jug.

Në mes të këtyre dy vargmaleve gjendet lugina e lumit Drini i Zi, me drejtim Jug-Lindje, Veri-Perëndim. Lugina e këtij lumi, me thyerje e platforma, valëzime dhe thellime me bukuri fantastike, në dy anët e së cilës gjenden vargje të larta malore, e bëjnë mjaft interesant relievin e këtij qarku. Kufizohet në Veri-Lindje me Republikën e Kosovës dhe të Maqedonisë me një gjatësi kufitare 90 km. Në veri kufizohet me rrethin e Kukësit në 75 km vijë kufitare. Në perëndim me Mirditën 13 km vijë kufitare dhe me rrethin e Matit më 60 km vijë kufitare. Në jug me Bulqizën 27,8 km vijë kufitare.

Qellimi, vizioni dhe objektivat kryesore të Planit

Vizioni në të cilin bazohet strategjia territoriale e Dibrës ka synim në vecanti arritjen e një cilësie me të mirë jetese për popullsinë rezidente, me qasje më të mirë në shërbimet publike për të gjitha shtresat sociale dhe me mundësi më të mira punësimi përmes zhvillimit të potencialeve në fushën e bujqësisë, turizmit, natyres dhe energjisë.

Në përmbushje të këtij vizioni, janë hartuar 4 objektiva strategjike, të cilët synojnë të specifikojnë fokusin e zhvillimit të Bashkisë gjatë viteve të ardhshme. Është synuar që objektivat strategjike të jenë të prekshëm, specifike dhe të monitorueshëm, për të siguruar zbatueshmërinë e tyre.

Objektivi Strategjik 1 - Një cilësi më e mirë banimi në territorin e Dibrës

Kjo linjë e ndërhyrjes referohet në mënyrë të veçantë në Sistemin Urban dhe Strategjinë e Vendbanimeve dhe ka si fokus zhvillimin policentrik të bazuar në forcimin e hierarkisë së sistemeve urbane. Në veçanti tenton që të përmirësojë cilësinë urbane në aspektin fizik, me ndërhyrje kualifikimi dhe përmirësimi të kontekstit urban, si dhe përmirësimi të cilësisë dhe sasisë së shërbimeve bazë dhe në këtë mënyrë rritjen e numrit të vendbanimeve që kanë akses në shërbimet themelore të tilla si transporti, ujësjellësi, kanalizimet. Kjo linjë veprimi gjithashtu ndikon në situatën e banesave informale dhe sociale.

Cilësia urbane dhe rajonale i referohet kryesisht cilësisë së jetës së atyre që banojnë në territorin e Dibrës, gje që do të thotë se i kushton vëmendje pjesëve të ndryshme të territorit dhe marrëdhënieve midis sistemeve të ndryshme që e përbëjnë atë: të maleve dhe luginave, zonave urbane dhe fshatrave, poleve qendrore dhe zonave më periferike. Qendrat kryesore dhe fshatrat me të vegjel nga të cilat karakterizohet territori duhet të bëhen qendra të socializimit dhe të ofrimit të shërbimeve bazë. Për këto arsye nevojitet të vlerësohen rrugët dhe vendet publike si vende ofrimi të shërbimeve. Dimensionet e cilësisë së jetës janë të lidhura ngushtë me komponentët e tjerë, si ato ekonomike, infrastrukturore, sociale, mjedisore. Cilësia urbane dhe mjedisore nuk lidhet vetëm me aspektet materiale / fizike të qytetit dhe të territorit, por përfshin të gjithë sferën jomateriale të lidhur me mirëqenien lokale. Ajo përshtatet në këtë aspekt me masën e ndryshimeve demografike të lidhura veçanërisht me probleme të mëdha sociale, me shpopullimin e territorit dhe shërbimeve të shpërndara me karakter inkluziv dhe social. Në të njëjtën kohë merr rol qendror dhe ofrimi i shërbimeve dhe hapësirave për të rinjtë, me qëllim jo vetëm të ofroje mundësi për brezin e ri, por edhe për të jetuar dhe shijuar territorin në mënyrë të përgjegjshme, të vetedijshme dhe të motivuar. Si përmbledhje mund të themi që tema u perket hapësirave urbane, në kuptimin e zhvillimit urban, të gjendjes së ndertesave, pajisjeve dhe sistemit të parkimit, arredimit urban dhe

gjelberimit publik; shërbime individuale (kopshtet e femijeve, kujdesin për njerezit, rrjetet e kujdesit) dhe për kohën e lirë.

Indikatorët kyç janë:

- forcimi i rolit të Dibres si qendër kryesore e funksioneve të rangut rajonal;
- fuqizimi i lokaliteteve kryesore për të përmbushur kërkesën për aksesin ndaj shërbimeve;
- kualifikimi i shërbimeve bazë në lokalitetet me të vogla /fshatra.

Objektivi Strategjik 2 - Aksesimi më i mirë në zonën e brendshme të Dibres dhe vlerësimi i lidhjeve ndër-rajonale dhe ndërkufitare

Çështja e aksesibilitetit është në fakt e lidhur me infrastrukturizimin e zonës dhe konsiston në: levizjen e ngadalte, duke krijuar rrugët dhe itineraret që ndikojnë në shfrytëzimin e potencialeve turistike; transportin publik me racionalizimin dhe përmirësimin e shërbimit të mobilitetit publik lokal dhe lidhjen midis Dibres dhe pjesës tjetër të nivelit rajonal dhe kombëtar; qasja fizike që matet nga gjendja e infrastrukturave të mëdha (rruga e Arberit), rrjetit rrugor sekondar që ka nevojë për masa të rëndësishme për t'u përshtatur dhe përmirësuar.

Tema e aksesibilitetit vjen në një kuptim të gjerë, duke përfshirë si çështjet që lidhen me sistemin e lëvizshmërisë, ashtu dhe me zhvillimin e rrjeteve të infrastrukturës e të nenshërbimeve. Çështja e lëvizshmërisë i referohet si asaj në zonën e brendshme, në mes të qendrave kryesore dhe fshatrave më të vogla, ashtu edhe asaj të jashtme në një zonë më të gjerë. Temat janë ato të raporteve ndërmjet mënyrave të transportit, sigurisë rrugore dhe implementimit të shërbimeve lokale të transportit publik. Vendndodhja e Dibres në një pozicion ndërkufitar është një element i territorit që e bën atë të aftë të zhvillohet potencialisht, në sektorët e ndryshëm lokalë (bujqësore, komerciale, industriale, turizmi, etj). Në anën tjetër duhet të sigurohet lidhja e qendrave me zonat më të marginalizuara dhe aktualisht me cilësi më të ulët shërbimi. Problematike paraqitet cilësia e rrugëve të brendshme, të paaksesueshme në periudha të caktuara të vitit. Nevojitet të mendohen mënyra të reja të shërbimit të transportit që të jenë sa më eficientë ekonomikisht.

Në kuadrin e prodhimit dhe përdorimit të energjisë, skenarët e planit kërkojnë theksimin e përdorimit të burimeve hidroenergji.

Indikatorët kyç janë:

- Përmirësimi i lidhjeve të brendshme, në veçanti për lokalitetet kryesore e sekondare;
- Unifikimi i korridoreve të transportit me ato energjike për një organizim më të mirë të territorit.

Objektivi Strategjik 3 - Shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve mjedisore si në aspektin e turizmit ashtu dhe të energjisë dhe minierave

Kjo linjë e nderhyrjes i referohet kryesisht sistemit natyror dhe sistemit të ujërave. Tema qendrore është të optimizohet në mënyrë të qëndrueshme potenciali ekonomik i burimeve në zonë: nga njëra anë për të rritur turizmin përmes një oferte të organizuar në bazë të trashëgimisë mjedisore, peizazhit dhe kulturës në territor, nga ana tjetër për të shfrytëzuar burimet ujore në aspektin e prodhimit të energjisë si dhe burimeve minerare të përhapura.

Pasuria e burimeve natyrore të territorit duhet të jetë në radhë të parë e mbrojtur dhe administruar në mënyrë që të ruhet ose rivendoset cilësia e saj. Kjo në mënyrë të veçantë lidhet me ndotjen nga hedhja e mbeturinave dhe ujërave të zeza të patrajtuara në rrjedhat e ujit dhe në basenet ujore, me varferimin e pyjeve që rezultojnë nga menaxhimi i dobët i tyre, me praninë e aktivitetëve minerare që

edhe pse përfaqësojnë një potencial ekonomik, ato janë gjithashtu objekte të degradimit të mjedisit për t'u menaxhuar.

Sigurimi i cilësisë dhe ruajtja e burimeve natyrore është kusht i nevojshëm. Nje nga qellimet e këtij plani është strukturimi i një oferte të koordinuar turistike në nivel rajoni, duke siguruar një shërbim me cilësi të lartë, të plotë dhe konkurrues. Përdorimi i pakët i burimeve lokale është i lidhur me një veprim të dobët promovues nga ana e enteve lokale dhe mungesën e një strategjie globale të marketingut, me vështirësi për të bere te njohur jashte, ate që territori është në gjendje të ofrojë. Turizmi mund të jetë një pasuri e vërtetë për Dibren, megjithatë, duhen mjete, përfshirë dhe ato operative, për të ofruar shërbime për turistët dhe përdoruesit që lejojnë një transferim me të vërtetë aktiv të elementeve të identitetit, të përkatësisë dhe të mikpritjes.

Paralelisht territori i Dibres ka një kapital hidrik i cili mund të shfrytëzohet për projekte hidroenergjitike, me një rikthim afatshkurtër të ardhurash në ekonomine lokale. Ky është një element kyç rreth të cilit lëvizin interesat e investitorëve potenciale të cilët mund të jenë një faktor i rëndësishëm në zhvillimin ekonomik dhe për të përmirësuar shërbimet dhe infrastrukturën. Në një kontekst dhe në një kohë kur burimet publike janë të kufizuara, është thelbësore mundësi i formave të partneritetit publik-privat, që synon zbatimin e masave të cilat nga njëra anë janë në gjendje të kthehen në përfitim për komunitetin dhe në anën tjetër të sigurojnë investitorët për qëndrueshmërinë ekonomike dhe financiare të operacionit. Marrëveshjet publike-private, në forma të ndryshme praktike, janë një nxitje e nevojshme për investimet ekzistuese.

Mbrojtja, promovimi, njohja, duket të jenë elementet në qendër të strategjive të nevojshme për të shfrytëzuar këtë trashëgimi të madhe, e aftë për gjenerimin e lëvizjeve të reja turistike dhe ekonomike. Treguesit kryesore janë si më poshtë:

- Cilësia e mjedisit nepermjet reduktimit të ndotësve, rritja e sigurisë së brendshme dhe menaxhimi më i mirë i mbeturinave (në veçanti uljen e ndotjes në Drin);
- Zhvillimi i turizmit malor dhe ekoturizmit;
- Perfitimi ekonomik në shkallë lokale nga investimet në sektorin e energjisë dhe minierave.

Objektivi Strategjik 4 - Vlerësimi i zinxhirit të prodhimit lokal

Vlerësimi i zinxhirit të prodhimit lokal i cili, duke u bazuar në sistemin e bujqësisë dhe atë artizanale lokal, ngre nevojën për të kombinuar njohuritë tradicionale me ekzigjencat e inovacionit të modeleve të prodhimit dhe infrastrukturave të lidhura me to në mënyrë që të jenë në treg në kushte konkurruese. Në zonen e Dibres ka burime territoriale, por edhe profesionale, që duhen ri-zbuluar në mënyrë që të promovohen traditat dhe njohuritë lokale. Nga ana tjetër janë të nevojshme edhe proceset inovative, të cilat nuk janë të lidhura domosdoshmërisht me produktet, por me mënyrën në të cilën këto produkte prodhohen dhe tregtohen. Nevoja është nga njëra anë për të koordinuar dhe të integruar kompanitë / forcuar shërbimet e kompanive dhe nga ana tjetër për të bërë produktet të njohur dhe kualifikuar. Inovacioni dhe promovimi i sistemit të prodhimit, mund të luajë një rol edhe në aktivizimin e marrëdhënieve me qendrat e mësimi / hulumtimeve / universiteteve edhe jashtë territorit.

Promovimi i dobët i produkteve vendore është i lidhur pjesërisht me mungesën e integritetit midis komponentëve të ndryshëm të transformimit: territorit, prodhimit, marketingut, trajnimeve. Kjo mungesë kufizon aftësinë për t'i dhënë vlerën neto çdo burimi potencial për zhvillim ekonomik lokal. Vlerësimi i ulët mund t'i atribuohet mungesës së formave të përfshirjes dhe mungesës së rrjeteve organizative të brendshme ndërmjet sektorëve ekonomikë dhe vete sektoreve. Thelbesore, në këtë kontekst, është krijimi i një marke, si një element i rëndësishëm për të dhënë identitetin dhe njohjen territorit, si dhe promovimin e markave të produkteve të njohura për specifikat territoriale.

Për krijimin e markës mund të krijohet një sinergji e ngushtë mes kerkimit, kërkimit të aplikuar, eksperimentimit, prodhimit, universitetit me trajnimet në fushën e bujqësisë, së bashku me prodhuesit vendore. Inovacioni është shumë i rëndësishëm si proces. Nevoja për të nxitur dhe zhvilluar koordinimin dhe integrimin mes ndërmarrjeve funksionon edhe për forcimin e shërbimeve për bizneset si një mjet për të përmirësuar konkurrueshmërinë e produkteve. Promovimi i një kulture bashkëpunimi në rrjet, kryesisht ka të bëjë me fushat e kërkimit dhe inovacionit, marrëdhëniet me sistemin e kredive dhe iniciativat e ndërkombëtarizimit.

Indikatorët kyç janë:

- Përmirësimi dhe vlerësimi i zinxhirit bujqësor deri në krijimin e një Marke për prodhimet lokale;
- Rikompozimi i tokave dhe vlerësimi i tyre në pllajën e Peshkopisë, Maqellares e Drinit;
- Modernizimi i strukturave të shërbimit në sektor.

1.2 Kuadri i vlerësimit

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) është një nga instrumentet kyç për integrimin e ceshtjeve mjedisore dhe parimeve të zhvillimit të qëndrueshëm në planifikimin strategjik dhe vendim-marrjen. Ai është një mjet i njohur globalisht për planifikimin me pjesëmarrje që përdoret për të analizuar dhe përfshirë ceshtjet e mjedisit në politikën, planet dhe programet e propozuara.

Vlerësimi Strategjik Mjedisor mund të kuptohet si *“një proces sistematik i cili parashikon dhe vlerëson efektet e mundshme mjedisore gjatë hartimit të një plani apo programi, me qëllim adresimin e këtyre efekteve në mënyrë të pershtatshme që në fazat me të hershme të vendim-marrjes”*.

Qëllimi i VSM-së është të identifikojë, përshkruajë dhe vlerësojë të gjitha ndikimet negative të rëndësishme në mjedis, që mund të rezultojnë nga zbatimi i planit ose programit, si edhe të japë alternativën më të favorshme për zhvillimin e tij nga pikepamja mjedisore. Në raportin e VSM-së duhet të përfshihen edhe masat që duhet dhe mund të merren për mënjanimin dhe zbutjen e ndikimeve negative nga zbatimi i planit ose programit.

Ai mund të perkufizohet si garantimi që konsideratat mjedisore informojnë dhe integrohen në vendim-marrjen strategjike në mbështetje të një zhvillimi të qëndrueshëm dhe të shëndetshëm nga këndvështrimi mjedisor. Me konkretisht, procesi i VSM-së mbështet autoritetet përgjegjëse për planet dhe programet, si dhe vendim-marrësit, që të marrin në konsideratë:

- Tendencat kyç mjedisore, potencialet dhe shqetesimet që mund të prekin apo mund të preken nga plani apo programi;
- Objektivat dhe indikatorët mjedisore që janë në përputhje me planin apo programin;
- Efektet e mundshme dhe të konsiderueshme mjedisore të opsioneve të propozuara dhe të zbatimit të planit apo programit;
- Masat për të shmangur, zvogëluar apo zbutur efektet negative dhe ato për të rritur e përforcuar efektet pozitive;
- Pikepamje, sugjerime dhe informacion nga autoritetet përkatëse, publiku dhe – sipas rastit – vendet fqinje që preken nga zbatimi i planit apo programit.

Në përgjithësi, VSM-ja aplikohet për plane, programe, politika dhe dokumente të tjera me natyrë strategjike (përfshirë mundësisht edhe dokumentet ligjore).

Kuadri ligjor i VSM-së përfshin në mënyrë të detyrueshme Ligjin Shqiptar për VSM-në, ndërkohe që, për të qenë koherent, nuk është lënë menjëherë edhe kuadri ligjor ndërkombëtar. Referencat përkatëse ligjore janë dhënë më poshtë:

- *Ligji nr. 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”*
- *Direktiva 2001/42/EC e Komisionit Evropian*

- *Protokolli i VSM-se i hartuar dhe miratuar ne Konventen e Espoo (UNECE)*
- *VKM 219, datë 11.3.2015 "Për përcaktimin e rregullave të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesen publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor".*

1.3 Objektivat e Vlerësimit Strategjik Mjedisor

Bazuar ne analizen e:

- Detyrimeve te specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise,
- Situates ekzistuese te mjedisit, dhe
- Ndikimeve potenciale mjedisore qe mund te shkaktohen nga aktivitetet e parashikuara ne Plan

Raporti i VSM-se percakton sektoret me te rendesishem mjedisore dhe objektivat mjedisore si me poshte:

- **Toka**
  - *Objektiva Mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrueshem te takes dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kunder erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave te kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku eshte e mundur.*
  - *Objektiva Mjedisore 2 (OM 2): Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures; perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme; rigjenerimi i mjedisve te kontaminuara apo te degraduara. Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.*
- **Ajri**
  - *Objektiva Mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes se objektivave afatgjata per sasite vjetore te shkarkimeve te ndotesve, per te arritur perputhshmerine me kufijte maksimale te lejueshem nga BE per shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i clirimit te lendeve ndotese ne ajer dhe gazeve te efektit sere. Izolimi i burimeve te ndotjeve te ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).*
- **Faktoret klimatike**
  - *Objektiva Mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastruktures ne pergjigje te ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore te emetimeve te gazeve sere ne nivelet e percaktuara ne SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)*
- **Uji**
  - *Objektiva Mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe siperfaqesore, ujerat e njelmet, dhe burimet e ujit te pijshem, mbrojtja e tyre nga ndotja. Perdorimi me efikasitet i ujit. Mbrojtje e shtreterve dhe brigjeve te lumenjve.*
- **Mjedis natyror**
  - *Objektiva Mjedisore 6 (OM 6): Konservimi dhe mbrojtja e popullatave dhe biodiversitetit, llojeve dhe habitateve te rrezikuara.*
  - *Objektiva Mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave qe kane nje status te vecante mbrojtjeje, prej aktiviteve me ndikime te konsiderueshme.*
- **Mbetjet**
  - *Objektiva Mjedisore 8 (OM 8): Vendasja e sistemeve te sigurta dhe efikase te menaxhimit te mbetjeve. Kompletimi teresor i infrastruktures se landfilleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.*
- **Zhurma**
  - *Objektiva Mjedisore 9 (OM 9): Reduktimi i ndotjes se zhurmes/akustike dhe perafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.*

➤ **Popullsia dhe asetet materiale**

- *Objektiva Mjedisore 10 (OM 10): Permiresimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe levizshmerise se qendrueshme. Permiresimi i kushteve te jeteses dhe banesave. Permiresimi i shendetit dhe cilesise se jetes te komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes se pavullnetshme dhe kompensimi i pershtatshem. Reduktimi i kohes dhe gjatesise se udhetimit dhe promovimi i mjeteve te transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Permiresimi i aksesit ndaj sherbimeve baze.. Permiresimi i sigurise rrugore.*

➤ **Trashegimia Kulturore**

- *Objektiva Mjedisore 11 (OM 11): Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.*

➤ **Peisazhi**

- *Objektiva Mjedisore 12 (OM 12): Garantimi i ruajtjes se peisazheve te vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese ne nivel kombetar dhe krijimi i nje imazhi peisazhi me cilesi te larte. rritja e hapësirave te gjelbra per aktivite krijuese dhe promovimin e natyres.*

➤ **Urbanistika**

- *Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit*

Shpjegimi i percaktimit te objektivave mjedisore jepet ne seksionet ne vijim.

1.4 Vleresimi Mjedisor

Objektivat e percaktuara mjedisore duhet te jene ne perputhje me Ligjin 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor", objektivat e percaktuara ne SKZHI II dhe Direktiven 2001/42/KE, te cilat jane te rendesishme per te vleresuar politikaten dhe projektet qe parashikon Plani per te arritur objektivat e tij. Per te percaktuar rendesine e objektivave mjedisore, duhet te vleresohet perputhshmeria e objektivave dhe politikave te Planit me objektivat e percaktuara mjedisore. Vleresimi i perputhshmerise krijon konflikte apo veprime te ndersjellta mes objektivave dhe politikave te ndryshme, si dhe konflikte te theksuara interesi mes objektivave; te gjitha keto duhen vene ne dukje vecanerisht ne pjesen e vleresimit te projekteve pecifike te Planit.

Pasi jane kualifikuar projektet ne kendveshtrimin e objektivave mjedisore, sipas matrices numerike (nga -1 deri ne 3), jane llogaritur mesataret per secilen nderhyrje te parashikuar ne PPV. Kjo mesatare merr ne konsiderate te gjitha aspektet mjedisore:

- Toka;
- Burimet natyrore;
- Ndotsit e ajrit;
- Gazet sere;
- Uji;
- Biodiversiteti;
- Zonat e mbrojtura;
- Mbetjet;
- Zhurma;
- Popullsia;
- Trashegimia kulturore
- Peisazhi.
- Urbanistika

KAPITULLI 2: HYRJE

2.1. Cfare eshte Vleresimi Strategjik Mjedisor

Vleresimi Strategjik Mjedisor (VSM) eshte nje nga instrumentet kyc per integrimin e ceshtjeve mjedisore dhe parimeve te zhvillimit te qendrueshem ne planifikimin strategjik dhe vendim-marrjen. Ai eshte nje mjet i njohur globalisht per planifikimin me pjesemarrje qe perdoret per te analizuar dhe perfshire ceshtjet e mjedisit ne politikat, planet dhe programet e propozuara.

Vleresimi Strategjik Mjedisor mund te kuptohet si *"nje proces sistematik i cili parashikon dhe vlereson efektet e mundshme mjedisore gjate hartimit te nje plani apo programi, me qellim adresimin e ketyre efekteve ne menyre te pershtatshme qe ne fazat me te hershme te vendim-marrjes"*.

Qëllimi i VSM-së është të identifikojë, përshkruajë dhe vlerësojë të gjitha ndikimet negative të rëndësishme në mjedis, që mund të rezultojnë nga zbatimi i planit ose programit, si edhe të japë alternativën më të favorshme për zhvillimin e tij nga pikepamja mjedisore. Në raportin e VSM-së duhet të përfshihen edhe masat që duhet dhe mund të merren për mënjanimin dhe zbutjen e ndikimeve negative nga zbatimi i planit ose programit.

Ai mund te perkufizohet si garantimi qe konsideratat mjedisore informojne dhe integrohen ne vendim-marrjen strategjike ne mbeshtetje te nje zhvillimi te qendrueshem dhe te shendetshem nga kendveshtrimi mjedisor. Me konkretisht, procesi i VSM-se mbeshtet autoritetet pergjegjese per planet dhe programet, si dhe vendim-marresit, qe te marrin ne konsiderate:

- Tendencat kyc mjedisore, potencialet dhe shqetesimet qe mund te prekin apo mund te preken nga plani apo programi;
- Objektivat dhe indikatoret mjedisore qe jane ne perputhje me planin apo programin;
- Efektet e mundshme dhe te konsiderueshme mjedisore te opsioneve te propozuara dhe te zbatimit te planit apo programit;
- Masat per te shmangur, zvogeluar apo zbutur efektete negative dhe ato per te rritur e perforcuar efektet pozitive;
- Pikepamje, sugjerime dhe informacion nga autoritetet perkatese, publiku dhe – sipas rastit – vendet fqinje qe preken nga zbatimi i planit apo programit.

Ne pergjithesi, VSM-ja aplikohet per plane, programe, politika dhe dokumente te tjere me natyre strategjike (perfshire mundesisht edhe dokumentet ligjore).

2.2. Kuadri ligjor i VSM

Kuadri ligjor i VSM-se perfshin ne menyre te detyrueshme Ligjin Shqiptar per VSM-ne, nderkohe qe, per te qene koherent, nuk eshte lene menjane edhe kuadri ligjor nderkombetar. Referencat perkatese ligjore jane dhene me poshte:

- *Ligji nr. 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor"*, i cili ka per qellim te siguroje mbrojtje te larte te mjedisit dhe zhvillim te qendrueshem, permes perfshirjes se ceshtjeve te mjedisit gjate hartimit, miratimit, rishikimit, ndryshimit ose modifikimit te planeve a programeve me pasoja te mundshme negative ne mjedis. Ligji percakton institucionet dhe autoritete perkatese, detyrat dhe pergjegjesite e tyre, si dhe rregullat e procedures per kryerjen e vleresimit strategjik mjedisor. Ligji eshte perafruar me Direktiven 2001/42/KE, date 27 qershor 2001. Me shume informacion gjendet ne http://www.legislacioni.gov.al/frontend/change_documents/129.
- *Direktiva 2001/42/EC e Komisionit Evropian mbi vleresimin e efekteve ne mjedis prej planeve apo programeve te caktuara (Direktiva e VSM-se)*. Me shume informacion gjendet ne <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>.

- *Protokolli i VSM-se i hartuar dhe miratuar ne Konventen e Espoo (UNECE). Me shume informacion gjendet ne http://www.unece.org/env/eia/sea_protocol.htm.*
- *VKM 219, datë 11.3.2015 "Për përcaktimin e rregullave të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesen publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor". Me shume informacion gjendet: http://www.mjedisi.gov.al/files/userfiles/VNM_Paraprake/VKM_219_date_11_03_2015_pu_bliku_VSM.pdf*

2.3. Fazat kryesore te procesit te VSM-se

Sipas ligjit 91/2013 "Për VSM", procesi i vlerësimit strategjik mjedisor kalon detyrimisht në këto faza të njëpasnjëshme:

- a) Njoftimi i ministrisë nga autoriteti propozues;
- b) Konsultimi me grupet e interesit për çështjet që do të trajtohen në raportin e VSM-së;
- c) Hartimi i raportit paraprak dhe konsultimi me grupet e interesit dhe publikun ne lidhje me të;
- d) Hartimi i raportit përfundimtar të Vlerësimit Strategjik Mjedisor;
- e) Shqyrtimi i propozimit dhe deklarata e ministrit;
- f) Vendimi i autoritetit miratues;
- g) Monitorimi dhe raportimi i pasojave në mjedis të planit apo programit.

Ne dy tabelat me poshte pershkruehen fazat kryesore te procesit te VSM-se.

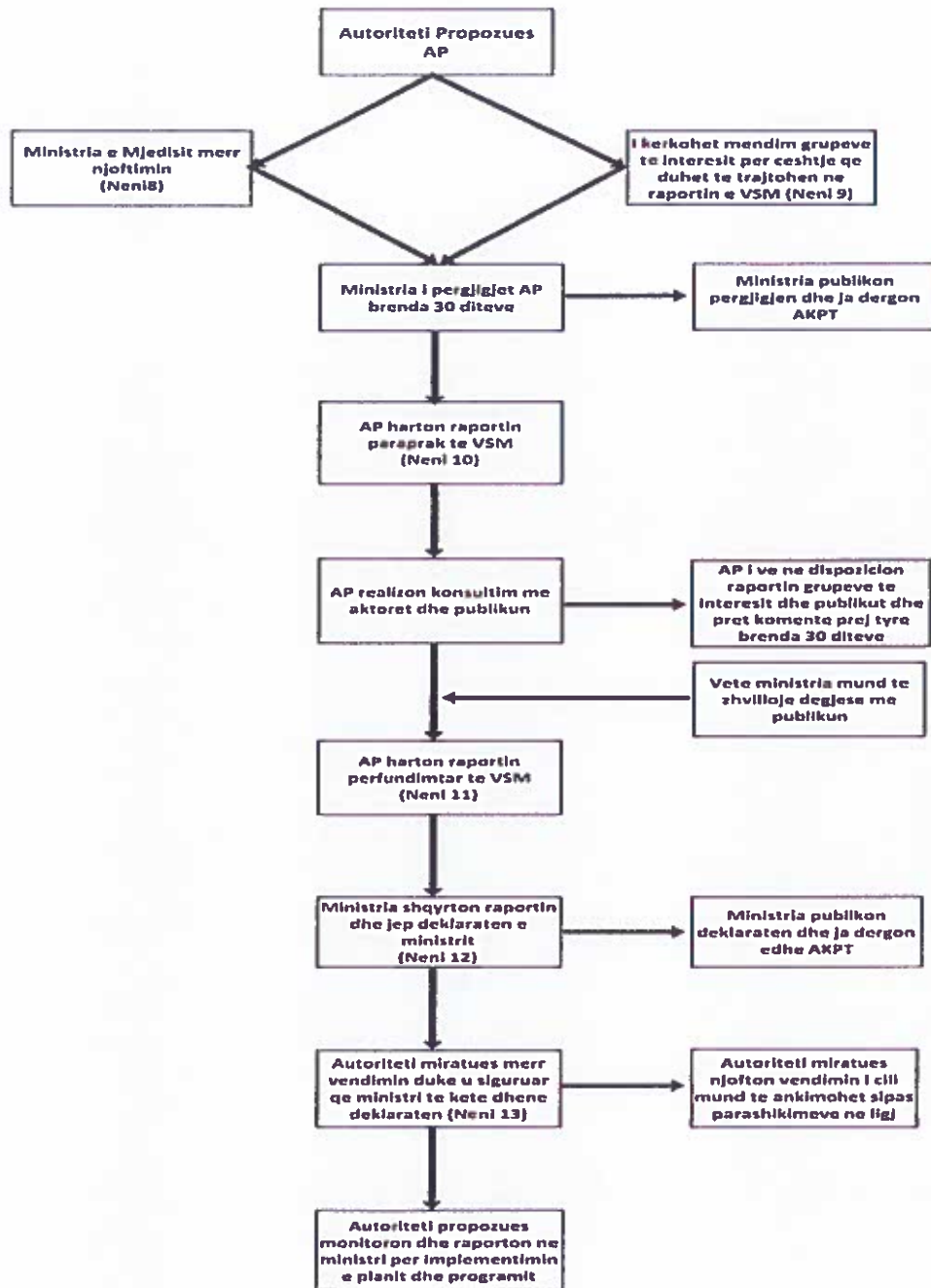
Tabela 2.1: Fazat kryesore te procesit te VSM-se

Faza	Pershkrimi
Shqyrtimi	Gjate shqyrtimit identifikohet nevoja per VSM qe aplikohet ne nje plan, program apo projekt specifik. Shqyrtimi si proces fokuson burimet tek ato plane, programe apo projekte te cilat mund te shkaktojne efekte te konsiderueshme ne mjedis dhe shendet, dhe perjashton nga procesi i VSM-se ato te cilat kane ndikime te vogla, ose nuk kane fare ndikime. <i>Qellimi i shqyrtimit eshte te identifikojne nese VSM-ja duhet te aplikohet per nje plan, program apo projekt specifik.</i>
Studimi i shtrirjes / qellimit te VSM	Ceshtjet e identifikuar gjate studimit te shtrirjes /qellimit te VSM-se do te orientojne vleresimin e gjendjes baze te mjedisit, vleresimin aktual te ndikimeve te pritshme dhe konsideratat per opsione te mundshme alternative. VSM-ja merr ne konsiderate perfshirjen e aspekteve me te gjera mjedisore apo sociale, sic jane adaptimet ndaj ndryshimeve klimatike, mundesite per punesim etj. <i>Qellimi i kesaj faze eshte te percaktohen ceshtjet kyc qe duhen adresuar ne raportin e VSM-se.</i>
Analiza e gjendjes ekzistuese	Analiza e gjendjes ekzistuese do te perbeje bazen per vleresimin e ndikimeve dhe perpillimin e skemes se monitorimit. Per VSM-ne eshte e rëndesishme qe te pervijohen tendencat e mundshme ne te ardhmen – keshtu qe duhet te behet analiza e tendencave ne te kaluaren, me qellim qe te parashikohen zhvillimet qe do te ndodhin ne te. Vleresimi i ndikimeve te pritshme nuk mund te behet pa kuptuar mire gjendjen ekzistuese te ceshtjeve kyc te identifikuar ne studimin e shtrirjes/qellimit te VSM-se. <i>Qellimi i analizes se gjendjes ekzistuese eshte qe te orientoje drejt nje specifikimi me te mire te ceshtjeve kyc, dhe nje identifikimi me te mire te problemeve kryesore qe lidhen me planet, programet apo projektet perkatese.</i>

<p>Analiza e ndikimeve dhe formulimi i masave zbutese</p>	<p>VSM-ja analizon efektet e konsiderueshme negative si dhe ato pozitive te planeve te propozuara. Nje nga perfitimet kryesore prej VSM-se eshte se ai mundeson identifikimin e efekteve mjedisore te nje numri projektsh te perfshira ne dokumentin strategjik, dhe si i tille ai do te adresojë efektet e pritshme kumulative, te cilat mund te rezultojne prej aktiviteteve te vogla individualisht, por te konsiderueshme te marra se bashku, qe do te kryhen per nje periudhe te caktuar kohore.</p> <p>Ne vijim te rreziqeve dhe ndikimeve te identifikuar, VSM-ja sugjeron masa zbutese per te adresuar efektet e pritshme negative si dhe per te rritur ndikimet pozitive qe do te vijne nga zbatimi i planeve, programeve apo projekteve perkatese. <i>Kjo faze ka per qellim te vleresojë efektet e konsiderueshme negative dhe pozitive te planeve perkatese, dhe, ne vijim te konkluzioneve te analizës së ndikimeve, të marrë në konsideratë alternative dhe opsione, dhe të formulojë masat zbutese për të parandaluar, reduktuar dhe, sa më shumë të jete e mundur, të kompensojë çdo ndikim të konsiderueshem negative të planeve programeve apo projekteve perkatese.</i></p>
<p>Hartimi i raportit të VSM-se</p>	<p>Raporti i VSM-se përmbledh të gjitha gjetjet dhe konkluzionet e nxjerra gjatë procesit të VSM-se dhe shërben si bazë për konsultimet me autoritetet perkatese dhe grupet e tjera të interesit. <i>Qellimi i kesaj faze eshte pergatitja e nje raporti te shkruar mire dhe te kuptueshem, i cili paraqet te gjithë informacionin dhe te dhenat e rendesishme, konkluzionet dhe rekomandimet ne nje menyre te qarte, dhe keshtu do te mundesojë konsultime efektive me autoritetet perkatese dhe grupet e tjera te interesit.</i></p>
<p>Adoptimi</p>	<p>Jepet informacion mbi adoptimin e planit, programit apo projektit perkates, si jane reflektuar komentet dhe sugjerimet e procesit të konsultimeve, si dhe për metodat e monitorimit të efekteve të konsiderueshme mjedisore që vijne nga zbatimi i planit, programit apo projektit perkates.</p>
<p>Monitorimi</p>	<p>Monitorimi i efekteve të konsiderueshme mjedisore dhe realizimi i veprimeve të duhura korigjuese / zbutese për çdo efekt mjedisor të konsiderueshem të paparashikuar.</p>

2.4. Nevoja dhe metodologjia per hartimin e raportit te VSM

Shtimi i popullsisë, rritja e konsumit, prodhimi i mbetjeve urbane, inerte, ujërave të zeza, nevojat për urbanizim dhe shumë faktore të tjere, ushtrojnë presion ndaj përbërësve të mjedisit, ujërave, tokës, ajrit duke rritur rreziqet mjedisore dhe demtimin e mjedisit.

Gjatë procesit të planifikimit, përcaktimit të projekteve dhe strategjise së zhvillimit, nëse nuk do të nenshtrohen procesit të VSM atëherë gabimet dhe impaktët mjedisore do të ishin në rritje. Bazuar në parimin mjedisor të "parandalimit", sipas të cilit çdo ndërhyrje e planifikuar duhet të provojë paraprakisht, që nuk do të ketë pasojë negative në mjedis, të gjitha vendet me legjislacion mjedisor bashkëkohor kryejnë atë që quhet Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM) për çdo ndërhyrje, projekt apo

investim konkret. Nëse planet nuk hartohen duke shqyrtuar impaktet mjedisore mund të shkaktohen dëme mjedisore të pa riparueshme afatgjata. Pikerisht për këtë Bashkia Diber i kerkoi Ministrise Mjedisit fillimin e procedurave për kryerjen e VSM të planit të përgjithshëm vendor. Ministria e Mjedisit, pas shqyrtimit të njoftimit u shpreh se hartimi i Planit të Përgjithshëm vendor të Bashkise Diber duhet të nenshtrohet VSM.

Për të kryer një analizë mjedisore dhe për të identifikuar problemet kryesore të ndikimeve në mjedis, rendesi të vecantë ka shtrirja në problematikat me të rendesishme të përcaktuara si:

- Historiku i planeve të Bashkise, përvojat në fushën e planifikimit, identifikimi i nevojave të bashkise, pasqyruar në planet pjesore ose/apo strategjitë rajonale;
  - Pozicionin gjeografik i bashkise në raport me lidhjet rajonale dhe nderkombetare;
  - Detyrimet që dalin nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar dhe planet e tjera sektoriale;
  - Kërkesa të shtuara nga Ministria e Mjedisit për VSM të Bashkise Diber;
- Analiza mjedisore përfshin:
- Relievin, gjeologjinë dhe gjeomorfologjinë;
  - Hidrologjinë, të dhëna klimatike dhe burimet ujore;
  - Sistemet e territorit;
  - Të dhëna mbi biodiversitetin dhe zonat e mbrojtura, peizazhi, toka bujqësore, pyjet;
  - Kushtet sizmike e tektonike të rajonit;
  - Burimet territoriale dhe ekonomike;
  - Historia, monumentet e kulturës, arkeologjia;
  - Popullsia;
  - Pronësia mbi trojet, Strehimi, Arsimi;
  - Profili ekonomik dhe punësimi;
  - Infrastruktura;
  - Cilësia e ajrit, cilësia e ujrave sipërfaqësore e nentokësore;
  - Menaxhimi i mbetjeve dhe ujërave të ndotura;
  - Ndryshimet klimatike;
  - Ndikimet mjedisore;
  - Alternativat e skenareve të planifikimit mbi ndikimet në mjedis.

Metodologjia për hartimin e raportit të VSM duhet të jetë në përputhje me ligjin nr.91/2013 "Për VSM" i cili është i përafuar plotësisht me Direktiven e BE: 2001/42/EC "Mbi Vlerësimin e Efekteve të disa Planeve dhe Programeve në Mjedis".

Mbështetur në ligj, raporti i VSM duhet të përfshijë pikat e mëposhtme:

- a) Përmbledhje të qëllimit dhe objektivave kryesore të planit ose programit dhe përputhjes së tij me planet dhe programet e tjera që kanë lidhje me të si dhe me ligjet dhe politikat kombëtare dhe nderkombetare;
- b) Përmbledhje të metodikës së ndjekur për hartimin e raportit të VSM-së si dhe burimet e informacionit që u përdoren për qëllim hartimin e raportit;
- c) Përmbledhje të aspekteve të gjendjes aktuale të mjedisit si edhe zhvillimin e pritur të tij në rast se nuk zbatohet plani ose programi;
- d) Përmbledhje të karakteristikave mjedisore të zonës që ka të ngjarë të ndikohen në mënyrë të konsiderueshme nga plani ose programi;
- e) Përmbledhje të problemeve ekzistuese mjedisore të cilat kanë lidhje me planin ose programin;
- f) Përmbledhje të objektivave për mbrojtjen e mjedisit të përcaktuara në nivel kombëtar dhe/ose ndërkombëtar, të cilat kanë të bëjnë me planin dhe programin si dhe mënyrat në të cilat këto objektivat janë marrë parasysh gjatë përgatitjes së raportit;
- g) Përmbledhje të ndikimeve të mundshme dhe të konsiderueshme në mjedis duke përfshirë shëndetin publik, florën, faunën, biodiversitetin, tokën, klimën, ajrin, ujin, mbetjet urbane

dhe te rrezikshme, burimet natyrore, peisazhin, trashgiminë kulturore si dhe ndërveprimin ndërmjet këtyre faktorëve.;

- h) Përmbledhje te pasojave te mundshme negative ne mjedisin nderkufitar, ne rast se ka;
- i) Përmbledhje të masave të parashikuara për të parandaluar, reduktuar ose lehtësuar ndikimet negative në mjedis gjate zbatimit te planit ose programit.
- j) Një përmbledhje për përzgjedhjen e alernativave të shqyrtuara, duke përfshirë vështirësite e ndryshme ose mungesën e të dhënave që hasen gjatë përpilimit të raportit.
- k) Përshkrimin e masave të parashikuara për monitorimin e ndikimeve.

Duke u mbështetur ne cka me siper VSM per Bashkine Diber do të përfshijë pikat e mëposhtme:

- Një përmbledhje të informacionit për vlerësimin strategjik mjedisor;
- Përshkrim të objektivave kryesore të analizës dhe strategjisë territoriale te planit të përgjithshëm vendor të bashkisë Diber;
- Gjendja e mjedisit në territorin e bashkisë Diber;
- Ndikimet nga plani i përgjithshëm vendor i bashkisë Diber;
- Përshkrim të problemeve ekzistuese mjedisore;
- Përshkrim të objektivave për mbrojtjen e mjedisit të përcaktuara në nivel kombëtar , të cilat kanë të bëjnë me planin si dhe mënyrat në të cilat këto objektiva janë marrë parasysh gjatë përgatitjes së raportit;
- Përshkrim të ndikimeve të mundshme dhe të konsiderueshme në mjedis duke përfshirë jetën e njerezve, florën, faunën, biodiversitetin, tokën, klimën, ajrin, ujën, peizazhin, zonat natyrore, vlerat materiale, trashgiminë kulturore, rreziqet mjedisore dhe kufizimi i tyre;
- Përshkrim të masave për të parandaluar, reduktuar ose lehtësuar ndikimet negative në mjedis, që mund të rezultojnë nga zbatimi i planit.
- Përmbledhje për përzgjedhjen e alernativave të shqyrtuara dhe vështirësitë ose mungesën e të dhënave gjatë përpilimit të raportit.
- Përshkrimin e masave të parashikuara për monitorimin e ndikimeve.

Shënim	Hapat	Qëllimi kryesor
I detyrueshëm	Shqyrtimi	Përcaktimi nëse VSM është e nevojshme
I detyrueshëm	Studimi	Përcaktimi i fushës së studimit
I detyrueshëm	Përgatitja e raportit mjedisor	Alternativat e arsyeshme; identifikimi, përshkrimi dhe vlerësimi i efekteve negative në mjedis
I detyrueshëm	Konsultimi	Konsultimi me aktorët kryesorë dhe publikun për të tre hapat e mësipërm
I detyrueshëm	Vendimi	Duke marr parasysh rezultatet; deklarata përmbledhese
I detyrueshem	Monitorimi	Monitorimi i efekteve negative ne mjedis

Tabela 2.2: Hapat dhe qëllimet kryesore të VSM

KAPITULLI 3: PERSHKRIM I PERGJITHSHEM I PLANIT

3.1 Qellimi, vizioni dhe objektivat kryesore te Planit

Në përputhje me udhëzimet e dhëna nga Plani Kombëtar, strategjia është e bazuar në një vizion për Dibrën, si një qendër e specializuar në turizëm, duke pasur parasysh numrin e madh të burimeve natyrore, mjedisore dhe kulturore që disponon.

Vizioni në të cilin bazohet strategjia territoriale e Dibrës ka në vecanti arritjen e një cilësie më të mirë jetese për popullsinë rezidente, me qasje më të madhe në shërbimet publike për të gjitha shtresat sociale dhe me mundësi më të mira punësimi përmes zhvillimit të potencialeve në fushën e bujqësisë, turizmit, natyres dhe energjisë.

Në përmbushje të këtij vizioni, janë hartuar 4 objektiva strategjike, të cilët synojnë të specifikojnë fokusin e zhvillimit të Bashkisë gjatë viteve të ardhshme. Është synuar që objektivat strategjike të jenë të prekshëm, specifike dhe të monitorueshem, për të siguruar zbatueshmërinë e tyre.

Objektivi Strategjik 1 - Një cilësi më e mirë banimi në territorin e Dibrës

Kjo linjë e ndërhyrjes referohet në mënyrë të veçantë në Sistemin Urban dhe Strategjinë e Vendbanimeve dhe ka si fokus zhvillimin policentrik të bazuar në forcimin e hierarkisë së sistemeve urbane. Në veçanti tenton që të përmirësojë cilësinë urbane në aspektin fizik, me ndërhyrje kualifikimi dhe përmirësimi të tectit urban, si dhe përmirësimi të cilësisë dhe sasisë së shërbimeve bazë dhe në këtë mënyrë rritjen e numrit të vendbanimeve që aksesojnë në shërbimet themelore të tilla si transporti, ujësjellësi, kanalizimet. Kjo linjë veprimi gjithashtu ndikon në temën e banesave informale dhe sociale.

Cilësia urbane dhe rajonale i referohet kryesisht cilësisë së jetës së atyre që banojnë në territorin e Dibrës, do të thotë i kushton vëmendje pjesëve të ndryshme të territorit dhe marrëdhënive në mes

të sistemeve të ndryshme që e përbëjnë atë: të maleve dhe luginave, zonave urbane dhe fshatrave, poleve qendrore dhe zonave më marginale.

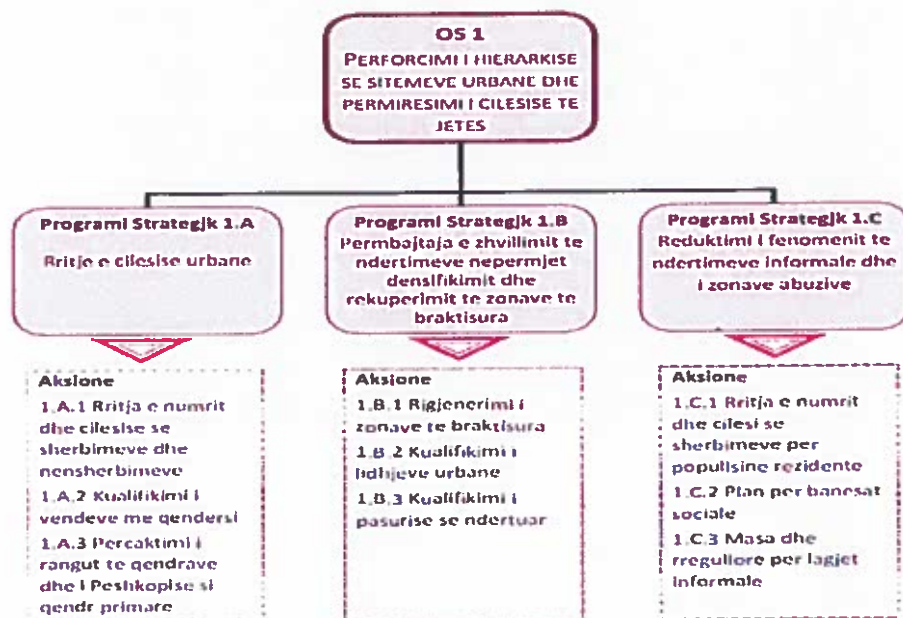
Qendrat kryesore dhe fshatrat me te vegjel nga të cilat karakterizohet territori duhet të bëhen vende të socializimit dhe të ofrimit të shërbimeve bazë. Duhet vlerësuar rrugët dhe vendet publike si vende takimi dhe konfrontimit.

Dimensionet e cilësisë së jetës janë të lidhura ngushtë me komponentët e tjerë si ato ekonomike, infrastrukturore, sociale, mjedisore. Cilësia urbane dhe mjedisore nuk lidhet vetëm me aspektet materiale / fizike të qytetit dhe të territorit, por përfshin të gjithë sferën jomateriale të lidhur me mirëqenien lokale. Ajo përshtatet në këtë aspekt me masen e ndryshimeve demografike të lidhura veçanërisht me probleme të mëdha sociale, me shpopullimin e territorit dhe shërbimeve të shpërndara me karakter inkluziv dhe social. Në të njëjtën kohë merr rol qendror dhe ofrimi i shërbimeve dhe hapësirave për të rinjtë, me qëllim jo vetëm të ofroje mundësi për brezin e ri, por edhe për të jetuar dhe shijuar territorin në mënyrë të përgjegjshme, të vetedijshme dhe të motivuar. Në sintezë mund të themi që tema i përket hapësirave urbane, në kuptimin e evolucionit urban, të gjendjes së ndërtesave, pajisjeve dhe sistemit të parkimit, arredimit urban dhe gjelberimit publik; shërbime individuale (kopshtet e fëmijëve, kujdesin për njerezit, rrjetet e kujdesit) dhe për kohën e lirë.

Indikatorët kyç janë:

- forcimi i rolit të Dibres si qendër kryesore e funksioneve të rangut rajonal;
- fuqizimi i lokaliteteve kryesore për të përmbushur kërkesën për shërbime afërsie;
- kualifikimi i shërbimeve bazë në lokalitetet me të vogla /fshatra.

Diagrama e mëposhtme tregon strategjinë për sistemin urban që rrjedh nga analiza SWOT dhe përpunimi i elementeve të përshkruara më sipër:

Për çdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte të qëndrueshme dhe funksionale në arritjen e objektivit strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
---------------------	---------	----------

1.A Rritja e cilesise urbane te Bashkise Diber	1.A.1 Shtimi i numrit dhe i cilësisë së shërbimeve	1.A.1.1 Permiresimi i objekteve shendetesore rajonale
		1.A.1.2 Rikualifikimin e impianteve sportive
		1.A.1.3 Kualifikimi i objekteve kulturore: Muze, Biblioteke, ...
1.B Vleresimi i zonave bosh/te paperdoruar	1.B.2 Kualifikimi i zonave qendrore	1.B.1.1 Rikualifikimi i bulevardit
		1.B.1.2 Krijimi i qendrave dhe i vendeve te tregtimit ne 5 lagje te Peshkopise
		1.B.1.3 Densifikimin e zonave urbane bosh
		1.B.1.4 Rekuperimin e arkitektures tradicionale dhe i elementeve tipik rural
		1.B.1.5 Vleresimi dhe kualifikimi i lagjeve: Teke dhe Kallavere
		1.B.1.6 Baza e nderhyjes se rekuperimit per realizimin e shesheve dhe rrugeve
		1.B.1.7 Rikualifikimin e zones historike
		1.B.1.8 Plani i trafikut urban
		1.B.1.9 Rehabilitimi i ish zones ushtarake
		1.B.1.10 Rehabilitimi i ish zones industriale
1.C Minimizimi i abuzivizmit dhe i lagjeve informale	1.C.1 Rritja dhe permiresimi i cilesise se sherbimeve	1.C.1.1. Hedhja ne harte e sherbimeve egzistuese (formale dhe informale).
	1.C.2 Plani per ndertimet sociale	1.C.2.1 Ndertimet sociale
	1.C.3 Sistemimi i lagjeve informale.	1.C.3.1 Legalizimi dhe urbanizimi i lagjeve informale

Objektivi Strategjik 2 - Aksesi më i mirë ne zonen e brendshme të Dibres dhe vleresimi i lidhjeve ndër-rajonale dhe ndërkufitare

Çështja e aksesibilitetit është në fakt e lidhur me infrastrukturizimin e zonës dhe konsiston në: lëvizshmërinë e ngadalte duke krijuar rrugët dhe itineraret që ndikojnë në shfrytëzimin e potencialeve turistike; transportit publik me racionalizimin dhe përmirësimin e shërbimit të mobilitetit publik lokale dhe lidhjen midis Dibres dhe pjesës tjetër të nivelit rajonal dhe kombëtar; qasja fizike që matet nga infrastrukturat e mëdha (rruga e Arberit), rrjetit rrugor sekondar që ka nevojë për masa të rëndësishme për t'u përshtatur dhe përmirësuar.

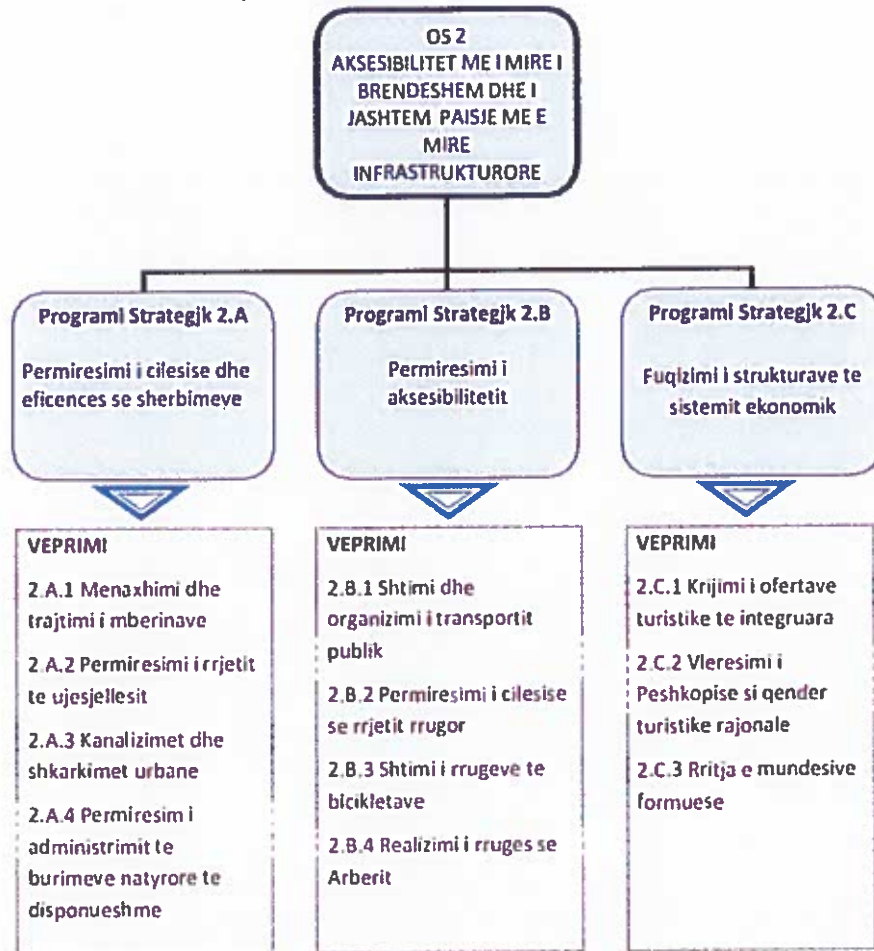
Tema e aksesibilitetit vjen në një kuptim të gjerë, duke përfshirë si çështjet që lidhen me sistemin e lëvizshmërisë ashtu dhe zhvillimi i rrjeteve të infrastrukturës e të nenshërbimeve. Çështja e lëvizshmërisë i referohet si asaj në zonën e brendshme, në mes të qendrave kryesore dhe fshatrave më të vogla, por edhe asaj të jashtme në një zonë më të gjerë. Temat janë ato të raporteve ndërmjet mënyrave të transportit, sigurisë rrugore dhe implementimin e shërbimeve lokale të transportit publik. Vendosja ndërkufitar i Kukësit është një element force i territorit i aftë të involvoje potencialisht, në sektorët e ndryshme lokale (bujqësore, komerciale, industriale, turizmi, etj), përdorues të jashtëm. Në anën tjetër duhet të sigurohet që lidhja e brendshme, me zonat më të marginalizuara dhe aktualisht cilesi me të ulët shërbimi. Problem është cilesia e rrugëve të brendshme, të paaksesueshme në periudha të caktuara të vitit. Duhet të mendohet për mënyrat e reja të shërbimit të transportit që të jenë sa më eficient ekonomikisht.

Ne kuadrin e prodhimit dhe përdorimit të energjisë, skenarët e planit kërkojnë theksimin e përdorimit të burimeve hidro energjike.

Indikatorët kyç janë:

- Përmirësimi i lidhjeve të brendshme, në veçanti për lokalitetet kryesore e sekondare;
- Unifikimi i korridoreve të transportit me ato energjitike për një tutele më të mirë të territorit

Diagrama e mëposhtme tregon strategjinë për sistemin infrastrukturor që rrjedh nga analiza SWOT dhe përpunimi i elementeve të përshkruara më sipër:

Për çdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte të qëndrueshme dhe funksionale në arritjen e objektivit strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
2.A Rritja e cilësisë dhe efikasitetit të shërbimeve	2.A.1 Menaxhimi i mbetjeve	2.A.1.1 Menaxhimi i mbetjeve
	2.A.2 Përmirësimi i rrjetit të ujësjellësit	2.A.2.1 Nderhyrjet në furnizimin me ujë të pijshëm dhe ujë të rrjedhshëm në Peshkopi
	2.A.3 Përmirësimi i rrjetit të kanalizimeve	2.A.3.1 Përmirësimi i rrjetit të kanalizimeve
	2.A.4 Përmirësimi i menaxhimit të burimeve të energjisë	2.A.4.1 Aplikimi i energjisë së pastër dhe efikasitetit energjitik 2.A.4.2 Reduktimi i përdorimit të drurit si burim ngrohjeje

2.B Permiresimi i aksesibilitetit	2.B.1 Permiresimi i organizimit te transportit publik	2.B.1.1 Permiresimi i transportit, prioritet i jepet fshatrave qe ndodhen 2 km nga aksi qendror
	2.B.2 Permiresimi i rrjetit rrugor ekzistues	2.B.2.1 Reduktimi i numrit te rrugeve te paasfaltuara
		2.B.2.2 Ndertimi/ permiresimi i rrugeve rajonale qe lidhin qytetin me fshatrat dhe zonat turistike (Kastriot-Lure, Muhurr-Selishte, Bishop-Zimur, Mons-Rabdisht)
		2.B.2.3 Unaza e Peshkopise
2.B.3 Krijimi i rrugeve te bicikletave	2.B.3.1 Lidhje ciklabel ne drejtim te lokaliteteve turistike	
2.B.4 permiresim i lidhjeve kombetare dhe nderkombetare	2.B.4.1 lidhja me rrugen e Arberit	
2.C Permiresimi i sitemit ekonomik	2.C.1 Vleresimi i veprave artizanale	2.C.1.1 Rivleresimi i zejtit te perpunimit te kashtes
	2.C.2 Specializimi fuqise punetore	2.C.2.1 Qendra trajnimi per profesionet sanitare
	2.C.3 Zhvillimi i zonave te prodhimit	2.C.3.1 Zone e re industriale pergjat aksit Tomin-...
2.C.3.2 Rregullimin e zones doganore te Maqellares si zone ekonomike multifunksonale		

Objektivi Strategjik 3 - Shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve mjedisore si në aspektin e turizmit ashtu dhe te energjisë dhe minierave

Kjo linjë e nderhyrjes i referohet kryesisht sistemit natyror dhe sistemit te ujrave. Tema qendrore është te optimizojë në mënyrë të qëndrueshme potencialin ekonomik të burimeve në zonë: nga njëra anë për të rritur turizmin përmes një oferte të organizuar në bazë të trashëgimisë mjedisore, peizazhit dhe kulturës ne territor, në anën tjetër per të shfrytëzuar burimet ujore në aspektin e prodhimit te energjisë si dhe burimeve minerare të përhapura.

Pasuria e burimeve natyrore të territorit duhet të jetë në radhë të parë e mbrojtur dhe administruar në mënyrë që të ruhet ose rivendoset cilësia e saj. Kjo në mënyrë të veçantë lidhet me ndotjen nga hedhja e mbeturinave dhe ujërave të zeza të patrajtuara në rrjedhat e ujit dhe në basenin e Fierzës, me varferimin e pyjeve që rezulton nga menaxhimi i dobët i tyre, me praninë e aktiviteteve minerare qe edhe pse përfaqësojnë një potencial ekonomik, ato janë gjithashtu objekte të degradimit të mjedisit për tu menaxhuar.

Sigurimi i cilësisë dhe ruajtja e burimeve natyrore është kusht i nevojshem per vleresimin e tyre. Aksioni i sistemit është strukturimi i një oferte të koordinuar turistike në nivel rajoni, duke siguruar një shërbim me cilësi të lartë, të plotë dhe konkurrues. Përdorimi i pakët i burimeve lokale është i lidhur me një veprim të dobët promovues nga ana e enteve lokale dhe mungesa e nje strategjie globale të marketingut, me vështirësinë për të bere te njohur jashte, ate që territori është në gjendje të ofrojë.

Turizmi mund të jetë një pasuri e vërtetë për Dibren, megjithatë, duhen mjete, përfshirë dhe ato operative, për të ofruar shërbime për turistët dhe përdoruesit që lejojnë një transferim me të vërtetë aktiv të elementeve identitare, të përkatësisë dhe të pritjes.

Paralelisht territori i Dibres ka një kapital hidrik i cili mund te shfrytëzohet per projekte hidroenergjitike, me një rikthim afatshkurtër ne ekonomine lokale. Ky është një element kyç rreth të cilit lëvizin interesat e investitorëve potencial të cilët mund të jenë një faktor i rendesishem në zhvillimin ekonomik dhe për të përmirësuar shërbimet dhe infrastrukturën. Në një kontekst dhe në një kohë kur burimet publike janë të kufizuara është thelbësore mundësimi i formave te partneritetit

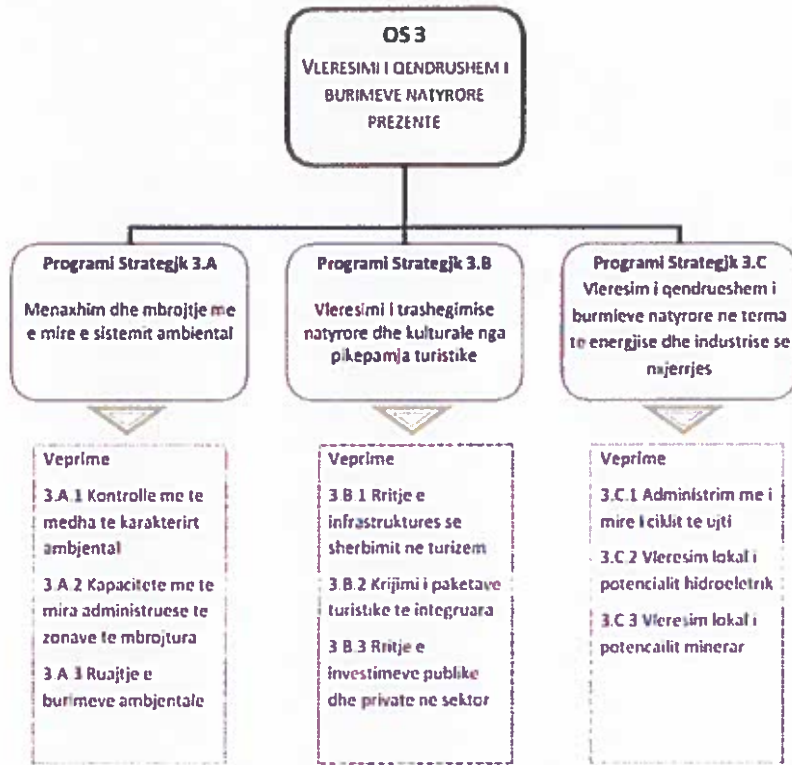
publik-privat, që synon zbatimin e masave të cilat nga njëra anë janë në gjendje të kthehen në përfitim për komunitetin dhe në anën tjetër të sigurojnë investitorët për qëndrueshmëri ekonomike dhe financiare të operacionit. Marrëveshjet publike-private, në forma të ndryshme praktike, janë një nxitje e nevojshme për investimet ekzistuese.

Mbrojtja, promovimi, njohja, duket të jenë elementet në qendër të strategjive të nevojshme për të shfrytëzuar këtë trashëgimi të madhe, e aftë për gjenerimin lëvizjeve të reja turistike dhe ekonomike.

Treguesit kryesore janë si më poshtë:

- Cilësia e mjedisit nepermjet reduktimit të ndotësve, rritja e sigurisë së brendshme dhe menaxhimi më i mirë i mbeturinave (në veçanti uljen e ndotjes në Drin);
- Zhvillimi i turizmit malor dhe ekoturizmit;
- Perfitimi ekonomik në shkallë lokale nga investimet në sektorin e energjisë dhe minierave.

Diagrami i mëposhtëm tregon strategjinë për sistemin natyror dhe hidrik që rrjedh nga analiza SWOT dhe përpunimi i elementeve të përshkruar më sipër:

Per cdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte te qëndrueshme dhe funksionale ne arritjen e objektivit strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
3.A Menaxhim dhe mbrojtje me e mire e sistemit ambiental	3.A.1 Rritja e kontrollit dhe e mbrojtjes së mjedisit	3.A.1.1 Permiresimi i menaxhimit të mbeturinave në vecanti në zonat e mbrojtura
		3.A.1.2 Mirembajtja e pyjeve dhe perfundimi i procesit të transferimit të pronave
	3.A.2 Rritja e investimeve ambientale	3.A.2.1 Ripyllezimi i zonave të Lurës, Kacnisë, Bujllës, Pratis
		3.A.2.2 Capacity Building, menaxhimi mjedisor dhe monitorimi

3.B Vleresimi i sektorit turistik	3.B.1 Permiresimi i infrastruktures dhe rritja e investimeve per turizmin natyror	3.B.1.1 Hotel I vendosur ne zone malore
		3.B.1.2 Zgjerimi dhe zhvillimi I Parkut Kombetar
		3.B.1.3 Krijimi I qendrave termale
		3.B.1.4 Rihvillimi I zones pergjate liqenit
		3.B.1.5 Parqe rekreative pergjate rrjedhave te lumenjve
		3.B.1.6 Permiresimi I rrjetit frutor/ shtigjeve/ impianteve sportive
		3.B.1.7 Zhvillimi I turizmit rural
		3.B.1.8 Zhvillimi I parkut arkeologjik ne zonen e kishave antike te kodres se Gradishtes
3.C Vleresim i qendrueshem i burmieve natyrore ne terma te energjise dhe industrise se nxjerrjes	3.C.1 Administrim me I mire I ciklit te ujit	3.C.1 Administrim me i mire i ciklit te ujit
	3.C.2 Vleresimi I hidrocentraleve lokal	3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi I centraleve ekzistuese
		3.C.2.2 Tarifa te pershtatshme per konsumin e energjise
3.C.3 Vleresimi lokal i potencialit minerar	3.C.3.1 Vleresimi lokal i potencialit minerar	

Objektivi Strategjik 4 - Vleresimi i zinxhirit të prodhimit lokal

Vleresimi i zinxhirit të prodhimit lokal i cili, duke u bazuar ne sistemin e bujqësisë dhe ate artizanal lokal, ngre nevojën për të kombinuar njohuritë tradicionale me ekzigjencat e inovacionit të modeleve të prodhimit dhe infrastrukturave të lidhura me to në mënyrë që të jenë në treg në kushte konkurruese. Në zonen e Dibres ka burime territoriale, por edhe profesionale, qe duhen ri-zbuluar në mënyrë që të rrisin traditat dhe njohuritë lokale. Nga ana tjetër janë te nevojshem edhe proceset inovative, të cilat nuk janë të lidhura domosdoshmërisht me produktet, por me mënyrën në të cilën këto produkte prodhohen dhe tregtohen. Nevoja është nga njera ane për të koordinuar dhe të integruar kompanitë / forcuar shërbimet e kompanive dhe nga ana tjetër për të bërë produktet të njohur dhe kualifikuar. Inovacioni dhe promovimi i sistemit të prodhimit, mund të luajë një rol edhe aktivizimin e marrëdhënieve me qendrat e mësimi / hulumtimeve / universiteteve edhe jashtë territorit.

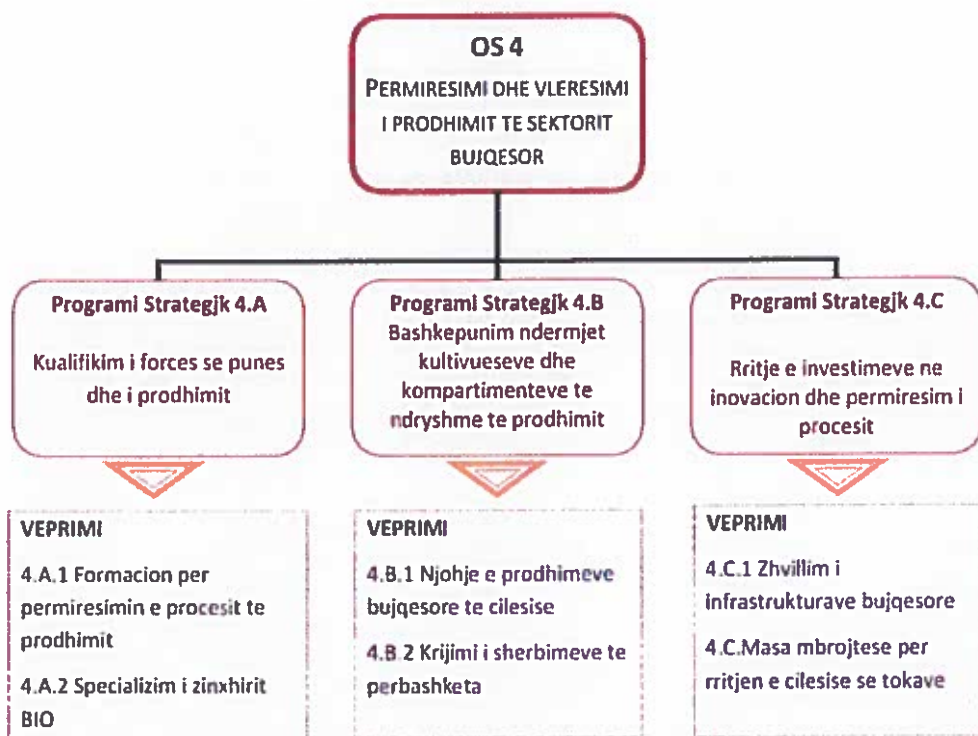
Promovimi i dobët i produkteve vendore është i lidhur pjesërisht me mungesën e integritimit midis komponentëve të ndryshëm të transformimit: territorit, prodhimit, marketingut, trajnimeve. Kjo mungesë kufizon aftësinë për t'i dhënë vlerën neto çdo burimi potencial për zhvillim ekonomik lokal. Vlerësimi i ulët mund t'i atribuohet mungesës së formave të përfshirjes dhe mungesës së rrjeteve organizative të brendshme ndërmjet sektorëve ekonomikë dhe vete sektoreve. Thelbesore, në këtë kontekst, është krijimi i një marke, si një element i rëndësishëm për ti dhënë identitetin dhe njohjen territorit, si dhe promovimin e markave të produkteve te njohura për specifikat territoriale.

Për krijimin e markës mund të krijohet nje sinergji e ngushtë në mes kerkimit, kërkimit te aplikuar, eksperimentimit, prodhimit, universitetit me trajnimet ne fushen e bujqësisë se bashku me prodhuesit vendor. Inovacioni eshte shume i rëndësishëm si proces. Nevoja për të nxitur dhe zhvilluar koordinimin dhe integrimin në mes të ndërmarrjeve funksionon edhe per forcimin e shërbimeve për bizneset si një mjet për të përmirësuar konkurrueshmërinë e produkteve. Promovimi i një kulture bashkepunimi ne rrjet, kryesisht ka të bëjë me fushat e kërkimit dhe inovacionit, marrëdhëniet me sistemin e kredive dhe iniciativat e ndërkombëtarizimit.

Indikatorët kryesorë janë:

- Permiresimi dhe vleresimi i zinxhirit bujqësor deri në krijimin e një Marke për prodhimet lokale;
- Rikompozimi i tokave dhe vleresimi i tyre në pllajën e Peshkopisë, Maqellares e Drinit;
- Modernizimi i strukturave të shërbimit në sektor.

Diagrami më poshtë tregon strategjinë për sistemin bujqësor që rrjedh nga analiza SWOT dhe përpunimi i elementeve të përshkruar më sipër:

Për çdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte të qëndrueshme dhe funksionale në arritjen e objektivit strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
4.A Permiresimi i menaxhimit ne sektorit bujqesor	4.A.1 Kualifikimi i krahut te punes	4.A.1.1 Promovimi I eksperiencave te mira agrare
		4.A.1.2 Permiresimi I zinxhireve BIO
	4.A.2 Bashkepunimi dhe koordinimi mes aktoreve te sektorit agrar	4.A.2.1. Promovimi i iniciativave private për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit bujqësor
		4.A.2.2 Krijimi i pikave të reja për mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale
		4.A.2.3 Krijimi I markave/Certifikatat e cilesise
	4.A.3 Permiresimi I procesit	4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore

	prodhues	4.A.3.2 Masa agroteknike per permiresimin e terrenit bujqesor
		4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi I rrjeteve ujtese
		4.A.3.4 Legalizimi I pronave bujqesore
		4.A.3.5 Identifikimi i zonave të zhvillimit e peshkimit

3.2 Kuadri ligjor qe lidhet me hartimin e Planeve te Pergjithshme Vendore

3.2.1 Konteksti kombetar

Baza kryesore ligjore per Planin e Pergjithshem Vendor eshte Ligji nr. 73/2015 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne Ligjin nr. 107/2014 "Per planifikimin dhe zhvillimin e territorit", dhe Vendimi i Keshillit te Ministrave Nr.481, date 22.06.2011 per "Miratimin e rregullores uniforme te instrumenteve te planifikimit" (i ndryshuar).

Ne menyre me te detajuar, kuadri ligjor ne fushen e planifikimit te territorit qe do te zbatohet gjate procesit te hartimit te PPK-se, perfshin aktet e meposhtme:

- Ligji nr. 73/2015 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne Ligjin nr. 107/2014 "Per planifikimin dhe zhvillimin e territorit";
- VKM Nr.1190, date 13.11.2009 per "Menyren e organizimit dhe te funksionimit te agjencise kombetare te planifikimit te territorit";
- VKM Nr.459, date 16.6.2010 per "Miratimin e standardeve te perbashketa gjeodezike dhe GIS";
- VKM Nr.460, date 16.6.2010 per "Organizimin dhe funksionimin e regjistrit te planifikimit te territorit";
- VKM Nr.480, date 22.06.2011 per "Miratimin e rregullores model te planifikimit"; VKM Nr.481, date 22.6.2011 per "Miratimin e rregullores uniforme te instrumenteve te planifikimit" (i ndryshuar);
- VKM Nr.502, date 13.07.2011 per "Miratimin e rregullores se kontrollit te zhvillimit te territorit" (i ndryshuar).

Me poshte, ndodhet e renditur nje permbledhje paraprake e teresise se fushave te kuadrit ligjor, qe do te perdoren si baze dhe reference ne procesin e hartimit te Planit te Pergjithshem Vendor. Aktet ligjore apo nenligjore te veçanta, qe kane impakt ne procesin planifikues te territorit ne nivel te pergjithshem kombetar, jane te renditura si me poshte:

- Kuadri ligjor i mjedisit
- Kuadri ligjor i punesimit
- Kuadri ligjor i bujqesise dhe ushqimit
- Kuadri ligjor i zhvillimit rural
- Kuadri ligjor i drejtesise
- Kuadri ligjor i mbrojtjes sociale
- Kuadri ligjor i turizmit
- Kuadri ligjor i informacionit
- Kuadri ligjor i pronesise intelektuale
- Kuadri ligjor i shkences, teknologjise dhe inovacionit
- Kuadri ligjor i energjise

- Kuadri ligjor i mbetjeve
- Kuadri ligjor mineral
- Kuadri ligjor i turizmit kulturor dhe mjedisor
- Kuadri ligjor ushtarak
- Kuadri ligjor i transportit
- Kuadri ligjor në fushën e të drejtave të pronësive
- Kuadri ligjor për zhvillimin rajonal
- Kuadri ligjor për mbrojtjen e konsumatorëve dhe mbikëqyrjen e tregut
- Kuadri ligjor i sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë
- Kuadri ligjor i shërbimeve shoqërore
- Kuadri ligjor i shërbimeve të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve
- Kuadri ligjor për zhvillim dhe integrim

Disa dokumenta strategjike kombëtare që janë konsultuar me qëllim hartimin e Planit të Përgjithshëm Vendor, janë:

- Plani i Përgjithshëm Kombëtar për Territorin
- Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020
- Strategjia Kombëtare Ndersektoriale për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural 2014-2020
- Strategjia e Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve 2014-2020
- Strategjia e Furnizimit me Ujë & Kanalizimet 2014-2020
- Strategjia Kombëtare Ndersektoriale për Administrimin e Mbetjeve 2010-2025
- Plani Kombëtar për Administrimin e Mbetjeve 2010-2025
- Strategjia Ndersektoriale e Mjedisit 2015-2020 (draft)

Disa ligje dhe rregullore specifike të cilave u është referuar kjo VSM janë:

- Ligji nr. 91, datë 28-2-2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor"
- Ligji nr. 10440, datë 07.07.2011 "Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis"
- Ligji nr. 10431, datë 9-6-2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"
- Ligji nr. 10448, datë 17-7-2011 "Për Lejet e Mjedisit"
- Ligji nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura" ndryshuar me ligjin nr.9868, datë 4.2.2008 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura".
- Ligji nr 10463, datë 22.9.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve"
- VKM Nr. 418, dt. 25.06.2014 "Për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve në burim"
- VKM Nr. 608, dt. 17.09.2014 "Për masat e nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio"
- Ligji nr. 8752, datë 26-3-2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarështimin e blegtorisë"
- Ligji nr. 9817, datë 22-10-2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"
- Ligji nr. 10257, datë 25-3-2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr. 69, datë 2013 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
- Ligji Nr. 107/2014, dt. 31.07.2014 "Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit"
- Ligji nr. 130, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752/2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr.9115, datë 24.7.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura"
- Ligji nr. 9774, datë 12.7.2007 "Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis"

- Ligji nr. 8897, datë 16-5-2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me ligjin nr. 10266, datë 15-4-2010
- Ligji nr. 111 i vitit 2012 " Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"
- Ligji nr.8652, datë 31.7.2000 për organizimin dhe funksionimin e Qeverisjes VendoreLigji nr. 9048, datë 7-4-2003 "Për Trashëgiminë Kulturore" i ndryshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2003
- VKM nr. 676, datë 20-12-2005 "Për deklarimin e Monumenteve Kulturore Shqiptare si Zona të Mbrojtura "
- Ligji nr. 9587, datë 20-7-2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
- Ligji nr. 9700, datë 26-3-2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufikar"

3.2.2 Konteksti nderkombetar

Gjithashtu per kete qellim jane konsultuar dhe perdorur nje sere dokumentesh, perfshire konventat nderkombetare, Direktivat e BE-se dhe politikat ne nivelin nderkombetar. Dokumentat e konsultuara jane renditur si me poshte vijon:

Legjislacioni Horizontal

- Direktiva 2004/35/KE "Mbi pergjegjesine mjedisore, parandalimin dhe riparimin e demeve mbi ambientin";
- Direktiva 2001/42/KE "Per vleresimin e pasojave ne mjedis te planeve dhe programeve te caktuara";
- Direktiva e Keshillit 85/337/KE "Mbi vleresimin e efekteve te projekteve publike dhe private mbi mjedisin";
- Direktiva 2003/4/KE mbi te drejten e publikut per te pasur informacion mjedisor;
- Direktiva 2003/35/KE mbi "Terheqjen e publikut ne vendimmarrje ne hartimin e planeve programeve ne fushen e mjedisit dhe amendimet per pjesemarrjen e publikut dhe aksesin ne drejtesi";

Cilesia e Ajrit:

- Direktiva 2008/50/KE mbi cilesine e ajrit te ambientit dhe per nje ajer me te paster per Evropën;
- Direktiva 2001/81/KE mbi Tavanet Kombetare te Shkarkimit per disa ndotes atmosferike;
- Direktiva 2012/33 ne lidhje me permbajtjen e squfurit ne lendet djegese ne transportin detar;
- Direktiva 2004/42/KE mbi limitimin e shkarkimeve te komponimeve organike te avullueshme per shkak te perdorimit te tretesve organik ne disa bojera dhe llaqe te caktuara dhe produkteve per rilyerjen e automjeteve;
- Direktiva 97/68/KE mbi parafrimin e legjislacionit te Vendeve Anetare ne lidhje me masat qe do te ndermerren kunder shkarkimit te ndotesve te gazte dhe lendes se ngurte pezull nga motoret me djegie te brendshme qe instalohen ne makinerite e levizshme jo rrugore;
- Direktiva 2005/55/KE mbi parafrimin e legjislacionit te Vendeve Anetare ne lidhje me masat qe do te ndermerren kunder shkarkimeve te ndotesve te gazte dhe lendes se ngurte pezull nga motoret me ndezje me kompresion dhe motoret me ndezje pozitive qe djegin gaz natyral apo te lengshem per perdorim ne automjete.

Ndryshimet Klimatike:

- Vendimi i Keshillit 2002/358/KE ne lidhje me miratimin, ne emer te Komunitetit Evropian, te Protokollit te Kiotos te Konventes Kuader te Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike dhe permbushjen e perbashket te angazhimeve ne perputhje me to;

- Direktiva 2003/87/KE per krijimin e nje skeme te tregtimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit e cila amendon Direktiven e Keshillit 96/61/KE;
- Direktiva 2004/101/KE per krijimin e nje skeme te tregtimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit, ne lidhje me mekanizmat e Protokollit te Kiotos-s;
- Direktiva 2009/29/KE e cila amendon Direktiven 2003/87/KE ne menyre qe te permiresoje dhe zgjeroje skemen tregtare te kompensimit te njesive te lejuara te emisioneve te gazeve me efekt serre te Komunitetit;
- Vendimi i Komisionit Nr. 2010/2/BE i cili percakton nje liste te sektoreve dhe nensektoreve te cilet mendohet te jene te ekspozuar ndaj nje risku te konsiderueshem te rrjedhjes se karbonit;
- Direktiva 2008/101/KE e cila amendon Direktiven 2003/87/KE ne menyre qe te perfshije aktivitetet e aviacionit ne skemen e tregtise se njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit;
- Direktiva 1999/94/KE ne lidhje me disponueshmerine e informacionit te konsumatorit mbi ekonomine e lendes djegese dhe emetimet e CO₂ ne lidhje me tregtimin e makinave te reja te pasagjereve;

Administrimi i Mbetjeve:

- Direktiva 2008/98/KE mbi mbetjet;
- Direktiva 86/278/EKE Per mbrojtjen e mjedisit dhe veçanerisht te tokes, kur llumrat e ujerave te ndotura perdoren ne bujqesi;
- Direktiva 2006/66/KE Per baterite dhe akumulatore, mbetjet nga baterite dhe akumulatore;
- Direktiva 94/62/KE Per Ambalazhet dhe Mbetjet nga Ambalazhet;
- Direktiva 2000/53/KE Per automjetet ne fund te jetes
- Direktiva 2002/96/KE dhe Direktiva 2012/19/EU Per mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike;
- Direktiva 1999/31/KE Mbi landfillin e mbetjeve;
- Direktiva 2006/21/KE Per menaxhimin e mbetjeve nga industria nxjerrese;
- Direktiva 2011/65/EU Per kufizimin e perdorimit te substancave te rrezikshme ne pajisjet elektrike dhe elektronike.

Cilesia e Ujerave:

- Direktiva 2000/60/KE per krijimin e nje kuadri ne fushen e politikave te ujit;
- Direktiva 91/271/EKE per trajtimin e ujerave te ndotur urbane;
- Direktiva 2008/56/KE per krijimin e nje kuadri ne fushen e politikave mjedisore detare (direktiva per kuadrin e strategjise detare);
- Direktiva 98/83/KE per cilesine e ujit te pijshem;
- Direktiva 91/676/KE per mbrojtjen e ujerave nga ndotja e shkaktuar nga nitratet e perdorura ne bujqesi;
- Direktiva 2006/7/KE per menaxhimin e cilesise se e ujerave te larjes;
- Direktiva 2006/118/KE per mbrojtjen e ujerave nentokesore nga ndotja dhe degradimi;
- Direktiva 2013/39/BE per sa i perket substancave prioritare ne fushen e politikave te ujit;
- Direktiva 2009/90/KE qe parashtron specifikimet teknike per analizat kimike dhe monitorimin e statusit te ujit;
- Direktiva 2007/60/KE per vleresimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga permbytjet.

Mbrojtja e Natyres:

- Direktiva 2009/147/KE Per ruajtjen e shpendeve te eger;
- Direktiva 92/43/KE Per ruajtjen e habitateve natyrore, floren dhe faunen e eger;

- Direktiva 83/129/KE lidhur me importin ne shtetet anetare te lekures se disa llojeve te vegjlish te fokave dhe produkteve te derivuara prej tyre;

Zhurmat:

- Direktiva 2002/49/KE 2 Per vleresimin dhe administrimin e zhurmave ne mjedis.
- Direktiva 70/157/EKE mbi perafrimin e legjislacionit te shteteve anetare ne lidhje me nivelin e lejueshem te zhurmes dhe te shkarkimeve nga mjetet motorike;
- Direktiva 97/24/KE mbi disa komponente dhe karakteristika te mjeteve motorike me dy ose tri rrota;
- Direktiva 2001/43/KE mbi gomat e mjeteve motorike dhe te rimorkiove te tyre si dhe montimi i tyre;
- Direktiva 2009/40/KE mbi kontrolllet e pershtatshmerise rrugore per mjetet motorike dhe rimorkiot e tyre.

Konventat:

- UNESCO Konventa e UNESCO-s per Ruajtjen e Trashegimise Kulturore Jomateriale (2003)
- Konventa Nderkombetare per te Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore
- Konventa Kuader e Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike (UNFCCC)
- Konventa e Bernes (1976): Ruajtja e Faunes se Eger dhe Mjedisit Natyror Evropian
- Konventa e Biodiversitetit (Diversiteti Biologjik) (1992)
- Konventa e Ramsarit per Ligatinat (1971)
- Konventa e Aarhusit (Konventa mbi Te Drejten per Informacion, Pjesemarrjen e Publikut ne Vendim-marrje dhe Te Drejten per t'ju drejtuar Gjykates per Ceshtjet Mjedisore) (1998)
- Konventa e Bonit (1979); Konventa per Mbrojtjen e Specieve Shteguese te Kafsheve te Egra
- Konventa CITES (1975): Konventa mbi Tregtine Nderkombetare te Specieve te Rrezikuara te Flores dhe Faunes se Eger
- Konventa e Barcelones (1976); Konventa per Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Zones Bregdetare te Detit Mesdhe
- Konventa e Espoos (1991): Konventa per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis ne Kontekst Nderkufitar se bashku me Amendimet dhe Protokollet
- Konventa per Ruajtjen e Trashegimise Kulturore Nenujore(2001)

Konteksti Rajonal

- Strategjia e Evropes Juglindore 2020 (SEJ 2020)
- Kuadri i Investimeve ne Ballkanin Perendimor (KIBP).
- Strategjia e Bashkimit Evropian per Rajonin Adriatiko - Jonian (SBERAJ),
- Programi IPA II
- Samiti i Ballkanit Perendimor – rrjeti i korridoreve kyc rajonale te transportit

Konteksti nderkufitar

- Konventa e Espoos (1991): Konventa per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis ne Kontekst Nderkufitar se bashku me Amendimet dhe Protokollet
- Ligji Nr. 91/2013 "Per vleresimin strategjik mjedisor", PËR VLERËSIMIN STRATEGJIK MJEDISOR

3.3 Lidhja e planit me politika dhe dokumente te tjere

[Lidhja e PPV me Planin e Pergjithshem Kombetar te Territorit.](#)

Plani i Përgjithshëm Kombëtar përcakton kuadrin e referimit për të gjitha planet e hartuara në Shqipëri; në fakt, ai përcakton parimet dhe udhëzimet për zhvillimin e qëndrueshëm të territorit, duke vendosur supozimet për krijimin e kushteve territoriale për zhvillimin rajonal.

Përveç kësaj, Plani i Përgjithshëm Kombëtar përcakton kuadrin e përgjithshëm për zhvillimin e infrastrukturës publike kombëtare, dhe përcakton kushtet për ruajtjen e ekosistemeve dhe burimeve territoriale, nga ato nëntokësore në ato natyrore e kulturore, në lidhje me ndikimet e sistemeve urbane dhe të aktiviteteve ekonomike.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar drejton objektivat ndërsektoriale të planifikimit rajonal, dhe koordinon objektivat e zhvillimit të sektorial me efekt mbi territorin; së fundi, një funksion i rëndësishëm qendror që zhvillohet nga Plani ka të bëjë me kontrollin logjik në lidhje me udhëzimet dhe orientimet e perspektives së zhvillimit të hapësirës Evropiane.

Lidhja me dimensionin evropian të qeverisjes së territorit është perceptuar si një çështje shumë e rëndësishme, duke supozuar për të ndërtuar në menyre sa me të mirë marrëdhëniet strategjike me shtetet fqinje që lindin nga stabiliteti politik, por edhe bazat për krijimin e një platforme që lehtëson aksesin e fondeve të alokuara në kuadër të programit evropian.

Ndërsa për sa i përket qeverisjes territoriale në dimensionin e saj të brendshëm, plani zhvillohet në brendesi të një procesi me të gjerë reforme administrative e cila ka prodhuar një ridefinim të hierarkive territoriale mes qendrave urbane dhe territoreve, se cilave i korrespondon një unifikim dhe riorganizim mjetesh planifikimi hapësinor në shkallë të gjerë.

Në nivel strategjik, Plani Kombëtar shpalos objektivat e mëposhtme:

1. Integrimi hapësinor në kontekstin evropian,
2. Përforcimi i konkurrenshmerisë ekonomike të Shqipërisë në nivel rajonal,
3. Sigurimi i integritetit fizik e territorial të peizazhit historik, kulturor, natyror dhe urban në të gjithë territorin kombëtar.
4. Rritja dhe përmirësimi i cilësisë së jetës nëpërmjet promovimit të rritjes ekonomike, eliminimit të pabarazive hapësinore dhe heqjen e pengesave për qasje në infrastrukturë dhe njohuri.

Për arritjen e këtyre objektivave, plani evidenton direktivat e projektimit në nivel politik, të cilat kanë të bëjnë me:

1. Zhvillimi i infrastrukturave kombëtare të lidhjes me korridoret e transportit ndërkombëtar;
2. Zhvillimi i rolit të Shqipërisë si pikë lidhëse për infrastrukturën energjetike të rajonit të Ballkanit;
3. Zhvillimi i Sistemeve Urbane Inteligjente;
4. Mbrojtja dhe zhvillimi i burimeve natyrore dhe trashëgimisë kulturore, edhe në aspektin e identitetit, duke përmirësuar aksesin dhe përdorimin;
5. Zhvillimi i sistemit të transportit multimodal që lidhet me qëndrueshmërinë dhe transportin e integruar, i cili mbështet zhvillimin territorial policentrik;
6. Zhvillimi i infrastrukturave energjetike funksionale në përdorimin e burimeve energjetike të ripërtëritshme;
7. Projektimi dhe zhvillimi i një hub-i për të integruar flukset që lidhen me komunikimet, transportin, energjinë dhe produktet ushqimore i cili do të mundësonte efektivitetin e korridoreve.

Politika të tilla përshkruajnë "vizionin" e përgjithshëm të Planit, i cili shtrihet në nivele dhe fusha të ndryshme, duke mbajtur të forta dy referenca të kontekstit të cilit i asociohen dy shkallë diskutimi, njëra e lidhur me kontekstin e gjerë evropian, dhe të tjera me ato të hapësirës ballkanike.

Në rastin e parë, skenari i propozuar nga plani merr në konsideratë krijimin e lidhjeve të infrastrukturës kombëtare që lidhin Shqipërinë me rrjetin e transportit trans-evropian, duke synuar

forcimin e lidhjeve strategjike te vendit me anë të disa korridoreve që do të zhvillohen sipas një arsytimi multi-sektorial:

- Korridori gjelbër (Shkodër, Hani Hotit - Kakavijë, Gjirokastrë)
- Korridori Blu (përgjatë bregdetit)
- Korridori VII, i cili lidh Detin Mesdhe me Detin e Zi
- Boshti qendror Elbasan, Berat - Jug
- Rruga e Arbrit

Në kontekstin Ballkanik, Shqipëria ka qëllim për të zhvilluar centralitetin e saj në lidhje me tematika të ndryshme, ndër të cilat qendron tema e energjisë: Shqipëria është në fakt vend kalimi për korridore te ndryshme ndërkombëtare, të tilla si: Gazsjellësi Trans Adriatik (TAP), Gazsjellësi Jonian Adriatik (IAP) dhe IAP i KOSOVES për furnizimet në Kosovë përmes unazës së Ballkanit Perëndimor (WBR), te cilave i shtohen funksionet e shkëmbimit tregtar dhe logjistik te kater porteve kryesore shqiptare, nder te cilat ai i Vlores paraqitet me i rendesishmi ne frontin energjitik.

Plani evidenton gjithashtu pesë sisteme rajonale:

- Sistemi Urban
- Sistemi Bujqësor
- Sistemi Ujor
- Sistemi Natyror
- Sistemi i Infrastrukturore

Moto e sistemeve urbane është zhvilluar sipas një logjike "smart", pra e lidhur me rritjen e sistemeve urbane inteligjente, duke u zhvilluar ne baze te tre parimeve, zhvillimit policentrik, dendësimi të indeve urbane dhe gjithpërfshirjes.

Në fakt, plani evidenton një hierarki të qendrave urbane, sipas te cilave identifikohen profilet perkatese ekonomike me qellim per te zhvilluar potencialitetin ekzistues sipas perspektives rajonale.

Në fakt, këto strategji ballafaqohen me një fenomen që ka karakterizuar 25 vitet e fundit, pra migrimin progresiv drejt rajoneve të Tiranës dhe Durrësit , në kontekst më të përgjithshëm kemi spostimin e popullsisë nga zonat malore lindore drejt ultesires perendimore: ky është një proces që ka induktuar pabarazi të forta territoriale dhe ka dëmtuar cilësinë e jetës së zonave urbane të prekura nga fluksi i njerezve.

Per te zbutur pabarazine e krijuar, Sistemi Urban sipas Planit Kombetar propozon :

- 6 rajone ekonomike parësore
- 9 qendra kryesore primare
- 10 qendra të specializuara
- 42 qendra lokale

Zhvillimi urban policentrik, propozon një raport të ri mes zonave urbane dhe rurale, duke u fokusuar nga njëra anë në kontrollin e zgjerimit fizik të qytetit, për të penguar dendësimin e gjendjes ekzistuese, dhe nga ana tjetër në nje qasje më të mirë, mbi aksesibilitetin, multifunksionalitetin dhe komplementaritetin e zonave bujqësore dhe natyrore dhe te trashëgimnise historiko- kulturele; një pjesë e rëndësishme ka të bëjë me menaxhimin e ekosistemeve "urbane" dhe në mënyrë të veçantë me mbylljen e cikleve të ujit, energjisë dhe mbeturinave.

Sektori bujqësor prodhon 20% të GDP-së kombëtare dhe siguron punësim për rreth 50% të popullsisë aktive: sistemi bujqësor i identifikuar nga plani mbulon 40% të sipërfaqes së përgjithshme të Shqipërisë, me 34% të tokës bujqësore të lokalizuar në luginat e lumenjve dhe 23% në zonat malore. Ky sistem territorial investohet në dy angazhime themelore të përcaktuara në Planin Kombëtar: atë të ndalimit të urbanizimit në zonat rurale dhe ai i promovimit të një modernizimi që kalon përmes krijimit të zinxhirit të furnizimit fitimprurës, të cilat ofrojnë produkte me një shkallë

më të lartë përpunimi dhe rafinimi, por edhe përmes investimeve të cilat kanë për qëllim për të zvogëluar kostot e prodhimit dhe për të rritur cilësinë, përballë risive teknologjike, sidomos në aspektin e infrastrukturës dhe të teknikave të ujitjes. Pjesa e fundit, por jo për nga rëndësia, është integrimi me sektorët e tjerë (turizëm, transport, energji) dhe vlerësimi i tregut të produkteve tip, edhe nëpërmjet futjes dhe fuqizimit të markës "Made in Albania", në lidhje me prodhimet karakteristike (bimët mjekësore, arrat, ullishte dhe vreshta, perime tipike si dhe produktet përkatëse të tyre të përpunuara).

Sistemi natyror i Shqipërisë aktualisht karakterizohet nga prania e 15 parqeve kombëtare, 22 rezervave natyrore të cilave i shtohen peisazhe të tjera të mbrojtura, monumente natyrore, etj. Në këtë kontekst, plani angazhohet për të rritur përqindjen e zonave të mbrojtura natyrore (mbi 20% në rastin e zonave tokësore dhe mbi 15% në rastin e atyre detare), duke përmirësuar në të njëjtën kohë aksesibilitetin; në mënyrë të veçantë konsiderohet strategjik projekti i Rrjetit Kombëtar të ciklizmit, dhe i tre parqeve të Alpeve, Vjosës dhe Bunës.

Në mënyrë më të përgjithshme, drejtimi i përcaktuar nga plani është për të mbrojtur zonat natyrore të pakufizuara nga funksionet e tyre mjedisore, duke forcuar në mënyrë të veçantë korridoret lidhës përgjatë bregdetit, me funksione të ngjashme për ruajtjen e rezervave ujore. Çështjet që lidhen me furnizimin me ujë, dhe në veçanti me aksesibilitetin dhe rindarjen e balancuar të burimeve në nivel kombëtar, shfaqen thelbësore në raport të planit që lidhet me sistemin hidrik, të cilat fokusohen si mbi kërkesat e kontrollin e tërheqjeve në lidhje me bujqësinë dhe industrinë, ashtu dhe mbi çështjet e burimet perkatëse, si në rastin e shkarkimeve të mbeturinave urbane dhe shfrytëzimit intensiv të zhavorrit të lumit. Gjithashtu propozohen strategjitë ndërsektoriale në lidhje me fusha të tjera, si në rastin e zgjedhjes së luginave lumore si korridore kryesore ekologjike lidhëse, të riorganizimit të sistemit të furnizimit me ujë dhe të infrastrukturës higjieno-sanitare, në lidhje me sistemin e ri hierarkik të qendrave urbane dhe nevojave të menaxhimit të qytetit.

Sa i përket sistemit të infrastrukturës, çështjet kryesore kanë të bëjnë me transportin dhe energjinë.

Në rastin e parë tema kryesore është ajo e krijimit të një sistemi të integruar multimodal, në fushën e transportit, në kuader të se ciles parashikohet realizimi i:

- 2 aeroporte të reja (në veri dhe jug),
- 3 stacione kombëtare intermodale (Fier, Elbasan, Berat),
- 10 stacione ndërkombëtare intermodale (Tiranë, Durrës, Leshë, Shkodër, Kukës, Pogradec, Korçë, Vlorë, Sarandë, Gjirokastrë).

Ajo gjithashtu synon në zhvillimin e porteve të Durrësit, Vlorës, Sarandës dhe Shëngjinit, me funksione të ndryshme e të ndara në brendi të secilit, duke filluar nga logjistika, energjia, peshkimi, turizmi.

Në të dyja rastet kemi të bëjmë me strategjitë lidhëse dhe plotësuese për sa i përket realizimit të korridoreve të mëdha të lidhjes evropiane.

Energjia konsiderohet si fushë kryesore për sa i përket realizimit të gazsjellësve ndërkombëtar, tregtise detare të lëndëve të para, por edhe për sa i përket efikasitetit energjitik (kursimit të energjisë, përdorimit të energjisë së rinovueshme, efikasitetit energjetike, reduktimit të emetimit të CO₂ në atmosferë), siç parashikohet nga Strategjia Kombëtare Energjetike 2013-2020.

Më në fund, plani synon të ndërtojë një strategji të zhvillimit rajonal në lidhje të ngushtë me programin evropian, duke u bazuar në identifikimin e:

- rajonet ndërkufitare;
- rajone ekonomike kombëtare;
- rajone të specializuara

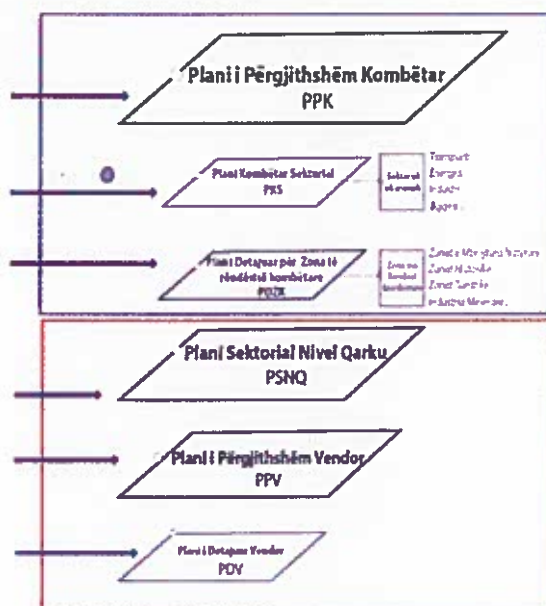
Në veçanti rajonet ndërkufitare janë të prekur nga financimi IPA ndërkufitar, i cili për 2014-2020 do

të sigurojë Shqipërisë 75 milionë euro ,për projektet në kufirin midis Shqipërisë dhe Greqisë (rreth 42 million euro), Shqipëria dhe Mali i Zi (rreth 12 milionë euro), Shqipëria dhe Maqedonia (rreth 12 milionë euro), Shqipëria dhe Kosova (rreth 8.5 milionë euro). Behet fjale per fonde të lidhura me projekte në fushën ekonomike, të lidhura me infrastrukturën rrugore, trashëgimnine natyrore, historike e kulturore, shëndetësinë, arsimin dhe kulturën.

Sa i përket rajoneve kombëtare ekonomike, zona e vetme që aktualisht mund të cilësohet si nje rajon i tillë i mirfillte është ai i Tiranë - Durrës, por Plani Kombetar percakton projekte strategjike për fuqizimin edhe te 6 rajoneve të tjera të rëndësisë kombëtare.

Në veçanti jane formuluar strategjitë në lidhje me projektet:

- Porta e Veriut (rajoni Shkodër, Lezhës dhe rajoni i Kukësit)
- Motori Qendror (rajoni ekonomik i Tiranës dhe Durrësit)
- Rajoni ekonomik i Vlorë-Berat-Lushnje-Fier
- Porta e Jugut (rajoni ekonomik i Gjirokastrës dhe Sarandës)

Parashikimet ne lidhje me Dibrën

Ne paragrafin e meposhtem do te pershkruajme permbajtjen e materialit hartografik me parashikimet per territorin e Dibrës dhe nje pershkrim i shkurter i parashikimeve te planifikuara ne planin kombetar.

Materiali grafik i analizuar me poshte vijon:

1. Vizioni
2. Energji – Industri
3. Mjedis
4. Mbivendosia Energji-Mjedis
5. Modalitet Hub
6. Infrastrukture Transport
7. Qendrat Hierarkia
8. Qendrat Nderlidhja Hapesinore
9. Qendrat Nderlidhja Motoret Ekonomike

10. Qendrat Nderlidhja Motoret Nderkufitar

Parashikimet strategjike të planit nxjerrin në pah aksin ndërkufitar me Maqedoninë, i identifikuar mes Dibrës dhe Gostivarit.

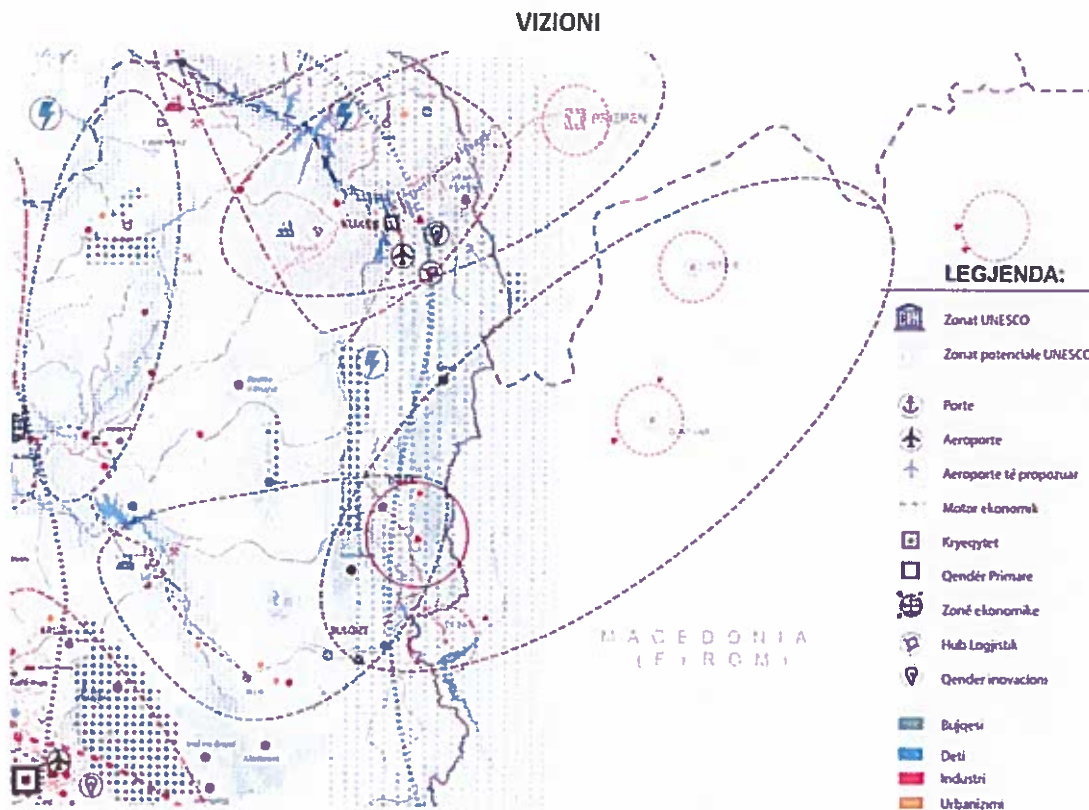

Figura 3.1. Vizioni i PPK per Bashkine Diber

ENERGJI_INDUSTRI

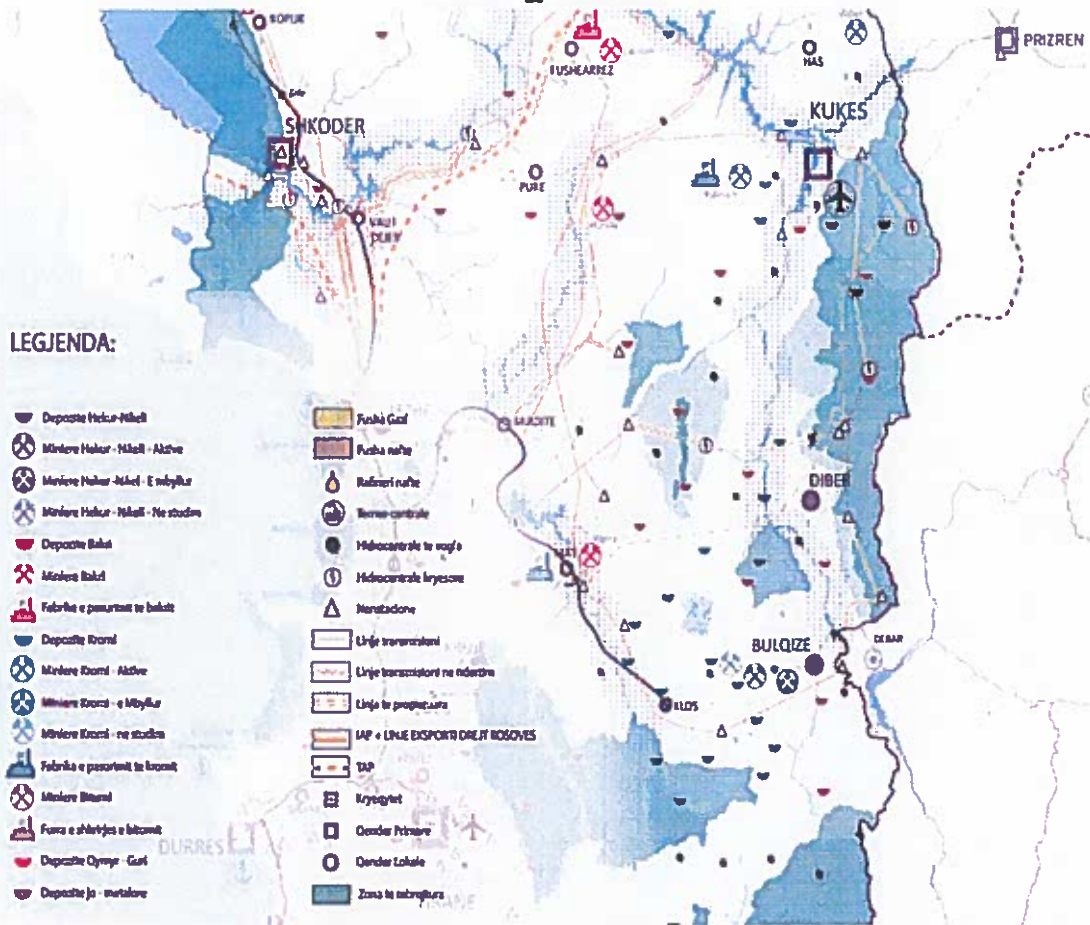

Figura 3.2. Investimet e parashikuara ne Planin Kombetar ne lidhje me energjine

Vihet re prania e dy stacioneve të mëdha hidroelektrike (nga të cilat një është në kufi me Kukësin) dhe katër nënstacioneve.

Gjithashtu e rëndësishme është dhe prania e depozitave të kromit dhe depozitave jo-metalike (mermer, allçi), të cilat përfaqësojnë një nga burimet kryesore natyrore me të cilat është i pajisur rajoni.

Zona përshkohet edhe nga një shumëllojshmëri e linjave të transmetimit të energjisë, ndërmjet të cilave plani TAP dhe një linjë e transmetimit (aktualisht në ndërtim e sipër) që lidh centralin hidroelektrik qendror me nënstacionin fqinj.

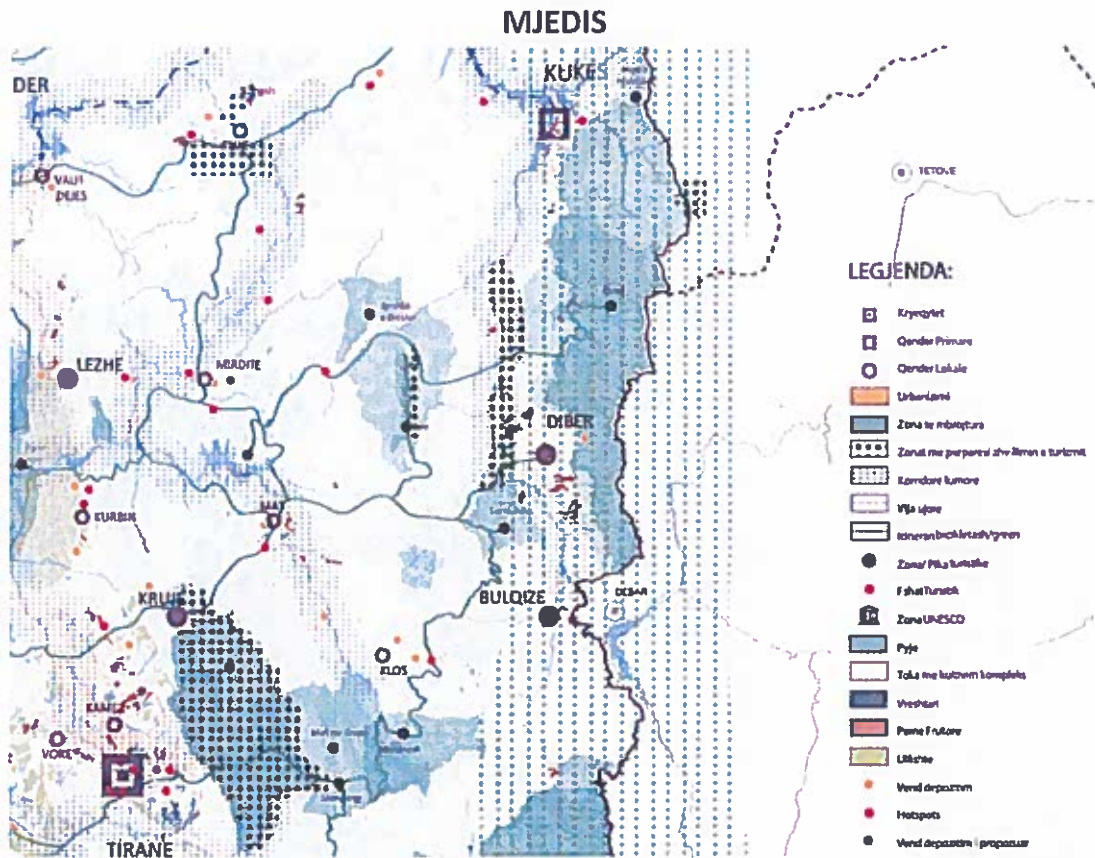

Figura 3.3. Situata mjedisore ne zonen e Dibres

Vërehet prania e zonave të mëdha të mbrojtura përgjatë kufirit, me të cilat lidhet identifikimi i planit të përgjithshëm të zonave me përparësi për zhvillimin e turizmit; është e rëndësishme gjithashtu dhe prania e një korridorit lumor dhe e pyjeve e sistemeve komplekse të kultivimit në afërsi të qendrave urbane dhe përgjatë rrjedhave ujore.

Në hartën që vijon, mbivendosja e dy temave të mëparshme thekson problemet e mundshme që lidhen me praninë e depozitave minerale dhe sistemeve për prodhimin, transformimin dhe trasmetimin e energjise hidroelektrike të vendosura brenda zonave të mbrojtura.

MBIVENDOSJA ENERGJI-MJEDIS

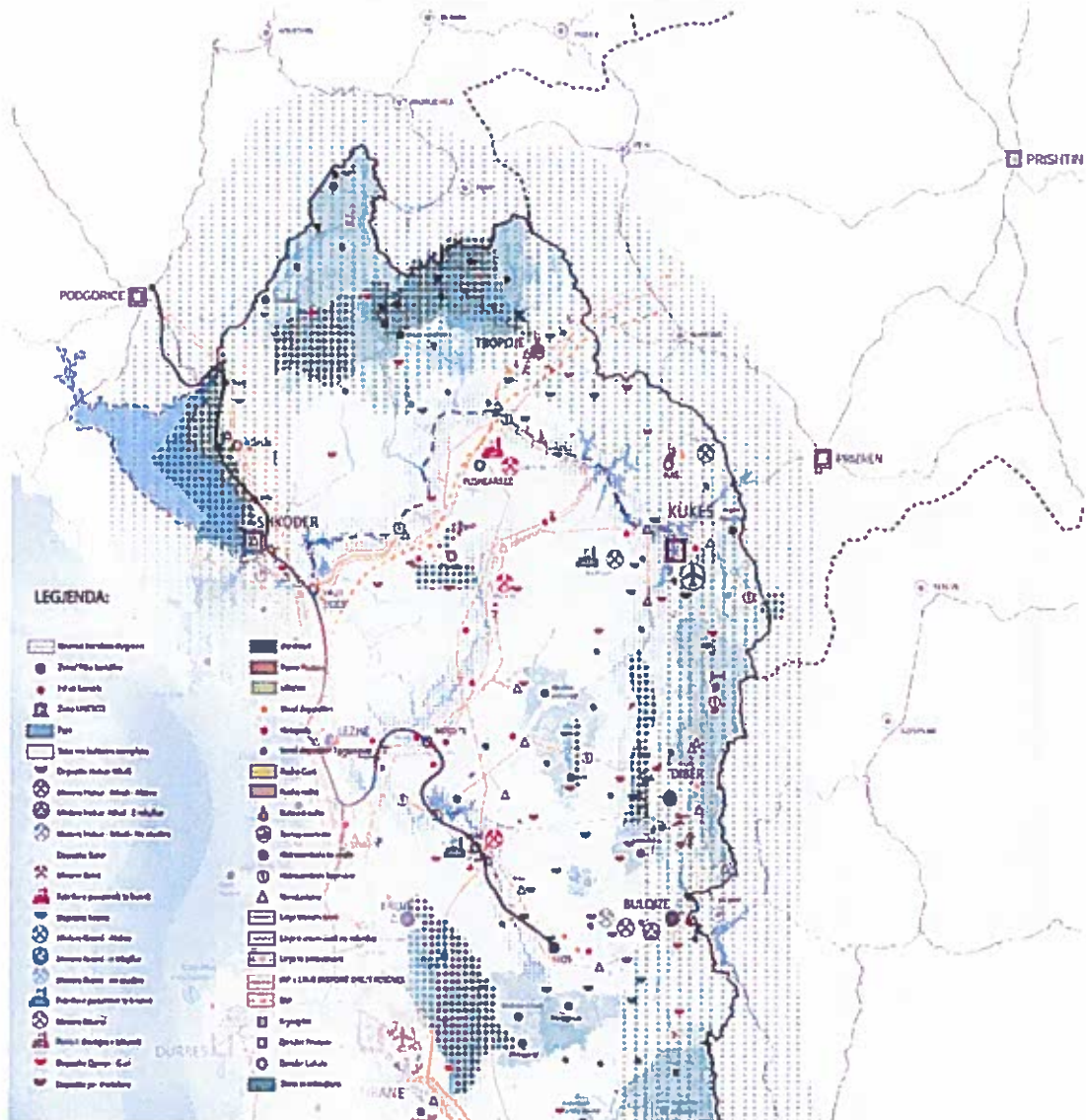

Figura 3.4. Mbivendosja e investimeve Energjitime me gjendjen e mjedisit

MODALITETET HUB

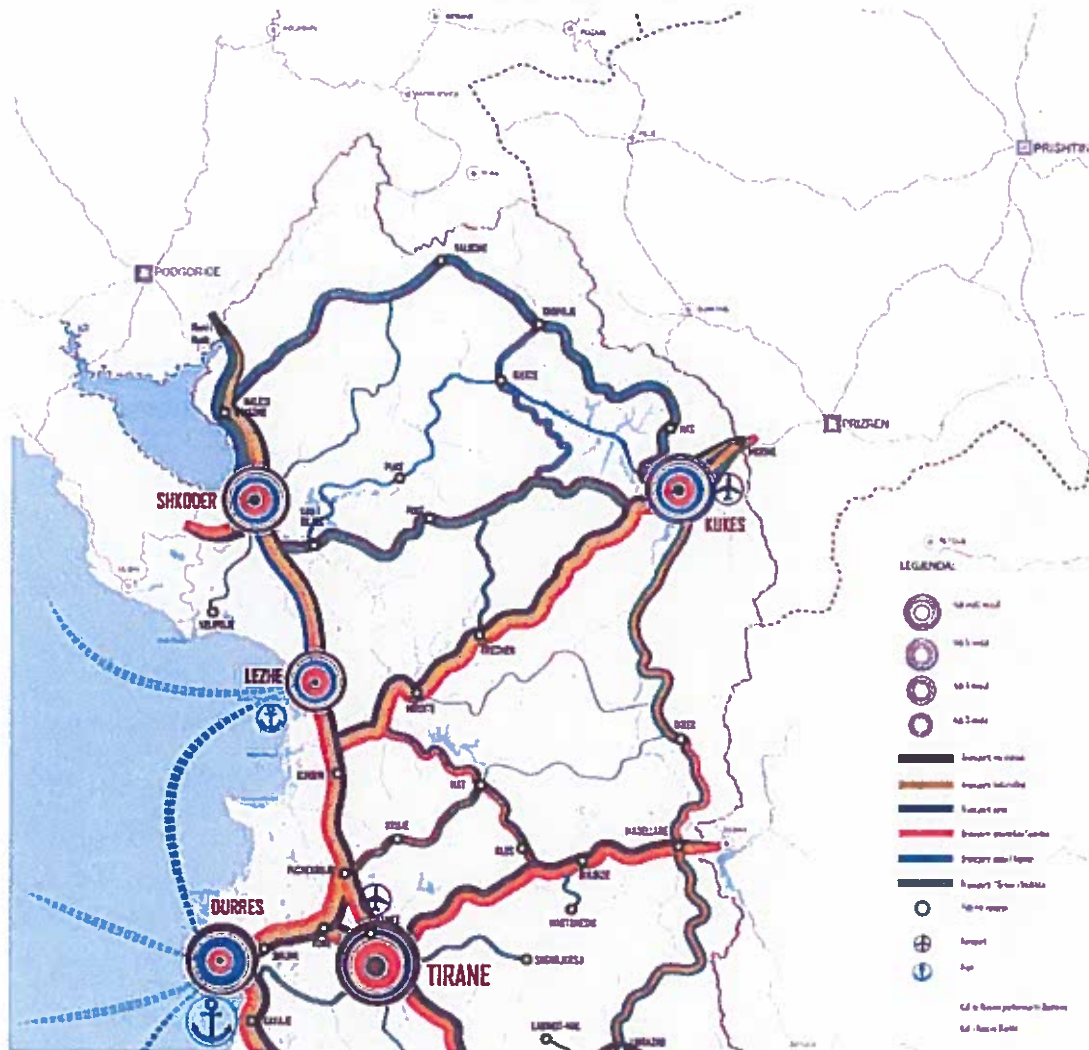

Figura 3.5. Parashikimi i modaliteteve te transportit

Në analizimin e rrugëve lidhëse, Peshkopia përshkohet me autobus, biçikletë dhe rrugë automobilistike drejt Kuksit, ndërsa qasja nga Tirana sigurohet vetëm nga infrastruktura rrugore, me të cilën lidhen dhe linjat urbane. Ekzistojnë gjithashtu edhe korsite e biçikletave me qendrat e Mirditës dhe Matit.

Nga ky inkuadrim me karakter te pergjithshem është lehtësisht e dallueshme mungesa e lidhjeve që karakterizon pjesën më të brendshme të vendit.

QENDRAT HIERARKIA

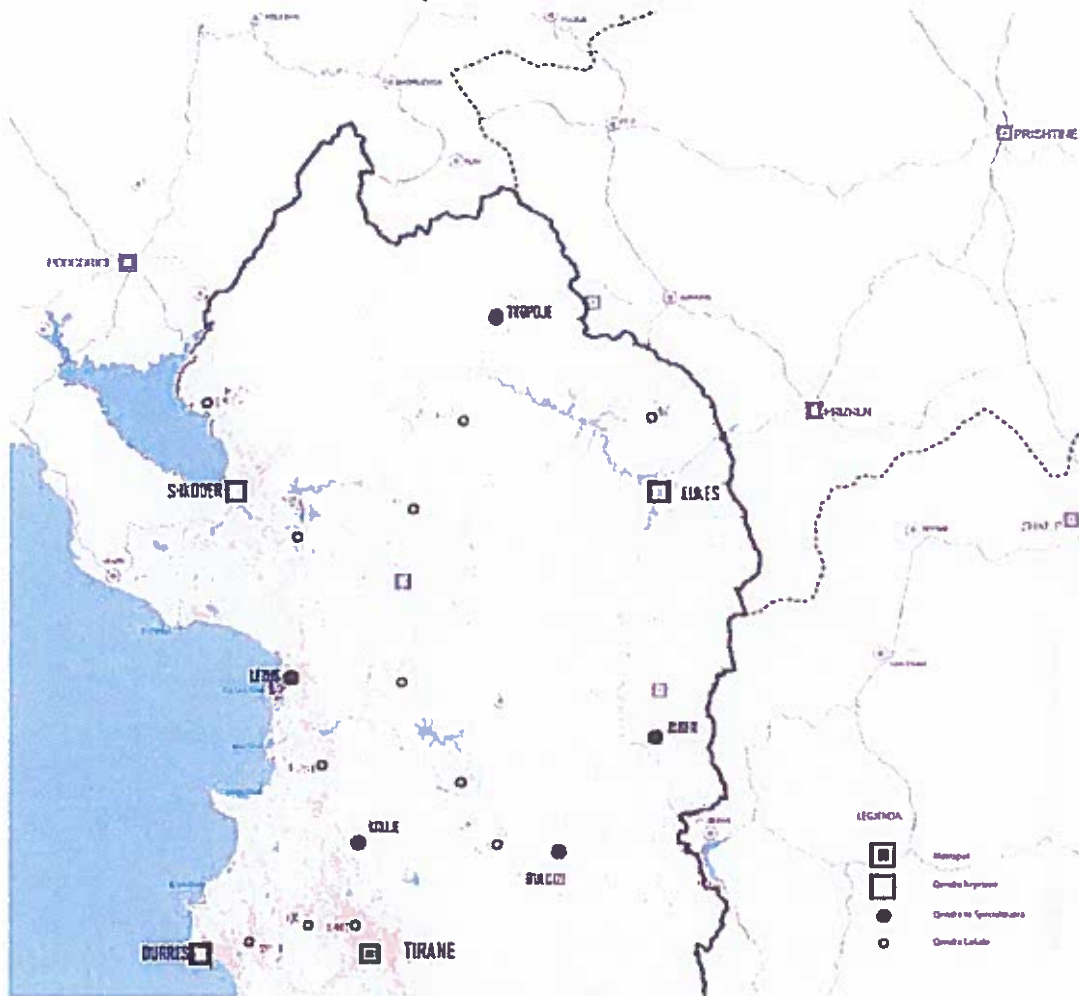

Figura 3.7. Hierarkia e qendrave urbane

Hierarkia e qendrave urbane qe del nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar parashikon një klasifikim prej katër nivelesh: metropole, qendra kryesore, qendra të specializuara, qendra lokale.

Dibra është kategorizuar si qendër e specializuar.

Kjo hierarki është vendosur nga lidhja e Planit të Përgjithshëm me sistemin e ndërlidhjeve dhe nga lidhjet ekzistuese territoriale mes qyteteve shqiptare.

QENDRAT NDERLIDHJA HAPESINORE

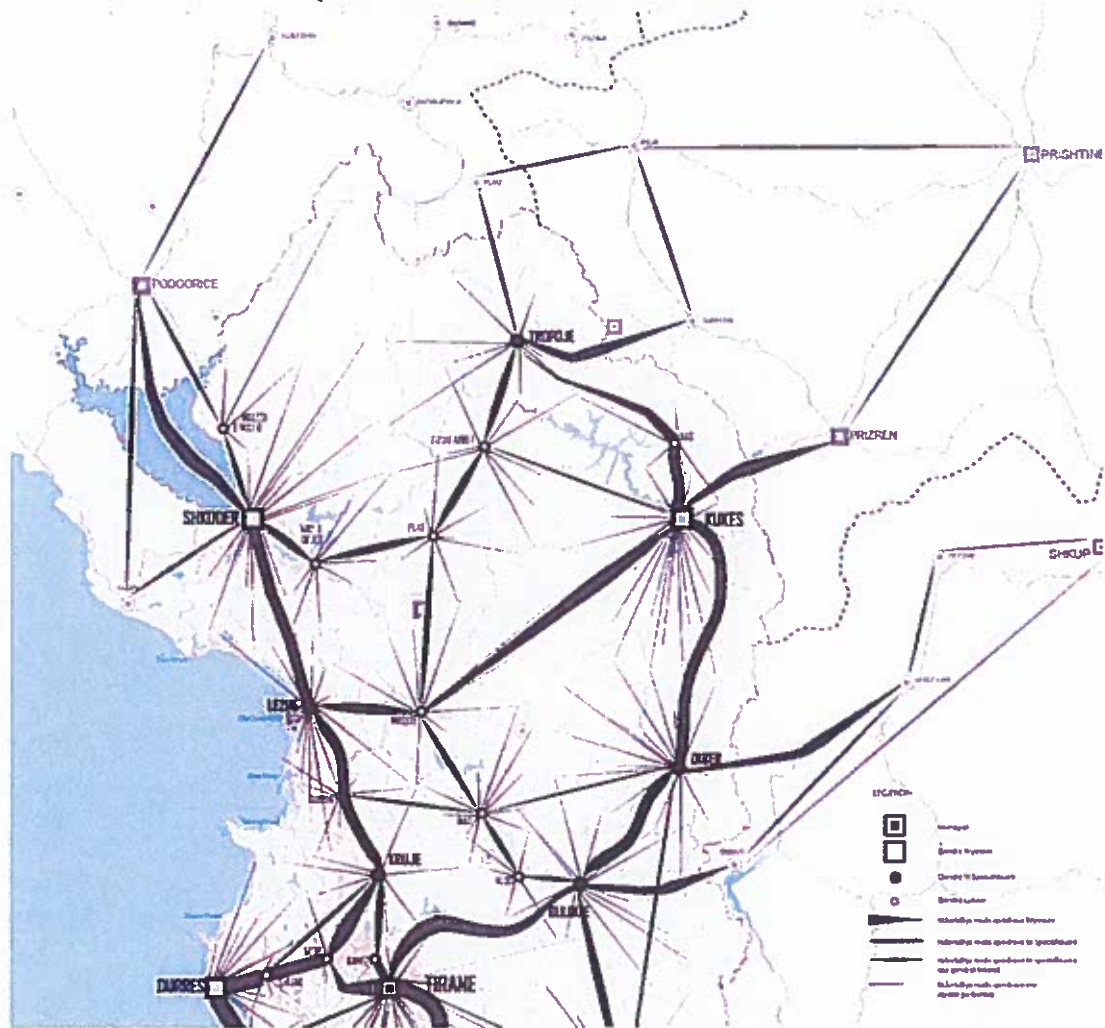

Figura 3.8. Nderlidhja hapësimore midis qendrave urbane

Harta e qendrave të ndërlidhjeve ilustron lidhjet ndërmjet qendrave kryesore, të specializuara dhe atyre lokale, duke theksuar gjithashtu dhe rrjetin e lidhjes me fshatrat e vogla (nënjësi administrative).

Dibra së pari lidhet me Kukësin, dhe së dyti me Matin, Bulqizën dhe Librazhdin (respektivisht në perëndim, jug-perëndim dhe jug), e rëndësishme është lidhja me qendrën e Gostivarit (dhe nga ketu me Tetovën dhe Shkupin).

QENDRAT NDERLIDHJA MOTORET EKONOMIKE

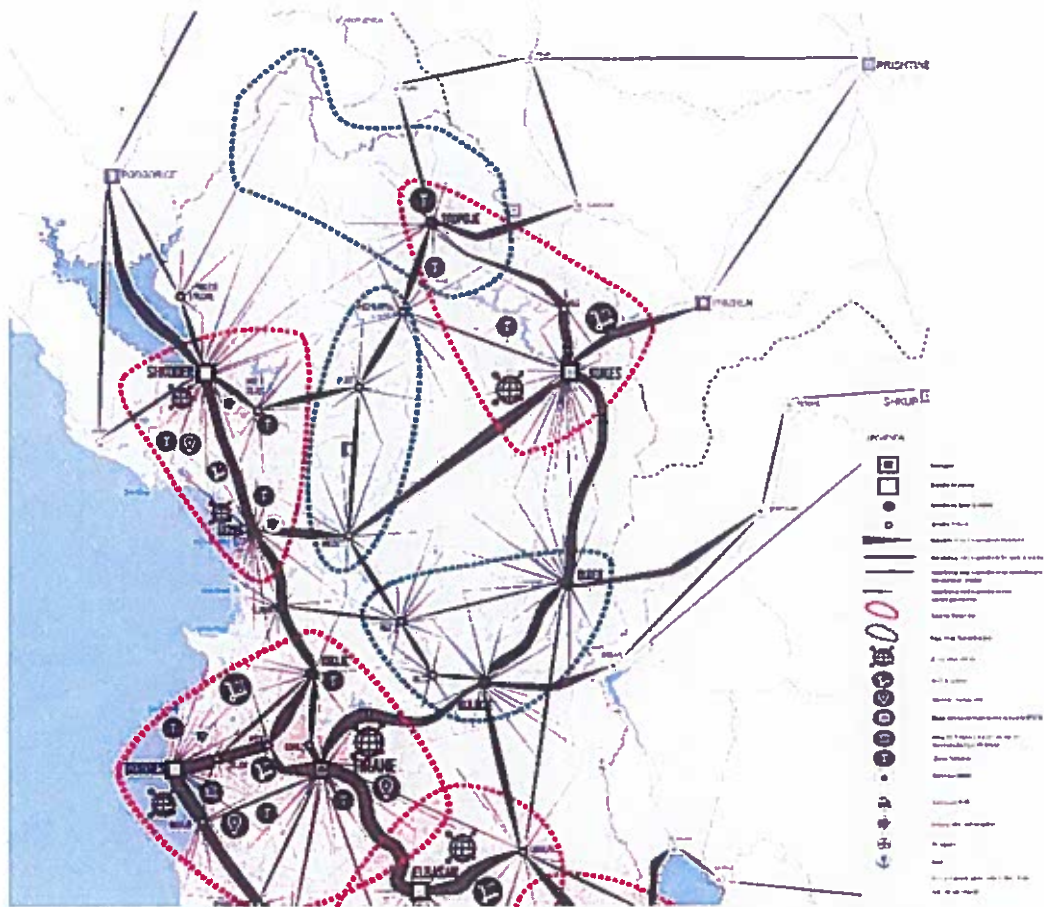

Figura 3.9. Nderlidhja hapësinore midis motorreve të qendrave urbane

Në lidhje me ndarjen e zonave kryesore dhe zonave të specializuara të zhvilluara nga plani, Dibra së bashku me Bulqizën paraqesin fokusin e një zone bipolare që përfshin edhe qendrat lokale të Matit dhe Klosit.

Bashkia e Dibrës në fakt është renditur nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar në mesin e zonave ekonomike të specializuara.

Zona "Dibër-Mat-Bulqizë" karakterizohet nga prania e turizmit malor, natyror dhe balnear, por specializimi i vërtetë ekonomik i zonës ka të bëjë me nxjerrjen dhe përpunimin e mineraleve, si dhe zhvillimin industrial e teknologjik që lidhet me këto aktivitete.

Në objektivat strategjike kombëtare të Bashkisë së Dibrës kryesore është lokalizimi në arterien e "Korridorit 8", i përbërë nga projekti i "rrugës së Arbërit", i cili përcakton lidhjen me Shkupin, Sofjen dhe Stambollin; sipas një logjike të përgjithshme të integritimit funksional, ku theksohen gjithashtu dhe mundësitë e shkëmbimit, nga pikëpamja energjetike dhe e korridoreve natyrore etj, që lidhen me realizimin e kësaj infrastrukture.

KAPITULLI 4: PERSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE NE TERRITORIN E BASHKISE DIBER

4.1 Toka

4.1.1 Ndërtimi gjeologjik

Territori administrativ i bashkisë së Dibrës përfaqson një hapësirë të larmishme gjeologjike në vëndin tone ku spikatin tektonika e thellë gjatsore, tektonika mbihipëse luspore deri ajo e shariazhuar. Këtu haset një larmi e madhe formacionale, që zë fill nga ato të Paleozoit deri në Kuaternarin e vonshëm. Në pjesën perëndimore të këtij territori, zhvillohen fuqishëm edhe ofiolitet e pasura me minerale. Është gjithashtu, një territor që ofron relief mjaft të aksidentuar në të cilin vecohet maja më e lartë e relievit të vëndit, Mali i Korabit. Në vijim jepen përmbledhtas disa veçori të gjeologjisë krahinore:

4.1.1.1 Aspekte të gjeologjisë së Albanidëve

Albanidët, (term i futur nga gjeologët shqiptar, L. Peza 1967) përfaqësojnë strukturat gjeologjike që shtrihen në territorin e Shqipërisë, si vazhdim dhe pjesë qëndrore midis Dinarideve në veri dhe Helenideve në jugë, që së bashku këto tre njësi, formojnë "harkun Dinarid-Albanid-Helenid" të rrudhosjes së brezit alpin mesdhetar. Ky hark, karakterizohet nga larmi e madhe formacionale faciale dhe strukturore, që, shtuar edhe praninë e magmatizmit, ka mundësuar dallimin në të, e dy njësite tektonike të shkallës më të madhe: Dinarido-Albanido-Helenidët e brëndshëm (njësi më të vogëla për vëndin tonë janë zonat tektonike: "Korabi", "Mirdita" e "Gashi") dhe Dinarido-Albanido-Helenidet e jashtëm (me zonat tektonike: "Krasta-Cukali", "Alpet", "Jonike" dhe "Sazani") të cilët (Fig.1.4) ndjekin konturin e buzës lindore të mikropllakës Adriatike (Finneti & Morelli, 1972).

Historia e zhvillimit të Albanidëve zë fill qysh në triasik, mbi një nënshtrat hercinik. Në kohë, ata i janë nënshtruar disa fazave kryesore të tektonogjenezes alpine, përfshirë edhe më të rejat, mio-pliocenike. Etapat e vonshme neotektonike (pliocenike-pleistocenike) kanë prekur më dukshëm Albanidët e jashtëm. Fazat orogjenike kanë mërguar në hapësirë dhe në kohë nga lindja drejt perëndimit pra, nga Albanidet e brëndshme për në ata të jashtëm.

Albanidet e brëndshme, karakterizohen nga prania e fuqishme e brezit ofiolitik (më i madhi i këtij harku) që janë të tektonizuar intensivisht e të mbihedhur drejt perëndimit. Albanidet e jashtme janë zhvilluar anash skajit pasiv të mikropllakës adriatike) Ata shtrihen në drejtim JIL-VVP dhe strukturat e tyre në më të shumtën, janë asimetrike dhe me anim tektonik nga perëndimi. Të pranishme janë edhe strukturat e shtrira e të përmbysura dhe të komplikuar me shkëputje në krahët perëndimorë, si rezultat i mbulesave tektonike dhe allokonisës së plotë të Albanideve të brëndshme.

Albanidet ndërpriten nga thyerje të thella gjatësore nga disa prej të cilave kanë shpërthyer evaporite. Ajo më lindorja "Zona e thyerjeve të Drinit", ndodhet në zonën kufitare midis ofioliteve të z. Mirdita dhe masivit të Korab-Pelagonisë, duke përshkuar gati meridionalisht territoret e bashkisë së Dibrës. Edhe dy thyerjet e thella tërthore në trojet shqiptare: ajo "Shkodër – Pejë" në veri të rajonit dhe e "Vlorë-Elbasan-Dibër" në hapësirën jugore të tij, trajtohen si përgjegjëse për gjenerimin e tërmeteve që kanë goditur fuqishëm këto territore sikundër: (Ohër v. 1991, . 1921, 1942, 1967 dhe zonën e Korabit v.1922)

Hapsira e kontrolluar nga Bashkia së Dibrës, përkon kryesisht me zonat tektonike "Korabi" dhe "Mirdita" për të cilat theksojmë përmbledhtas:

Zona Korabi (Ko), vazhdon tej kufijve të Shqipërisë me zonën Pelagoniane. Në këtë zonë dalin në sipërfaqe formacionet me moshë më të vjetër në vëndin tonë, të cilat përfaqësohen nga rreshpe, ranorë, konglomeratë dhe gëlqerorë të metamorfizuar të Silurian-Devonianit, shkëmbinj me pamje flishore të karboniferit, ranorë e konglomeratë të Permian-Triasikut të poshtëm, gipset dhe anhidritet e moshës triasike (Neot.1996) që interpretohen edhe si dritare tektonike të Albanidëve të

jashtme në thellësi të Albanideve të brëndshëm (Melo V. 1991). Shkëmbinjtë më të rinj mezozoike e deri në ata të Pliocen-Quaternarit, përfaqsohen nga gëlqerorët, fliшет, molasa neogjenike dhe depozitimet e shkriфта. Zona e Korabit ka strukturë të ndërlikuar, me rrudha, shkëputje dhe mbulesa tektonike.

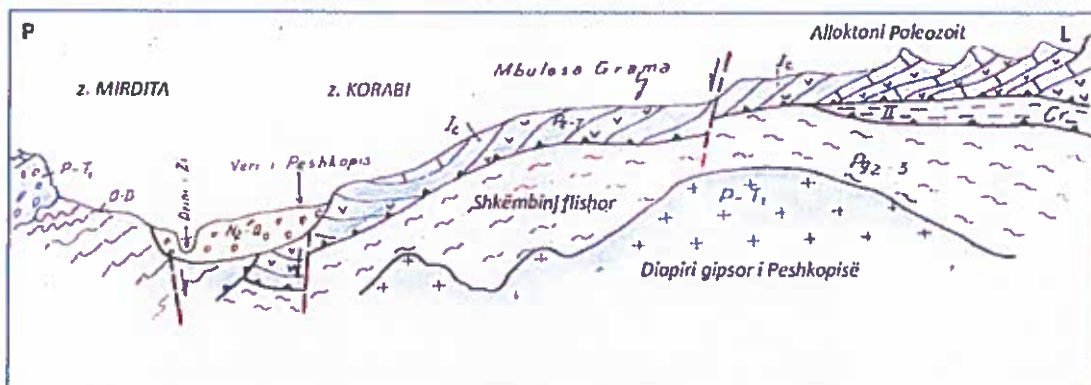

Figura 4.1. Prerje skematike tërthore në kufirin midis zonave tektonike Korabi dhe Mirdita

Zona Mirdita (M), shtrihet si brez i gjërë gjatë gjithë territorit të vëndit tonë, nga veriu në jug. Ofiolititetet përbëhen nga masivë bazikë dhe ultrabazikë, ndërsa në të dy pjesët anësore dhe vende-vende mbi ta, shtrihen gëlqerorë. Gjatë etapave të vonshme neotektonike, në zonën Mirdita u formuan gropat molasike të brëndshme, depozitimet e të cilave, kanë mbuluar transgresivisht pjesë të zonës "Mirdita" dhe të asaj "Korabi" (gropa e Burrelit, Ohër-Peshkopisë dhe ajo e Kukësit)

Si njësi të mëdha morfologjike, në këtë territor dhe me larmi të madhe dukurish të kësaj natyre, janë veçuar: (N. Konomi 2000):

Varqu malor i Korabit. Eshtë më i larti në vëndin tonë. Ai ka tiparet e një horsi të madh dhe dallohet për kontrastet e theksuara midis majave të larta e të mprehta me natyrë alpine dhe luginave, grykave e gropave të thella. Zhvillimi neotektonik i ka dhënë impuls të ri gjithë proçeseve egzogjene reliev-formuese, midis të cilëve, rol i veçantë i përket akullimit kuaternar. Format më të përhapura të kësaj veprimtarie, që ruhen ende mbi lartësinë 1500-1600 m janë cirqet (Korab, Koritnik), shpatullimet (Bjeshka e Shehut dhe e Zonjave) dhe lugjet (rafshi Korabit, Tërshanës, etj). Pas akullimit, rolin kryesor në modelimin e relievit të këtij vargu, e luan veprimtaria lumore e Drinit me degët e tij, dukuritë karstike, veprimtaria e borës me orteqet, ngricat, etj që kanë krijuar dhe tipet përkatëse të relievit. Bashkëveprimi i vazhdushëm i gjithë këtyre faktorëve morfologjikë, ka bërë që relievi i sotëm i vargmalit të Korab-Lumës, të dallohet për kontrastet e theksuara: malet e larta e luginat e thella, deri tek format e buta të një pllaje

Lugina e Drinit të Zi., në tërritorin në fjalë, shtrihet midis vargut malor të Korabit në lindje dhe të Lurës në perëndim. Ajo është formuar gati në thyerjen e madhe tektonike gjatësore që kalon gjat kufirit të zonës tektonike të Korabit dhe asaj Mirdita çka i ka dhënë luginës karakterin e një grabeni. Gropat e formuara brënda kësaj lugine, janë: e liqenit të Ohrit, e Dibrës, e Peshkopisë, e Skavicës dhe e Kukësit në vazhdimin verior. Element i rëndësishëm i relievit të luginës së D. të Zi, janë terracat lumore akumulative (fshati Gjoricë e Shupenzë, Atush e Brezhan).

Foto 4.1. Lugina e Skavicës

Vargmalet e Lurës shtrihen në perëndim të luginës së D. Zi. Vargmalet e Lurës janë formuar në një sinklinal të madh, që është kapur nga lëvizjet neotektonike zhytëse e ngritëse. Bashkëpveprimi i tyre i ka dhënë strukturës pamjen e një horsti midis grabenit të Burrelit në perëndim dhe atij të Drinit të Zi në lindje. E gjithë struktura e këtij vargu, është në ngritje edhe sot. Kjo ka çuar në një veprim horizontal dhe vertikal shumë të theksuar (përkatësisht 400-600 m/km² dhe 3-5 km/km²). Veprimi i akujve të Kuaternarit ka qënë aktiv në lartësitë mbi 1600 m. Dëshmi e veprimit të fuqishëm të akujve, janë liqenet akullnajor, cirqet (Lurë), lugjet etj.

4.1.1.2 Tipare neotektonike të Ultësirës së Dibrës

E theksojmë si njësi të veçantë, jo vetëm nga kompleksi i veçorive gjeologjike të saj, por nga se me këtë hapsirë, lidhet edhe përqëndrimin më i madh i popullimit të kësaj Bashkie. Ajo përfaqson një ultësirë tektonike ndërmaalore me bazament shkëmbinjtë e hershëm të zonave tektonike Mirdita e Korabi dhe se është formuar gjat Pliocen-Kuaternarit. Depozitimet klastike të saj janë të përhapura kryesisht gjat luginës së lumit Drin i Zi, gjer në Fushë Aliaj dhe vendosen transgresivisht mbi depozitimet e bazamentit.

Shkëmbinjtë Molasikë të Pliocen-Quaternarit

Ultësira ndërmaalore e Peshkopisë, është formuar nga fundi i Pliocenit dhe fillimi i Quaternarit. Pozicioni gjeografik i saj është pranë kufirit të zonës tektonike Mirdita me atë të z. Korabi dhe përgjat luginës të lumit Drin i Zi. Ajo përkon me hapsirën e aktivizimit të thyerjeve të mëdha të Drinit (H. neot.) dhe ka për bazë depozitimet e Paleozoit mbi të cilat vendoset transgresivisht dhe gati në pozicion horizontal. Depozitimet molasike të saj, përfaqsohen nga depozitime terrigjene, kryesisht argjila të hirta e plastike me molusqe të ujit të ëmbel dhe formime kuaternare klastike të vendosura mbi to. Të pranishme janë gjithashtu edhe ndërthurjet me shtresat rërore të verdha e me zaje të vogëla. Argjilat formojnë pako me trashësi 8-10m e më të mëdha. Kjo molasë është e përhapur nga Shupenza në jugë deri në veri të Kastriotit, duke formuar gjithkund një relief kodrinor të mbuluar nga tokat bujqësore. Daljet në sipërfaqe të këtyre argjilave, janë në afërsi të Shupenzës, në prroi në jugë të Kastriotit ku edhe shfrytëzohen si material ndërtimi si dhe në Muhurr. Percaktimet faunistike nga molusqet, i japin të moshës Plio-Pleistocenike (H. neot.) dhe arrijnë trashësi 30-40m në këtë ultësirë.

Formimet klastike, konglomeratet brekçiozë (që janë brekçie shpati e prodhime të koneve të derdhjes në rrezën perëndimore të malsisë Korabit), si edhe formimet e sotme terracore akumuluese të Drinit të Zi e degëve të tij, (që vendosen me shpëlarje mbi molasëm liqenore Plio-Pleistocenike), përbëjnë mbulesën kuaternare të Ultësirës së Peshkopisë.

Mbi morfologjinë dhe morfostrukturën

Ultësira e Peshkopisë shtrihet me drejtim meridional, nga Arrasi (Fushë Aliaj) në veri, deri në Maqellarë në jugë, me gjatësi brënda territorit të vëndit rreth 22km. Ndaj relievit të ngritur malor në lindje e perëndim, kjo hapsirë ofron një relief të ultë fushoro-kodrinor të mbushur me formime të

reja. Ajo kufizohet në perëndim me luginën e Drinit dhe në lindje me rrëzën e maleve të Gramës me gjërësi 5 ~6km. Nga kuotat e Drinit 391m në jugë dhe 361m në veri, lartësia e gropës rritet drejt buzës lindore në 600-650m, kryesisht për shkak të koneve të shumta të derdhjes së materialit të sjellë nga prrëjtë e Suhadollit dhe Deshatit në pjesën veriore të saj. Në fushën e Maqellarës, ultësira e Peshkopisë, mbushet nga prurjet e prroit me këtë emër. Në sektorin, nga Dovoljani në Katund të ri, rreth 4km hapsirë, reliefi është i ultë kodrinor, por pa depozitime kuaternare, edhe se çahet nga prrëjtë e mëdhenj si ai i Melanit, Dovalanit dhe Herbelit. Në lindje kjo ultësirë, kufizohet me malet e lartë të Gramës, i Velivarit (2374m) dhe Kerçines (2345m) që vendosen mbi flihet dhe karbonatet kretake. Në perëndim, atë e kufizojnë male të tilla si ai i Runjës (2047m), Arajstit (1992m) që ngrihen mbi gelqerorët triasik. Formacionet rrespore paleozoike të kësaj zone, rrethojnë në veri e perëndim buzët e ultësirës, kurse në jugë të saj, vendosen formacionet flishore të kufirit Jurasik-Kretakut.

Morfostruktura: Morfostruktura dhe reliefi i sotëm i ultësirës dhe maleve përreth saj, është e kushtëzuar nga historia tektonike dhe neotektonike e tyre, nga strukturat e thyerjet e vjetëra e të reja, nga formacionet përbërëse dhe nga faktorët e dinamikës së jashtëme.

Në etapën më të hershme që i paraprin asaj neotektonike (vazhdim të disa fazave rrudhosëse), u formua struktura tektonike, kurse në etapën neotektonike u formua morfostruktura e sotme. Morfostrukturat e moshave parpliocenike, ndërtojnë blloqet malore që rrethojnë ultësirën e përbëjnë bazamentin e tyre.

Në krahinën e Korabit, për shkak të karakterit mbulesor të saj, marrin pjesë 2-3 zona tektonike. Ajo e Korabit, zë skajin më lindor të vëndit tonë dhe ndërpritet nga Drini i Zi deri në Skavicë. Prej këndeje e deri në Kukës, ky lumë kalon përmes buzës lindore të z. Mirdita. Në të dy anët e pellgut të këtij lumi, ngrihen vargje malorë, relievi dhe ndërtimi morfostrukturor i të cilëve janë kushtëzuar nga tektonika, llojët e shkëmbinjve të pranishëm, neotektonika dhe dinamika e faktorëve të jashtëm. Këta të fundit, kanë luajtur rol të rëndësishëm në formimin e tipareve morfologjike të relievit. Neotektonika ka luajtur rolin kryesor në ngritjen malore, në optimin nga rrjeti i dendur hidrografik, në formimin e gropave të brëndëshme të Dibër- Kukësit dhe në shkeputjet e reja tektonike.

Zona e Korabit në perëndim ndan me atë Mirdita, përmes gelqerorëve trias-jurasikut të brezit të saj lindor. Këta vendosen me pushim e mospajtim këndor mbi Paleozoin e zonës Korabi, sipas pakos konglomeratike "Verrukano" ose "Luma". Vetëm në veri, shkëmbinjët e Paleozoit të Korabit kufizojnë tektonikisht me këtë seri, sipas një shkeputje tektonike të tipit mbihipës. Në perëndim të brezit të gelqerorëve, vendosen shkëmbinjët magmatik të Jurës.

Formacionet që ndërtojnë Paleozoin, janë kryesisht terrigjene (argjila, ranorë dhe konglomeratë) të shndrruara deri në rreshpe me ngjyrë jeshile e të errta, kuarcite apo rreshpe grafitike. Këto formacione zënë pjesën më të madhe të zonës Korabi, nga Radomira në Kukës dhe në të dy anët e lumit Drin (Maqellarë-Skavicë). Në sektorin e Gramës (veri të Peshkopisë), krahas gelqerorëve, ka edhe mjaft shkëmbinj efuzivë të Paleozoit apo Triasikut.

Pas ngritjes dhe rrudhosjes që pësoi zona Korabi në Paleozoin e vonshëm, ajo zhytet dhe zihet sërish nga deti i Trias-Jurës ku u formuan faciet gelqerore. Në fillim e mbarim të kësaj facieje, pati prurje të materialit terrigjen e në ndonjë rast, edhe aktivitet vullkanik. Fazat rrudhosëse të mëvonshme (ajo në fund të Paleogenit dhe në Miocen të poshtëm e të Pliocenit), kanë kapur edhe zonën e Korabit ku ajo e para, solli edhe çvendosjen e të dy zonave (Korabi & Mirdita) drejt perëndimit, e trajtën e mbulesës tektonike mbi atë të Krastës.

Mbulesa e zonës Krasta zbulohet pak në Maqellarë dhe përbëhet nga flishi i vjetër dhe i ri, si dhe nga gelqerorët e Cretës me trashësi 150-200m dhe mbi ta, flishi terrigjen.

Përbërs kryesor në këtë territor janë edhe gipset të cilët ndërtojnë dy kupola diapirike të mëdha: ajo e M. Bardhë dhe e Peshkopisë, që pranohet se janë të moshës Permo-Triasike.

Tipare neotektonike të Ultësirës së Dibrës

Karakterit i tektonikës në shtypje dhe i neotektonikës në tërheqje, në kombinim edhe me litologjinë, ka kushtëzuar tiparet e sotme morfostrukturore të krahinës së Korabit. Lëvizjet shtypëse, kanë formuar struktura rrudhosëse, rreshqitje të materialit dhe formimin e mbulesave tektonike me çvendosje drejt perëndimit për 10-ra e më shumë km. Lëvizjet e mëvonshme tektonike të Miocenit të vonshëm, e sidomos ato të Pliocen-Pleistocen-Holocenit, që ishin kryesisht të karakterit vertikal e në regjim tërheqje, shpunë në ngritjen e kësaj krahine. Lëvizjet e sencit shtytës, çuan në formimin e gropave të brëndëshme pliocenike të Peshkopisë dhe Kukësit që u mbushën me formime molasike dhe me depozitime kuaternare në pjesët më të zhytura të tyre. Këto lëvizje amplifikuan ngritjen në nivele të ndryshme hipsometrike të mbulesave, shoqëruan vënde-vënde edhe formimin e thyerjeve të reja dhe aktivitetin diapirik.

Morfostruktura e krahinës së Korabit karakterizohet nga prania e struktura e karakterit mbulesor të cilat kanë pamje më tepër monoklinale, me rënie të qetë të shtrësave që nuk japin ndonjë relief të dallueshëm e me kontraste. Në ujëndareset, reliefi është i butë dhe me sipërfaqe të sheshuara e pa kontraste të dallueshme. Vetëm faqet e luginave, për shkak të erozionit të fuqishëm të tyre, kanë pjerrësi të madhe. Vetëm mbulesa e Radomirës në malet e Korabit e përbërë nga gelqerorë, krijon mbi të kreshta malore, mbi të cilat ngrihet edhe maja më e lartë e vëndit tonë 2751m.

Karakteristika e përbashkët e ultësirave të kësaj linje (e Peshkopisë dhe e Kukësit), është formimi i tyre në Pliocen-Pleistocen të hershëm. Fillimisht ato u mbushën kryesisht me depozitime të facies liqenore, ndonse pjesa kryesore e prerjes ka material aluvional-proluvial me trashësi mbi 200m. Në Pleistocen të hershëm, gropat u kapën nga tektonikë kompresive që i rrudhosi dobët. Nga Pleistoceni I mesëm e deri sot, ato i janë nënshtruar ngritjes relative, çka e dëshmojnë nivelet terracore erozionalo-akumulative në Drinin e Zi e në degët kryesore të tij. Në periferi, gjenden terraca erozionale, sidomos rreth Peshkopisë, që flasin për ngritje pulsative.

Ngritja diapirike e gipseve në etapan neotektonike, ka favorizuar formimin e aloktonit në nivele të larta hipsometrike dhe shpëlarjen e tyre nga faktori ekzogjen.

Kronostratigji		Li	Koleza	Pershkrimi litologjik
Epokë	Sistemi	Epokë	Trashësia (m)	
KENOZOIK	NEOGEN KUATERNAR	N ₃ -Q ₄ -Q	50-00	Konglomerate zhavorë me cementim të dobët argjloro-alevrolite - ranoze (depozitime të hershme të terracave luvare), ranoze alevrite dhe argjila . Me lart depozitime eluviale - deluviale - aluviale e proluviale
	PALEOGEN	EOCEN (P ₃)	100	Alevrolite dhe shiste argjlore gri - gri të errët , ranoze kuarcore - karbonatike me trashësi disa cm - 30 cm . Afer bazës takohen konglomerate të pangrupura dhe me lart gelqerore biominero kolonizim të turbidit . gri të errët me kokritza kuarci (25 - 30 %) çepçezore dhe autigen që përmbajnë mamulite . Gelqerore - murgelore dhe murgelë gri të errët me mamulite dhe kokritza kuarci çepçezor dhe autigen , biominerale me trashësi 2-4 m . Në prerje mbizotërojnë alevrolitet dhe argjilat e errëta . Gelqerore shistaz boy hiri bezbe mirabilem kënetë që ndërthuren
	IOCLIN (P ₂)	Tertigjen - Lufthana		

Figura 4.2. Kolona litostratigrafike e formacioneve Kenozoike (kz) për territorin e bashkisë Diber

Figura 4.3. Prerja gjeologjike në qytetin e Peshkopisë

SKEMA TEKTONIKE E ALBANIDEVE

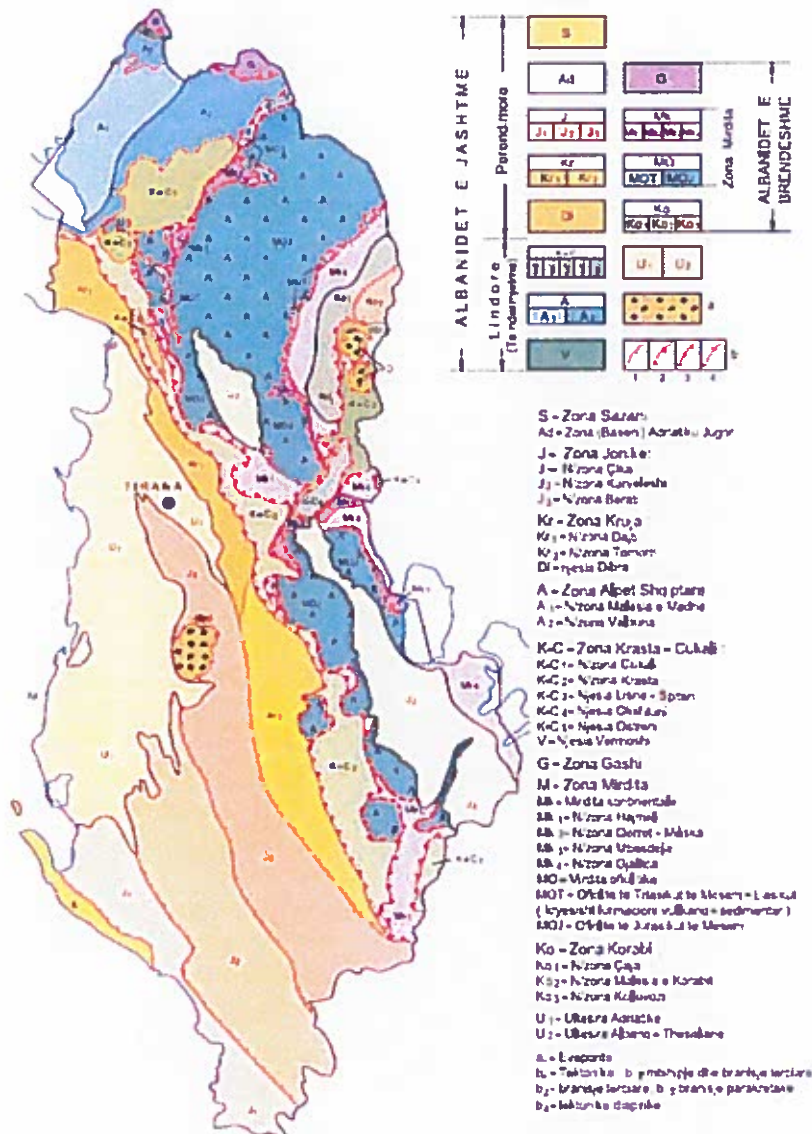

Figura 4.4. Harte tektonike skematike e Albanideve

4.1.1.3 Formacionet shkëmbore

Formacionet shkëmbore të Paleozoit

Në shkëmbinj të moshës paleozoike veçohen depozitimet e Ordovikian-Silurianit, Silurian-Devonianit, Devonianit dhe Permian-Triasikut të Poshtëm.

Depozitimet Ordovikian-Siluriane (O-S) takohen kryesisht në nënzonën e Kollozoit, ku vendosen tektonikisht mbi vullkanitet e Triasikut të Poshtëm, të mesëm. Në Malin e Sorokollit ku kanë përhapjen më të madhe, ndertojnë një prerje që nga posht lart ndërtohet nga rreshe alevrolitike, kurac-klorit sericitike, ranorë kuarcore dhe shtresa e thjerrëza të metakuarciteve dhe kuarciteve të shtresëzuara, ndersa në pjesën e sipërme shtohet materiali ranor kuarcor dhe rritet trashësia e shtresave të matakuarciteve.

Depozitimet Silurian-Devoniane (S-D) kanë përhapje të gjerë në rajonin Zall Dardhë, Muhurr, Luzni deri në Shupenzë dhe në zonën Topojan-Zogjaj-Gjuras dhe Trebisht e Gjinovec. Ato përfaqësohen nga rreshpe argjilore sericitike, pothuajse me ngjyrë të zezë, të cilat në shumicën e rasteve përmbajnë graptolite. (Grup autorësh. Gjeologjia e Shqipërisë, 2002).

Depozitimet Devoniane (D) takohen në malin e Korabit ku mbi rreshpet e zeza argjilo-alevrolitore vendoset një pako e ndërthurjes së imët fliohoidale e ranorëve feldshpatikë e kuarcorë kokërrimët dhe rreshpeve argjilore, sericitike deri alevrolitike me ngjyrë hiri të errët; në pjesën e mesme takohen shtresa e thjerrëza të Gëlqerorëve biomikritikë, ndersa në pjesën e sipërme takohen shtresa të vullkaniteve bazike si dhe damarë të lamprofireve.

Depozitimet Permo-Triasikut të poshtëm (P-T₁) përfaqësohen kryesisht nga konglomerato-ranorë të kuqërremtë "Luma" ekuivalentë të formacionit "verrucano" të facies epikontinentale. Ranorët janë kokërrtrashë, ndërsa konglomeratet paraqiten me shkallë të mirë rrumbullakosje dhe përfaqësohen nga kuarcite, granite, ranorë kuarcorë, shiste, ignimbrite, rrallë epidibaze me matriks ranorë e silicosericitik, me ngjyrë kryesisht të kuqe për shkak të pranisë së hekurit.

Formacionet shkëmbore të Mesozoikut

Depozitimet mesozoike kanë përhapje mjaft të madhe dhe përfaqësohen kryesisht nga shkëmbinj karbonatë të facieve neritike dhe pelagjike si dhe nga shkëmbinj të terrigjenë e vullkanogjenë ku vëllimin më të madh e zënë depozitimet e Triasikut dhe të Kretakut.

Depozitimet e Triasikut të poshtëm (T₁) takohen në formën e një brezi të ngushtë që shtrihet nga Zall Reci ne veri deri ne Selishte ne jug dhe vendosen në vijueshmëri mbi konglomerato-ranorët e Permian-Triasikut të poshtëm; përfaqësohen nga bazalte kalcium alkaline dhe rrallë takohen trupa të vegjël porfire kuarcore, ranorë arkozikë, gëlqerorë oolitikë, gëlqerorë ranorikë, gëlqerorë pllakorë të zinj, gëlqerorë nyjorë të kuqërremtë, etj.

Depozitimet e Triasikut të mesëm takohen në trajtën e një brezi të ngushtë nga Lumi i Lumës në veri, deri në Zogjaj në jug. Këto depozitime vendosen normalisht mbi ato të Triasikut të poshtëm dhe përfaqësohen nga gëlqerorë dhe dolomite të kuqërremtë, nyjore të kuqërremtë, rreshpe argjilo-alevrolitike me ngjyrë hiri të gjelbër, që më lart kalojnë në silicorë radiolaritikë dhe mandej në gëlqerorë biomikritikë pllakorë, me thjerrëza dhe ndërshtresa silicorësh.

Depozitimet e Ladinianit (T₂) dalin në rajonin e Lurës dhe përfaqësohen nga gëlqerorë shtresorë me nderfute te një pako vullkanogjeno-sedimentare diabazike.

Depozitimet e Triasikut të mesëm-Jurasikut të poshtëm (T₂-J₁) Në prerjet më të mira takohen në Selishtë-Prat dhe vendosen mbi ato të Triasikut të poshtëm. Ato përfaqësohen nga poshtë lart (Selishtë) nga gëlqerorë pllakorë me silicorë, gëlqerorë mergelorë me silicorë, gëlqerorë mergelorë konglomeratikë, silicorë radiolaritikë, pelitë laskore me ndërshtresa të holla ranorësh dhe një melanzh me "bloqe matriks".

Jurasiku i poshtëm - i mesëm (J₁₋₂) Përfaqësohet nga formacioni gëlqeroro - mergelor nyjor, me nodula mangani, i facies së kondensuar (20-50m te trashë), me ngjyrë rozë të kuqërremtë me hardgraunde të shumta e qe shtrihen mbi nivele të sipërme të karbonateve platformikë triasike - liasike.

Jurasiku i mesëm - i sipërm (J₂₋₃) përfaqësohet nga silicorë radiolaritikë, me trashësi 10 – 25 m.

Jurasiku i sipërm (J₃) i përfaqësuar nga melanzhi ka përhapje të kufizuar në këtë nënzonë.

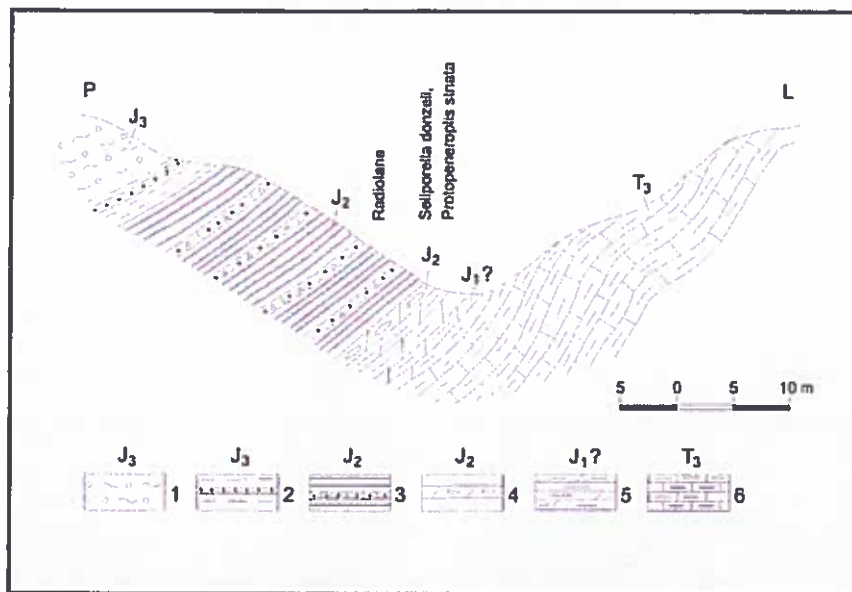

Figura 4.5. (Prerje e Selishtës). Kalime normale nga Gëlqerorët pllakorë me silicorë, në silicorët radiolaritikë dhe në melanzhin "bllaqe në matriks" (Grup autorësh. 2002).

1. Melanzhi "bllaqe në matriks"; 2. Pelite laskore me ndërshtesa të holla ranorësh; 3. Silicorë radiolaritikë; 4. Gëlqerorë mergelore konglomeratikë; 5. Gëlqerorë mergelore me silicorë; 6. Gëlqerorë pllakorë me silicorë.

Depozitimet e Pliocenit të sipërm – Kuaternarit të poshtëm (N2 – Qp)

Në dy ekstremet e Drinit të Zi vendoset përkatësisht ultësira pliokuaternare e Peshkopisë, që rrethohet nga formacione të larta malore, me ndërtim strukturor tepër të koklavitur, tipik i mbulesave tektonike, me relief malor mbi 2000 e 2500m (2751 M. i Korabit), duke formuar disnivel tepër të madh në raport me këto gropa, që janë në kuotat jo më shumë se 500-600m. Katër nivele taracore të zhvilluar në to, flasin për një aktivitet në ngritje në Pleistocen-Holocen (Kuaternar), pas asaj zhytjeje që ato pësuan në Pliocen-Pleistocen të hershëm, ku u formuan sedimente me trashësi jo shumë të madhe, në fillim liqenore (me argjilla) dhe mandej aluvialo-proluviale (me konglomerate e ranorë).

Depozitimet e Pliocenit të sipërm – Kuaternarit, i përkasin facies liqenore, liqenore-proluviale e liqenore-aluviale. Ato takohen në përmasa të kufizuara, kryesisht në perëndim të qytetit të Peshkopisë, nga veriu i Dovolanit në jug, deri në Blliqe e Fushe Çidhen në veri. Po kështu takohen edhe në krahun e djathtë të lumit Drin në rajonin e Fushe Muhurrit e Vajmedhenj, si dhe në jug të Sakavicës.

Magmatizmi

Prodhimet magmatike i përkasin facieve vullkanike, intruzive dhe subvullkanike. Ndërmjet tyre veçohen shkëmbinjtë magmatike të moshës paleozoike, ata të Triasikut të poshtëm dhe të mesëm dhe ofiolitet jurasike.

Magmatizmi paleozoik zhvillohet në zonën e Korabit dhe në periferinë kontinentale të ofioliteve të zonës së Mirditës dhe përfaqësohet kryesisht nga shkëmbinjtë vullkanikë të përbërjes bazike, mesatare dhe acide; përhapje të kufizuar kanë shkëmbinjtë intruzivë dhe dajkorë të përfaqësuar nga gabrodiabazet, lamprofiret, monconitsienitet, granosienitet dhe granodioritet.

Magmatizmi Triasik zhvillohet në pjesët perëndimore të zonës së Korabit dhe përfaqësohet kryesisht nga shkëmbinjtë vullkanikë që i përkasin Triasikut të poshtëm dhe Triasikut të mesëm.

Formacioni vullkanogjeno – sedimentar ka përhapje të kufizuar dhe takohet në pjesët periferike të ofioliteve jurasike, në zonën e kontaktit me periferinë platformike dhe ërfaqësohet nga lava jastekore bazaltike me afinitet MORB.

Magmatizmi ofiolitik përfaqësohet nga masivi ultrabazik i Bulqizes dhe i Lures te cilet i perkasin brezit ofiolitik lindor te Albanideve dhe ndertohen kryesisht nga shkëmbinj ultrabazike mantelike dhe me pak nga shkëmbinj magmatike bazike. Masivi i Bulqizes dallohet per potencialin e larte krom-mbajtes, ndersa ai i Lures nuk ka paraqitur ndonje rendesi ne kete drejtim (Dobi, etj., 1980).

4.1.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike dhe rreziqet gjeologjike

Më gjërësisht, në tekst dhe grafikë, kjo problematikë pasqyrohet në materialin e vënë në dispozicion (Bashkia Dibër), por përmbledhtas theksojmë disa aspekte kryesore (në mënyrë optimale aplikative edhe në shkallën e hartave), në përshtatje dhe ndihmesë për realizimin e ndërmarjes së këtij projekti urbanizimi për këtë Bashki.

4.1.2.1 Formacionet litologjike, inkuadrimi gjeologjik i tyre

Territori i Bashkisë të Dibrës nga ana e ndërtimit gjeologjik, përfaqson një hapsirë të larmishme formacionale por edhe për nga koha e formimit të tyre e cila përkon me moshat gjeologjike më të vjetëra në vëndin tonë. Në të marrin pjesë shkëmbinj që nga Paleozoi e deri në ato më të reja të Pliocen-Kuaternarit. Për qëllime praktike gjeologo-inxhinierike, është bërë një rivlerësim dhe rigrupim i kufijve moshorë litostratigrafikë, kriteri vlerësues i së cilit ka qenë evidentimi i përbërjeve litologjike me veti të përfaqësuara gjeoteknike dhe sjellje afërsisht të njëjtë ndaj strukturave inxhinierike.

Nga sa më sipër, në hapsirat e këtij territori, janë të pranishëm në sipërfaqe shkëmbinj të fortë rrënjësorë, mesatarisht të fortë e deri dherat Kuaternare të tipit mbulesor. Sipas kriterit të rezistencës në shtypje një boshtore (Rsh), shkëmbinj të ndahen në tre grupe:

- A. Shkëmbinj të forte me vlera më të mëdha se 500 bar (ose kg/cm²);
- B. Shkëmbinj mesatarë me vlera 50-500 bar;
- C. Shkëmbinj të butë me vlera < se 50 bar

Kriteri i ndarjes së dherave ka qenë kohezioni, dhe janë klasifikuar në dy grupe:

1. Dhera pa kohezion
2. Dhera me kohezion.

Në territoret e Bashkisë së Dibrës, janë evidentuar këto formacione litologjike.

A. Shkëmbinj të fortë, Rsh >500 bar.

Përfaqësohen nga shkëmbinj të fortë dhe llojeve shkëmbore të ndryshme: Këtu futen, shkëmbinj intruzivë, efuzivë e sedimentarë, të përfaqësuar nga llojet e shkëmbinjve magmatikë bazikë (Eb, Ib), acidë (Ima, Ema) intruzivë dhe efuzivë, metamorfikë rreshporë (Rm), rreshporo-gëlqerorë (GR), ata gëlqerorë (G) dhe gëlqerorë-silicorë (Gsi).

B. Shkëmbinj të mesatarë, Rsh 50 – 500 bar.

Në këtë grup shkëmbinjsh përfshihen: shkëmbinj të flihorë dhe me pamje flishore (FI), konglomeratë e ranorë me çimentim mesatarë (KI), mollasat ranoro-konglomeratike (Mrk), shkëmbinj të efuzivo-sedimentare (Es): grupi i shkëmbinjve efuzivo-sedimentarë (Es), shkëmbinj të flihorë ritmikë argjilo-alevrito-ranorë (FI), shkëmbinj të mollasikë argjilor, ranoro-konglomeratike (Ma, Mrk)

C. Shkëmbinj të butë me vlera < se 50 bar

Në këtë grup shkëmbinjsh të pranishëm në territorin e B. Dibrës, përfshihen: depozitime të vjetra kuaternare pjesërisht të çimentuara (De), formime kuaternare të pandara: eluviale, deluviale, të perziera deluvionalo-koluvionale-proluviale me argjila (Qp-h), depozitime koluvionet (C), depozitime

të deluvioneve-koluvioneve (Qp) që vendosen në fund të shpateve, serpentinite e millonite (Ms) me ngjyrë gri, gri të çelur.

Shkëmbinitë e shkrifët pa lidhie kohezionale.

Përfaqsohen nga: zhavorre e popla me origjinë aluviale dhe proluviale (P), formime të shkrifëta shënuar me simbolin (Qh,Qp-h,Qp) që përfaqësohen nga depozitimet eluvialo-deluviale, aluvionale, aluviale të tarracave akullnajore dhe të liqeneve akullnajore. zhavore dhe rëra kryesisht karbonatike (Qp),

Dhera me kohezion. (Qp, Qh).

Përfaqsohen nga dy tipe gjenetike i përkasin dy tipeve gjeologjike: Suargjila të vendosura mbi zhavorre aluviale dhe Suargjila të vendosura mbi deluvione të shpatit dhe i korrespondojnë tarracave të ndryshme të lumenjve. Trashësia e suargjilave mbi këto zhavorre arrin deri në 2 – 8 m, kurse Trashësia e zhavorreve, të cilat mund të përmbajnë edhe linza ranore, arrijnë nga 3 – 4 m deri në 30 m.

Dhera me veti të vecanta (Gik).

Si varietete, të janë takuar gipsi, anhidriti dhe seleniti. Ndërpresin formacione nga më të vjetrat deri në më të rejat dhe takohet niveli i poshtëm ose i anhidriteve, niveli i mesëm ose i gipseve në ndërfutje pjesërisht të shkatërruar dhe niveli i sipërm ose i gipseve.

4.1.2.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit

Për vlerësimin e kushteve gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit, rolin kryesor e luajnë vetitë fiziko mekanike (ose gjeoteknike) të tyre. Gjithashtu rol të madh ka edhe pozicioni gjeografik dhe gjeomorfologjik. Për këtë arsye për trojet të ndërtimit të territorit administrative të Bashkisë Kukës, veçojmë këto dy aspekte:

Situacioni gjeomorfologjik

Bashkia e Dibrës kap një teritor të gjerë dhe për vetë ndërtimin gjeologjik, tektonik dhe hidrografik, paraqitet me kontraste të mëdha të morfologjikisë së reliefit. Ai fillon që nga male të larta si "Korabi" (2754 m. m.n.d.) në lindje-verilindje, e deri në rrjedhjeën e mesme të lumit "Drin i Zi" në Shupenzë. Brenda këtij territori gjenden hapësira fushore të sheshta ose gati të sheshta, shpate kodrash të buta deri mesatare, shpate malore të pjerrëta deri të thikta, shpate të luginave lumore të formave të ndryshme, deri në kanione, etj. Ngritja e shpateve të maleve në të dy anët e ultesirës së Peshkopisë, është e menjëherëshme çka bën që në shumë raste, të jenë të vështira për tu kaluar. Kjo sidomos kur shpatet ndërtohen nga shkëmbinj gëlqerorë apo anësitë e diapirëve.

Shkëmbinjtë që ndërtojnë këto teritore, janë të përbërjeve, moshave dhe natyrisht të kohezioneve të ndryshme, që pasqyrohet në qëndrueshmëri jo të njejte kundrejt faktorëve dhe agjentëve atmosferik veprues.

Zona në përgjithësi ka një rrjet hidrografik të zhvilluar ku më kryesori dhe që shërben si bazë erozionale është lumi i Drinit të Zi i cili përshkon gati meridionalisht territorin, nga jugu në drejtim të veriut. ku ka krijuar edhe luginën e madhe të Skavicës. Në dy anët e këtij lumi është një rrjet i tërë lumenjsh të vegjël e përrenjsh malor të cilët e aksidentojnë territorin. Në në fundin e rrjedhjes së tyre, ku luginat bëhen më të gjera e me pjerrësi më të vogël, energjia bie dhe, si bëhen më pak të rrëmbyeshëm, depozitojnë prurjet e ngurta të sjëlla nga lartësitë.

Relievi është në vija të përgjithshme u perket tre tipeve morfologjike:

- Njësia morfologjike fushore
- Njësia morfologjike kodrinore
- Njësia morfologjike malore Radhazi, theksojmë disa aspekte:

Njësia morfologjike fushore zë një pjesë të konsiderueshme të territorit. Në hapsirën administrative të Bashkisë Dibër, takohet njësia fushore paramalore me origjinë aluviale, e Peshkopisë, Shupenzës, Maqellarës, Kastriotit, Fushë Aliaj, etj. Gjithashtu në këtë njësi futen edhe luginat e lumenjve kryesore të qarkut. Janë fusha nga të sheshta deri me pjerrësi të vogël, 3° e ndoshta pak më shumë e lartësi 640m m.n.d ajo e Peshkopisë. Këto fusha përshkohen nga një rrjetë i dobët kanalesh kulluese e vaditëse, si dhe nga përrenj malorë që në këtë njësi, kthehen në fushorë që derdhen në shtratin e lumit Drin i Zi. Jo rrallë, në kohë pllotosh, ky rrjet uhor krijon shqetësime në tokat bujqësore dhe qendrat rurale përreth. Në luginat lumore që përshkojnë territorin e Bashkisë, dallohen qartazi shpatet e luginës, shtrati i lumit, tarraca zallishtore, si dhe konet e derdhjes. Vazhdimi lindor i këtyre luginave lumore fushore tarracat lumore të tipit konsekuent, shfaq një reliev tipik të luginave tektonike me kanione të thella dhe lugina në forme V-je dhe me rralle edhe U-je.

Njësi morfologjike, dominohet nga popullimi ku në të gjëndet qyteti i Peshkopisë dhe qendrat e tjera rurale si Maqellara, Shupenza, Kastrioti, etj. dhe shumë qendra të banuara të rangut më të vogël. Po ashtu në të është ndërtuar edhe rruga kryesore që lidh këto qendra e mëdha me pjesën tjetër të vendit.

Njësia morfologjike kodrinore zhvillohet me mbarimin e asaj fushore dhe pothuaj në gjysmën jugore të territorit. Menjëherë sapo përfundon njësia fushore shfaqen format e kodrave të lartësive disa qindra metro mbi nivelin e detit. Në varësi të strukturave gjeologjike ku ato ndodhen, shfaqen edhe forma relievi tipike, si p.sh. relievet kodrinore të strukturave monoklinale dhe relievet kodrinore të strukturave të rrudhosura. Në këto relieve, shfaqen forma morfologjike të dhëmbëzuara, (kuestet), kreshta antiklinale dhe lugina sinklinale.

Shpatet e kodrave e kodrinave të kësaj njësie morfologjike, kanë pjerrësi nga 5 deri në 35° dhe drejtime rënie të ndryshueshme. Shpatet shpesh janë të rrumbullakosur nga modelimi i shkaktuar nga rrjedhjet ujore sipërfaqësore. Në të shumtën e rasteve, këto kodra janë të mbjella me peme frutore të ndryshme. Është pikërisht kjo njësi morfologjike e prekur më shumë nga erozioni dhe fenomene shpati të tipit rrëshqitje të dherave dhe të shkëmbinjve. Në lidhje me ndërtimet, kjo njësi morfologjike është tepër e lakmueshme, sepse ato janë ballkone natyrore me pamje piktoreske në drejtim të fushave dhe qyteteve kryesore të qarkut.

Njësia morfologjike malore: Kjo njësi, zë pjesën lindore dhe perëndimore të territorit të bashkisë së Dibrës. Lartësitë e saj marrin vlerat nga 1300 deri në 2754 (Korabi) mbi nivelin e detit. që përfaqëson edhe lartësinë më të madhe në këtë bashki e në tërë vendin. Format morfologjike të kësaj njësie varen shumë nga lloji i shkëmbinjve rrënjësorë që diktojnë edhe dy llojë të morfologjike

- forma të përcaktuara nga shkëputjet tektonike, dhe
- format morfologjike karstike.

Të parat, hasen kudo ku është prania e shkëputjeve tektonike, ndërsa format me origjinë kartike, shfaqen me të gjithë tipet morfologjike të tyre (malësia e Korabit), duke filluar që nga gropat karstike, hinkat karstike, puset, fushat, luginat karstike, etj. Në rastet kur tektonikat janë të vetme, shfaqen pragjet tektonike me lartësi shkëputje të shkalleve deri në disa qindra metra. Në rastet kur tektonikat janë të njëpasnjëshme, atëherë shfaqen forma morfologjike e shkalleve tektonike. Në këtë njësi morfologjike shpatet kanë pjerrësi nga 20° deri në vertikale. Në këto shpate, shfaqet më së shumti fenomeni i rrëzimeve, por edhe ai i rrëshqitjeve shkëmbore. Përrenjt e përroskat, të cilët bëjnë modelimet e shpateve ku kalojnë duke i eroduar ata dhe shpesh duke i rrumbullakosur, dhe për pasojë, u ndërrojnë në ndonjë rast edhe drejtimet e rënies së shpateve.

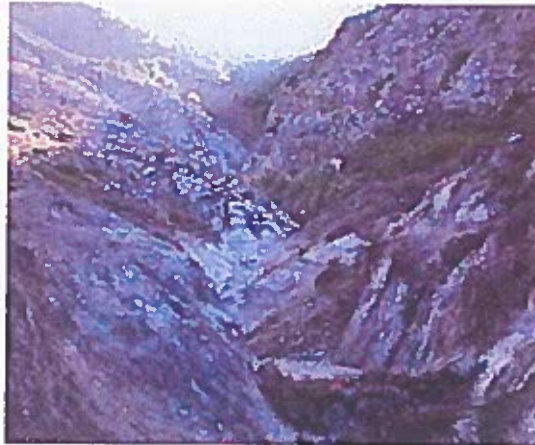

Foto 4.2. Prroi i Gramës zbret nga masivi gjpsor, lartësi > 2000m

Në përgjithësi, kjo njësi morfologjike është e pyllëzuar dhe pjesa më e madhe e saj edhe zonë e mbrojtur në të cilën nuk lejohen ndërtimet, por edhe për kushtet gjeografike të pa përshtatshme për popullim.

Vetitë fiziko-mekanike (gjeoteknike)

Të dhënat gjeoteknike janë nxjerrë kryesisht nga literatura e studimeve gjeologo-inxhinierike të realizuara në territoret e Bashkisë së Dibrës (SHGJSH 2014, Konomi 2000). Sikundër përmendëm më lart, në këto hapësira janë të pranishme 6 tipe të ndryshme litologjike:

- Shkëmbinj të fortë
- Shkëmbinj mesatar
- Shkëmbinj të dobët
- Dhera pa kohezion
- Dhera me kohezion
- Dhera me veti speciale që, në mënyrë të përgjithshme, disa nga parametrat gjeoteknik të tyre pasqyrohen në vazhdim

Mbi bazën e kategorizimit të mësipërm, jepen disa nga parametrat gjeoteknikë bazë të shkëmbinjve të ndryshëm që ndërtojnë territorin e B, Kukësit, si më posht:

- Shkëmbinj të fortë, me rezistencë në shtypje > 500 kg/cm² që në shumë raste, janë të shkatërruar nga fenomenet e ndrydhjeve tektonike dhe paraqiten me shumë çarje, ku bëjnë pjesë: shkëmbinj të ultrabazikë e bazikë (Iu, Ib), mesataro-acidë (I_{ma}), shkëmbinj të efuzivë bazikë (Eb), metamorfikë rreshporë (Rm), metamorfikë rreshporo-gëlqerore (Gr), ata gëlqerorë (G) dhe ata gëlqerorë-silicorë (Gsi), me këta tregues gjeoteknik të shkëmbit:

Pesha volumore	$\Delta = 2,2 - 2,85 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 1,0 - 8,0 \%$
Rezistenca në shtypje njëboshtore	$R_{sh} = 500 - 1100 \text{ kg/cm}^2$
Moduli i elasticitetit	$E = 103 - 5 \times 10^5 \text{ bar}$
Koeficienti i Puasonit	$\nu = 0,1 - 0,28$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma: >6 - > 20 \text{ kg/cm}^2$

Sikundër shihet nga përgjithsimi i treguesve gjeoteknik gjithë llojet e shkëmbinjve të fortë, ata në tërësi ofrojnë tregues mjaft të përshtatshëm gjeoteknikë Ngarkesa e lejuar (σ) më e ulta, rezulton

për shkëmbinjtë metamorfikë rreshporë (Rm), gëlqerorë rreshpor (GR) ndërsa më e larta përkon me shkëmbinjtë gëlqerorë silicorë (Gsi).

Shkëmbini mesatarë kanë rezistencë në shtypje 50 – 500 kg/cm². Mund të jenë masivë ose kombinime shtresash me veti gjeoteknike krejt të ndryshme. Për këtë arsye, vetitë e tyre janë jo stabile dhe të ndryshueshme në sipërfaqe edhe në distanca shumë të vogla. Në këtë grup bëjnë pjesë: Konglomeratë e ranorë me çimentim mesatarë (KI), grupi i shkëmbinjve efuzivo-sedimentarë (Es), shkëmbinjtë flihorë ritmikë argjilo-alevrito-ranorë (FI), dhe shkëmbinjtë mollasikë argjilor, ranoro-konglomeratike (Ma, Mrk)

Parametrat gjeoteknik të përgjithshuar të tyre janë:

Pesha volumore	$\Delta = 1.8 - 2,6 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 5.0 - 85,0 \%$
Rezistenca në shtypje njëboshtore	$R_{sh} = 50 - 500 \text{ kg/cm}^2$
Moduli i elasticitetit	$E = 103 - 5 \times 10^3 \text{ bar}$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma: >2.5 - 20.0 \text{ kg/cm}^2$

Treguesit më të ultë gjeoteknikë, lidhen me shkëmbinjtë mollasikë argjilorë, ndërsa ato më të larta përkojnë për shkëmbinjtë e tjerë më të fortë se këta të fundit (shk. flihorë $\sigma: > 20.0 \text{ kg/cm}^2$).

Dhera pa kohezion(c=0): Kanë pamjen e shtresave të përbëra nga copëra të palidhura me njëra-tjetrën. Ndahen në baze të madhësisë së copërave përbërëse dhe janë: Zhavorre e popla me origjinë aluviale dhe proluviale (C): Kanë veti të larta filtruese duke formuar pellgje të fuqishme të ujrave nëntokësore. Madhësia e copërave të tyre është tepër heterogjene.

Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

Pesha volumore	$\Delta = 1.6 - 2,1 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 30.0 - 85,0 \%$
Kendi i fërkimit të brëndshëm	$\phi = 22 - 42^\circ$
Kohezioni	$c = 0.0 \text{ kg/cm}^2$
Moduli i deformimit	$E = 150 - 250 \text{ kg/cm}^2$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma: 1.8 - 4.0 \text{ kg/cm}^2$
Koeficienti i filtrimit	$K > 50 \text{ l/24orë}$

Për kategorinë e shkëmbinjve "zhavorre e popla me origjinë aluviale dhe proluviale", shënojmë edhe treguesit e tillë: Këndi i fërkimit të brëndshëm $\phi = 28 - 42^\circ$; Kohezioni $c = 0.0 \text{ kg/cm}^2$ dhe Koeficientin e filtrimit $K > 50 \text{ l/24 orë}$.

Dherat me kohezion, këtu futen kategori të tilla shkëmbinjsh si: argjilat e mbivendosura mbi zhavorret (Szh) që janë dhera të përbërjeve nga surëra deri tek suargjilat, të cilat mund të jenë edhe pluhurore e që kanë veti plastike të ndryshueshme. Preken shumë nga prezenca e ujrave rrjedhës sipërfaqësore dhe nëntokësore, të cilët në njëfarë mase determinojnë edhe vetitë gjeoteknike të tyre. Në përgjithësi këto dhera gjenden në pjesën e sipërme të prerjes së dherave të Kuaternarit me origjinë aluviale dhe deluviale.

Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

Kufiri i sipërm i plasticitetit	$W_r = 25 - 40 \%$
Kufiri i poshtëm i plasticitetit	$W_p = 18 - 25 \%$
Numri i plasticitetit	$I_p = 7 - 15$

Lagështia natyrale	$W_n = 10 - 35 \%$
Pesha volumore në gjendje natyrale	$\Delta = 1,75 - 1,95 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 35 - 75 \%$
Koeficienti i porozitetit	$e = 0,5 - 0,85$
Konsistenca	$B = 0,1 - 4$
Grada e lagështisë	$G = 0,6 - 0,8$
Këndi i fërkimit të brendshëm	$\phi = 12 - 22^\circ$
Kohezioni	$c = 0,15 - 0,35 \text{ kg/cm}^2$
Moduli i deformacionit	$E = 50 - 200 \text{ kg/cm}^2$
Koeficienti i filtrimit	$K < 1 \text{ l/24ore}$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma = 1,6 - 2,5 \text{ kg/cm}^2$

Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre

Në territorin e Bashkisë së Dibrës, janë të pranishëm shumë elemente të rrezikut gjeologjik, që lidhen në më të shumtën me ato që quhen "fenomene të shpatit" dhe që jo rrallë bëhen problematike në cënimin apo dëmtimin serioz të veprave inxhinierike apo sociale.

Më poshtë po përshkruajmë këto rreziqe dhe fushpraninë e tyre. Të tilla janë, si ato të natyrës ekzogjene ashtu edhe ato endogjene të cilat trajtohen në një kapitull të veçantë. Ndër to veçojmë:

Rrëshqitjet. Janë një fenomen i përhapur në këtë hapsirë. Në hartën e përhapjes së rreziqeve gjeologjike janë mjaft prej tyre të njohura (sa lejon edhe shkalla e hartës), por kjo nuk do të thotë se në këtë territor nuk ka të tjera. Gjithashtu duhet theksuar se territore të ngjashme me ato ku janë konturuar rrëshqitjet e njohura, janë po aq të rrezikshme sa ato në të cilat ende nuk ka ndodhur rrëshqitje, por me krijimin e kushteve edhe ato shpate rrezikohen nga i njëjti fenomen. Nga një analizë e kryer për të gjitha rrëshqitjet e ndodhura deri tani në territorin e Bashkisë së Dibrës, rezulton se shumica e rrëshqitjeve bien në formacionet argjilore, por dhe në shpatet me pjerrësi 10°-20°, në shpatet e ekspozuar shumica e rrëshqitjeve bien në zonat urbanë dhe tokë arë, në distanca të afërta nga shtrati lumit, ose përroit.

Rrëshqitjet kanë prekur si shkëmbinjtë e bazamentit ashtu edhe mbulesën e dherave të Kuaternarit. Faktorët kryesorë të ndodhjes së tyre janë *pasive* (ndërtimi gjeologjik, litologjia, struktura, tektonika, etj) dhe *aktive* (erozioni, përmbajtja e lartë e ujrave nëntokësore, rreshjet e mëdha të shiut, ndërhyrjet e pastudiuara të faktorit human, etj.)

Foto 4.3. Rreshqitje në luglnën e Drinit Zi

Rrëzimet. Ndodhin në zonën malore atje ku pjerrësia e shpatit i kalon 40° dhe ku ka vendosje të shkëmbinjve më të fortë mbi ata më të butë në profilin e shpatit. Situata të tilla janë të shumta në territorin në fjalë. Ky fenomen ndihmohet edhe nga zhvillimi i madh i tektonikave bllokore dhe ndrydhëse, të cilat e kanë coptuar së tepërmi bazamentin shkëmbor.

Shëmbiet (të ashtuquajturat subsidenca). Përputhen me zonat dhe punime të ndryshmeminerare të braktisura. Klasifikohen si fenomene rreziku më kërcënuese se elementet e tjerë të rrezikut gjeologjik. Shfrytëzimi i shtresave në thellësi, ka krijuar hapësira boshe nëntoke të cilat rrezikojnë shëmbjen e materialit të sipërndodhur dhe për pasojë deformimin e sipërfaqes së tokës. Këto janë zona tepër të rrezikshme për objektet inxhinierike e sociale, sepse shembja ndodh në mënyrë të menjëhershme dhe vertikalisht. Për pasojë ndodhin çedime nga disa m/m deri në metro të cilat mund të rezultojnë katastrofike.

Vatrat e erozionit. Është fenomen i përhapur dhe zhvillohet në territore me formacione të buta dherore eluvionale deluvionale, të zhveshura nga pyjet e me pjerrësi shpati. Përgjithësisht takohet dhe në ish-tokat bujqësore të lëna djerrë dhe të parikuperuara me bimësi. Erozioni shfaqet në

formën e dy tipeve kryesore: erozion sipërfaqësor dhe erozion fundor. Në sipërfaqe të pambuluara me bimësi është më i zhvilluar erozioni sipërfaqësor, por që me kalimin e kohës, ai shndërrohet dhe në erozion fundor duke aksidentuar sipërfaqen. Këto fenomene janë të pranishme në kodrat në jug të fshatit Arras, Hot-Lurë, Gurë-Lurë, Mustafaj, Grevë, Bellovë, Rabdisht, Cerjan, Kodrat e Gjoricës dhe Shupenzës. etj si dhe në shpatet e përrenjve dhe të lumit Drini i Zi. Përgjithësisht, ku ka dalje të fuqishme të formacioneve litologjike flishore e argjilore.

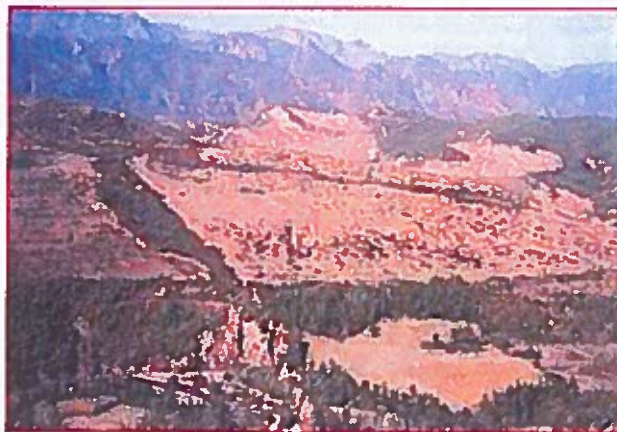

Foto 4.4. Vatër e fuqishme erozionale në Muzhakë

Në rastin e erozionit fundor, ndodh që pakot litologjike me fortësi të lartë (gëlqerorë e ranore), të vendosen në kuota hipsometrike më të larta se ato më të buta (argjilat), e në raste të tilla dhe prani rreshjesh të bollshme, coptimet e shkëmbinjve të fortë lëvizin nëpër shpate dhe sidomos, në shtretërit e përrenjve e përroskave që kalojnë në shkëmbinj argjilo – alevrolitore. Në këtë raste të tilla, krijohet një proces zinxhir midis erozionit dhe fenomeneve të rrëshqitjeve që duke u kombinuar me njeri – tjetrin, krijojnë probleme.

Gjithashtu, sot vërehet dukuria e erozionit në shpatet e përrenjve, kjo dhe për mungesën e investimeve në ndërtimin e veprave hidroteknike, siç janë pritat me mur guri, pritave me tel gabion, panelave horizontale, etj., dukuri, e cila më e theksuar vërehet në përroin e Peshkopisë, burimet e të cilit e kanë origjinën nga lartësitë e mëdha të fshatrave Cerjan e Rabdisht, si dhe në përrenjtë e Gramës e Veleshicës, të cilët depozitojnë sasi të mëdha materiali në tokat bujqësore të bregut të lumit Drin i Zi.

Shtretërit e lumenjve. Janë trajtuar si fenomene rreziku gjeologjik për vetë natyrën e tyre të paqëndrueshme. Kjo natyrë rrjedh nga dy aspekte: 1. Përbërja litologjike; dhe 2. Prezenca e lartë e ujrave rrjedhës sipërfaqësorë me energji të madhe sezonale. Këto zona (shtretërit e lumenjve) përbëjnë rrezik për veprat inxhinierike dhe ato sociale të ndërtuara mbi to, të cilat ndodhen nën kërcënim të vazhdueshëm të këtij element rreziku.

Kone depozitimi. Janë trajtuar si fenomene rreziku dhe janë konturuar në këtë territor dy tipe konesh depozitimi: deluviale dhe proluviale. E përbashkëta e tyre është grumbullimi në hapsira jo shumë të gjëra i coprave me asortim (rrumbullakim) të keq, të cilat shpesh ndodhen në kufijtë e pasigurtë të ekuilibrit natyror që mund të çenohet nga çasti në cast. (në përgjithësi jo të hartografuara). Konet e depozitimit me origjinë deluviale lokalizohen në fundet e shpateve të ndërtuara nga shkëmbinj të fortë dhe mund të kenë pamje të brekçieve të shpatit apo të koluvioneve. Këto formime përbëjnë rrezik të vazhdueshëm për objektet e ngritura përgjatë, sipër apo poshtë tyre.

Zonat karstike. Këto zona rreziku gjeologjik, shfaqen në fushpërhapjen e shkëmbinjve gëlqerorë, mjaft të pranishëm në rajon. Në sipërfaqe shfaqet një reliev tipik karstik me gropa, hinka, puse dhe fusha karstike, të cilat shpesh kamuflohen nga mbushje deluvionesh me përbërje dherash të shkrifet. Në brendësi të masivit, zhvillohen hapësira karstike të fshehta, të cilat e bëjnë të paqëndrueshëm truallin që reflektohet në sipërfaqe dhe nga çasti në çast, ky truall mund të pësojë

lëvizje vertikale nga lart – poshtë. I njëjti fenomen, por me një intensitet me të ulet ndodh në fushëpërhapjen e masivëve gëlqerorë të Hurdhe Recit, Korab, Krej Lurë, etj.

Ndër faktorët endogjen të rrezikut gjeologjik përmëdim:

Thyeriet tektonike aktive. Krijojnë zona të paqëndrueshme në hapësira të gjëra; si rezultat i jonjëtrajshmërisë së lëvizjes së blloqeve të ndryshëm të tokës dhe për pasojë, ndodhin çedime të diferencuara të trojeve. Edhe pse këto lëvizje janë shumë të ngadalta, ato mund të bëhen tepër kërcënuese në rastet e ndodhjes së tërmeteve. Në territorin e qarkut Dibër gjejnë përhapje tektonikat e tipit shkallore deri bllokore që mund të ndikohen lehtë edhe nga prania dhe aktivizimi i thyerje krahinore gjatësore në luginën e Drinit

Tërmetet. Janë rreziqe permanente ndaj veprave inxhinierike, për faktin se janë goditje dhe lëvizje të menjëhershme dhe me energji të lartë të tokës mbi themelet e objekteve inxhinierike. Territorët e bashkisë së Dibrës, janë goditur disa herë nga këto fenomene, pasojë e pranisë dhe aktivizimit në këtë rajon të dy thyerjeve të thella: ajo gjatësore Korçë-Ohër-Peshkopi dhe tjetëra tërthore Vlorë-Elbasan-Dibër.

Zonimi i territorit mbi bazën e kushteve gjeologjike – inxhinierike dhe pranisë së fenomeneve të rrezikut gjeologjik

Për zonimin e territorit të Bashkisë së Dibrës, është patur parasysh (në përputhje me shkallën e hartës) që të jepen të dhëna mbi përshtatshmërinë e trojeve ndaj objekteve që do vendosen mbi to, bazuar kjo, në vetitë gjeoteknike (sipas klasifikimeve dhe për analogji) dhe të dhënave mbi ekspozimin e këtyre trojeve ndaj elementëve të rrezikut gjeologjik. Është realizuar kështu, kombinimi i të dhënave të disponueshme për t'a ndarë atë në zona, nënzona dhe sektorë, të cilët në vetvete, kanë kushte të përafërta gjeologjiko-inxhinierike dhe që janë të ekspozuar ndaj rrezikut gjeologjik në shkallë të caktuar. Në hartën e zonimit të përshtatshmërisë ndërtuese të trojeve, kategorizimet e mëposhtme pasqyrohen në hartë nëpërmjet shënjave konvencionale përkatëse dhe ngjyrave.

Në klasifikimet e grupimet e mëposhtme Janë marre në konsideratë 3 kritere:

- a. Kriteri litologjik – gjeologjik – inxhinierik
- b. Kriteri i ekspozimit ndaj rrezikut gjeologjik, dhe
- c. Kriteri morfologjik.

Bazuar në kriterin e parë (a), kihen parasysh kryesisht vetitë fiziko – mekanike (granulometria, peshat specifike, volumore dhe të skeletit, poroziteti, rezistenca, koeficientet e deformimit, përjrimi, çashmëria, etj), vetitë ujore (ujëmbajtja, ujëdhënia, përshkueshmëria, konsistenca, etj) dhe shkalla e ndryshimeve që ndodhin në trojet e ndërtimit nga prezenca e ujrave.

Bazuar në sa më sipër, territori ndahet në 6 zona:

- I. Zona e përhapjes së shkëmbinjve të fortë,
- II. Zona e përhapjes së shkëmbinjve mesatarë,
- III. Zona e përhapjes së shkëmbinjve të dobët,
- IV. Zona e përhapjes së dherave pa kohezion,
- V. Zona e përhapjes së dherave me kohezion.

Zonat me veçori të veçanta e mjaft të komplikuar nga ana e ndërtimit gjeologjiko-litologjik, tektonik dhe atij morfologjik janë mesatarizuar. Brënda tyre ka sipërfaqe që nuk përshtaten me tërësinë.

Sipas lidhjes ose jo të elementeve të rrezikut gjeologjik me kriterin morfologjik, elementët e rrezikut gjeologjik janë ndarë gjithashtu në dy grupe:

1) *Rrezikun që vjen nga aktiviteti tektonik* në rajonin e studimit, gjë që reflektohet me sasinë dhe intensitetin e tërmeteve që ndodhin në territor, pavarësisht nga kushtet gjeologjiko-inxhinierike të trojeve të ndërtimit. Bazuar në këtë kriter territori është ndarë në 2 nënzona:

- Nënzona ku ndodhin tërmete me intensitet 7 ballë
- Nënzona ku ndodhin tërmete me intensitet > 7 ballë

2) Rrezikun që vjen nga fenomenet gjeodinamike të shpateve. Është llojshmëria e fenomeneve të rrezikut gjeologjik që lidhen ngushtësisht me ndarjet e sektorëve me bazë kriterin morfologjik. Duke patur parasysh detajimet që mundëson shkalla e hartës, territori është ndarë në tre sektorë, pavarësisht ndarjes në zona dhe nënzona të përshkruara më lart, që janë:

a - *Spektori pa zhvillim të fenomeneve të rrezikut gjeologjik*, i cili përputhet me njësinë fushore. Pjerrësia e trojeve të këtij sektori nuk i kalon 2°. Në këtë sektor, me përjashtim të brigjeve të shtretërve aktuale të lumenjve dhe përrenjve, nuk priten as në të ardhmen zhvillime të elementeve të rrezikut gjeologjik. Për këtë arsye, ai konsiderohet si një sektor i qetë dhe jo kërcënues ndaj ndërtimeve që kryhen në të. Studimet gjeologjike – inxhinierike që kryhen për ndërtimet e këtij sektori, duhet të jenë të thjeshta dhe të marrin në konsideratë vlerësimin e parametrave gjeoteknike të shtresave të tokës.

b - *Spektori me zhvillim të vogël të fenomeneve të rrezikut gjeologjik*, i cili i përket njësisë kodrinore dhe malore, por që në të, nuk gjejnë përhapje të madhe fenomenet e rrezikut gjeologjik. duke zënë pjesën më të madhe të territorit të qarkut. Ndërtimet që bëhen në këtë sektor për momentin janë të pa cenuara, por që në të ardhmen, si rezultat i mundshëm prishjes së ekuilibrit të shpatit, apo avancimit të zonave nën erozion, pjesë të këtij sektori mund të klasifikohen si sektori me zhvillim të madh të fenomeneve të rrezikut gjeologjik. Studimet gjeologjike – inxhinierike që kryhen për ndërtimet këtu, përveç vlerësimit të parametrave gjeoteknike të shtresave të tokës, duhet të japin të dhëna të plota për fenomenet e rrezikut gjeologjik që mund të kërcënojnë këto ndërtime, si dhe të rekomandojnë edhe masat mbrojtëse përkatëse, me qëllim eliminimin apo mosaktivizimin e fenomeneve të rrezikut.

c - *Spektori me zhvillim të madh të fenomeneve të rrezikut gjeologjik*, i cili i përket njësisë kodrinore dhe malore, por që në të gjejnë përhapje të madhe fenomenet e rrezikut gjeologjik. Në hartë, pjesë e këtij sektori, janë konturuar sipërfaqet e rrëshqitjeve të ndodhura e të njohura deri tani, zonat e shembjeve (subsidence) në fushat minerare të shfrytëzuara, si dhe sipërfaqet e zonave nën erozion. Duke patur parasysh dinamikën e shpateve, ky sektor tenton të rritet dhe të fitojë sipërfaqe të reja nga sektori b (Spektori me zhvillim të vogël të fenomeneve të rrezikut gjeologjik, me ngjyre të verdhe). Në këta sektorë parimi i përgjithshëm është se nuk duhet të ndërtohet, por nëse është e nevojshme, atëherë studimi gjeologjike – inxhinierik duhet të jetë shumë i thelluar, ku të jepen të dhëna për atë çka ka ndodhur dhe të llogariten mire efikasiteti i masave mbrojtëse që mund të rekomandohen.

Foto 4.5. Lugina e Drinit të Zi

Nisur nga pikëpamja tektonike rajoni i Dibres ndodhet në zonën e brendshme, e cila sot është nën ndikimin e regjimit tektonik në zgjerim, që ka filluar të veprojë fuqishëm në periudhën pas-Pliocenike. Mbi karakterin e një regjimi në tërheqje (zgjerim) në periudhën pas-Pliocenike dëshmojnë ligamentet tektonike të tipit thyerje normale, ku në disa raste të rralla takohen dhe me komponente shtytje. Thyerjet tektonike që trasohen në rajonin e Dibres janë me moshë Plio-Kuaternare.

Rajoni i ultësirës së Dibres ku shtrihet dhe lugina e Drinit të Zi nuk karakterizohet me tektonikë të qartë grabenore. Kjo lidhet me tepër me vetitë plastike të gipseve që janë të pranishme në këtë sektor. Megjithatë në pjesën veriore dhe jugore të Dibres vërehet një thyerje e madhe që kufizon gipset (kriprat) me flishin e Eoicën-Oligocenit. Thyerje të vogla me zhvendosje deri në disa metra vërehen në buzën lindore të ultësirës. Ato orientohen gati njëjloj me ato që prekin depozitimet Plio-Kuaternare të ultësirës së Dibres.

Thyerje me orientim gjatësor dhe tërthor mund të ketë dhe brënda ultësirës por shpesh ato janë mbuluar nga mollasa Plio-kuaternare. Një thyerje tërthore e dukshme takohet në veri të Dibres. Ajo trasohet në kufirin ndarës të depozitimeve Ordovikiane me ato Kretake, dhe paraqitet si thyerje aktive. Me të janë të lidhura tërmete që janë lokalizuar pranë saj.

Në pjesën jugore të ultësirës deri në kufirin tonë shtetëror në dy anët e ultësirës trasohen thyerje me rënje në drejtim të luginës së lumit. Ato janë me moshë Pleistocen i mesëm Holocen. Të dy këto thyerje janë aktive. Aktivizimi i tyre ka gjeneruar disa tërmete që janë lokalizur në zonën ku shtrihet qyteti i Peshkopisë.

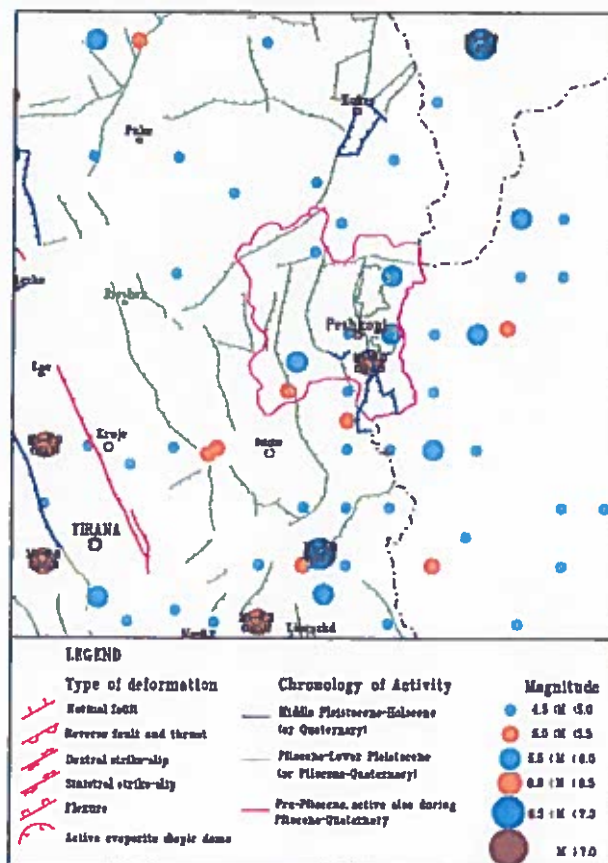

Figura 4.7. Thyerjet aktive (Aliaj et al., 2004) dhe tërmetet më të fortë që kanë ndodhur në rajonin e Dibres dhe zonën përreth. Ngjyrat paraqesin kronologjinë e aktivitetit të thyerjes: blu - Kuaternare, jeshile - Pliocen - Kuaternar, dhe e kuqe - para-Pliocenike, por aktive edhe gjatë Pliocen-Kuaternarit

Sektori i luginës së Drinit të Zi që shtrihet në ultësirën e Peshkopisë dhe ato rreth saj përvijohet nga thyerje tektonike me rënie normale të cilat paraqiten aktive dhe sot sidomos në pjesën lindore dhe jugore të qytetit të Dibres.

Theksojmë se rajoni i Dibres ndodhet në një nga brezat sizmogjenë më aktivë të vendit tonë, i njohur si brezi Peshkopi-Korçë. Aktiviteti i gjallë tektonik i këtij brezi është i lidhur me aktivizimin e thyerjeve të vjetra dhe të reja, në të shkuarën dhe sot. Mbi aktivitetin e lartë sizmik të tyre dëshmojnë një seri ngjarjesh sizmike të fuqishme të lokalizuara në rajonin e Dibres dhe ato fqinjë me të.

Të dhëna të hollësishme për tërmetet historikë të ndodhur në rajonin e Dibres mungojnë në përgjithësi. Më poshtë po rendisim disa prej tyre për të cilat disponohen të dhëna sot.

Nga tërmetet e periudhës historike dhe instrumentale që kanë rënë rreth tij dhe janë ndër të fortë në zonën e Dibres mund të përmendim:

- Tërmeti i 18 Shkurtit i vitit 1911 është një nga tërmetet më të fortë të liqenit të Ohrit me $M=6.7$ dhe $I_0=IX$ ballë MSK-64. Ky tërmet në Pogradec dhe fshatrat përreth ka shkatërruar shumë shtëpi dhe janë vrarë shumë njerëz. Në Prrenjas është ndër të fortë 8 ballë dhe në Elbasan 6 ballë. Ky tërmet është ndër të fortë dhe në Peshkopi e Dibër mbi 7 ballë (Sulstarova & Koçiaj 1975).
- Tërmeti i 31 Marsit i vitit 1935 me $I_0=VIII$ ballë MSK-64 me epiqendër në Çermenikë. Ky tërmet është ndër shumë të fortë në zonën e Elbasanit dhe Librazhdit, por nuk disponohen të dhëna për dëme. Në zonën e Peshkopisë duke u bazuar nga harta e izosejsteve në Peshkopi ai është ndër të fortë 6 ballë (Sulstarova & Koçiaj, 1975).
- Tërmeti i 27 Gushtit i vitit 1942 me magnitudë $M=6.0$ ka goditur Peshkopinë, ai ka zgjatur 4 sekonda. Ky tërmet ka shkatërruar Peshkopinë, janë dëmtuar më tepër se 80% e shtëpive. Ai ka shkakuar 44 viktima dhe 119 të plagosur. Nga ky tërmet janë shkatërruar nga themelet 495 shtëpi dhe 2200 janë dëmtuar rëndë (Sulstarova & Koçiaj 1975).
- Tërmeti i 30 Nëntorit 1967 me $M=6.6$ dhe $I_0=IX$ ballë MSK-64 me epiqendër në Gollobordë (mali i Zylit). Ky tërmet në rrethin e Dibres dhe të Librazhdit ka prekur 13 lokalitete me 177 fshatra. Tërmeti shkaktoi 12 viktima dhe janë plagosur 174 persona. U dëmtuan 6336 godina, nga të cilat 5664 shtëpi banimi dhe 156 objekte social kulturore. Dëmtime në njerëz ka patur dhe në territorin Jugosllav (Sulstarova & Koçiaj 1975).

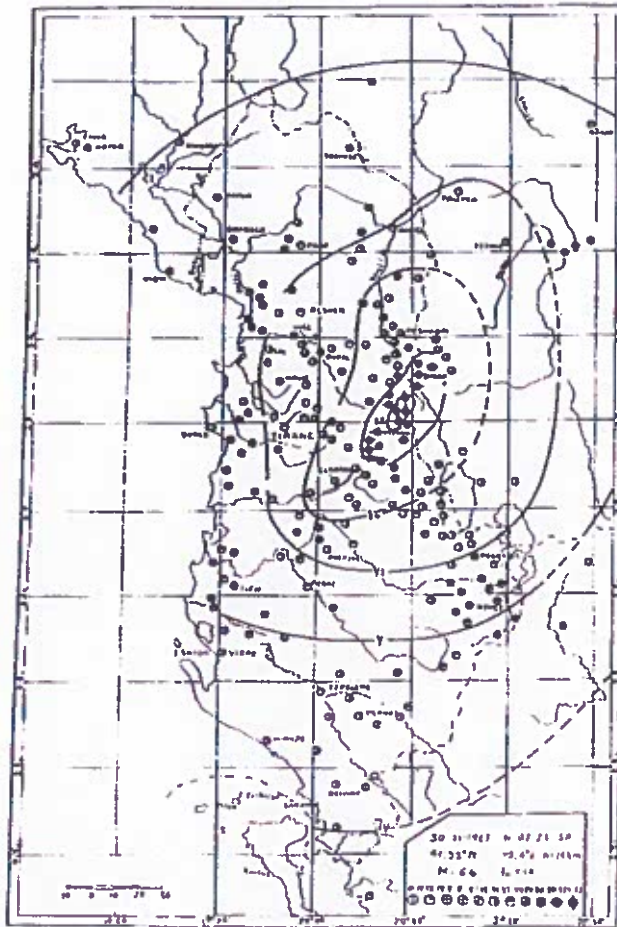

Figura 4.8. Harta e Izoiseistevë të tërmetit të 30 Nëntorit 1967 (Sulstarova & Koçiaj 1975).

4.1.3.2 Rreziku sizmik i rajonit të bashkisë Diber

Në seksionet e mëposhtme jepet një paraqitje e shkurtër e parametrave të nevojshëm që kërkohen për një vlerësim të besueshëm të rrezikut sizmik të rajonit të Bashkisë Diber

Të dhënat për vlerësimin e rrezikut sizmik

Vlerësimi i rrezikut sizmik kërkon informacionin e mëposhtëm:

- Identifikimi i burimeve potenciale të tërmeteve.
- Vlerësimi i karakteristikave të çdo burimi potencial, si kushtet gjeologjike, magnituda dhe indeksi i aktivitetit sizmik.
- Ekuacionet empirike për llogaritjen e amplitudave ose intensiteteve të lëkundjes së tokës (d.m.th. ekuacionet e prognozimit të lëkundjes së truallit).

Parametrat e sizmicitetit dhe karakterizimi i zonave sizmike

Për vlerësimin e rrezikut sizmik të rajonit që përfshin Bashkia Diber kemi përdorur katalogun e tërmeteve të përpiluar në kuadër të projektit BSHAP (NATO Sfp 983054, 2011) i cili përmban rreth 13000 ngjarje me magnitudë $MW \geq 3.5$, dhe përfshin tërmetet që kanë ndodhur në vendet e Ballkanit Perëndimor në periudhën 510BC deri 31/12/2010, (Duni dhe Kuka, 2011).

Po ashtu, për vlerësimin e rrezikut sizmik, janë pranuar rezultatet e projektit BSHAP mbi modelin sizmotektonik të rajonit. Secila nga zonat e identifikuara është karakterizuar nga një relacion specifik frekuencë-magnitudë që ka dalë nga analiza e të dhënave historike dhe instrumentale të tërmeteve. Për të vlerësuar rrezikun që vjen nga një zonë e caktuar është përdorur modeli eksponencial i mëposhtëm:

$$I_m = I_{m_0} \times \frac{\exp[-b(m - m_0)] - \exp[-b(m_{max} - m_0)]}{1 - \exp[-b(m_{max} - m_0)]}$$

ku:

λ_m : numri mesatar vjetor i tërmeteve me magnitudë $M \geq m$,

λ_{m_0} : numri mesatar vjetor i tërmeteve me magnitudë $M \geq m_0$,

m_0 : magnituda minimale me interes inxhinierik ($m_0=4.0$),

m_{max} : magnituda maksimale që mund të gjenerojë burimi sizmik.

Statistikat e rekurrencës (madhësitë a- dhe b-, si dhe aktiteti sizmik minimal, λ_{m_0}) janë nxjerrë nga analiza e katalogut të projektit BSHAP (Bollinger et al. 1993; Weichert 1980, Berril dhe Davis 1980).

Magnituda maksimale e vrojtuar në afërsi të rajonit në periudhën instrumentale është $MW=6.6$ (tërmeti i 30 Nëntorit 1967 me epiqendër në zonën midis Dibrës e Librazhdit).

Të dhënat statistikore dhe vlerësimi final i magnitudës maksimale M_{max} për sejcilën nga zonat e burimeve sizmike janë dhënë në Tabelën me poshte. Theksojmë se rajoni i Bashkisë Diber përfshihet në zonat sizmike A4, A5 dhe A7.

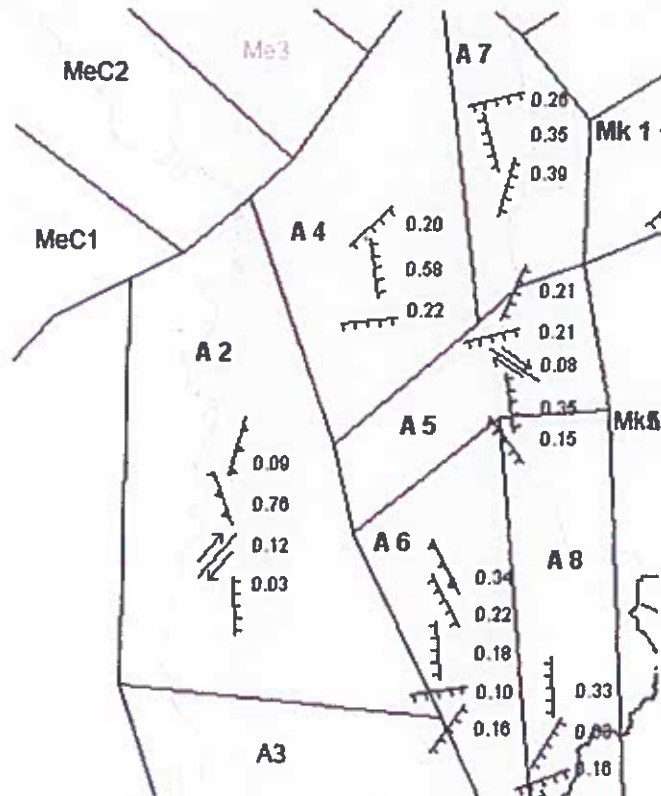

Figura 4.9. Modeli sizmotektonik dhe zonat e tërmeteve që interesojnë rajonin që përfshin Bashkia Diber.

Tabela 4.2. Parametrat e rekurencës sipas zonave të burimeve sizmike

Burimi sizmik	Numri i ngjarjeve	M_{max} (Vrojt)	Bollinger <i>et al.</i> , (1993)			M_{max} e pranuar
			a	b	$\lambda (M_w \geq 4.0)$	
MeC1	22	5.5	2.822 ± 0.132	0.972 ± 0.028	0.382 ± 0.049	6.4
MeC2	99	7.4	2.401 ± 0.042	0.756 ± 0.008	1.362 ± 0.035	7.5
Me3	35	5.7	3.085 ± 0.124	0.981 ± 0.027	0.632 ± 0.053	6.1
A2	93	6.5	2.982 ± 0.055	0.877 ± 0.011	1.477 ± 0.042	6.9
A3	106	7.0	3.750 ± 0.033	0.929 ± 0.007	5.030 ± 0.045	7.1
A4	59	5.3	2.963 ± 0.091	0.897 ± 0.020	1.100 ± 0.056	5.6
A5	44	6.6	2.498 ± 0.084	0.841 ± 0.017	0.699 ± 0.043	6.6
A6	36	5.3	4.636 ± 0.215	1.323 ± 0.049	0.723 ± 0.067	5.8
A7	26	6.0	2.075 ± 0.086	0.799 ± 0.018	0.406 ± 0.042	6.5
A8	64	6.7	3.204 ± 0.096	0.956 ± 0.020	1.083 ± 0.047	6.8

Modelet e prognozimit të lëkundjes së truallit

Modelet e prognozimit të lëkundjes së truallit (GMPE) përshkruajnë ndryshueshmërinë e lëkundjes së truallit në vlerësimin e rrezikut sizmik. Lëkundja e parashikuar e truallit zakonisht karakterizohet numerikisht me anën e medianës së saj (si funksion i magnitudës së tërmetit, i distancës nga vatra e tij, tipit të thyerjes tektonike, dhe faktorëve të tjerë), si dhe të devijimit standard i cili përshkuan pasigurinë në lëkundjen e truallit me shpërndarje log-normale.

Për shkak të mungesës së të dhënave të lëkundjeve të forta, deri më sot nuk është bërë e mundur të nxirret ndonjë model që përshkruan shuarjen e energjisë tërmetore për Shqipërinë dhe zonën rreth saj. Prandaj, kemi marrë në konsideratë ekuacione që karakterizojnë rajone me sizmotektonikë të ngjashme me atë të vendit tonë. Modelet e zgjedhur dhe që janë përdorur për vlerësimin e rrezikut sizmik të rajonit të bashkisë Peshkopi janë: Akkar & Bommer 2010 (AB10), Bindi et al. 2009 (Bi09), Boore & Atkinson 2008 (BA08), dhe Cauzzi & Faccioli 2008 (CF08).

Vlerësimi probabilitar i rrezikut sizmik

Vlerësimi probabilitar i rrezikut sizmik (PSHA) konsiston në përcaktimin, përmes një procedure matematike dhe statistikore, të marrëdhënies midis ndonjë parametri të lëkundjes së truallit dhe probabilitetit të tejkalimit të tij në sheshin në studim, gjatë një intervali kohor të përcaktuar. Më pas, vlera e parametrin të lëkundjes së truallit që do të përdoret për vlerësimin e sigurisë sizmike të strukturës që analizohet zgjidhet pas përcaktimit të një niveli probabilitar të pranueshëm për strukturën dhe sheshin në shqyrtim.

Ndër metodat e ndryshme që përdoren sot për këtë qëllim, ne zgjedhëm të ashtuquajturën "metoda e sizmicitetit të lëmuar". Kjo metodë është zhvilluar nga Frankel (1995) dhe më tej është përmirësuar nga Lapajne et al. (2003). Metoda sot përdoret në shumë aplikime të rrezikut sizmik (Frankel et al., 2000, 2002; Petersen et al. 2008; Kuka et al. 2003; Duni et al. 2009, 2010; NATO Sfp 983054, 2011; NATO SPS 984374, 2015). Llogaritjet janë kryer me anë të programit OHAZ6 (Zabukovec et al., 2007), të përditësuar dhe përmirësuar më tej nga N. Kuka (NATO Sfp 983054, 2011).

Rreziku sizmik i rajonit që përfshin Bashkia Diber është llogaritur për periudha përsëritje 95 dhe 475 vjet. Duke konsideruar shpërndarje Puasoniane të tërmeteve dhe lëkundjeve të truallit, probabilitetet respektive të tejkalimit të katyre vlerësimeve janë 10% në 10 vjet, dhe 10% në 50 vjet. Kjo është praktika standarde që rekomandohet nga Eurokodi EC8 për projektimin e strukturave të zakonshme, pa përfshirë objektet e rëndësishë së veçantë (shkolla, çerdhe, spitale, ura, diga, hidrocentrale, etj.).

Për modelimin e relacionit frekuencë-magnitudë për të gjitha zonat e burimeve sizmike është përdorur modeli eksponencial i prerë në të dy krahët, me parametra rekurrence sipas Tabelës 1. Llogaritjet janë kryer duke përdorur katër modele të prognozimit të lëkundjes së truallit: AB10, Bi09, BA08 dhe CF08. Rreziku sizmik është llogaritur për konditat e shkëmbit inxhinierik (VS30 = 800 m/sek), që i korrespondon truallit të klasës A sipas klasifikimit të Eurokodit 8 (EN 1998-1, 2004).

Siç shihet, territori i Bashkisë Diber karakterizohet nga vlera mjaft të larta të rrezikut sizmik, të cilat shkojnë duke u rritur nga perëndimi në drejtim të lindjes. Në qoftë se projektimi i strukturave do të kryhej sipas standardit të Eurokodit 8, për periudhë përsëritje 475 vjet (që i korrespondon probabilitetit të tejkalimit 10% në 50 vjet), vlera e nxitimit horizontal maksimal (PGA) variojnë nga 0.23g në perëndim të rajonit në 0.28g në lindje të tij.

Theksojmë se hartat e paraqitura i korrespondojnë kushteve të shkëmbit inxhinierik (VS30 = 800 m/sek), dhe nuk marrin në konsideratë amplifikimin e truallit. Ato mund të përdoren për qëllime studimore dhe planifikimin e territorit, por nuk mund të zevëndësojnë studimet specifike që kërkohen sipas rregulloreve në fuqi për projektimin e objekteve të veçanta.

4.1.4 Pasuritë minerale të bashkisë Diber

Në territorin e Bashkisë Diber janë kërkuar, zbuluar dhe studjuar me punime disa lloje minerale si: i) mineralet metalore (Bakri, Boksiti, Hekuri, Kromi, Mangani, Nikeli sulfur, Platini, Polimetalet, Uraniumi), ii) minerale jo metalore (Gëlqerorët, Gurët dekorativë, Argjilat, Bojrat e dheut, Kuarcitet,

Gips-anhidriti, Seleniti, Squfuri, Inerteti, Shkrifërimet, Olivinitet, Magnezitet, Pirofiliti, Travertinat, Talku, Asbesti, Arseniku, Grafiti, Vanadiumi) dhe iii) lëndët e para energjetike (Qymyret) (Plansheta Nr.7: Harta e pasurive minerale, shkallë 1:50.000).

4.1.4.1 Mineralizimet e bakrit

Në rajonin e Dibrës, mineralizimet e bakrit takohen në objektet: Pregj-Lurë (Kroi i Buce), Arrë Mollë, Qafë Lurë, Hirisim, Mali i Zimurit, Guri i Kuq, Grama, Skertec.

Objekti i bakrit Pregj-Lurë (Kroi i Buce)

Ndodhet në lindje të fshatit Pregj-Lurë, lokalizohet në serinë efuzivo-sedimentare e përfaqësuar nga rreshpe argjilo-silicore-radiolaritike, si dhe derdhje vullkanike bazike deri mesatare-subalkalinore. Mineralizimi takohet në trajtë blloqesh tektonike me trashësi 0.50-1.50-2.00 m. Analizat kimike rezultojnë $\text{Cu} = 0.30-1.30 \%$, $\text{Pb} = 0.002-0.006 \%$, $\text{Zn} = 0.03-0.42\%$ (Islami M, etj. 1989).

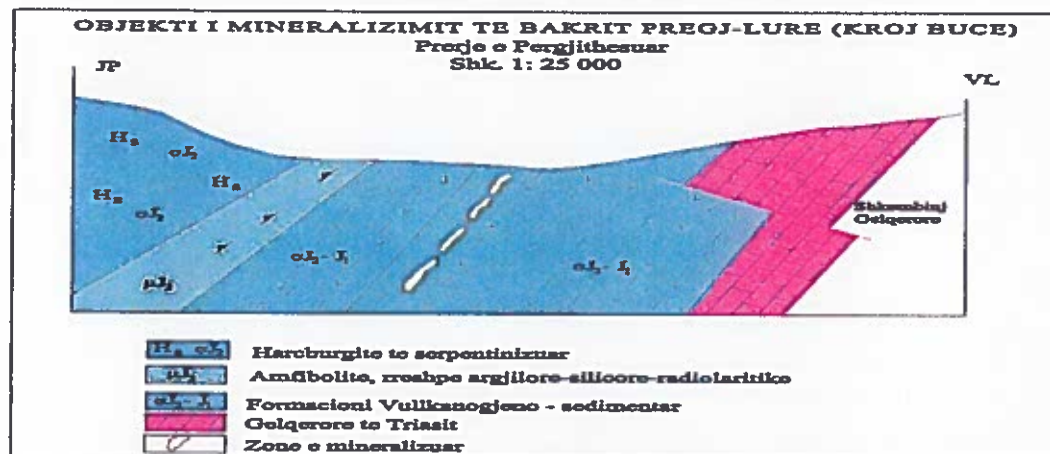

Figura 4.9. Prerje e përgjithësuar e mineralizimeve të bakrit në objektin Pregj Lurë (SHGJSH, 2014)

Objekti i bakrit Arrë Mollë

Ndodhet në JL të fshatit Arrë Mollë, afër rrugës Pregj-Lurë-Arrë Mollë. Mineralizimi takohet në serinë efuzivo-sedimentare të përfaqësuar nga rreshpe argjilo-silicore-radiolaritike me ndërshtresa ranore, lidhet me diabazet dhe silicoret e kuq, takohet në trajtë linzash, blloqesh tektonike me gjatësi rreth 20 m, trashësia deri në 2 m. Analizat kimike japin këto të dhëna: $\text{Cu} = 1.20 \%$, $\text{Pb} = 0.003-0.008 \%$, $\text{Zn} = 0.05-0.47 \%$ (Islami M, etj.1989).

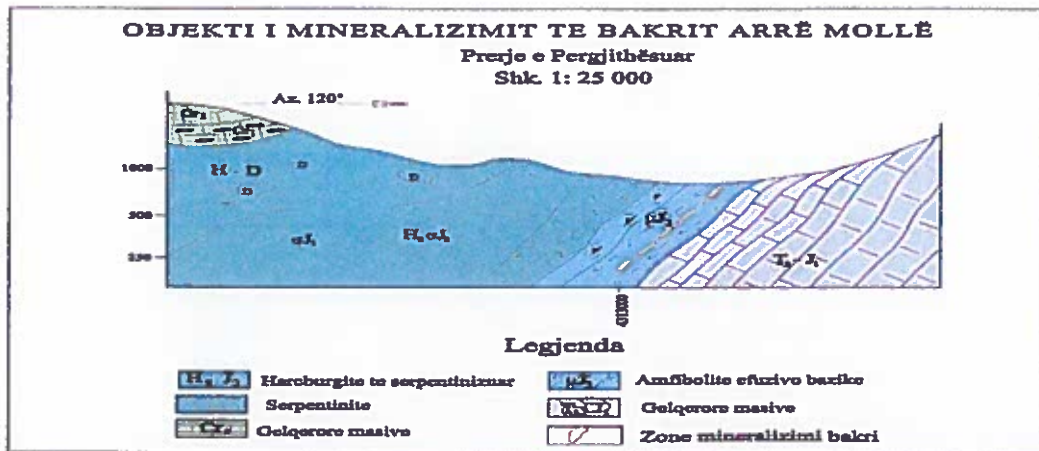

Figura 4.10. Prerje e përgjithësuar e mineralizimeve të bakrit në objektin Arrë Mollë (SHGJSH, 2014)

Objekti i mineralizimeve të bakrit Hirsim

Ndodhet në VP të fshatit Cerjan. Në ndërtimin gjeologjik marrin pjesë: shistet argjilo-silicore me ndërshtresa të holla gëlqerorësh, alevrolitësh e shiste tufitike, silicorë radiolaritikë, si dhe shkëmbinj efuzivë bazikë, të përfaqësuar nga diabaze kokrrizëvogël dhe mesëm. Shkëmbinj të efuzivo-mesatar përfaqësohen nga bazalte-andezitet dhe andezite me tekstura bajamore me një trashësi prej 100-120 m. Mineralizimi sulfur vendoset mes shkëmbinjve efuzivë, diabazeve e spiliteve të kuarcëzuara e kloritizuara, përfaqësohet nga pirit e rralle kalkopirit. Gjatësia e linzave rreth 100 m, trashësia 0.30-7.00 m, me përmbajtje Cu = 0.10-2.19 %, Zn = 0.29-1.50 % (Manjani E; Kita N .1989).

N r.	Nr. në hartë	Vb ose shfaqja e mineralizuar	Bashkia	Rezervat 000/t	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm në %.					Perspektiva
					Cu	Zn	Pb	S	Au g/t	
1	82	Stojan	Burrel	132.6	0.2-5	-	0.002-0.006	2-26	0.1-0.9	E hapur
2	6	Kroi Buce	Peshkopi	24.6	0.3-1.3	0.03-0.42	-	-	-	E hapur
3	49	Hirisim	Peshkopi	20	0.8	-	-	10-50	-	E hapur
4	3	Arre Molle	Peshkopi	-	1.20	0.05-0.47	0.003-0.008	-	-	E hapur
5	40	Gram	Peshkopi	-	-	-	-	-	-	E hapur

6	43	Guri i Kuq	Peshkopi	-	0.1-2.19	0.29-1.50	-	-	-	E hapur
7	46	Mali i Zimurit	Peshkopi	-	-	-	-	-	-	E hapur

Tabela 4.3. E vendburimeve dhe e shfaqjeve të mineralizuara për mineralin e bakrit (SHGJSH, 2014)

4.1.4.2 Boksitet

Objekti i boksitëve Krej Lurë

Mineralizimi vendoset ndërmjet gëlqeroreve të beriasianit-valanzhinianit në dysheme dhe konglomerateve gëlqerorë-mergelorë të baremian-aptianit në tavan.

Figura 4.11. Prerje e përgjithësuar e mineralizimeve të boksitëve në objektin Krej Lurë (SHGJSH, 2014)

Përfaqësohet nga boksitë bëmitike-gipsitike-kaolinike më shumë hematite me këto analiza: Al_2O_3 39.10-46.40 %, SiO_2 5.00-16.40 %, Fe_2O_3 23.00-27.30%, TiO_2 1.70-2.40%. (Islami M; Mena Xh, etj. 1989).

Nr. në harte	Vb. ose shfaqja e mineralizuar	Bashkia	Rezervat gjeologjik 000/ton	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm			Perspektiva
				Al_2O_3 %	Fe_2O_3 %	SiO_2 %	
9	Krej Lurë	Peshkopi		39-46%	23-27%	5-16.4%	E hapur

Tabela 4.4. E vendburimeve dhe e shfaqjeve minerare për mineralin e boksitit (SHGJSH, 2014)

4.1.4.3 Mineralizimet e hekurit

Këto mineralizime ndodhen në formimet Paleozoike, nënzona e Kollovozit dhe e Çajës. Objekte kryesore janë: Gurët e Kodrës (Sorokol), Kodra e Rreshkës, Rrafshi i Radomirës, Sorokol, Avdenicë, Zall Dardhe, Tabja e Nizamit, etj. Në njësinë e Malësisë së Korabit ka dhe objekte Hekur-Mangani në rrafshin e Korabit dhe minerale Hekuri në Fushën e Panairit, si dhe minerale hidrotermale të hekurit në zonën e Bjeshkës së Shehit, Bjeshkës së Preshit, etj.

Vendburimi i Gurëve të Kodrës (Sorokolit):

Mineralizimi i hekurit oksido-silikat në dysHEME kufizohet nga shtresat kalimtare të përfaqësuara nga ranorë kokërrimët, alevrite, matekuarcite të ndërthurura me shiste silico-sericitike e kloritike (Fig. V.4). Dallohen dy facie xeherori të cilat së bashku përbëjnë tipin klorito-hematitik: facia okside dhe ajo silikate. Përmbajtja e hekurit luhetet ne intervalin 18-34 % duke patur mesatare ne rang vendburimi mbi 25 % Fe, kurse elementi i dëmshëm P₂O₅ ndodhet ne sasi 0,8-3,7 % me nje mesatare rreth 2 %. Mesatarja e ponderuar: Fe₂O₃=25-26 % per trashësi te trupit xeheror prej 1,5-2 m, P₂O₅ =1,9-2,12 %.

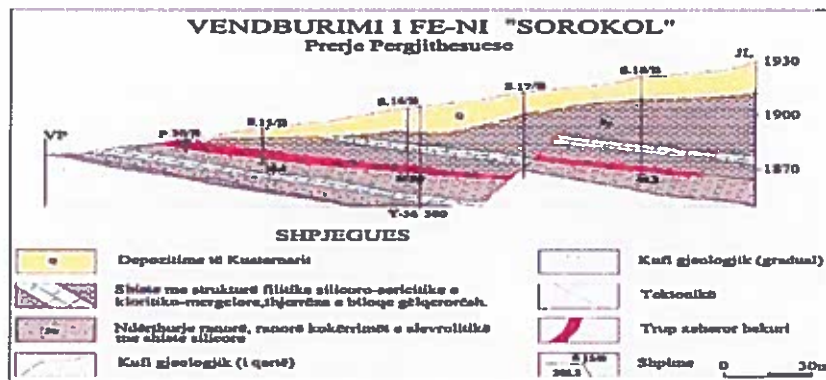

Figura 4.12. Prerje e përgjithësuar e vendburimit të hekurit Sorokol (SHGJSH, 2014)

Nr. Vb në hartë	V b. Ose shfaqja e mineraliz.	Bashkia	Rezerva 000/ton	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm në %				Perspektiva
				Fe ₂ O ₃	P ₂ O ₅	TiO ₂	SiO ₂	
23	Avdenicë	Peshkopi	2100	43	-	-	-	E hapur
1	Gurët e Kodrës	Peshkopi	562	25	0.8-3.7	0.3-1.8	35	E hapur
2	Gurët e Rreshkës	Peshkopi	-	-	-	-	-	E hapur
8	Rrafshi i Radomirës	Peshkopi	-	-	-	-	-	E hapur
4	Sorokol	Peshkopi	-	21.9-33.6	-	-	22.0-37.2	E hapur
16	Zall Dardhë	Peshkopi	-	-	-	-	-	E hapur

Tabela 4.5. Vendburimet e shfaqjeve të mineralizuara per mineralin e hekurit (SHGJSH, 2014)

4.2 Ajri

4.2.1 Cilësia e ajrit dhe shkaqet kryesore te ndotjes se tij

Ne pergjithesi shkaqet kryesore te ndotjes se ajrit jane:

- aktivitetet industriale;
- mjetet automobilistike dhe sasia e trafikut ne pergjithesi;
- sistemet e ngrohjes neper ndertesa;
- bujqesia.

Keto aktivitete shkaktojne krijimin e substancave helmuese te perqendruara ne ajer si: dioksidi i sqfurit, oksideve të azotit, (NO_x, PM10), djegia e drurit / ngrohja (PM10) bujqësia (NH₃, PM10) dhe industria (VOC, NO_x, PM10).

Specifikisht ne bashkine Diber ndotja e ajrit nuk perben shqetesime alarmante edhe per shkak te pranine se korridoreve te gjelberta mbrojtese. Shkaktaret kryesore te ndotjes kane qene historikisht industrite e perfshira ne shkrirjen e kromit, bakrit, metalurgji, ndersa sot shkaqet kryesore te ndotjes se ajrit jane djegia e pakontrolluar e mbetjeve si dhe trafiku.

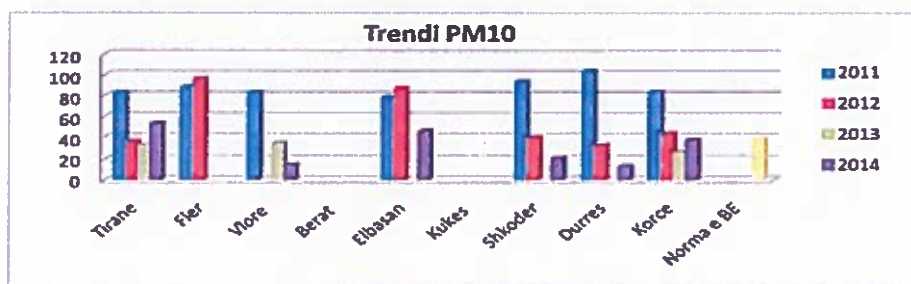
Faktoret kryesor qe ndikojne ne ndotjen e ajrit jane sektori i transportit, i cili mbetet nje nga burimet kryesore te ndotjes se ajrit urban. Kjo lidhet me numrin e madh te automjeteve qe nuk plotesojne standartet e shkarkimeve ne ajer, cilesia e lendes djegese qe perdorin, viti i prodhimit te tyre, si dhe perdorimi i automjeteve me motor pa konvertor katalitik duke favorizuar rritjen e permbajtjes se pluhurit si dhe shkarkimet e gazta gjate djegjes se karburantit.

Ne Diber nuk ekzistojne stacionet e zbulimit për NO₂, SO₂ dhe PM10. NO₂ te cilet jane ndotës te emetuar në atmosferë si pasojë e proceseve të djegies në sektorin industrial dhe në sektorin e transportit.

Tendenca nder vite

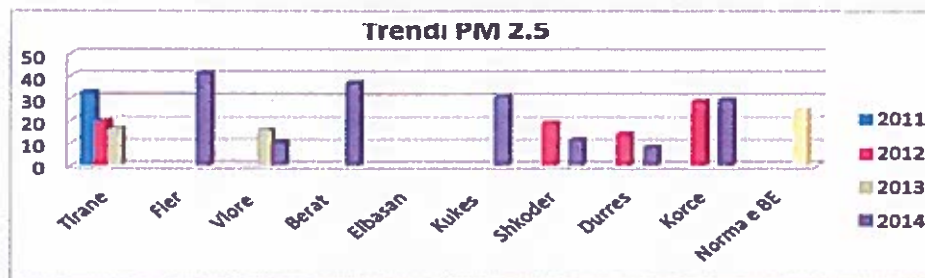
Shifrat e meposhtme japin krahasimin e vlerave mesatare vjetore te treguesve te monitoruar te ajrit urban per kater vitet e fundit ne qytete te ndryshme te Shqiperise, si dhe krahasimin e tyre me vleren standarde te BE-se.

Figura 4.13. Tendencat gjate 4 viteve te fundit per PM10

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Figura 4.14. Tendanca gjate 4 viteve te fundit per PM2.5

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

4.3 Faktoret Klimatike

Pas perfundimit Komunikimit Kombetar te Pare dhe te Dyte te Konventes se Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike (UNCCC), Shqiperia ka perparuar ne procesin e Komunikimit te Trete Kombetar.

Vleresimi i ndryshimit dhe adaptimit

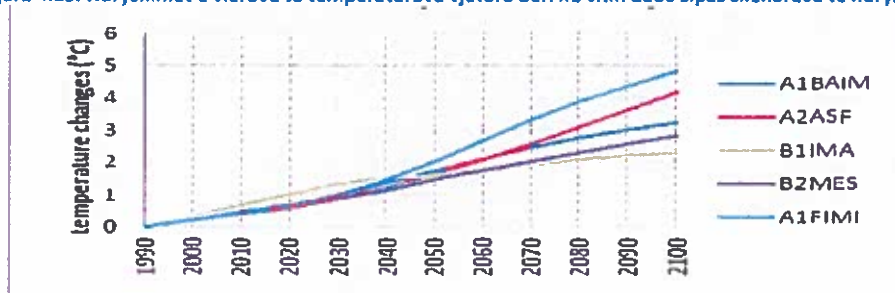
Qellimi i vleresimit perfshin si modelimin klimaterik ashtu dhe vleresimin e integruar te ndikimeve te ndryshimeve klimaterike ne sektoret kryesore ne zonat bregdetare te Shqiperise. Keta sektore kryesore jane: bujqesia, shendetesia, burimet ujore, fatkeqesite natyrore, turizmi dhe biodiversiteti.

Vemendje e veçante i eshte kushtuar vleresimit te fatkeqesive natyrore te lidhura me ndryshimet klimatike dhe menaxhimin e tyre. Fokusi ne keta sektore ne zonen bregdetare eshte percaktuar me ane te konsultimeve me palet e interesuara, i cili theksoi rolin e rendesishem qe zona bregdetare ka ne prioritetet kombetare te zhvillimit ne Shqiperi. Shkalla e vleresimit eshte ne nivel kombetar, pra pergjate gjithe bregdetit. Do te zhvillohet nje plan i pershtatjes per zonen bregdetare (i perbere nga nje portofol i projekteve per zbatim), duke pasur si pikenisje rezultatet e projektit "Identifikimi dhe zbatimi i adoptimit te masave reaguese ne deltat e lumenjve Drin - Mat".

Ndryshimet e parashikuara ne regjimin e temperatures

Per shkak te ndryshimit te mundshem te regjimit te temperatures, zona bregdetare shqiptare ka te ngjare te ngrohet me tej. Te gjitha skenaret tregojne nje rritje te mundshme te temperaturave vjetore per te gjitha horizontet kohore, lidhur me vitin 1990.

Figura 4.15. Ndryshimet e vlerave te temperaturave vjetore deri ne vitin 2100 sipas skenareve te ndryshem

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Tabela tregon ndryshimet e parashikuara të temperaturës deri në vitin 2100 si rezultat mesatar në skenare të ndryshëm.

Tabela 4.6. Parashikimet e ndryshimeve në temperaturë (°C) nga horizontet e ndryshme kohore të lidhura me vitin 1990

Vitet	2030	2050	2080	2100
Vjetore	1.0 (0.7 deri 1.2)	1.7 (1.3 deri 2.2)	2.8 (2.0 deri 3.5)	3.2 (2.4 deri 4.1)
Dimer	0.8 (0.7 deri 0.9)	1.2 (1.1 deri 1.4)	2.0 (1.7 deri 2.3)	2.4 (1.9 deri 2.7)
Pranvere	1.0 (0.8 deri 1.12)	1.5 (1.3 deri 1.8)	2.6 (2.2 deri 3.0)	3.1 (2.6 deri 3.6)
Vere	1.6 (0.5 deri 1.8)	2.5 (2.1 deri 2.8)	4.3 (3.8 deri 4.9)	5.3 (4.6 deri 6.0)
Vjeshte	1.0 (1.0 deri 1.1)	1.6 (1.5 deri 1.8)	2.8 (2.7 deri 3.0)	3.5 (3.2 deri 3.7)

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Ndryshimet e parashikuara në regjimin e reshjeve

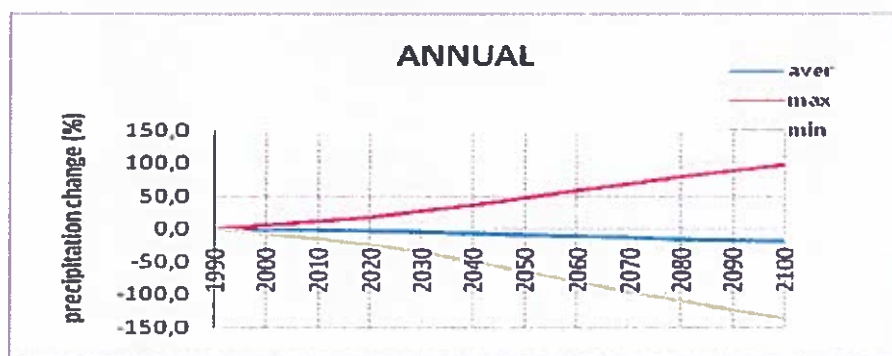
Te gjithë skenaret tregojnë një ulje të reshjeve vjetore për të gjitha horizontet kohore, lidhur me vitin 1990. Duke u bazuar në rezultatet e tyre arrihet në përfundimin se ekziston mundësia e zvogelimit të reshjeve vjetore me -8,5 % (nga -56,0 % deri në 47,4 %) në vitin 2050; dhe me -18,1 % (nga -89,7 % deri në 94,0 %) në vitin 2100.

Tabela 4.7. Parashikimet e ndryshimeve në reshje (%) nga horizontet e ndryshme kohore të lidhura me vitin 1990

Vitet	2030	2050	2080	2100
Vjetore	-3.84(-35.4 deri 27.7)	-8.46(-56.0 deri 47.4)	-14.37(-78.6 deri 81.1)	-18.13(-89.7 deri 94.9)
Dimer	-5.96(-15.9 deri 4.0)	-10(-27.9 deri 7.7)	-14.3(-44.6 deri 16.1)	-18.1(-55.8 deri 19.6)
Pranvere	-2.45(-11.9 deri 7.0)	-7.28(-25.3 deri 10.75)	-14.26(-45.1 deri 16.6)	-17.7(-55.3 deri 19.8)
Vere	-10.4(-12.8 deri -7.9)	-19.7(-24.1 deri -15.3)	-41.9(-49.2 deri -34.5)	-50.4(-59.4 deri -41.3)
Vjeshte	0.5(-10.1 deri 11.1)	-2.5(-21.3 deri 16.3)	-6.9(-38.1 deri 25.2)	-9.5(-48.1 deri 29.1)

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Figura 4.16. Ndryshimi i parashikuar për reshjet vjetore (%)

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Emetimet direkte nga gazrat serre

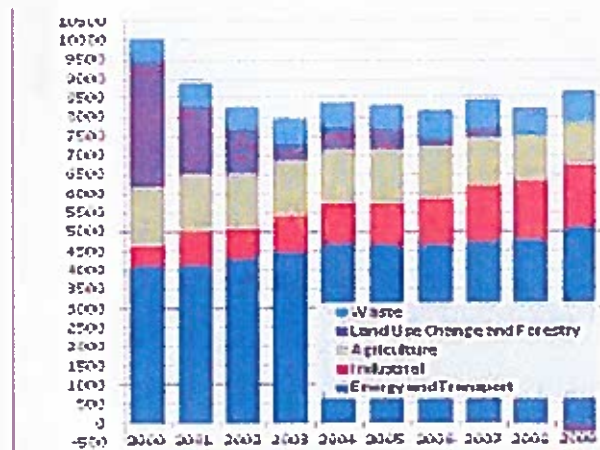
Në vitin 2009 emetimi total i drejtperdrejtë i gazit serre (GHG) në Shqipëri ishte 7,834 kilo-ton (kt) të ekuivalentit CO₂, ekuivalent me nivelet e vitit 1990 (Burimi: FNC dhe KNS) 8,308 kt i ekuivalentit të

CO₂ ne vitin 2005 dhe 8,425 kt i ekuivalentit te CO₂ (Burimi: drafti TNC). Sektori kryesor qe kontribuon ne GHGs eshte energjia (57,29 % e totalit) nepermjet transportit, e ndjekur nga bujqesia (16.85 %), proceset industriale (14.67 %), ndryshimet e perdorimit te tokes dhe pyjeve (8.88 %) dhe mbeturinat (2.31 %). Eshte e rendesishme te theksohet se deri ne 2008-2009 Shqiperia e kishte transformuar vetveten (sektori LUCF) nga nje "emetues GHG" ne nje "lavaman GHG " (Burimi: drafti TNC).

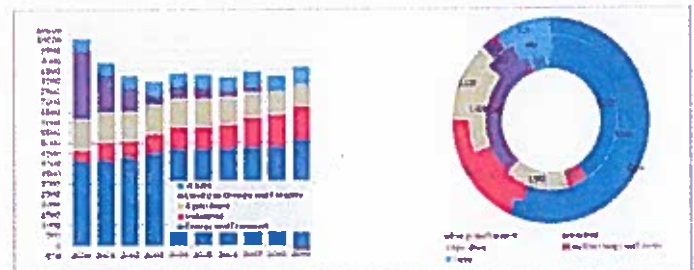
Emetimet aktuale per fryme ne Shqiperi jane rreth 2.8 ton per banor (ne krahasim me emetimet ne 27 vendet e BE-se qe jane 9.9 ton/banor). Emetimet per njesi te PBB-se jane rreth 0.6 ton CO₂ per 1000 USD (ne krahasim me emetimet ne 27 vendet e BE-se qe jane 0.4 kt CO₂ per Euro te PBB-se) . Shqiperia ka emetime relativisht te uleta per njeri, por emetime disi te larta per njesi PBB-je per shkak te nivelit te ulet te PBB-se Prandaj mund te pritet qe emetimet te rriten ne te ardhmen nderkohe qe ekonomia zhvillohet, por ne te njejten kohe ka nje potencial te madh per rritjen e efikasitetit ne kete proces.

Figura 4.17. Emetimet CO₂eqv per gjithe sektoret e ekonomise (kt)

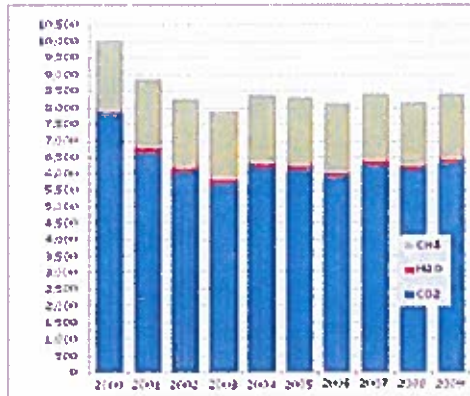
Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Figura 4.18. Emetimet CO₂eqv per gjithe sektoret e ekonomise per vitet 2000, 2005 dhe 2009 (kt)

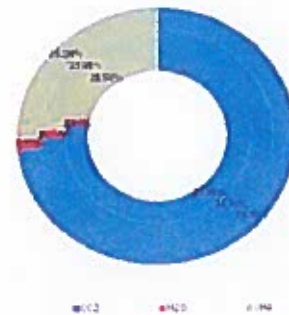
Per sa i perket emetimeve, kontributi me i larte ne emetimet e GHG vjen nga CO₂ me 77,30 % (2000), 74,76 % (2005) dhe 73,38% (2009); i dyti ne radhe eshte CH₄ me 21,56% (2000), 23,95% (2005) dhe 25,24% (2009); dhe i treti eshte N₂O.

Figura 4.19. Tendencat e CO₂, CH₄, N₂O që kontribuojnë ndaj emetimeve CO₂eqv (kt)

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Figura 4.20. Emetimet CO₂eqv per gjithe sektoret e ekonomise per vitet 2000, 2005 dhe 2009 (%)

4.3.1 Permytjet

Gjate dekadave te shkuara, Shqiperia eshte goditur mesatarisht nga nje fatkeqesi natyrore madhore ne vit. Ne 30 vjet, midis 1980 dhe 2010, jane regjistruar 23 fatkeqesi te tilla. Prej tyre nente fatkeqesi kane qene permytje, kater termete dhe tre goditje nga temperatura ekstreme. Gjate kesaj periudhe, per shkak te ketyre fatkeqesive 163 nerez humben jeten ndersa rreth 4 milione u preken ne nje mase apo ne nje tjetër.

Prej 25 Dhjetorit te 2009 deri me 10 Janar 2010, Shqiperia pesoi permytje te vazhdueshme per shkak te temperaturave te larta dhe bores se shkrire heret ne zonat malore, kryesisht ne basenin e lumit Drin. Kjo solli permytje nga lumi Buna.

Shume lumenj shkarkojne ujrat ne lumin Bune, njeri prej te cileve eshte dhe lumi Drin jane ndertuar edhe hidrocentralet me te rendesishme te vendit. Shkarkimi ne hidrocentralin e Vaut te Dejes arriti nivelin e 2,500 m³/sek. Kjo, kombinuar edhe me prurjet masive te lumenjve Drin, Gjader dhe Kir cuan ne rritjen e nivelit te liqenit te Shkodres dhe permytje ne fshatrat nga te dyja anet e Bunes.

Figura 4.21. Harta e permytjeve ne Shqiperi

Nderkohe qe nga 25 Dhjetori i 2009 deri me 10 Janar 2010, zonat bregdetare perreth Lezhes jane permytur per shkak te rreshjeve qe arriten rreth 170mm dhe ererave e dallgeve te forta.

Qeveria Shqiptare e deklaroi "katastrofe natyrore" ne 5 janar 2010, kur permytjet detyruan mijra nerez te zhvendoseshin. Qarku i Shkodres arriti nje gjendje kritike, pasi niveli i ujit ne rruget kryesore te rajonit arriti deri ne nje meter, dhe dy metra ne fshatin Berdice. Permytjet e izoluan rajonin nga pjesa tjeter e vendit duke bllokuar aksesin nga

rruget kombetare. Permybtjet ndodhen nga nje kombinim faktoresh:

- Moti: i renduar, me rreshje te zgjatura, shkrirje e akujve nga temperaturat e larta jashte normales.
- Ndryshimet ne menaxhimin e tokes dhe perdorimin e saj: transformimi i tokes bujqesore ne toke ndertimi, problemet me erozionin nga menaxhimi i keq i pyjeve, ndertimi ne zona te ndaluara ne anet e lumenjve, digave, rezervuareve, shfrytezimi pa kriter i shtratit te lumenjve, ndertimet ne toka kenetore (zona nen nivelin e detit), mosfunksionimi i duhur i sistemeve hidrike dhe problemet ne menaxhimin e tyre
- Hidrologjia dhe menaxhimi i ujit: Shume lumenj derdhen ne lumin Buna. Nje prej tyre eshte lumi Drin ku jane ndertuar tre nga hidrocentralet me te medhenj te vendit. Gjate diteve te permybtjes, rreshjet cuan ne ngritjen kritike te nivelit te ujit.

Burimi: PPK

4.4 Uji

4.4.1 Burimet e Ujit

Mjedisi uhor është pasuri për këtë territor. Këtu gjenden disa burime ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Burimi uhor më i madh është Lumi i Drinit të Zi, i cili ka vlera estetike, turistike dhe biologjike për territorin. Megjithëse ka këto vlera, ai shfrytëzohet në mënyrë spontane për turizëm në verë dhe shumë pak për sporte ujore. Përdoret edhe për peshkim, por peshkatarët përdorin mjete dëmtuese, si eksploziv, etj.

Drini i Zi buron nga liqeni i Ohrit, ai pershkon nje relief mjaft te thyer me zgjerime dhe ngushtime, madje dhe gryka te ngushta te pershtatshme per ndertimin e hidrocentraleve. Drini merr me vete disa dege: zallin e Bulqizes, Seta, Veleshica, Murra, etj. Keto dege kane karakter te vrullshem dhe me prurje te medha ne kohen e shkrirjes se bores. Drini ka prurje mesatare rreth 103 meter kub/sek.

Për shkak të topografisë malore, përrenjtë rrjedhin përgjatë kodrave të pjerrëta. Ndryshueshmëria e tyre, vit pas viti është shumë e lartë: rrjedhjet vjetore në vite të thata përbëjnë 1/10 e rrjedhjeve vjetore në vite të lagështa. Shumica e përrenjve paraqesin modele shumë të çrregullta të rrjedhjes sezonale. Rrjedhjet e lumenjve janë më të larta gjatë dimrit, ose në fillim të pranverës. Pothuajse të gjithë kanë më pak se 10% (dhe nganjëherë, 0 %) të mesatares së tyre të dimrit gjatë stinës së verës. Më shumë burimet ujore përdoren për ujë të pijshëm, në bujqësi për vaditje, si dhe për hidro-energji (tre HEC-e në Lurë dhe dy në Selishtë). Përrenjtë janë të vështirë për t'u kontrolluar. Dibra është e prirur ndaj erozionit të tokës. Megjithatë ky konsiderohet një fenomen natyror tipik për zonën, pasi përrenjtë janë malorë me rreshje të shumta dhe me pjerrësi të madhe. Në rastin e Dibrës ky fenomen është thelluar më shumë nga aktivitetet e dorës së njeriut (p.sh: shpyllëzimi). Si pasojë, vërehen sasi të mëdha sedimentesh në shtratin e lumenjve dhe dalje nga shtrati të tyre. Të rrezikshëm janë përroi i Veleshicës, i Blliqes, Gjellagjoshit, Dohoshishtit dhe Kusarres.

Ne Parkun Kombetar te Lures me siperfaqe 1280 ha ndodhen 14 liqene akullnajore nga te cilet 7 mbajne uje gjithe vitin. Ofrojne nje flore te larmishme me lule shumengjyreshe te rrethuar nga drure halore dhe fletore. Liqenet kryesore jane: Liqeni i Madh me siperfaqe 11,8 ha gjeresi 300m, thellesi 20m, dhe lartesi nga niveli detit 1722m. Liqeni i Kallabes me siperfaqe 3,6 ha, thellesi 12m, dhe lartesi nga niveli detit 1575m. Liqeni i Zi me siperfaqe 2,5, thellesi 10m, dhe lartesi nga niveli detit 1620m. Liqeni i Luleve me siperfaqe 1,44 ha, thellesi 0,8m, dhe lartesi nga niveli detit 1585m.

Baseni ujembledhes qe i intereson bashkise se Dibrës është ai i Drinit.

Lumi	Gjatesia (km)	Pellgu (km ²)	Prurja mesatare (m/s)	Moduli i prurjes (l/s/km ²)	Raporti i prurjes (maks/min)	Mineralizimi (mg/l)
Drini	285	14.173	352	24.8	5.1	257
Mati	115	2.441	103	42.6	9.3	222
Shkumbini	181	2.444	61.5	25.2	13.2	317
Semani	281	5.649	95.7	16.9	13.7	440
Vjosa	272	6.706	195	29.1	7.2	335

Gjendja e Mjedisit Raport 2014

Figura 4.22. Harta e baseneve ujore ne Shqiperi (Strategjia kombëtare për menaxhimin e integruar të territorit)

Figura 4.23. Harta e basenit te lumit Drin (Strategjia kombëtare për menaxhimin e integruar të Ujrave)

4.4.2 Cilësia e burimeve ujore

Baseni Drin – Bunë monitorohet në pese stacione, ku lumi Drin përfaqësohet nga dy stacione, ai i Topojanit (Peshkopi), që përfaqëson degen e lumit të Drin i Zi, që vjen nga Maqedonia dhe stacioni në Uren e Bahçallekut, pas bashkimit të dy degeve të Drinit dhe para derdhjes së tij në detin Adriatik.

Ndotja e ujit sipërfaqësor në lumenj të Drini i Zi është shumë e ulët në krahasim me lumenjtë e tjere në Shqipëri. Kushtet natyrore, që nuk lejojnë për urbanizim të madh, dhe me shkëmbimet e shpejta të ajrit/ujit, krijojnë një sistem dinamik mjedisor. Ujërat e këtij lumi klasifikohen me cilësi mesatare.

Analiza e ujërave nentokesore në basenet e Drinit paraqitet me cilësi fiziko-kimike të mira në përgjithësi me kushte higjieno-sanitare të mira. Në zonat e monitoruara ujërat nentokesore plotësojnë normat e lejuara për ujë të pijshëm. Aktualisht janë në punë shtatë hidrocentrale me një kapacitet të instaluar prej 55 ME. Pritet që së shpejti të futen në punë shtatë hidrocentrale të reja të vegjël, me një kapacitet total prej 40 ME.

Monitorimet e vitit 2015, të kryera nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit, për basenin Drin-Bunë tregojnë si më poshtë vijon:

- Ujërat e lumit Drin janë shumë të pasura me oksigjen, nga 9.3-9.4 mg/l dhe klasifikohen të cilësive shumë të mira, kategorin e I, (norma >7);
- Përmbajtja e nevojës biologjike për oksigjen, e lendeve organike të shprehur nëpërmjet NBOS paraqitet me një rritje graduale, në vlera nga 2.7-6 mg/l. Në cilësi të mirë (norma <3.5) paraqitet stacioni referencë i Topojanit, kurse tre stacionet e tjera paraqiten në gjendje të moderuar, cilësi të tretë;
- Përmbajtja e NKO, si tregues i ndotjes organike dhe kimike paraqitet me një rritje graduale në të katërt stacionet e monitoruara;
- Përmbajtja e fosforit total në ujërat e lumenjve Drin dhe Bunë paraqitet në vlera të ulëta me luhajtje të vogla në të katër stacionet e monitoruara. Vlera e tyre varion nga 0.03-0.04 mg/l për lumin Drin duke e klasifikuar të cilësive shumë të mira;
- Përmbajtja e NO₂ në ujërat e lumenjve Drin dhe Bunë paraqitet me luhajtje të vogla në të katër stacionet e monitoruara. Vlera e tyre varion nga 0.001-0.003 mg/l për lumin Drin duke e klasifikuar këto ujëra, si ujëra të cilësive shumë të mira.
- Përmbajtja e NH₄ në ujërat e lumenjve Drin dhe Bunë paraqitet me një rritje të lehtë në të katër stacionet e monitoruara. Vlera e saj varion nga 0.018-0.025 mg/l për lumin Drin
- Vlera e nitratit luhetet nga 0.3 - 0.26 mg/l. Përmbajtja e nitrateve në të gjitha stacionet rezultojnë në vlera më të ulëta se norma e lejuar të cilësive shumë të mira.
- pH e lumenjve është alkaline, me vlera pH midis 7.5-8.3 (norma lejuar <8.5). Lumi Drin është ai që ka normat më të larta të alkalinitetit.
- Përmbajtja e fosforit rezultojnë të kanë vlera më të larta në zonat me ujë të ndotur për shkak të shkarkimeve urbane që përmbajnë detergjent me bazë fosfori. Baseni i lumit Drin është ende i cilësive shumë të mira duke ju referuar vlerave mesatare të fosforit.

4.4.3 Kushtet hidrogeologjike

Rajoni i Bashkisë Dibër është relativisht i pasur në ujë nentokesore. Midis akuifereve, përhapje më të madhe e kanë akuiferët karbonatikë karstikë, që përhapen në sektorët lindorë të rajonit. Akuiferët

me porozitet ndërkokrrizor, kanë perhapje më të kufizuar dhe shtrihen në zonat fushore, pranë grykëderdhjeve të lumenjve dhe në tarracat e tyre.

Akuiferët me porozitet ndërkokrrizor me ujëpërcjellshmëri shumë të lartë - të lartë

Këta akuiferë lidhen me depozitimet Kuaternare aluviale, të formuar në tarracat e lumit Drin. Depozitimet aluviale përfaqësohen nga shtresa zhavore, zhuresh dhe rërash, në luginat e ngushta, kurse në fusha shpeshherë mbulohen nga suargjila, surëra dhe argjila të cilat ndikojnë që horizonti i ujrave nëntokësore të fitojë presion. Ujrat nëntokësore të depozitimeve aluviale ushqehen nga infiltrimet e ujrave të lumenjve si dhe nga krahët e luginave, prej formacioneve rrënjësore. Shpesh herë buzë lumit formohen edhe burimeve të vegjël me debitë maksimale 0.5-1 l/sek.

Akuiferët e shkrifët me ujëpërcjellshmëri mesatare - të ulët (Akuiferi i Peshkopisë)

Akuiferët e shkrifët me ujëpërcjellshmëri mesatare - të ulët lidhen me depozitimet Kuaternare të përbëra nga zhure, zhavore, rëra, brekçie shpatore etj. Lidhja hidraulike e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore nuk është e mirë. Rezervat e shfrytëzueshme në këto akuiferë janë të pakta.

Rast tipik i këtij akuiferi është ai i Peshkopisë i cili ndërtohet nga depozitime kuaternare zhavore, zhure e rëra të formuara nga veprimtaria e lumit Drin në zonën Kastriot-Pollozhan-Dobrovë-Kamen. Akuiferi përmban resurse ujore relativisht të mëdha që përdoren nga komuniteti vendas për furnizim me ujë. Nga ky akuifer është shfrytëzuar ujë nëntokësor me puse për furnizim me ujë të pijshëm të qytetit të Peshkopisë. Akuiferi është pa presion pranë zonës së ushqimit, por në largësi të saj fiton presion.

Ujrat nëntokësore të këtij akuiferi, kanë veti fiziko-kimike të mira, vlera pH-it varion nga 7.1-7.4, ndersa fortësia e përgjithshme varion nga 17 ne 25.8 Ogj.

Akuiferi paraqitet mjaft vulnerabël dhe në një pjesë të madhe i ndotur nga shkarkimet e ujërave urbane.

Akuiferë me porozitet çarje-karst me ujëmbajtje shumë të ndryshueshme - shumë e lartë deri e ulët.

Keta akuifere kanë përhapje të gjerë në Selishtë-Guri i Vashës.

Akuiferë me porozitet çarjesh dhe ujëpërcjellshmëri mesatare - të ulët

Ky tip akuiferi ka përhapje të madhe dhe lidhet me shkëmbinj të ultrabazikë, bazikë dhe shkëmbinj të damarorë që ndërtojnë masivët ultrabazikë të Bulqizës e Lurës.

Në këtë tip akuiferi, nga sipërfaqja drejt thellësisë, dallohen dy zona hidrodinamike me veçori të veçanta dhe konkretisht:

- i. Zona e sipërme hidrodinamike
- ii. Zona e poshtme hidrodinamike

Zona e sipërme hidrodinamike shtrihet deri në thellësi 10-20 m nën sipërfaqen e tokës. Në këtë zonë çarjet me origjinë tektonike dhe çarjet e krijuara nga erozioni (prishja) krijojnë një sistem hidraulik të lidhur mirë, që përmban ujëra nëntokësorë pa presion. Sasia dhe regjimi i tyre është i lidhur drejtpërsëdrejti me kushtet klimatike. Drenimi i ujërave në këtë zonë bëhet në formë burimesh të vegjël, me regjim që ndryshon shumë dhe është në varësi të stinëve.

Zona e poshtme hidrodinamike lidhet kryesisht me shkëputjet tektonike të pas mineralizimit. Ujërat nëntokësore në thellësi të kësaj zonë ushqehen gjithashtu nga reshjet atmosferike, të cilat nëpërmjet zonës së sipërme qarkullojnë nëpër çarjet me origjinë të ndryshme deri sa drenojnë në

sipërfaqe me burime me prurje të ndryshme. Burimet kanë dalje në sipërfaqe edhe në kuota të larta. Faktorët kryesorë që kushtëzojnë ujëmbajtjen e akuiferit janë çashmëria e shkëmbinjve dhe shkëputjet tektonike të pasmineralizimit.

Jo akuiferët me porozitet të pamjaftueshëm për të lejuar qarkullimin e ujit nëntokësorë në sasi të shfrytëzueshme (625.21 km²).

Këtu përfshihen depozitimet e Holocenit dhe flishi.

Depozitimet e Holocenit – (kQh2, lQh2 - kQh2, cdpQh, cdpQp3– h) përfaqësohen nga brekçie, copa, popla, argjila, alevrite, rëra – depozitime kolumviale e deluviale, sedimente lagunore – kënetore, sedimente të fundit të shpatit, zhavor, rërë, llum argjilor. Trashësia e tyre varion nga 2 – 3 m deri në 45 m. Ujërat freatike janë studjuar me anë të ish puseve dhe të trumave fshatare. Nga analizat kimike rezulton se mineralizimi i përgjithshëm lëkundet nga 0.29 deri në 2.17 gr/l, fortësia e përgjithshme nga 8.23 deri 170.430 gjermane. Ujrat freatike sipas jonit predominues janë hidrokarbonat-klorur-magneziumi ose hidrokarbonat-klorur magneziumi- kalciumi.

Thellësia e takimit të nivelit të ujrave freatike nuk ka ndonjë ligjshmëri të caktuar, ato takohen në thellësi nga 1 m deri në 4-5 m. Lëkundja e nivelit nga stina më e lagët deri në më të thatë janë 3 - 4 m. Në stinën e dimrit niveli i tyre arrin sipërfaqen e tokës, kurse në verë thellësia maksimale e kapjes së tyre është deri në 5 m.

4.4.4 Perdorimi i ujit

Furnizimi me ujë të pijshëm

Spektori i Ujësjellës Kanalizime në Zonën Funktionale të Dibrës është një sektor shumë i rëndësishëm përmes të cilit sigurohet furnizimi me ujë të pijshëm dhe procesi i largimit dhe përpunimit të ujrave të ndotura. Jo i gjithë territori mbulohet me shërbimin e ujit të pijshëm dhe kanalizimet e zeza. Sistemi i ujit të pijshëm në zonën e Dibrës përballet me një problematikë komplekse.

Njësitë e Pushtetit Lokal janë Aktorët kryesorë në sektorin e Furnizimit me ujë dhe largimit e trajtimit të ujrave të ndotura. Të gjitha Njesite Administrative Vendore dhe bashkitë e mbulojnë këtë shërbim nëpërmjet operatorit të UK, që është e vendosur në zyrën e shërbimeve në NjAV dhe nga Ndërmarrja e Ujësjellësit dhe Kanalizimeve të Peshkopisë dhe administrohet nga Këshilli mbikqyrës i përbërë prej 6 Njësive vendore (Peshkopi, Kalaja e Dodes, Sillovë, Fushë Cidhen, Kastriot dhe Tomin), e cila siguron shërbimin për ujin e pijshëm për afro 48,000 banorët e këtyre NJQV-ve.

Ujësjellësat kryesorë në zonën e Dibrës janë UK i Korabit, UK i Sopanikës, UK i Kërçinit, UK i Hinokës, UK i Muhurrit dhe UK i Luznisë, pjesa tjetër mbulohet me linja të veçanta (komunitare në bazë fshati, lagje, fisi) që shfrytëzojnë burimet më të afërta dhe me çezma publike. UK i Korabit dhe UK i Sopanikës është për më shumë se dy NJQV ndërsa UK i Muhurrit, UK i Kërçinit dhe UK Hinoska janë për disa fshatra të një NjAV.

Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe sistemit të furnizimit me ujë

	Bashkia/Komuna	Gjithsej	Sistemi i furnizimit me ujë					ne %	
			Rrjet ujësjellësi brenda banesës	Rrjet ujësjellësi jashtë banesës, por në ndërtesë	Rrjet ujësjellësi jashtë ndërtesës	Sistem i llojit tjetër	Pa asnjë lloj sistemi	Nuk furnizohen nga rrjeti i ujësjellësit	
	Gjithsej / Total	12,261	4,933	1,312	3,097	2,444	475	2,919	24%
1	ZALL REÇ	115	-	-	14	75	26	101	88%
2	MAQELLARË	2,138	171	106	245	1,586	30	1,616	76%
3	KALA E DODËS	348	3	46	167	131	1	132	38%
4	LUZNI	457	25	23	242	110	57	167	37%
5	FUSHË MUHUR	546	277	56	48	62	103	165	30%
6	ARRAS	572	163	69	178	68	94	162	28%
7	ZALL DARDHË	206	40	43	74	12	37	49	24%
8	SELISHTË	281	50	82	104	13	32	45	16%
9	KASTRIOT	1,172	369	197	423	162	21	183	16%
10	QËNDËR TOMIN	1,473	503	94	651	202	23	225	15%
11	MELAN	726	280	309	107	9	21	30	4%
12	SILOVË	459	30	175	242	9	3	12	3%
13	LURË	213	52	6	151	1	3	4	2%
14	FUSHË ÇI DHËN	556	23	85	442	1	5	6	1%
15	PESHKOPI	2,999	2,947	21	9	3	19	22	1%

UK i Luznisë që është për disa Njesi Administrative Vendore nuk funksionon për konflikte pronësie. Ndërsa për KZ vetem NjAV Tomin, Arras, Melan, Maqëllarë kanë pjesërisht akses dhe Bashkia Peshkopi që ka më shumë se 97%.

Problematikat kryesore:

Mosfurnizimi me uje i te gjithe popullsise

Problematika kryesore lidhet me mungesë e shërbimit të furnizimit me ujë të gjithë territorit të Dibrës. Më problematike janë NjAV e Luznisë, Tomin, Maqëllara, Recit dhe Lurës të cilat një pjesë e madhe e fshatrave nuk kanë akses në shërbimin e Ujit të Pijshëm. Edhe ato te Zall-Dradhës, Kalsë, Muhurrit, Arrasit kanë një % të konsiderushme të fshatrave që nuk kanë Ujësllës.

Cilesia e shërbimit

Cilesia e Shërbimit te furnizimit me uje te konsumatoreve vazhdon te jete e dobet. Kjo konsiston ne mosfurnizimin e vazhdueshem te klienteve me uje te pijshem, ne mos sigurimin e presionit te duhur te ujit prane konsumatoreve, ne vonesat e riparimeve te difekteve te konstatuara, etj. Shumë pak linja ujësjellësis ofrojnë furnizim me ujë pa ndërprerje drejt konsumatorëve. Te tilla jane Selishta, Melani, Maqellara, kryesisht disa linja të vogla në nivel lagje apo fshati, të cilat u sigurojnë banorëve të tyre 16-24 orë ujë. Ujësllësat që rezultojnë më keq në këtë drejtim janë Ujësllësi i Peshkopisë, i cili për momentin furnizon me pak se 4-8 ore ne dite.

Mos kontrolli i burimeve të ujrave dhe mungesa e një sistemi të klorifikimit është rrezik për shëndetin e banorëve të Dibrës, ku vetem 20% e sasisë së ujit i nënshtrohet testit të kontrollit të kushteve bakteoro-kimike të ujit në burim dhe pas klorifikimit te tij.

Dobesite menaxheriale

Ketu po permendim disa me kryesorët që lidhen me performancën e administrimit sic jane:

Mungesa e planeve të menaxhimit të ujit të pijshëm dhe KUZ ka ndikuar në performancën e ulët të ndërmarrjeve dhe sektorëve të ujësjellësve në menaxhimin e tyre pa kriter, jashtë standarteve tekniko-financiare dhe në rentabilitetin e strukturave menaxheriale.

Nivel të ulët të arkëtimit kjo për shkak të mos faturimit si duhet të sasisë së ujit që harxhohet, dhe mungesës së një sistemi modern dhe të besueshëm faturimi dhe arkëtimi.

Në të gjitha NJQV kemi mungesa të matësve në shumicën e lidhjeve dhe dëmtimi i atyre matësve në pikat që janë vendosur.

Kostoja e lartë e prodhimit dhe shërbimit të ujit të pijshëm si mungesë e efikasitetit në menaxhimin dhe administrimin e këtij shërbimi, si pasojë e shpenzimeve të shumta dhe borxheve që i kanë ndërmarrjes së ujësjellësit klientët sidomos ato shtetërorë .

E lartë është kostoja që zënë shpenzimet e personelit, të energjisë dhe amortizimit kanë peshën specifike më të lartë, kjo tregon që nuk ka racionalitet dhe efikasitet në menaxhimin e këtij shërbimi.

Në ndërmarrjen e ujësjellësit të Peshkopisë janë 28 punonjës për 4000 lidhje, pra afërsisht 10 punonjës për 1000 lidhje. Edhe kostoja e amortizimit është e lartë, sidomos për Ujësjellësin e Peshkopisë që përdor linjat e vjetra të Ujësjellësit të viteve 80. Kjo ka bërë që shërbimi të bëhet me kosto të lartë. Kjo kosto e lartë ka bërë që ndërmarja e Ujësjellësit të jetë në vështirësi ekonomike, dhe të kërkojë subvencion nga qeveria qendrore apo donatore të tjerë.

Konfliktet sociale për çështjet e pronësisë, e cila është bërë pengesë për investime dhe për realizimin e disa ujësjellësve, ku më i madhi është mos-funksionimi i ujësjellësit të Luznisë (i ndërtuar më 1997-1998) që është 15km dhe u shërben banorëve të 3 NJQV. Mungesa e aftësisë për zgjidhjen e konflikteve sociale, ligjore dhe të pronësisë ka bërë që shumë projekte apo investime të dështojnë apo mos fillojnë, sin ë Maqëllarë, Rabdisht, Erebarë, Kala e Dodës, etj.

Ndotja e sipërfaqes ujore dhe nëntokësore nga ujerat e zeza

Rrjeti i dëmtuar i kanalizimeve të ujrave të zeza apo mungesa totale e tij në një pjesë të madhe të territorit, është një ndër burimet kryesore të ndotjes së sipërfaqeve ujore apo sipërfaqes së tokës. Rrjeti i kanalizimeve të ujërave të zeza është i amortizuar dhe me kapacitet më të vogël se nevoja e banorëve të Dibres. Me gjithë ndërhyrjet për rikonstruktimin e këtij rrjeti me mbështetjen e Bankës Islamike, një pjesë e madhe e tij ka nevojë për ndërhyrje të mëtejshme. Ujërat e ndotura, në mungesë të impiantit përpunues derdhen në Përroin e Llixhave dhe në Përroin e Tominit.

Ujerat e zeza duke u bashkuar me ujrat e bardha derdhen në gjendje të lirë nëpërmjet kolektorëve tërësisht të amortizuar në Përroin e Llixhave dhe në Përroin e Tominit.

Përdorimi i ujit në bujqësi

Qarku i Dibres është shumë i pasur me burime ujore për ujitjen e bimëve. Ujitja e bimëve realizohet si nga burimet natyrore, ashtu edhe nga rezervuarët artificial me destinacion vetëm për bujqësinë ose për energji plus për bujqësi. Rezervuar artificial Dibra ka 12 të tillë. Burimet e ujit për ujitje në bujqësi vijnë edhe nga lumenjtë.

Në Qarkun e Dibrës funksionojnë shumë burime uji për ujitje nëpërmjet verprave ujëtëse, kanaleve, etj:

- Kanali Klosit
- Kanali Bllacë- Maqellare
- Kovashicë – Maqellarë
- Muhur-Brezhdan Vakuf
- Set –Ostush-Kasdriot-Kandër
- Arras – Laçe
- Veleshicë- Shumbat
- Gramë – Kastriotme burim furnizimi Liqeni Gramës
- Ostren –Cerenec
- Ura Qytetit - Okshtun
- Liqeni Zi- Zerqan

- Lubalesh- Gjoricë

Për sa i përket sektorit të bujqësisë, veçanërisht për Dibren, problemet kryesore janë:

1. Mungesa e ujit për ujitje në periudhat e verës;
2. Rrezikun e përmytjeve gjatë periudhave të reshjeve të rënda në dimër / pranverë;
3. Siguria në rezervuarëve të ujitjes dhe digave;
4. Sistemi i vjetëruar infrastrukturë që kërkon një proces të modernizimit;
5. Mungesa e fondeve dhe investimeve në mirëmbajtjen e sistemeve të ujitjes dhe kullimit;

Për territorin e Dibres një aspekt veçanërisht i rëndësishëm është ai në lidhje me shitjen e energjisë hidroelektrike, një burim kryesor i të ardhurave të qeverisë që ka një ndikim të drejtpërdrejtë në stabilitetin e taksave.

4.5 Biodiversiteti, pyjet, zonat e mbrojtura dhe monumentet e natyres

Biodiversiteti është një pasuri e rrallë e zonës së Dibrës. Dibra njihet për një diversitet të lartë të ekosistemeve. Biologët e vlerësojnë si shumë të pasur biodiversitetin në zonës duke e futur atë ndër zonat më interesante të Shqipërisë. Brenda territorit të saj ka ekosisteme liqenore, lumore, shkurre me gjelbërim të përhershëm dhe gjethegjërë, pyje dushku dhe ahu, pyje me pisha, kullota dhe livadhe alpine e sub-alpine, si dhe ekosisteme të larta malore.

4.5.1 Flora dhe fauna

Flora

Zona e Dibrës, e cila është më shumë ballkanike se mesdhetare, ka afro 1,800 lloje bimësh, nga të cilat 86 lloje janë shpallur ndërkombëtarisht të rëndësishme, 32 lloje janë të përfshira në Listën e Kuqe të Evropës të bimëve të kërcënuara, sipas IUCN-së. Ekziston një listë e ngushtë e llojeve bimore të rralla dhe të rrezikuara, por Shqipëria ende nuk e ka të përgatitur Listën e Kuqe të llojeve të rrezikuara. Disa lloje bimore, që konsiderohen të rralla e të rrezikuara në Shqipëri gjenden edhe në zonën e Dibrës, si: bërshë i rëndomtë/*Taxus baccata* L., bujgeri/*Quercus trojana* uebb, vidhi i rëndomtë/*Ulmus campestris* L., panja malore/*Acer heldreichii* Orph., boshtra/*Forsythia europea* Deg. Et Bald., vulfonia/*Wulfenia carinthiaca* Jack., tulipani i Korabit (bjeshkës)/*Tulipa scardica* Bornm, etj.

Në zonen e Dibrës vlerë të madhe për ekonominë e komunitetit ka edhe shfrytëzimi i burimeve natyrore (bimëve mjekësore), të cilat kanë një përhapje të gjerë në shumë zona të këtij rajoni. Ndër këto bimë me vlera të mëdha mjekësore mund të përmendim: dëllinja e zezë (*Juniperus nigra*), dëllinja e kuqe (*Juniperus ohycedrus*), lulkuqja (*Papaver rhoeas*), sherebela, qershia e egër, trumza, trëndafil i egër (*Rosa canina*), mullaga (*Malva sulvestris*), salepi (*Orchis mascula*), hithra (*Urtica dioica*), kamomili (*Chamomilla recutita*), blini, çaji i malit (*Sideritis roeseri*), murrizi (*Crataegus monogyna*), etj., të cilat mblidhen nga banorët e grumbullohen nga subjektet të licensuara të rrethit. Më pas dërgohen sipas destinacionit për eksport. Theksojmë se ky potencial burimesh natyrore ndikon ndjeshëm në rritjen e të ardhurave e mirëqenies të banorëve në zonat rurale, si dhe kanë ndikim në uljen e varfërisë dhe papunësisë.

Fauna

Fauna është prezente me lloje të veçanta të kafshëve, të cilat ekskluzivisht janë të lidhura për biotope specifike, që do të thotë se përhapja e tyre është e ngushtë dhe u përkasin llojeve endemike. Ndërsa llojet e tjera, që hasen në biotope të ndryshme janë të përhapjes së gjerë. Fauna e Dibrës deri sot nuk është hulumtuar aq sa duhet, mirëpo, në bazë të të dhënave të literaturës mund të konstatohet se fauna e saj përbëhet prej: 7 lloje peshqish, 9 lloje amfibësh, 10 lloje reptilësh, 154

lloje shpendësh dhe 30 lloje gjitarësh. Më karakteristikët janë shqiponja e Korabit, thëllëza gurore dhe gjeli i egër (i veçantë për zonën e Lurës), iriqi, lepuri, ketri, rrëqebulli (tigri i Ballkanit), ariu i murrmë, ujku dhe dhia e egër (simbol për Korabin).

Larmia dhe pasuria që ka kjo zonë si në aspektin klimatik, atë të tokave, të florës etj., ka krijuar kushte shumë të favorshme për zhvillimin e një bote shtazore shumë të larmishme. Këtë gjë e dëshmon ekzistenca e shumë llojeve të veçanta sipas karakterit të habitatit. Bota shtazore është shtrirë në gjithë territorin si në atë të shkurreve, të pyjeve të dushkut, të ahut, e në lartësinë e kullotave alpine dhe të pak habitateve ujore.

Në habitatet e dushkut, habitat ky që në 20 vitet e fundit vërehet një rimëkëmbje dhe rigjenerim i plotë i tij, në të gjitha vlerat e biodiversitetit, ka gjetur kushte zhvillimi dhe jetese shumë lloje të kafshëve të egra si: lepuri, thëllënxa e malit, derri i egër, ujku, dhelpira, etj.

Në habitatet e pyjeve të ahut dhe të pishës, që janë më të dëmtuara vitet e fundit dhe që vërehet një dëmtim i ekosistemeve dhe i faktorëve të biodiversitetit në tërësi, gjejmë një numër më të vogël të kafshëve të egra që jetojnë në këto zona si ariu, ujku, shqiponja, rrëqebulli, dhia e egër, kaprolli, etj.

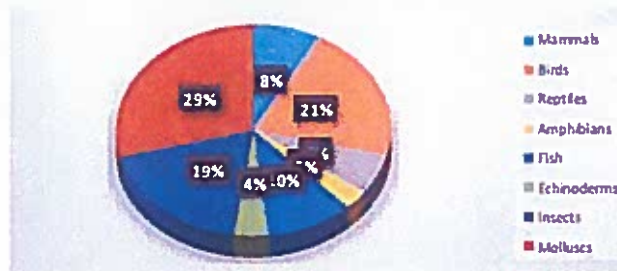
Në habitatet e ujrave të kthjellta dhe të ftohta të këtyre lumenjve takohet trofta e egër dhe disa lloje të tjera peshqish autokton që e bëjnë këtë zonë të dallueshme nga zonat e tjera të vendit. E gjithë kjo, pasuri e botës shtazore dhe me vlera të veçanta ofron kushte për zhvillimin e turizmit malor, familjar, sportiv, ekologjik, çlodhës, etj.

Majtas: Numri i llojeve te flores ne librin e kuq sipas kategorise se rrezikut

Djathtas: Numri i llojeve te faunes ne librin e kuq sipas kategorise se rrezikut

Burimi: Ministria e Mjedisit - Raporti i pestë në Shqipëri Konventën Kombëtare të OKB-së mbi Diversitetin Biologjik - Maj 2014

Numri i llojeve te librit te kuq te faunes sipas klasave

Burimi: Ministria e Mjedisit - Raporti i pestë në Shqipëri Konventën Kombëtare të OKB-së mbi Diversitetin Biologjik - Maj 2014

4.5.2 Pyjet

Pyjet zënë rreth 66% të sipërfaqes së përgjithshme të qarkut, duke përbërë një potencial të rëndësishëm mjedisor dhe ekonomik. Në rrethin e Dibrës përfshihen tre zona fitoklimatike nga 4 që ka Shqipëria, dhe konkretisht:

- i. zonën e gështenjës (*Castanetum*);
- ii. zonën e ahut (*Fagetum*);
- lii. zona e hormoqit (*Picetum*); dhe
- iv. zonën e kullotave alpine (*Alpinetum*).

Në kuadrin e decentralizimit dhe rritjes së kompetencave të pushtetit vendor, rreth 60% e fondit pyjor ju janë dhënë në administrim njësisive të qeverisjes vendore. Këto pyje përfshijnë territore të cilat ato i kanë në administrim dhe që po mbështeten me investime nga projekti i pyjeve i Bankës Botërore, i cili ka si qëllim rimëkëmbjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të tyre.

Relievi dhe klima e favorshme bëjnë që në këtë zonë të ndodhen të gjitha katet bimore të vendit tonë, duke filluar me shkurret mesdhetare deri në livadhet alpine. Në lartësinë deri në 800 m rriten disa lloje dushqesh si bunga, shparthi, qarri, etj., dhe mbi këtë lartësi takohet kryesisht ahu (*Fagus silvatica*), pisha e zezë (*Pinus nigra*), rrobulli (*Pinus heldreichii*), bredhi i bardhë (*Abies alba*), arneni (*Pinus peuce*), lajthia (*Corilus coturna*), mështekna (*Betula pendula*) etj, të cilat pas viteve 90, si rezultat i shfrytëzimit pa kriter kana pësuar dëme të shumta.

RRETHI	Pyje		Livadhe e Kullota
	Sip. totale	Sip. Prodhuese	
Dibër	34 193 ha	24 300 ha	12 899 ha

Tabela 4.8. Fondi pyjor i Qarkut Dibër (Të dhënat janë marrë nga Drejtoria e Shërbimit Pyjor)

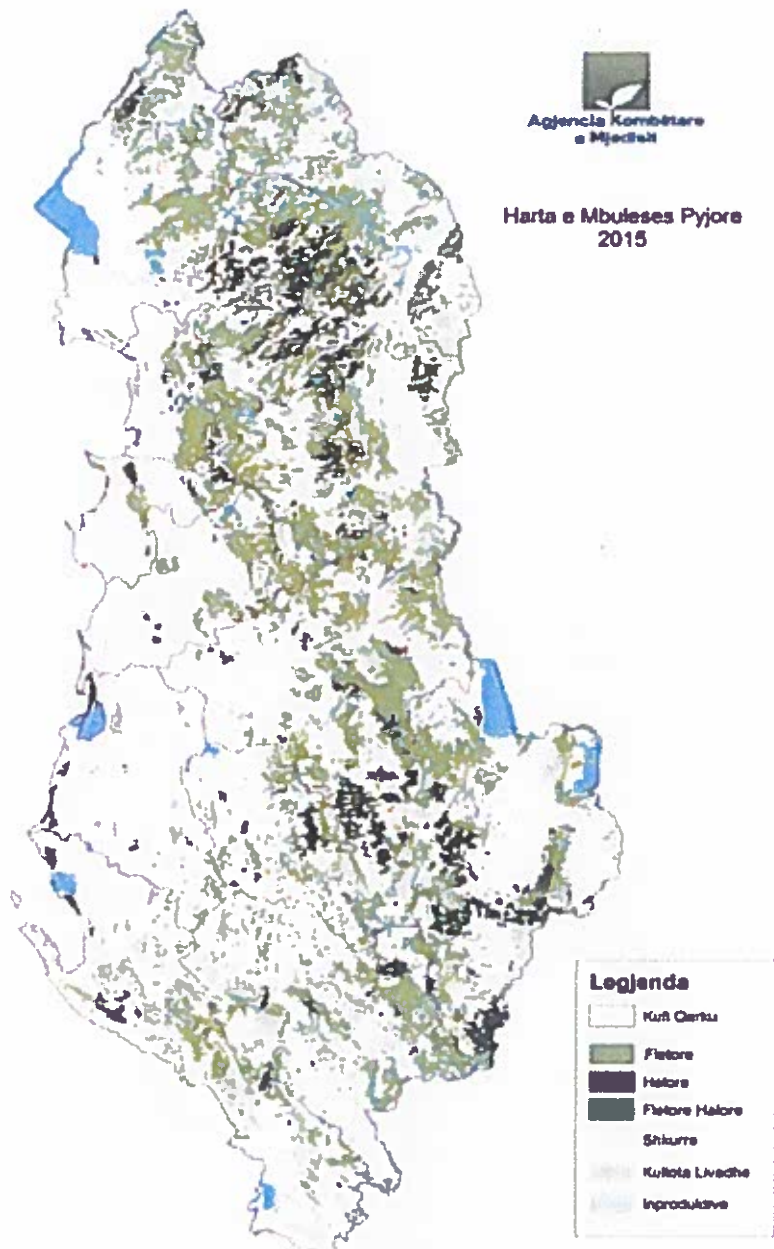

Figura 4.25. Harta e zonave pyjore në Shqipëri

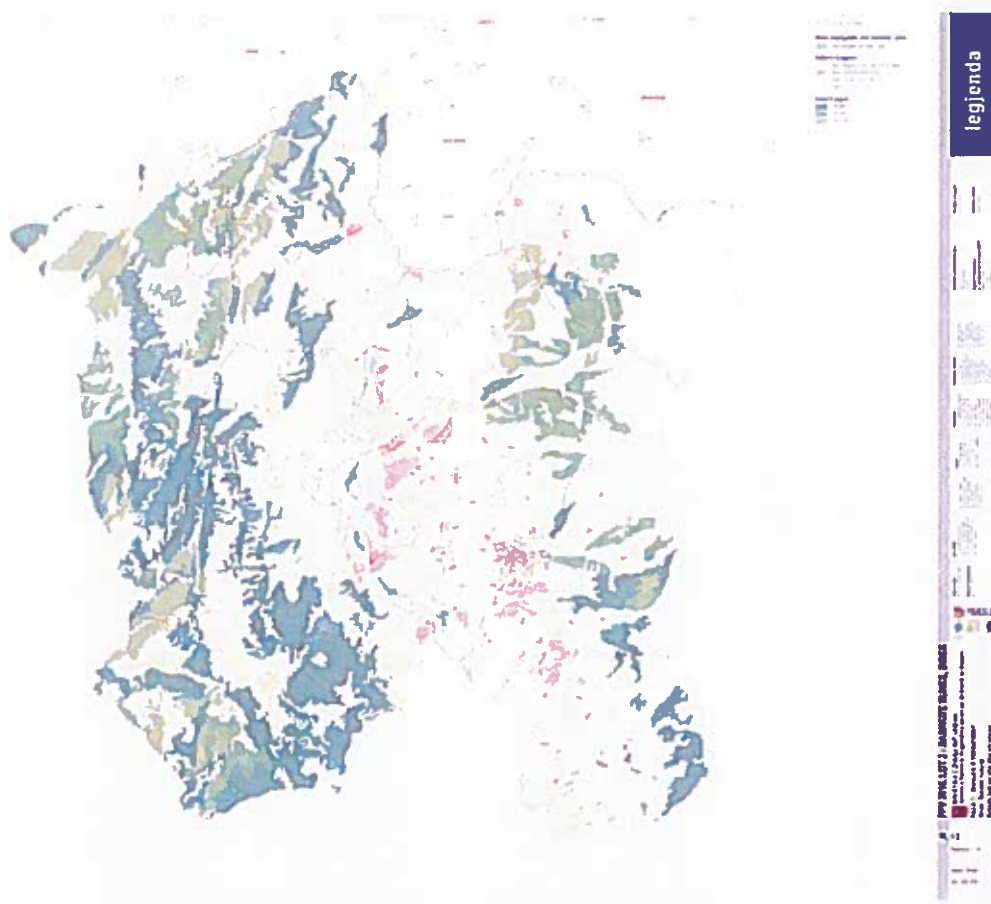

Figura 4.26. Harta e sistemit Agro-Pybor bashkia Diber

4.5.3 Zonat e Mbrojtura

Zonat e mbrojtura ne Shqiperi (Burimi: Delegacioni European, 2016: <http://www.biodiversity-z.org/content/albania>), te percaktuara ne baze te konventave dhe marreveshjeve nderkombetare:

Site te trashegimise boterore	✓
Natyrore	
Kulturore	✓
Te perziera	
Site Ramsar (Ligatinat me rendesi nderkombetare)	✓
Rezervat Njeriu dhe Biosfera	✓

Mbrojtja e biodiversitetit

Zonat per mbrojtjen e biodiversitetit perfaqesojne sitet ose rajonet qe jane identifikuar si te rendesishme per mbrojtjen e biodiversitetit per shkak te unikalitetit te tyre biologjik ose rreziqeve qe ndeshin. Klasifikimet e meposhtme perdorin kriteret nderkombetare dhe te dhenat ne dispozicion per te identifikuar dhe klasifikuar sitet.

Zonat kyc te biodiversitetit	✓
Aleanca per zero ekstinkcion	
Ekorajonet e krizes	✓
Qendrat e biodiversitetit te bimeve	
Zona te shpendeve endemike	
Ekorajonet globale 2000	✓
Zona ne gjendje te eger me biodiversitet te larte	
Peisazhe pyjore te paprekura	

Konventat dhe traktatet

Konventa dhe marreveshje shume-paleshe te rendesishme ne lidhje me biodiversitetin dhe mjedisin

Konventa per Biodiversitetin	Ratifikuar
Konventa per tregtine nderkombetare te specieve te rrezikuara te flores dhe faunes se eger (CITES)	Ratifikuar
Konventa per mbrojtjen e specieve migratore te kafsheve te egra	Pale
Konventa nderkombetare per balenat	
Konventa nderkombetare per mbrojtjen e bimeve (IPPC)	Contracting party
Konventa nderkombetare per parandalimin e ndotjes nga anijet (MARPOL)	I-II; III; IV; V
Traktati nderkombetar per resurset gjenetike te bimeve per ushqim dhe bujqesi (Traktati i bimeve)	Ratifikuar
Konventa per ligatinat me rendesi nderkombetare (Konventa Ramsar)	Ne fuqi
Konventa e Kombeve te Bashkuara mbi Ligjin e Detit (UNCLOS)	Ratifikuar
Konventa per peshkimin dhe konservimin e resurseve te gjalla te detit	
Konventa per Trashegimine Boterore	Ratifikuar
Traktati Antarktik	

Anetaresime te tjera

Keshilli Arktik	
Organizata nderkombetare detare	Anetar
IPBES	Anetar
IPCC	Anetar
OECD	

Shqiperia

Zonat e mbrojtura te percaktuara ne kuader te konventave dhe marreveshjeve nderkombetare	
Zona te trashegimise boterore	✓
Natyrore	
Kulturore	✓
Miks	
Zonat Ramsar (Ligatinat me rendesi nderkombetare)	✓

Rezervat Njeriu dhe Biosfera ✓

Zonat e mbrojtura ne nivel kombetar

Kategorite e zonave te mbrojtura sipas IUCN ✓

Ia

Ib

II

III

IV

V

VI

Te pacaktuara apo te paraportuara

Zonat e mbrojtura ne Bashkine Diber klasifikohen ne zona te mbrojtura kombetare, rajonale dhe nderkombetare:

Sipas legjislacionit shqiptar, zonat e mbrojtura ne Bashkine Diber paraqiten ne tabelen e meposhtme dhe mbulojne keto siperfaqe:

Emri i Zones se Mbrojtur	Kategoria	Siperfaqe (ha)
Lura	IUCN II: Park kombetar	1.280
Zall Gjocaj	IUCN II: Park kombetar	140
Vlashaj	IUCN III: Monument natyre	50
Luzni-Bulac	IUCN VI: Rezerve me burime te menaxhuara	5.900
Korab-Koritnik	IUCN IV: Park natyror	20.667

Figura 4.27. Vendndodhja e zonave të mbrojtura në bashkinë Diber (territori i bashkise në ngjyre të gjelber, burimi ASIG Geoportal).

I. Parku Kombëtar i Lurës (kategori e II, VKM nr.96. date 21.11.1996)

Parku kombëtar i Lurës konsiderohet si një nga perlat e natyrës shqiptare, gjëndet në pjesën perëndimore të Bashkisë së Dibrës në lartësi mesatare 1300 metra mbi n.d. dhe përgjat shpatëve lindore të malit "Kurora e Lurës" (2121m), në një gjatësi prej rreth 9.6 km. Ka një sipërfaqe prej 1280 ha, nga e cila 1100 ha kanë qenë të mbuluara me pyje, 50 ha janë livadhe, 30 ha zënë pasqyrat e ujit të liqeneve akullnajore dhe 100 ha të sipërfaqes së zënë shkëmbinjtë ultrabazikë të masivit të Lurës. Është shpallur si Park Kombëtar qysh në vitin 1966, me vendim të Keshillit të Ministrave të asaj kohe. Përveç pyjeve të pishave të dikurshme, në territorin e këtij parku, gjenden edhe 12 liqene akullnajore, shumë morena dhe cirqe akullnajore të Periudhës Akullnajore të Wurmit. Parku ndërtohet nga shkëmbinjtë ultrabazikë të masivit të Lurës si fenomen i rrallë gjeologjik, prandaj edhe janë inkluduar në listën e monumenteve natyrore të Shqipërisë. Ekosistemi i Lurës ka qenë përfaqësuar nga pylli halor me famë e bukuri të rrallë. Më i përhapur është ahu (*Fagus silvatica*) në lartësitë 900-1200m, pisha e zezë (*Pinus nigra*), mbizotëruese në lartësitë 1600-1700m, pisha e kuqe (*Pinus heldreichii*), pisha e bardhë (*Pinus peuce Griseb*). Në lartësitë e mëdha gjenden kullotat alpine, ndërsa në liqene rriten bimët higrofile (*Nymfanea alba L.*), që me lulen e madhe mbulojnë gjithë sipërfaqen e liqeneve. I pasur edhe me një shumëllojshmëri të madhe kafshësh të egra dhe shpendësh. Pylli halor dhe liqenet akullnajore të Lurës janë formuar në sipërfaqe të masivit ultrabazik të Lurës, në dyshtemenë e të cilit, në lindje të fshatit Gurrë-Lurë, gjendet sekuenca amfibolitike e dyshtemesë së ofioliteve, që përbën një fenomen gjeologjik të rrallë, të krahasuar me të tilla dalje në Oman. Në shkëmbinjtë karbonatikë dhe në ata ultrabazikë janë formuar kanione, qafa e piramida erozionale me pamje e forma interesante, sikundër Kanioni i Setës, Kulla e Krejës (2078m), piramida e Kunorës së Lurës (2121m), Majat e Runjës (1991m), Kreshta e Bakullisë (1766m), Kreshta e Majës së Madhe (1787m) dhe një klif tektonik nga 1600m deri në 1800m.

Parku ka vlera shkencore, estetike, peizazhore, turistike mjaft tërheqëse për vizitorët vendas dhe të huaj. Pasuritë natyrore dhe biologjike, bukuritë e peizazhit afrojnë potenciale të mëdha për

zhvillimin e turizmit, si burim shumë i rëndësishëm të ardhurash për parkun dhe banorët. Gjendja mjedisore është tepër e rëndë. Parku kombëtar i Lurës ka filluar të demtohet pas viteve 1991 e në vazhdim. Prerjet e pergjithshme dhe abuzive vecanerishte në periudhën 1997-2001, kanë demtuar strukturën e pyjeve, llojin e drurëve, duke shkateruar sipërfaqet e konsiderueshme të populluara nga pyje dhe drurë të ndryshëm. Zjarret e shpeshta që kanë rënë në këtë zonë kanë ndikuar shumë në perkeqesimin e gjendjes së pyjeve në këtë park si edhe në rrezikimin pakesimit të shumë habitateve. Kullotja e bagetive brenda territorit dhe gjuetia e paligjshme që është jashtë kontrollit e kanë demtuar rëndë faunën.

II. Parku Kombëtar Zall Gjocaj (kategori e II, VKM nr.102, datë 15.01.1996)

Sipërfaqja aktuale është 140.00 ha. Park i vogël, por sëbashku me zonën rreth tij dhe parkun e Lurës ka vlera shumë të larta të biodiversitetit dhe një mori habitatesh, llojesh bimore e shtazore. Takohen pyje me pishë, arnën, rrobull, ah dhe lloje endemike e subendemike, livadhe alpine, liqene akullnajore, përrenjë të shumtë dhe një faunë karakteristike të veçantë. Nga gjitarët e mëdhenj takohen ariu (*Ursus arctos*), ujku (*Canis lupus*), rrëqebulli (*Felis lynx*), kaprolli (*Capreolus capreolus*), dhe nga shpendët shqiponja e malit (*Aquila chrysaetos*), etj.. Parku është tepër i rëndësishëm dhe një bërthamë për gjitarët e mëdhenj. Përveç vlerave shkencore dhe natyrore, parku dhe zona rreth tij njëherazi ka vlera të mëdha estetike, peizazhore, turistike mjaft tërheqëse për vizitorët vendas dhe të huaj. Pasuritë natyrore dhe biologjike, bukuritë e peizazhit afrojnë potenciale të mëdha për zhvillimin e turizmit, si burim shumë i rëndësishëm të ardhurash për parkun dhe banorët vendas.

III. Parku Natyror Korab-Koritnik (kategoria IV, VKM nr.898, datë 21.12.2011)

Ekosistemi Natyror Malor "Parku Natyror Korab - Koritnik" ka një sipërfaqe prej 55,550 ha (555.5 km²); është pjesë e rajonit Alpin, i përfshirë në rajonet e Kukësit dhe Dibres. Sipërfaqja që i përket Bashkisë Dibër llogaritet në 206.6 km².

Vargmali Koritnik-Gjallice-Korab është i vendosur në pjesën Verilindore të territorit shqiptar dhe shtrihet nga kufijtë me Kosovën deri në Malin e Deshatit në pjesën jugore të vendit, duke u kufizuar me Maqedoninë. Ai është pjesë e Rajonit Malor Qendror, i përfshirë në pjesën lindore të tij, të ashtuquajtur Alpet Shqiptare Lindore. Nga këndvështrimi gjeologjik, rajoni është pjesë e linjës së Evropës Juglindore dhe kështu përfshihet në zonën e shtypur alpine lindore. Masivi është pjesë e Albanideve të brendshme në linjën e vargmaleve Dinarido-Albanido-Helenide. Shumë maja malesh janë të nderprera here pas here nga tektonika radiale në formën e blloqeve që perfundojnë në formën e grykave dhe luginave si ato që janë ndërmjet Koritnikut dhe Gjallicës së Lumes, Gjallicës dhe Kolesianit (Kanioni i Bicajt) dhe Malit të Serakolit, dhe Malit të Gramës (Lugina e Bushtrices). Këto blloqe here pas here kanë shpatë të pjerrëta që ngrihen nga 300 m deri në 2.485 m (Gryka e Vanajt). Gjithashtu janë për të shënuar zonat e majave të Gjallicës së Lumes dhe Korabit me disa maja të larta dhe vështiresisht të arritshme apo mali i Bardhe me shumë shpatë të geryera.

Rrethi	Komuna	Fshati	Sipërfaqja (ha)
Kukës	Biraj	TËRSHANA, Tërshana;	2,971.2
	Blushtricë		445.4
	Grykë Cajë	CAJA, Caja (Shehë), SHKINAKU, BUZËMADHJA, Shkinaku (Kaka), Buzëmadrja, FSHATI;	9,138.6
	Shtiqën		2,235.2
	Shishtavec	Shishtavec (Bafa), Novoseja (Tocila), SHISHTAVECI, Novoseja (Dishaj), NOVOSEJA, Shishtavec, Shtreza (Torock), Shtreza (Gjyta), SHITREZA, KOLLOVOZL, Kollovozi (Nela), ORESHKA, BORJA, CËRNALËVA;	6,434.9
	Tërthore		1,853.4
	Topojan	Turaj (Culoftar), TURAJ, Turaj (Ajlarej), TOPOJANI; Xhaferaj; BREKUA, NIMCA, Nimca, Nimca (Teja), LOJMEJA, Nimca (Penshika); Shtreza (Torock), XHAFERAJ;	6,543.0
	Ujmisht		634.1
	Zapod	ZAPODI, BELIA, PAKISHTI, ORGIESTI, ORICKLA, KOSHARISHTI;	4,631.1
	Sipërfaqja e Rrethit Kukës		
Dibër	Kaleja e Dodës	Radomira (Stordok), Radomira (Radë), RADOMIRA, Radomira (Derbac), Radomira (Cernier), CËRINI, PLOSHTANI, VASIA	8,108.9
	Kastriot		1,274.0
	Maqellarë	KËRCISHTI I EPËRM	3,261.3
	Melan	ZAGRADI; RABDISHTI; BELLOVA; CERJANI;	3,980.8
	Sllovë	Venishit;	2,698.3
	Tomin		294.3
	Fushë - Çidhën		1,045.7
Sipërfaqja e Rrethit Dibrë			20,663.3
Totali i Ekosistemit Natyror Malor "Parku Natyror Korab - Koritnik"			55,550.2

Tabela 4.9. Kufijte administrative dhe siperfaqet e parkut natyror Korab-Koritnik

Habitati me i bollshem brenda zones jane kullotat natyrore, tokat shkurre dhe barishtore. Pyjet e ndodhura kryesisht ne pjesen veriore te parkut dhe pjesen lindore-jugore te territorit mbulojne nje siperfaqe te konsiderueshme.

Zonat bujqesore jane zakonisht te vendosura prane fshatrave te banuara. Habitatet e kullotave dhe livadheve, ku te parat perdoren kryesisht per kullotje, jane gjithashtu te pranishme ne zone.

Zonat shkembore malore mbulojne nje pjese te konsiderueshme te parkut natyror. Keto jane zona te hapura me mungese ose me mbulesa bimore te paketa. Zonat urbane jane te vendosura kryesisht ne juglindje te zones, afer kufijve te parkut natyror. Keto zona mbulojne nje siperfaqe te kufizuar te zones se mbrojtur totale.

Karakteristika kryesore	Sipërfaqja (ha)	Përqindje (%)
Tokë bujqësore (ara, vreshta dhe kopshte)	8,670.9	15.61
Tokë pyjore, pyje të përziera (gjethe-gjerë dhe halorë), shkurre, rryllëzime, tokë e bimësisë pyjore.	19,264.0	34.68
Tokë kullimore dhe livadhe	22,578.4	40.65
Trupa ujorë (Lumenj, përrenj dhe rezervuarë)	120.6	0.22
Tokë jo-produktive (tokë e eroduar, shkembore, zona të hapura)	4,530.8	8.16
Zonë dhe terrene urbane të përziera me bujqësi dhe pyje.	385.6	0.69
Total	55,550.2	100

Tabela 4.10. Perdorimi i territorit ne zonen e parkut natyror

Figura 4.28: Harta dhe zonimi i parkut natyror Korab-Koritnik

IV. Rezervati i Luznise-Bulacit (kategoria e VI, VKM nr.102 date 15.01.1996)

Ky rezervat ka nje siperfaqe prej 5900 ha.dhe perbehet nga massive pyjore te dushkut. Ai perbehet kryesishte nga pyje te shparthit(quecus cerris) dhe bungebutes(quecus pubescens), ndersa bimesia barishtore dhe ajo e ahishteve natyrore.Rezervati ka filluar te demtohet rende pas vitit 1991 nga nderhyrjet e paligjshme te popllates.Gjendja e ekosistemeve dhe ehabiteteve vleresohet si shume e demtuar megjithse vitet e fundit ka pasur permirsime te dukshme. Prerjet abusive, kullotja e te imtave, gjuetia e pakontrolluar dhe erozioni i tokes kane sjelle degradim te pyllit.

V. Monument natyre Vlashaj (kategoria e III, VKM nr. 102 date 15.01.1996)

Monumenti Vlashaj perfshine dy ngastra te ekonomise pyjore "Krej-Lure, Armolle" me nje sip.prej 50 ha. Ne kete zone deri ne vitin 2005 pervec demtimeve massive nga zjarret ka pasur demtime edhe nga prerjet e paligjshme ku mbi 90% e drureve kane qene djegur dhe prere nga fshataret. Me demtimet qe ka pasur kjo zone ka vite qe nuk mund te quhet me zone e mbrojtur ne kuptimin e mirfillte te fjales.

Territori i zonës së Dibrës dallohet për monumente të shumta natyrore (41 monumente), qofshin këto gjeo-monumente, hidromonumente apo bio-monumente. Për vlerat e tyre të veçanta historike, estetike, turistike, biologjike ato përbëjnë një numër të madh objektesh dhe peizazhesh të shpallura si monumente natyre. Këto monumente janë:

1. Shpella e Gurit të Kuq,
2. Karsti i Malit të Bardhë,

3. Burimi dhe Shpella e Sopanikës,
4. Liqenet e Kasnisë,
5. Pasqyrat e Gramës,
6. Gropa e Panairit,
7. Liqeni i Zi (mbi Radomirë),
8. Ujëvara e Pocestës (Maqellarë),
9. Bjeshka e Zonjave, Zimur,
10. Gryka e Setës (pjesa më e ngushtë dhe më e thellë),
11. Shpella e Rusit (Grykë-Nokë),
12. Shpella e Qytezës,
13. Shpella e Akullit – Bulaç,
14. Burimi i Ujit të Ftohtë, Vleshë,
15. Burimi i Kërçinit,
16. Kroi i Mbretit – Serakol,
17. Burimi termomineral i Llixhave të Peshkopisë,
18. Liqeni i Luleve (Lurë),
19. Liqeni i Zi (Lurë),
20. Liqeni i Madh (Lurë),
21. Hartinat e Lurës,
22. Shllinasi,
23. Guri i Kërçinit,
24. Krasta e Pocetit,
25. Boroviku i Begjunecit,
26. Burimet e Bellovës,
27. Gryka e Madhe, Lurë,
28. Rrafshi i Korabit,
29. Morenat e Fushëlurës,
30. Cirku i Kurorës së Lurës,
31. Kodra e Parave, Bllaçe,
32. Fusha e Pelave – Lurë,
33. Rrapi i Kërçishtit,
34. Pisha e Bllaçes,
35. Ahu i Bllaçes,
36. Lisi i Dobit,
37. Vakufi i çangës,
38. Lisi Kabe,
39. Vakufi i Sinës së Sipërme,
40. Rrobulli i Lurës,
41. Rrapi i Çidhnës

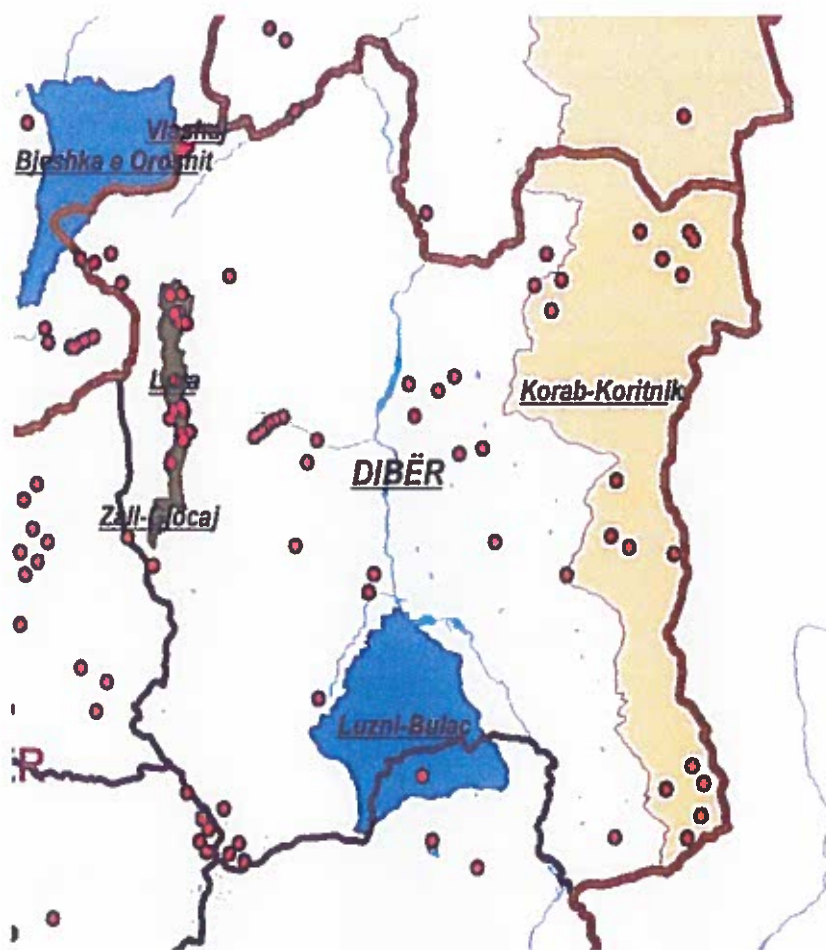

Figura 4.29. Harta e zonave të mbrojtura dhe monumenteve të natyres

4.5.4 Zonat e mbrojtura ne nivel nderkombetar

Rrjeti Emerald

Rrjeti Emerald eshte nje rrjet ekologjik i perbere nga zona me interes te vecante ruajtjeje (ASCI). Ne vitin 1989, palet firmosese te Konventes se Bernit iniciuan krijimin e nje mjete per mbrotjen e habitateve natyrore European: Rrjetin Emerald. Ky rrjet perfshin rreth 3500 site candidate ose te certifikuara plotesisht ne 16 vende, qe mbulojne rreth 600,000 km² ose 11-12% te territoreve te vendeve te perfshira.

Bashkimi European dhe shtetet anetare i mbulojne detyrimet e tyre kundrejt kesaj konvente permes rrjetit te tyre ekologjik – Natura 2000, duke qene se ky rrjet eshte ekuivalent me rrjetin Emerald.

Shqiperia ka nenshkruar konventen per Konservimin e habitateve te egra dhe natyrore Europiane (Konventen Bern, 1979) ne 31 Tetor 1995 dhe e ka ratifikuar ate ne 13 Janar 1999.

Ne vitin 2001 Keshilli i Europes e ftoi Shqiperine te filloje projektin pilot te Rrjetit Emerald. Si rezultat i ketij projekti te zbatuar nga Ministria e Mjedisit, u miratua lista prej 25 sitesh potenciale te identifikuar si me poshte:

Tabela e siteve potenciale te identifikuara ne Shqiperi per rrietin Emerald:

Kodi i sitit	Emri shqip	Emri anglisht	Kategoria IUCN	Permasat
AL0000001	Parku kombetar i Llogarase	Llogara National Park	II	1.010 ha
AL0000002	Parku Kombetar Pisha e Divjakes	Divjake Pine National Park	II	1.250 ha
AL0000003	Parku Kombetar i Prespes	Prespa National Park	II	27.750 ha
AL0000004	Parku Kombetar i Butrintit	Butrinti National Park	II	2.500 ha
AL0000005	Reserve Strikte Natyrore e Allamanit (e propozuar)	Allamani Strict Nature Reserve (proposed)	I	1.659 ha
AL0000006	Parku Kombetar i Tomorrit	Tomorri National Park	II	4.000 ha
AL0000007	Parku Kombetar i Dajtit (i zgjeruar)	Dajti National Park (extended)	II	29.347 ha
AL0000008	Peizazhi Mbrojtur i sistemit ligatinor Vjose-Narte	Protected landscape of the wetland complex Vjose-Narte	V	19.412 ha
AL0000009	Rezerva Natyrore e Menaxhuar e Liqenit te Shkodres	Managed Nature Reserve Albanian part of Shkodra lake	IV	26.535 ha
AL0000010	Parku Kombetar Alpet (i propozuar)	Alps (proposed National Park)	II (proposed)	77.458 ha
AL0000011	PK Kurora Lures-Kunore-Valmore-Zall- Gjocaj (i propozuar)	Kurora Lures-Kunore-Valmore-Zall- Gjocaj (proposed National Park)	II (proposed)	16.596 ha
AL0000012	PK Bredhi i Hotoves-Dangelli (i propozuar)	Bredhi Hotoves-Dangelli (proposed National park)	II (proposed)	14.973 ha
AL0000013	Peizazhi i mbrojtur Morave (i propozuar)	Morava (proposed Protected Landscape)	V (proposed)	29.155 ha
AL0000014	Parku Kombetar Karaburun-Orikum- Dukat (i propozuar)	Karaburun-Orikum-Dukat (proposed National Park)	II (proposed)	33.036 ha
AL0000015	Peizazhi i Mbrojtur Bize-Brosh- Berdhet (i propozuar)	Bize-Brosh-Berdhet (proposed Protected Landscape)	V (proposed)	4.594 ha
AL0000016	Parku Kombetar Karavasta (i	Karavasta	II (proposed)	19.677 ha

	propozuar)	(proposed National Park)		
AL0000017	RNM Shengjin-Ishem (I propozuar)	Shengjin-Ishem (proposed MNR)	IV (proposed)	30.000 ha
AL0000018	RNM Kuturman-Qafe Bush	Managed Nature Reserve Koturman-Qafe Bush	IV	4.210 ha
AL0000019	Peizazhi i Mbrojtur Pogradec	Pogradec Protected Landscape	V	24.350 ha
AL0000020	Parku Kombetar Germenj-Shelegure- Leskovik-Piskal (e propozuar)	National Park Germenj-Shelegure- Leskovik-Piskal (proposed)	II (proposed)	20.421 ha
AL0000021	Peizazhi i Mbrojtur i Lumit te Bunes- Velipoja	Protected Landscape of Buna river - Velipoja	V	22.479 ha
AL0000022	Parku Kombetar Shebenik-Jabllanice	National Park Rrajce-Shebenik	II	33.927 ha
AL0000023	Peizazhi i Mbrojtur i Korabit	Protected Landscape of Korabi (proposed)	V	31.360 ha
AL0000024	Rezerva natyrore e Menaxhuar Rrushkull-Ishem (e propozuar)	Managed Nature Reserve Rrushkulli- Ishem (proposed)	IV	2.030 ha
AL0000025	Rezerva Natyrore e Menaxhuar Berzane	Managed Nature Reserve of Berzane	IV	1.298 ha

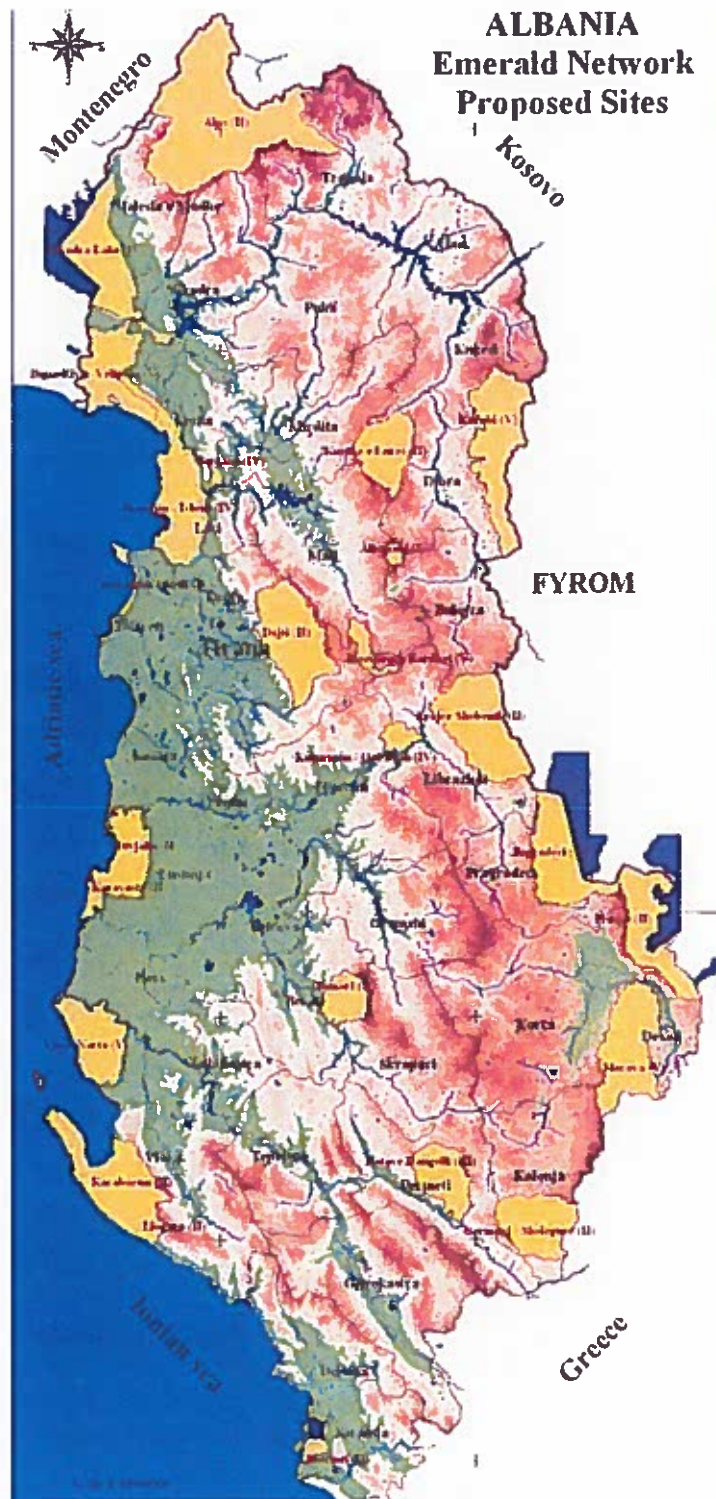

Figura 4.32: Rrjeti Emerald ne Shqiperi

4.5.5 Brezi i gjelbër Evropian

Përgjatë vijes kufitare të Bashkise Diber që e lidh atë me Maqedoninë është lokalizuar edhe Brezi i Gjelbër Evropian. Ky brez është një lidhje shumë e rëndësishme ekologjike, një nga shtyllat e rrjetit pan-evropian ekologjik, detajet e të cilit janë të bazuara në praninë e zonave të mëdha natyrore që u zhvilluan në mungesë të aktivitetit të vendbanimeve të njeriut që ka karakterizuar prej kohësh "perden e hekurt", dmth kufirin fizik mes dy blloqeve të ideologjive të kundërta.

Brez i Gjelbër i Shqipërisë konsiderohet i gjithë kufiri shtetëror tokësor prej 720 km. Ky konstatim mbështetet në faktin se Shqipëria në të kaluarën ka qenë një vend i izoluar dhe në zonën kufitare nuk lejoheshin aktivite për shfrytëzimin e burimeve natyrore. Në këndvështrimin e larmisë biologjike vargmalet tona kufitare kanë shërbyer si vendstrehim i shumë llojeve të faunës dhe florës Ballkanike. Duke qënë

e pamundur të mbrohet i gjithë kufiri, si Brezi i Gjelbër i Shqipërisë shërben një rrjet zonash të mbrojtura natyrore ku bëjnë pjesë: i) në krahinën e veriut Liqeni i Shkodrës, Lugina e Valbonës, Lumi i Gashit, Vargmali Korab-Koritnik; ii) në krahinën qendrore Malet Shebenik-Jabllanicë; iii) në krahinën jugore rajoni Ohër-Prespë, Bredhi i Sotirës dhe zona e Butrintit në skajin më jugor.

*in accordance with UNSCR 1244 and opinion of ICJ.

© European Green Belt Initiative/Coordination Group

Figura 4.33. Brezi i gjelbër

4.5.6 Monumentet e natyres

Në hartën përkatëse "Harta e Gjeomonumenteve", jepet një pasqyre e qartë mbi llojshmërinë e klasifikuar dhe vend-ndodhjen e tyre. Në hartë, pasqyrohen monumentet e natyres me origjinë akullnajore në Radomirë, perroiin e Gramës, parqet kombëtare si ai i Lurës, etj dhe me ngjyrat përkatëse, veçohen zonat e mbrojtura si Park Kombëtar, monument natyror, peisazh i veçantë, etj. Dhe territori i kësaj Bashkie, ka një inventar të pasur në këtë drejtim. Evidentimi dhe kategorizimi i monumenteve natyrore, lidhet së pari me nevojën e njohjes së vlerave të tyre prej nga rrjedh edhe detyra për kujdesin, ruajtjen dhe promovimin e tyre turistik.

Monumente natyrore me vlera ndërkombëtare:

1. Prerja stratigrafike Muhurr-Përroi i Bulaçit (Prerja e formacione të vjetra, Paleozoike, të Silurian-Devonianit).
2. Sekuenca metamorfike me amfibolite në Gurrë Lurë (Gjeomonument Petrologjik-metamorfik. Vendosen në dyshemenë e ofiliteve të Mirditës. Dalje krahasuese ka në Oman).
3. Kupola evaporitike Mali Bardhë-Gramë (Gjeomonument Tektono-struktural. Është një kupolë me përmasa gjigante, me bardhësi e pastërti të lartë të gips-anhidriteve).
4. Burimi Termal në Përroiin e Lixhave. (Është një ndër burimet termale me veti të mira kuruese në rajonin e Ballkanit)
5. Liqenet akullnajore të Lurës (Liqeni i Zi, Liqeni i Luleve dhe Liqeni i Madh).
6. Peisazhi i Bjeshkëve të Zonjave (me liqenet akullnajore).
7. Rrafshi i Korabit (maja më të lartë në Shqipëri 2764m).
8. Kanioni i Skavicës (një kanion madhështor i ngushtë, i thellë dhe i gjatë, ku parashikohet edhe ndërtimi i hidrocentralit të madh të Skavicës, më i madhi në kaskadën e D. të Zi. Kanioni ndërpret formacionin karbonatik të kornizës së ofiliteve).

Monumente natyrore me vlera kombëtare:

1. Kupola evaporitike e Përroit të Banjave
2. Squfuri i Kërçishtit
3. Dalja "amonitico rosso" në Muhurr-Bufl
4. Gryka e Setës
5. Liqeni i Zi akullnajor mbi Radomirë
6. Cirqet akullnajore të bjeshkëve të Shehut
7. Peisazhi akullnajor i rrafshit të Korabit
8. Shpella e gurit të kuq. Gjeomonument Karstik
9. Shpella e Rusit (Grykë Nokë)
10. Shpella e Qytezës
11. Shpella e akullit - Bulaç
12. Burimi dhe shpella e Sopanikës. Gjeom. Hidrogjeologjik, karstik.
13. Ujëvara e Pocestës (Maqellarë)
14. Burimi i ujit të ftohtë, Vleshë
15. Burimi i Kërçinit
16. Kroji mbretit - Sorokol
17. Liqenet akullnajore të Balgjajt

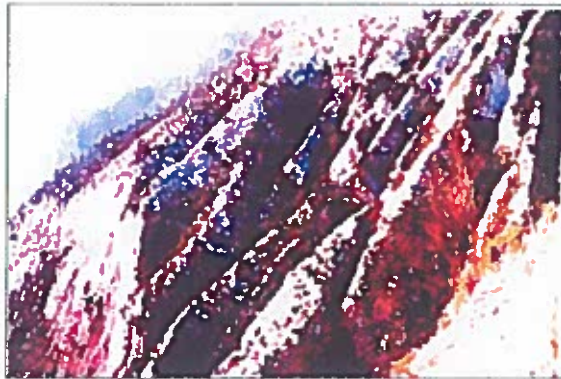

Foto 4.30. Pamje e kupoles diaprike te evaporiteve, Mali i Bardhe (SHGJSH, 2014)

Monumente natyrore me vlera rajonale:

1. Karsti i Malit të Bardhë
2. Liqenet e Kasnisë
3. Pasqyrat e Gramës
4. Gropa e Panairit
5. Hartinat e Lurës
6. Shllinasi
7. Guri i Kërçinit
8. Krasta e Pocestit
9. Boroviku i Begiunecit
10. Burimet e Bellovës
11. Gryka e madhe Lurë
12. Rrafshi i Korabit
13. Morenat e fushë Lurës
14. Çirku i kurorës së Lurës
15. Kodra e parave Blliçe
16. Fusha e pelave – Lurë

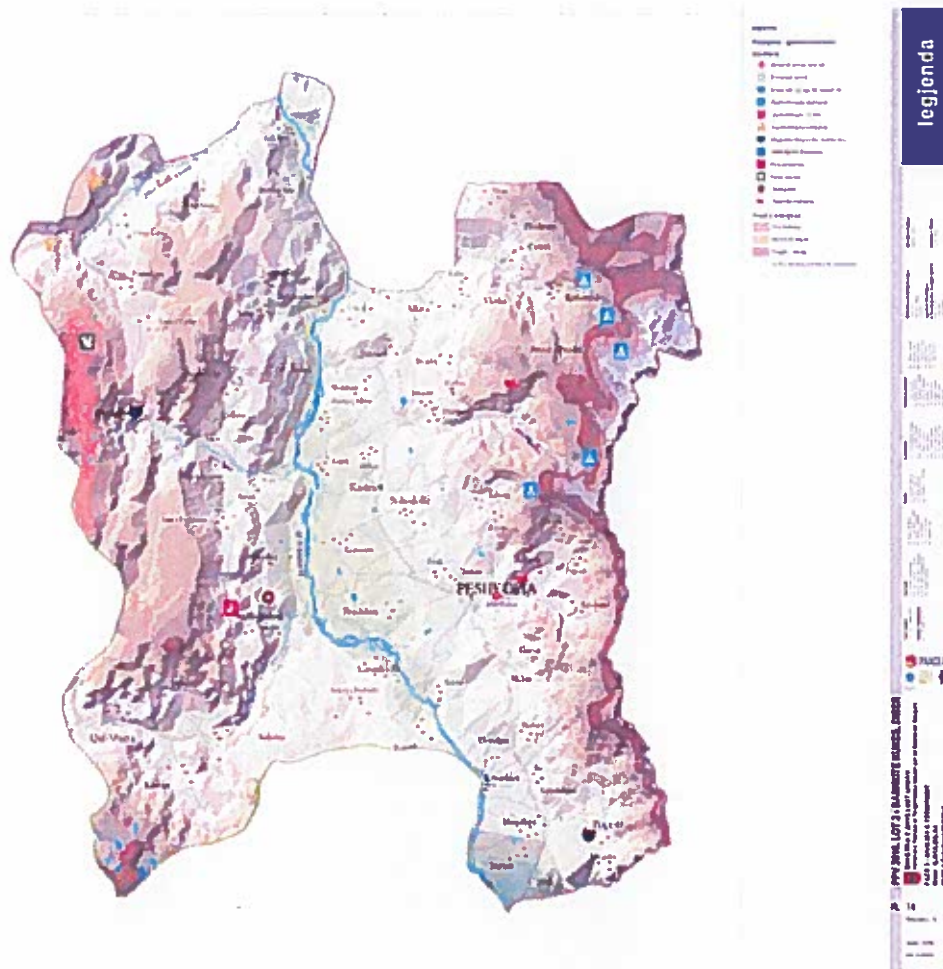

Figura 4.31. Harta e monumenteve te natyres

4.6 Mbetjet

Menaxhimi i mbetjeve bashkiake

Menaxhimi i mbetjeve është një shërbim që ofrohet nga Njësitë e Qeverisjes vendore të cilat sipas ligjit 139/2015 "Per vetqeverisjen vendore" janë përgjegjëse për ofrimin e një shërbimi të tillë. Mënyra e menaxhimit të mbetjeve në zonën e Dibrës ka ndryshime të dukshme mes sistemit të menaxhimit në zonat rurale që menaxhohen nga 14 Njesi Administrative Vendore dhe në qendrën urbane të Peshkopisë që menaxhohet nga Bashkia Peshkopi. Mbulimi me shërbimin e menaxhimit të mbetjeve kryhet vetëm për 26.3% të familjeve. Këtu, vetëm qyteti i Peshkopisë mbulon të gjitha familjet, ndërsa në zonat rurale nuk ofrohet ky shërbim. Mbledhja dhe transporti i mbetjeve, si dhe i gjithë shërbimit të pastrimit kryhet nëpërmjet brigadës së pastrimit, që është pjesë e bashkisë. Cilësia e shërbimit të pastrimit në Dibër është e ulët e nivelit për faktin që mungojnë koshat në shumë pika, cilësi e dobët e koshave dhe në ato pika që janë, dhe makineritë që përdoren për transport nuk janë për këte shërbim. Në qytet gjenden pikat e grumbullimit të mbetjeve, të cilat janë vendosur në blloqe pallatesh. Gjithsej janë 197 kazanë, ku hidhen mbetjet shtëpiake, mbetjet tregtare dhe mbetjet industriale.

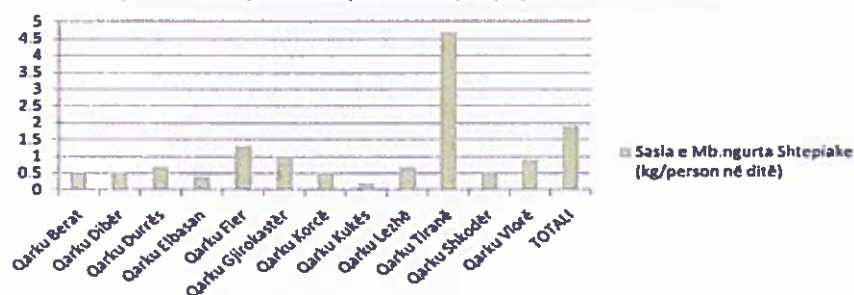
Mbetjet spitalore kanë koshat e tyre pranë spitalit rajonal të Peshkopisë. Transporti i mbetjeve bëhet nga gjashtë makina, që janë pronë e bashkisë (5 në gjendje të mirë dhe 1 jashtë shërbimit), si dhe 2 traktor me zinxhir, që gjendet në fushën e depozitimit. Brigada është përgjegjëse edhe për procesin e fshirjes së rrugëve dhe gjelbërimit. Në zonat rurale ky shërbim pothuajse mungon fare, vetëm disa Njësi Administrative Vendore si Maqellara, Melani, Tomini, Selishta, Muhurri kanë marrë disa masa elementare për menaxhimin e mbetjeve, por që nuk kanë një sistem menaxhimi por vetëm disa elementë të kujdesit të grumbullimit të mbetjeve. Pjesa më e madhe e Njësiive vendore nuk kanë pika për depozitimin e mbetjeve, nga 15 NJQV, 8 prej tyre nuk e ofrojnë këtë shërbim, dhe 3 Njësitë e tjera që e ofrojnë përdorin fushën e depozitimit në Peshkopi, siç janë Njësite Administrative Vendore Tomini, Melan dhe Arras. NJAV e tjera si e Maqellares, Selishtës, Sllovës dhe Muhurrit kanë një pikë depozitimi buzë lumit dhe përrenjve, jashtë cdo kushti dhe standarti teknik. Fusha e depozitimit në Peshkopi është e ndërtuar në vitin 2003, është 2 km nga qyteti dhe është planifikuar të jetë për një periudhë 25-vjecare me një kapacitet deri në 1000 ton në muaj (33 ton në ditë), dhe nuk i përmbush kushtet e një landfill, duke pasur një kapacitet prej 40% më pak të planifikuar se realiteti. Djegia dhe filtrimi i ujërave nën-tokësore janë një burim i madh ndotjesh për banorët e zonës afër fushës së depozitimit dhe ujërat e përroit të Dohoshishtit. Në zonat rurale si vend depozitim shërbejnë shtratet e lumenjve, duke u kthyer kështu në rrezik për shëndetin e njerëzve dhe peizazhin. Kohët e fundit, me mbështetjen e DLDP-së, programi zviceran në Shqipëri, ka filluar puna për hartimin e planit të menaxhimit të mbetjeve urbane dhe përmirësimin e pastrimit, duke investuar në teknologji, rehabilitimin e fushës ekzistuese të depozitimit dhe shtrirjen e shërbimit edhe në zonat rurale, ose rrethinat e Peshkopisë. Ky do jetë një pilotim i mirë i projektit “Dibra e pastër”, si një nga projektet prioritare.

Tabela 4.11. Gjenerimi i mbetjeve sipas qarqeve, për vitin 2015

Qarku	Popullsia	Sasia Vjetore Mb. Ngurta Shtëpiake (ton)	Sasia Vjetore Mb. Inerte (ton)	Sasia e Mb. ngurta Shtëpiake (kg/person / dite)
Qarku Diber	130469	23904	2650	0.5

Burimi: Raporti i gjendjes së mjedisit 2015

Gjenerimi i mbetjeve urbane për banorë sipas qarqeve dhe në shkallë vendi

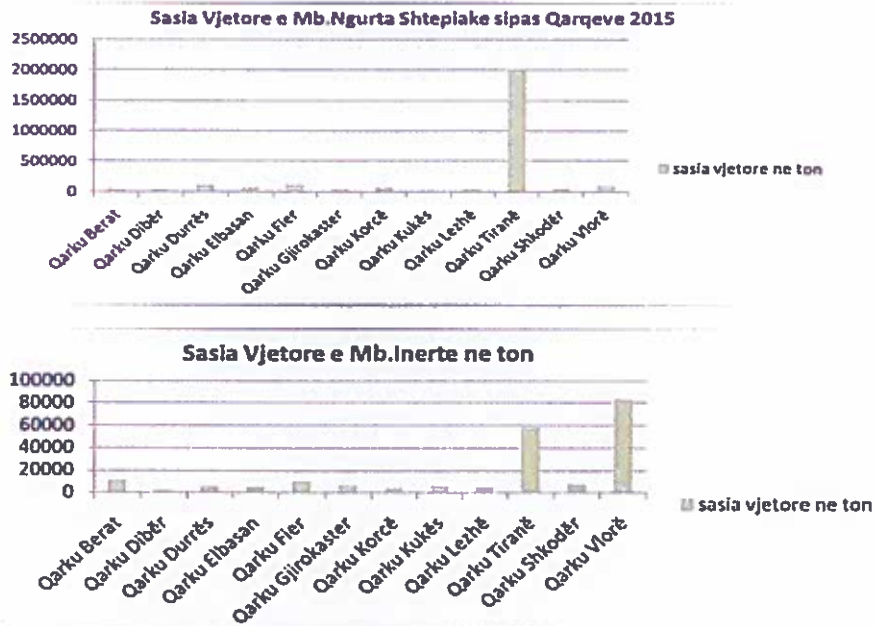

Figura 4:34: Sasite e mbetjeve ne nivel kombetar (Raport mbi gjendjen e Mjedisit, 2015, AKM)

Gjenerimi i mbetjeve te ngurta urbane ka nje tendence ne rritje duke e krahasuar me vitet e meparshme. Mbetjet inerte kane nje tendence ulje ne krahasim me mbetjet shtepiake dhe tregetare. Megjithë perpjekjet dhe permisimet ne fushen e menaxhimit te mbetjeve, perseri mbetet problem depozitimi i tyre ne vendet e papershtatshme, dhe veçanerisht djegia e tyre ne mjedise te hapura, tymi dhe gazet e te ciles perbejne problem serioz per shendetin dhe mjedisin perreth. Problem mbetet mungesa e sistemit te grumbullimit dhe depozitimit te mbetjeve urbane ne zonat rurale. Aksesit ne furnizimin me uje te pijshem dhe ne trajtimin e ujerave te zeza-74% e popullsisë se te gjithë qarkut ka akses ne sistemin e ujit te pijshem, qe perben nje permiresim me 47% ne periudhen 2002-2010. Ndryshimet kane qene me te konsiderueshme ne bashki (me nje rritje 82% rritje) ne krahasim me NjAV (9%). Ne 9 NjAV lidhjet aktuale ne rrjetet e ujit te pijshem jane ne nivelin e 90 – 100% te popullsisë. Situata eshte me e keqe ne trajtimin e ujerave te zeza.

Në tabelën e mëposhtme jepen të dhënat bazë të ciklit të menaxhimit të mbetjeve në zonën e Dibrës.

Njesia vendore	Mbetjet urbane (ton)	Mbetjet inerte (ton)	Mbetjet e kompostuara /vit	% e shtepive ku ofrohet sherbimi	Nr bizneseve i ku afrohet sherbimi	Nr. i koshave	Nr. makinerive/ kamioneve	Vend depozitimi
Peshkopi	6300	2000	8300	100%	430	160	5 kamione, traktor	Fushe depozitimi
Maqellare	2000	650	750	52%	80	Nuk ka	1	Perroi i Maqellares
Melan	530	60	325	70%	10	0	1	FD-Peshkopi
Tomin	1500	220	820	36%	34	0	1	FD-Peshkopi
Kastriot	1200	-	0	0	0	0	0	NA
F.Cidhen	400	-	0	0	0	0	0	NA
Slove	350	-	0	0	6	0	1 traktor	Vend i percaktuar
Kala e Dodes	290	-	0	0	0	0	0	Vend i percaktuar

Rec	110	-	0	0	0	0	0	NA
Lure	210	-	0	0	0	0	0	NA
Arras	420	6	0	0	5	35	1 kamioncine	FD-Peshkopi
Zall-Dardhe	150	-	0	0	0	0	0	NA
Muhurr	380	-	0	80%	3	0	1	Vend i percaktuar
Selishte	210	-	0	57%	3	0	1	NA
Luzni	220	40	0	0	0	0	0	NA
Total	14,270	2,930	10,195	26	571	195	8	

Tabela e ciklit te menaxhimit te mbetjeve (burimi DLDP)

Deri ne vitn 2015, *sasia e mbetjeve* në bashkine e Dibrës mendohet se janë rreth 17,136 ton mbetje ne vit, nga të cilat vetëm në qytetin e Peshkopisë janë 8,300 Ton në vit ose 49% e gjithë sasisë në nivel zone. Në nivel zone janë 47 ton mbeturina në ditë të cilat gjenerohen afërsisht 0,6 kg mbeturina në ditë nga cdo person, ose 215 kg mbeturina për person në vit. Kjo shifër në bashki është më e lartë dhe varion tek 415 kg mbeturina ne vit për cdo banorë. Po të shtojme që gjatë ditës në Peshkopi vijnë dhe shumë banorë nga zonat përreth dhe mbetjet që prodhohen nga bizneset dhe institucionet, ne qytetin i Peshkopisë shtohet sasia e mbetjeve me afër 30% me shumë në ditë, duke krijuar një situatë jo të mirë të pastërtisë në qytet.

Ne cdo njesi administrative te Bashkise Diber ka nevoja emergjente per administrim te mbetjeve urbane, te cilat jane burim i ndotjes se ekosistemeve, tokesore, shkarkimeve ne ujera nentokesore dhe siperfaqesore, emetimit ne ajer rreth vendgrumbullimeve.

Ne Qarkun Diber mbizoteron funksionimi i shesheve te depozitimit duke theksuar qe nuk ka ne funksion ndonje landfill industrial per depozitim dhe trajtimin e tyre. Gjenerimi i mbetjeve urbane ne nivel rajonal eshte ne masen 42% te mesatares kombetare. Disa nga Njesite e Qeverisjes Vendore te Qarkut Diber kane vetem vend-depozitime dhe te tjerat mbetjet i asgjesojne ne menyre te paligjshme, ngelet nje nder problemet kryesore menaxhimi i mbetjeve urbane ne kete rajon. Siç shihet ne dy tabelat e mesipeme ku jane shfaqur nje permbledhje e mbetjeve urbane dhe inerte te 2 viteve, kemi nje rritje te mbetjeve si rezultat i vazhdimit te ndertimeve si dhe rritja importeve te mallrave te konsumit si ato ushqimor dhe tekstile. Investimet dhe permiresimet ne organizimin e sherbimeve jane te nevojshme, veçanerisht ne fushen e administrimit te mbetjeve. Nevojitet nje promovim dhe ndergjegjesim me i madh per pergjegjshmerine mjedisore. Megjithese NJQV jane te detyruara te sigurojne sherbimin e grumbullimit, largimit dhe trajtimit te mbetjeve, problemi qendron kryesisht ne zinxhirin e manaxhimit te mbetjeve. Menyra kryesore e trajtimit te mbetjeve eshte thjesht hedhja e tyre ne fushe te hapur dhe djegia e tyre e vazhdueshme aty ku jane, duke sjelle nje rrezik te papranueshem per shendetin dhe sigurine e banoreve perreth. Lidhja me sistemin e ujit te pijshem dhe trajtimin e ujerave te zeza eshte ende e dobet dhe kjo kerkon investime te medha. Mbeten ende disa sfida per t'u trajtuar ne nivel rajonal, administrimi i mbetjeve kerkon nje ristrukturim te ketij sektori per ta bere ate me efikas per t'iu pergjigjur realiteteve te reja qe shoqerojne levizjet e popullsisë dhe urbanizimin.

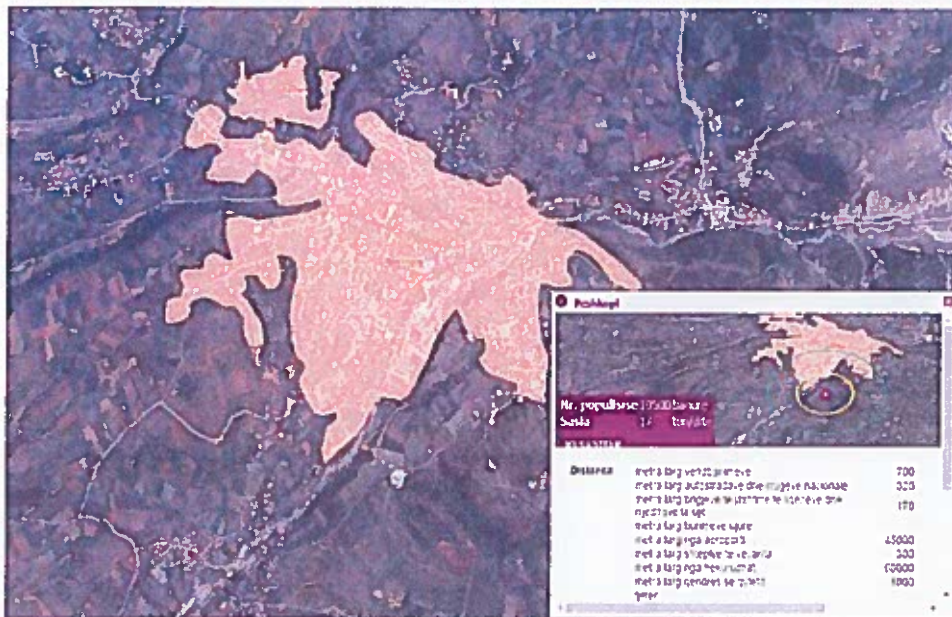

Figura 4.35: Venddepozitimi i mbetjeve (<http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al/>)

Figura 4.36: Venddepozitimi i mbetjeve (<http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al/>)

Figura 4.37. Venddepozitimi i mbetjeve (<http://mbetjet.zhvillimurban.gov.al/>)

Menaxhimi i ujerave te perdorur

Në Dibër vetëm 27% e popullsisë ka akses në sistemin e kanalizimeve. Kryesisht Peshkopia, në masën 98% dhe më pak fshatrat, si: Kastrioti, Maqellara, Tomini dhe Muhurri. Karakteristik është fakti se nuk ka ndërhyrje për përpunimin e tyre, kështu që ato derdhen në përrenj ose lumin Drin.

Rrjeti i dëmtuar i kanalizimeve të ujrave të zeza apo mungesa totale e tij në një pjesë të madhe të territorit, është një ndër burimet kryesore të ndotjes së sipërfaqeve ujore apo sipërfaqes së tokës. Rrjeti i kanalizimeve të ujërave të zeza është i amortizuar dhe me kapacitet më të vogël se nevoja e banorëve të Dibres. Me gjithë ndërhyrjet për rikonstruktimin e këtij rrjeti me mbështetjen e Bankës Islamike, një pjesë e madhe e tij ka nevojë për ndërhyrje të mëtejshme. Ujërat e ndotura, në mungesë të impiantit përpunues derdhen në Përroin e Llixhave dhe në Përroin e Tominit.

Ujërat e zeza duke u bashkuar me ujrat e bardha derdhen në gjendje të lirë nëpërmjet kolektorëve tërësisht të amortizuar në Përroin e Llixhave dhe në Përroin e Tominit.

Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të tualetit

	Bashkia/Komuna	Lloji i tualetit						Pa akses ne ujin e rrjedhshem	
		Gjithsej	WC me ujë të rrjedhshëm brenda banesës	WC me ujë të rrjedhshëm jashtë banesës, por brenda ndërtesës	WC me ujë të rrjedhshëm jashtë ndërtesës	Tjetër lloj tualeti	Asnjë lloj tualeti		
	Gjithsej / Total	12,261	5,322	1,570	2,958	2,240	171	2,411	20%
1	MAQELLARË	2,138	508	225	400	1,001	4	1,005	47%
2	LUZNI	457	32	35	223	122	45	167	37%
3	KALA E DODËS	348	1	31	189	127	-	127	36%
4	ZALL REÇ	115	8	8	59	36	4	40	35%
5	SELUSHTË	281	55	74	60	83	9	92	33%
6	ARRAS	572	145	81	187	138	21	159	28%
7	FUSHË MUHUR	546	283	37	75	133	18	151	28%
8	FUSHË ÇIDHËN	556	28	83	302	127	16	143	26%
9	ZALL DARDHË	206	47	39	76	19	25	44	21%
10	QENDËR TOMIN	1,473	510	140	547	273	3	276	19%
11	SLLOVË	459	27	169	200	60	3	63	14%
12	KASTRIOT	1,172	433	290	336	108	5	113	10%
13	LURË	213	56	9	144	2	2	4	2%
14	MELAN	726	263	314	141	8	-	8	1%
15	PESHKOPI	2,999	2,926	35	19	3	16	19	1%

4.7 Zhurma

Niveli i zhurmave urbane (LAeq): është niveli i vazhduar ekuivalent i presionit akustik të ponderuar (A0), të prodhuar nga të gjitha burimet e zhurmave që ekzistojnë në një vend të caktuar dhe gjatë një kohe të caktuar.

Monitorimi tregon se Shqipëria qëndron afër vendeve të para në Evropë me parametra të larta të ndotjes nga zhurma urbane. Si vlerat mesatare të ditës ashtu dhe ato të natës e tejkalojnë standardin e legjislacionit të BE-së dhe atë shqiptar. Në veçanti, vlerat mesatare të zhurmës gjatë ditës dhe natës në qytetet e monitoruara janë perkatesisht LAeq 63 dB (A) dhe LAeq 49.1 dB (A). Të dy vlerat e tejkalojnë standardin legjislacionin të BE-së dhe atë shqiptar (LAeq/Ditën 55 dB (A) dhe LAeq/Natën 45 dB (A)).

Ndotja nga zhurmat e shkaktuar nga të gjithë faktorët objektiv apo subjektiv në terren duke filluar si me faktorin prodhues ekonomik të subjekteve të ndryshme dhe deri tek faktori i zhurmave nga automjetet, etj. nuk ndikojnë në qytet dhe nuk janë shqetësuese për banorët e kësaj zone.

Burimi i akumuluar i zhurmave nga burimi i emetimit në distance 10 m nga to shkon deri 45 dB. Duke marrë parasysh shprehjen e nivelit të intesitetit akustik të një zhurme me relacion si më poshtë:

$$L = 10 \lg (I_1 / I_0)$$

L - Niveli akustik i zhurmës së marrë në konsideratë; I₁ - Intesiteti akustik i zhurmave të akumuluar; I₀ - Intesiteti akustik i referencës.

Thëksojmë se niveli akustik i zhurmave në qendrat e banuara është më i ulët se ai i zhurmës së një makine që kalon në të, praktikisht ai është 32 – 40 dB që i përgjigjet kushteve të një bisede me zë normal.

Analiza e frekuencës së zhurmave të emetuar nga këto makineri dhe pajisje tregon se ato ndodhen shumë më poshtë se mesatarja e frekuencës 200- 2000 Hz, e që nuk është shqetësuese për veshin e njeriut, por më shumë ndikohet nga zhurmat e mjeteve interurbane.

Rrugët lokale janë ato që kanë qënë dhe nuk kanë pesuar asnjë ndryshim, përjashtuar faktin se një pjesë e mirë e tyre janë asfaltuar tashme.

4.8 Popullsia dhe asetet materiale

4.8.1 Treguesit demografike kryesore

Popullsia banuese

Popullsia banuese e rrethit të Dibres, sipas censusit të vitit 2011, është 61.619 banore. Kjo popullsi është e shpërndarë në 15NJQV-ve, një bashki dhe 14 Njese Administrative Vendore (NJAV). NJAV-te janë : Bashkia e Peshkopisë dhe NJAV-te e Maqellarë, Melan, Tomin, Kastriot, Fushë-Cidhën, Sllovë, Kala e Dodës, Rec, Zall-Dardhë, Arras, Muhurr, Luzni, Selishtë dhe Lurë.

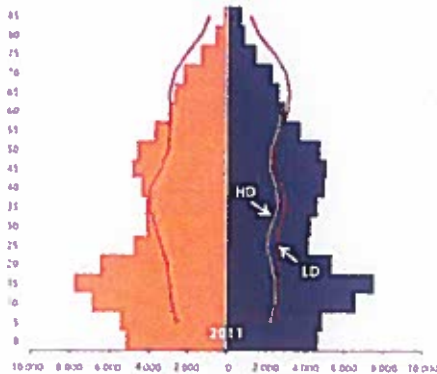
	Bashkia / NJAV	Grupmosha				Gjinia		Dendësia (banore / km ²)
		Gjithsej				Meshkuj	Femra	
		Total	0-14	15-64	65+	Total	Total	
	Gjithsej / Total	61,619	15,792	40,943	4,884	31,924	29,695	
	Ne raport me totalin	100%	25.6%	66.4%	7.9%	51.8%	48.2%	
1	ARRAS	3,055	814	1,997	244	1,576	1,479	71
2	FUSHË MUHUR	2,780	663	1,885	232	1,458	1,322	165
3	FUSHË ÇIDHËN	2,909	739	1,930	240	1,508	1,401	57
4	KALA E DODËS	2,252	610	1,505	137	1,171	1,081	36
5	KASTRIOT	6,200	1,501	4,176	523	3,295	2,905	117
6	LURË	1,096	277	719	100	557	539	11
7	LUZNI	2,433	712	1,552	169	1,225	1,208	73
8	MAQELLARË	10,662	2,786	7,013	863	5,540	5,122	135
9	MELAN	3,649	864	2,453	332	1,922	1,727	62
10	PESHKOPI	13,251	3,349	8,944	958	6,800	6,451	1,018
11	QENDËR TOMIN	7,590	1,873	5,061	656	3,883	3,707	20
12	SELISHTË	1,605	485	990	130	843	762	37
13	SLLOVË	2,405	628	1,610	167	1,235	1,170	128
14	ZALL DARDHË	1,051	288	676	87	553	498	25
15	ZALL REÇ	681	203	432	46	358	323	25

Dendësia

Dendësia mesatare e popullsisë në zonën funksionale është 78.2 banorë / km², një shifër shumë më e ulët se niveli kombëtar të 148 banorë / km². Kjo shifër varion midis NJAV-ve, për zonat fushore është 270 banorë/km dhe për zonat malore 50 banorë/km². Dendësinë më të madhe e ka Bashkia e Peshkopisë 1,008 banorë/km dhe që përbën 25% të popullsisë së zonës, ndërsa dendësinë më të ulët e ka NJAV e Zall-Dardhës, Rec dhe Lurë që variojnë tek 11-24 banorë/km². NJAV e Zall-

Dardhës, Rec dhe Lurës Keto te fundit jane NjAV te cilat rrezikohen seriozisht nga shpopullimi dhe ne disa fshatra regjistrojne flukse neto dalese me mbi 60% te popullise.

Piramida e popullise

Piramida e popullise tregon gjithashtu shume qarte sesi pema eshte "gerryer" ne pjesen me vitale te saj (25-45 vjec) si pasoje e migrimit te brendeshm kombetar dhe atij nderkombetar.

Prezenca e te miturve dhe te rinjve mundet te konsiderohet pozitive nga pikpamja e fuqise puntore potenciale por nga ana tjetere duhen vleresuar me kujdes edhe perkusionet negative ekonomike te varësisë demografike e te rinjve ne kurriz te popullise aktive. Keto zona paraqesin normat me te larta te varesise

Figura 4.38: Piramida e popullise

moshore te te rinjve krahasuar me cdo qark tjetere te vendit, ku varesia e moshes se trete eshte dominuese. Shpjegim e ketij fakti e gjejme tek koeficientet e larte te lindshemrise qe karakterizojne te gjithë zonen Veriore dhe Dibren ne vecanti.

Përberja qijnore

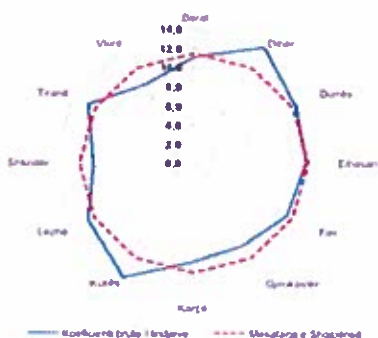
Nga totali i popullise banuese prej 61.619 banore, 31.924 jane meshkuj (51.8%) dhe 29.695 (48.2%) jane femra. Raporti gjinor eshte 1.03 dhe evidenton nje dominancë te lehte te meshkujve ne krahasim me femrat sidomos ne fashen e pare 0-14 vjec, ku meshkujt zene 26.3% ndersa femrat 24.9%. Ky fakt eshte karakteristike socio-kulturore tipike e zonave te veriut te shqiperise ne lidhje me prezencen e femijeve meshkuj ne berthamat familjare. Ne secilen nga NjAV e koeficienti meshkuj/femra eshte me i madh se 1 (>1) por ne vecanti ne NjAV Zall Dardhe dhe Zall Rec ky koeficient eshte 1.11 (111 meshkuj per 100 femra).

Gruposhat

Popullsia e Dibres eshte nje popullsi relativisht e re me grupmoshen 15-64 vjec qe ze peshen kryesore me 66.4% te totalit te popullise banuese e ndjekur nga grupmosha 0-14 vjec me 25.6%. Te moshuari (mbi 65 vjec), zene vetem 7.9% ku me se shumti jane femra (8.8% femra dhe 7.1% meshkuj). Pesha specifike relativisht e larte e te rinjve vihet re me lehtësi ne gjeometrine e piramides se popullise vecanerisht ne intervalin 10- 15 vjec ku vien re zgjatime ne te dya krahet (meshkuj dhe femra).

Lindshmeria

Fig 4 Koeficienti bruto i lindjeve sipas Qarkjeve, 2015

Se bashku me Kukesin paraqet koeficientin bruto te lindjeve me te larte ne shkalle vendi dhe regjistron rritje natyrore positive (14 lindje per 1000 banore).

Numri mesatar i fëmijëve për çdo grua mbeti ndër më të lartit në krahasim me mesataren e Shqiperise.

Niveli i lindshmërisë në të kaluarën ishte më i ulët me të paktën një fëmijë në zonat urbane

në krahasim me ato rurale. Nga ana tjetër, në vitet 2000, rënia e niveleve të lindshmërisë ishte më e përqendruar tek moshat më të reja, sepse lidhej me një rritje të moshës mesatare në martesën e parë të grave deri në 24 vjeç.

Indeksi sintetik i fekonditetit

Indeksi sintetik i fekonditetit prej 2.56, tejkalon dukshëm mesataren e vendit prej 1.7 dhe e ben Dibren nder te paktit qarqe te vendin qe tejkalon normen prej 1.7 qe perfaqson edhe vleren minimale te riprodhimit te shoqerise per te garantuar vijueshmerine.

Vdekshemria

Për shkak të përmirësimeve të mëdha në sistemin shëndetësor dhe në shëndetin publik, vdekshmëria ka pasuar rënie të qëndrueshme për të gjitha moshat. Ndërmjet viteve 1950 dhe 1989, jetëgjatësia në lindje u rrit nga për burrat dhe për gratë. Vdekshmëria e të rriturve vazhdoi të pësojë rënie deri në vitin 2011. Vdekshmëria foshnjore, nga ana tjetër, ka qene ne nivele te larta te larta, pavarësisht një rënieje të konsiderueshme që nga viti 1989.

Rurale / Urbane

Popullsia e zones se dibres eshte kryesisht rurale. Popullsia urbane banuese eshte e perqendruar ne qytetin e Peshkopise. Si popullsia rurale edhe ajo urbane kane pesuar renje gjate dy dekadave te fundit. Shifra e popullsisë urbane ka qenë pak a shumë e qëndrueshme gjatë 2002-2013. Aktualisht popullsia urbane përbën 25% të totalit të popullsisë ndersa ajo rurale 75 %. Kjo zone eshte karakterizuar nga nje levizje e popullsisë Rurale drejt qytetit te Peshkopise ndersa ajo urbane drejt Tiranes dhe Durresit. Ky fenomen ka qene me I theksuar gjate viteve 2001 -2006 ku shpopullimi ka qene masiv, ndersa me pas ritme kane rene edhe pse migrimii brendeshem pritet te jete nga faktoret determinant ne percaktimin e morfologjise demografike te zones per vitet ne vijim.

Emigrimi dhe migrimi i brendeshem

Zona e Dibres ka normen me te larte te migrimit te brendeshem te popullsisë, (norma bruto 11.2 % ne 2014), drejt qendrave Urbane te vendit dhe emigrimit nderkombetar. Qarku I Dibres, se bashku me ate te Kukesit, jane dy zona ku migrimi i brendeshem drejt zonave urbane eshte po aq I rëndësishem sa migrimi nderkombetar. Keto zona kane pasur dhe vazhdojne te kene nje shpopullim te fshatrave te zonave malore drejt qytetit te peshkopise dhe ne te njejten kohe nje spostim te brendeshme nga qyteti i peshkopise drej qendrave kombetare Tirana dhe Durresi. Sic theksuam edhe me lart, flukset dalese te popullsisë tejkalojne ndjeshem flukset hyrese gje qe do te coj ne nje reduktim te popullsisë ne te ardhmene.

4.8.2 Te tjera informacione sociale

Prezenca e Aftesiveve te kufizuara

Niveli mesatar i zones prej 5.6% ne fakt nuk eshte pasqyruar besnik i realitetit pasi shumica e komonave malore kane perqindje me te larta se mesatnja e zones dhe ne disa raste, si ne rastin e NjAV Arras dhe Fushe Cidhen, tejkalojne dyfishin e mesatares se zones (13% dhe 12.3 %).

Situata ne NjAV Arras dhe Fushe Muhur behet akoma edhe me shqetesuese ne rast se marrim ne konsiderate llojin e aftesive te kufizuar dhe frekuencat e regjistruara.

	Bashkia/NjAV	gjithsej	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar	Aftësi te kufizuara % mbi totalin
	Gjithsej / Total	45,827	43,244	2,583	5.6%
		100%	94.4%	5.6%	5.6%
1	ARRAS	2,241	1,949	292	13.0%
2	FUSHË ÇIDHËN	2,170	1,904	266	12.3%

3	SELISHTË	1,120	1,021	99	8.8%
4	ZALL REÇ	478	436	42	8.8%
5	FUSHË MUHUR	2,117	1,943	174	8.2%
6	KALA E DODËS	1,642	1,522	120	7.3%
7	KASTRIOT	4,699	4,368	331	7.0%
8	ZALL DARDHË	763	710	53	6.9%
9	MELAN	2,785	2,595	190	6.8%
10	SLLOVË	1,777	1,661	116	6.5%
11	LUZNI	1,721	1,622	99	5.8%
12	QENDËR TOMIN	5,717	5,487	230	4.0%
13	MAQELLARË	7,876	7,585	291	3.7%
14	PESHKOPI	9,902	9,640	262	2.6%
15	LURË	819	801	18	2.2%

Perkatesisht, ne Arres 44% e totalit te aftesive te kufizuara perbehet nga anomalite ne komunikim ndersa 30.5% e anomalive ne Fushe Muhur kane te bejne me veshtiresi ne ecje. Mungesa e institutive te specializuar dhe distancat e largeta me qytetin e Peshkopise jane elemente qe nuk ndihmojne ne trajtimin e ketij fenomeni. Anomalia mbizoteruese eshte ajo ne ecje qe perben 30% te anomalive ne cdo NjAV duke perfshire edhe NjAV fushore, ndjekur nga problemet ne komunikim qe gjithashtu kane vlera jo indiferente.

Në ecje	29%
Në komunikim	18%
Në kujtesë	16%
Në kujdesin ndaj vetes	14%
Në dëgjim	12%
Në shikim	11%

Arsimi / Analfabetizmi

Popullsia banuese 10 vjeç e lart sipas bashkisë /NjAV, ndjekjes së shkollës, alfabetizimit, dhe nivelit të arritur arsimor

	Bashkia/NjAV	Gjithsej	Nuk ndjekur asnjëherë shkollën		Kanë ndjekur ose janë duke ndjekur shkollën/Diploma më e lartë e marrë				
			Dine shkrim e kendim	Analfa betë	Pa diploma	Arsimi bazë		E mesme	Universtar e larte
	Gjithsej / Total	52,357	314	1,361	893	Cikli ulet fillore	Cikli i larte		
1	ARRAS	2,583	15	105	42	557	1,380	411	73
2	FUSHË MUHUR	2,382	15	69	28	390	1,323	468	89
3	FUSHË ÇIDHËN	2,482	10	110	35	452	1,400	420	55
4	KALA E DODËS	1,892	8	47	66	399	1,227	125	20
5	KASTRIOT	5,328	27	171	108	931	2,913	1,032	146
6	LURË	951	6	15	17	235	468	186	24
7	LUZNI	2,029	14	94	40	528	1,131	195	27
8	MAQELLARË	8,953	47	158	111	1,721	5,357	1,342	217
9	MELAN	3,112	26	113	70	511	1,861	471	60
10	PESHKOPI	11,322	65	162	186	1,881	3,921	3,833	1,274
11	QENDËR TOMIN	6,525	47	168	107	1,371	3,485	1,173	174
12	SELISHTË	1,311	5	33	32	312	791	120	18
13	SLLOVË	2,034	15	59	37	363	1,114	398	48

14	ZALL DARDHË	890	12	28	8	198	441	174	29
15	ZALL REÇ	563	2	29	6	144	311	65	6

Rreth 5 % e popullsisë janë Analfabete (2.6%) ose që dinë vetëm shkrim e këndim (0.6%) ose janë pa diplome (1.7%). Në arsimi bazë janë të regjistruar 70 % e popullsisë dhe në ato të mesëm rreth 20%. Vetëm 4.3% ndjek studimet e larta universitare dhe më tej.

Kmunat Arras, Luzni, Fushe Cidhen, Zall Dardhe dhe Zall Rec kanë normat më të larta të analfabeteve. NjAV-te Kala e Dodes , Luzni dhe Selishte kanë përqindjen më të ulët të ndjekësve të shkollës së mesme. Me përjashtim të qytetit të Peshkopisë , ku ndjekin arsimin e lartë 11.3% e popullsisë banuese mbi 10 vjeç NjAV-te e tjera kanë shifra shumë të ulëta (nën 3%).

Madhesia mesatare e familjes (4.7 persona/ familje)

Bërthamat familjare sipas bashkisë/NjAV dhe llojit të bërthamës familjare

	Bashkia/NjAV	Gjithsej	Çift martuar/ba shkëjton pa fëmijë	Çift martuar /bashkëjet on me fëmijë	Baba i vetëm me fëmijë	Nënë e vetme me fëmijë	Bërthama jo të vlefshme
	Gjithsej / Total	14,654	2,448	10,665	147	783	611
			16.7%	72.8%	1.0%	5.3%	4.2%
1	ARRAS	659	89	491	5	39	35
2	FUSHË MUHUR	673	131	474	5	33	30
3	FUSHË ÇIDHËN	655	103	497	5	34	16
4	KALA E DODËS	477	64	341	7	18	47
5	KASTRIOT	1,452	245	1,043	14	71	79
6	LURË	225	29	160	7	20	9
7	LUZNI	527	69	386	4	37	31
8	MAQELLARË	2,651	480	1,880	24	137	130
9	MELAN	905	165	665	10	33	32
10	PESHKOPI	3,345	555	2,520	27	186	57
11	QENDËR TOMIN	1,851	350	1,308	19	107	67
12	SELISHTË	349	45	262	5	19	18
13	SLLOVË	544	82	391	6	32	33
14	ZALL DARDHË	207	26	140	7	12	22
15	ZALL REÇ	134	15	107	2	5	5

Bërthama familjare dominuese është ajo e çiftit të martuar që bashkëjton me fëmijë (72.8%) apo pa fëmijë (16.7%) dhe përbën rreth 90% të totalit të bërthamave familjare.

Format e tjera të bërthamave familjare kanë frekuencë të ulët: 5.3% nënën e vetme me fëmijë , 1% baba i vetëm me fëmijë dhe rreth 4% janë bërthama jot e vlefshme.

Pra siç shihet , koto zona janë zona tipike patriakale ku mbizoteron familja tradicionale.

Madhesia mesatare e familjeve është 4.7 persona për familje. Kjo është nga më të lartat në vend dhe vjen nga niveli i lartë i lindjeve që vijon të mbetet nga më të lartit në vend (14 lindje për çdo 1000 banorë).

Sherbimi shëndetsore

Shumica e banorëve të Dibrës shërbimet bazë publike i arrin në Peshkopi. Spitali rajonal i Peshkopisë me 10 pavione, 340 infermiere, 23 doktorë është qendra më e madhe që mbulon gjithë zonën.

Te dhena ne nivel Qarku (Diber)	Poliklinika	Qendra shëndetësore	Ambulanca	Konsultori i fëmijëve	Konsultori i gruas
2009	3	39	158	188	188
2010	3	40	133	163	163
2011	3	40	133	163	163
2012	3	34	164	163	163
2013	3	34	163	187	187

Aktualisht ne qarkun e Dibrës shërbimi shëndetsore ofrohet nepermjet nje spitali rajonal, 3 Poliklinikave, 34 Qendra shëndetsore, si dhe 187 konsultore te gruas dhe femijeve. Zona e Dibrës ka rreth 37 shtreter per banore.

Sherbimi arsimore

Filiali i Universitetit "Aleksandër Mojsiu" dhe 2 shkollat e mesme (e përgjithshme dhe profesionale) që janë në Peshkopi e bëjnë qytetin qendrën arsimore të zonës së Dibrës.

Aktualisht është një shkollë e mesme profesionale që aftëson nxënësit në disa degë kryesore si mekanike, elektrike, tekstile, pedagogjike, ekonomike, etj. Megjithëse janë rreth 417 nxënës që ndjekin shkollën e mesme profesionale, kërkesat për degë të tjera që t'i përgjigjen tregut të punës janë të shumta dhe si më emergjentet janë ato që lidhen me bujqësinë, turizmin malor, ndërtimin etj.

Kërkesa të shumta janë dhe për qendra të formit profesional me kurse të shkurta dhe të gjata që të risin aftësitë në profesione të lira. Në zonën e Dibrës e përfundojnë shkollën 9-vjecare rreth 1200 nxënës dhe ndjekin shkollën e mesme vetëm 1000 nxënës, pra janë rreth 200 të tjerë që nuk ndjekin shkollën mesme. Pra nevoja për kurse të formimit profesional është shumë e lartë pasi janë 17% që nuk ndjekin ansjë shkollë dhe është një numër i madh nxënësish që kanë mundësi të ndjekin shkollat profesionale ose një potencial për kurse profesionale

Numri i institucioneve arsimore ne nivel qarku

	shkolla vjecare	9 shkolla te mesme te pergjitheshme	shkolla mesme profesionale	te Universitet
viti2010	97	22	1	0
viti 2011	98	21	2	0
viti 2012	98	21	2	1
viti2013	97	22	2	1
viti2014	97	24	1	1

4.8.3 Ekonomia

Trequ i punës

Zona e Dibrës është nga zonat më të varfëra dhe me numrin më të lartë të papunësisë në Shqipëri. Shumica e popullsisë kryesisht në zonën rurale dhe atë urbane trajtohen me ndihmë ekonomike. Në vitin 2012 punësimi i përgjithshëm në rajon ishte vetëm 3,4% më i lartë se në 2008, dhe për të gjithë periudhën 2002-2010 ndryshimi ka qenë 23,3%.

Popullsia ekonomikisht aktive në zonën e Dibrës (forca e punës) është rritur me 50% në periudhën 2002-2012 dhe në vitin 2012 ajo përbën 27% të gjithë popullsisë së rrethit të Dibrës dhe vetëm 54% të përgjithshëm të popullsisë në moshë pune, duke treguar një shkallë të lartë pasiviteti të popullsisë në këtë zonë.

Megjithatë, Shkalla e papunësisë në zonën e Dibrës mbetet shumë e lartë në vlerë absolute dhe në raport me mesataren e vendit. Papunesia është vecanerisht e theksuar tek të rinjtë dhe tek femrat. Norma e rregjistruar e papunësisë për zonën e Dibrës është e lartë (16%). Dinamika e papunësisë në zonë është në rënie me 43% krahasuar me vitin 2002 (28%).

Punesimi sipas sektoreve (ne %)	2002	2006	2008	2010	2012
Sektori Publik	38.9	37.6	28.3	27.3	24
Sektori privat jobujqësorë	14.8	14.6	11.6	18.1	17.4
Sektori bujqësorë	46.3	47.8	60.1	54.7	58.6
Total	100	100	100	100	100

Në zonën e Dibrës struktura e punësimit bazohet në sektorin e bujqësisë dhe sektori privat janë sektorët kryesorë që mbajnë peshën e punësimit në vitet e fundit, dhe punësimi në këtë sektor vazhdon të dominojë. Të dhënat tregojnë se numrin më të lartë të të punësuarve e kemi në sektorin bujqësor (58.6%) dhe sektorin privat jo-bujqësor (17.4%), ndërsa punësimi në sektorin shtetëror 24%.

Sic shohim edhe në tabelën e mësipërme, krahasuar me vitin 2002, vihet re një tkurrje e sektorit publik që shkon kryesisht në favor të sektorit bujqësor dhe pjesërisht në sektorin privat jo bujqësor. Pjesa më e madhe e punësimit është e përqëndruar në zonën e Peshkopisë ku janë tregtia, shërbimet, ndërtimi por edhe në zonën e Maqellarës dhe të Tominit ku janë përqëndruar një sërë shërbimesh dhe disa investime në agropërpunim.

Struktura gjinore e krahut të punës sipas 2012, është 13% femra dhe 87% meshkuj. Gjatë 2002-2012 norma e pjesëmarrjes së femrës si fuqi punëtore ka rënë me 70%, ndërsa norma e pjesëmarrjes së mashkullit si fuqi punëtore është rritur me 37%.

Te ardhurat mujore dhe konsumi familjar

Te ardhurat mesatare mujore

Te ardhurat mesatare mujore janë 26.979 leke. Te ardhurat kryesore vijnë nga puna me pagesë e cila zë peshën më të madhe me rreth 35% të totalit të të ardhurave. Me pas renditen prurjet nga jashtë shtetit me gati 28%. Te ardhurat nga biznesi privat përbejnë vetëm 18% të totalit

PREFEKTURA	Dibër	
	-	
Të ardhurat mujore gjithsej	26,979	100%
Të ardhura nga puna me pagesë	9,349	34.7%
Transferta nga jashtë shtetit	7,499	27.8%
Të ardhura nga biznesi privat, bujqësor dhe jo bujqësor	4,773	17.7%
Pensionet	3,700	13.7%
Pagesa të tjera dhe pagesa ekstra	699	2.6%
Ndihma ekonomike	637	2.4%
Të ardhura në kesh nga të afërm/miq brenda vendit	188	0.7%
Të ardhura të tjera	88	0.3%
Të ardhura nga pronësia	47	0.2%

Pesha specifike mjaft domethenese e transfertave nga jashte shtetit tregon insuficencen ekonomike te zones dhe ne vitet e fundit kur kriza globale ka perfshire edhe vendet e zhvilluara nga ku kishin burimin historik ky lloj hyrjesh monetare, ekonomite familjare Dibrane, si pasoj e reduktimit te ndjeshem te prurjeve nga jashte shtetit, kane hasur veshtiresi te konsiderueshme.

Paga mesatare ne sektorin publik ka ardhur ne rritje , nga 43.158 leke ne vitin 2010 ne 52.126 leke ne vitin 2014.

Konsumi familjar

Me shume se gjysma e buxhetit te familjeve , rreth 58 % e totalit te te ardhurave, shkon per te permbushur nevojat e perditeshme per ushqim. Konsumi per mallra jo-ushqimore eshte rreth 21% dhe ai per sherbimet baze 16%. Sic vihet re qarte, sipas statistikeve te vitit 2012 , 95 % e konsumit familjare te zonave malore ku rajoni i Dibres ben pjese, shkon per konsum dhe vetem 4.7 % i destinohet edukimit. Investimi ne paisje afatgjate pothuajse mungon me me pak se 1%.

Përqindjet ndaj totalit të konsumit real për frymë sipas rajonit në %

	Për ushqim	Për konsum jo-ushqimor	Për shërbimet baze	Për edukim	Për pajisjet afatgjatë
Rajoni 2002					
Bregdetar	62.8	21.3	12.3	2.5	1.2
Qëndror	66.6	17.4	12.8	2.1	1.2
Malor	66.1	20.5	9.6	2.9	0.9
Tirana	59.5	21.4	15.6	2.2	1.4
Gjithsej	64.5	19.4	12.6	2.3	1.2
Rajoni 2005					
Bregdetar	57.8	25.2	13.2	2.8	1.1
Qëndror	62.2	22.8	12.0	2.2	0.7
Malor	59.9	26.8	10.3	2.3	0.8
Tirana	53.6	26.4	15.4	3.6	1.0
Gjithsej	59.2	24.5	12.7	2.7	0.9
Rajoni 2008					
Bregdetar	58.9	21.3	14.5	4.8	0.5
Qëndror	60.2	22.1	14.5	2.8	0.5
Malor	59.1	22.1	13.8	4.5	0.6
Tirana	48.9	27.5	19.1	4.0	0.6
Gjithsej	57.7	22.7	15.2	3.8	0.5
Rajoni 2012					
Bregdetar	58.9	20.3	17.0	3.2	0.6
Qëndror	60.7	18.5	16.7	3.5	0.6
Malor	57.9	20.9	16.0	4.7	0.5
Tirana	52.7	22.4	21.0	3.1	0.7
Gjithsej	58.4	20.0	17.6	3.4	0.6

Gjate viteve Vihet re nje permirsim i struktures se konsumit me reduktim e peshes se shpenzimeve per ushqim, te cilat nga 66% ne vitin 2002, perbejne 58% te toatlit ne vitin 2012. Edhe pse shifra e shpenzuar per ushqim mbetet sidoqofte e larte, reduktimi ne dekadën e fundit ne favor te shpenzimeve per nevojat baze, tregon nje permirsim te nivelit te jeteses.

Sipermarrja private

Ne nivel Qarku dibra paraqitet mjaft e varfer sa l takon numrit te subjekteve te regjistruara. Ajo pozicionohet ne vendet e fundit te qarqeve te Shqiperise dhe perfaqson me pak se 2% te numrit te pergjithshem te subjekteve aktive.

Shkalla e lindshemrise duket mjaft interesante por ketu eshte per tu marre parasysh ekonomia e zeze dhe rezultatet e fushates kunder informalitetit te ndermarre nga qeveria vitet e fundit.

Forma juridike dominuese eshte ajo e personit fizik me 74.3% te totalit te bizneseve. Keto jene biznese te vogla , kryesisht tregti , restorante dhe hoteleri dhe rezultojne me nje numer modest te punesuarisht. Kjo vihet re ne tabelen e meposhteme ku ndermarrjet me te punesuar nga 1-4 persona perbejne rreth 88 % te subjekteve aktive.

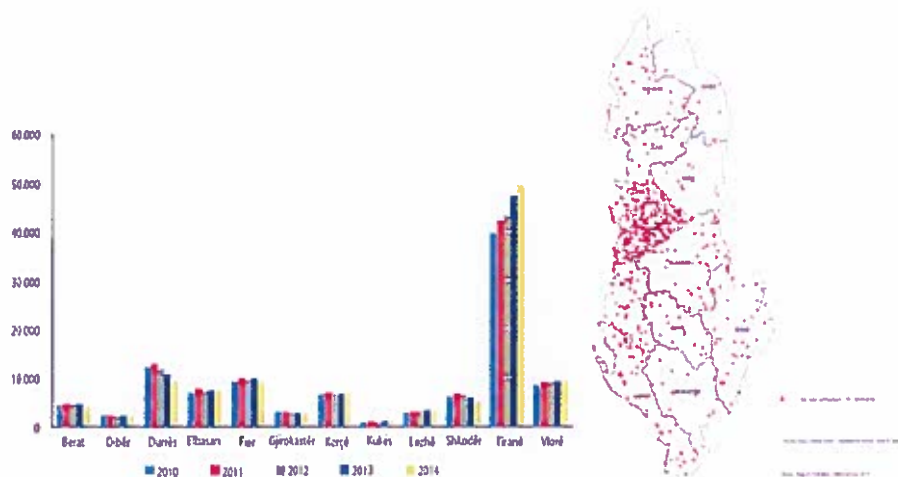

Figura 4.39: Shperndarje e ndermarjeve sipas qarqeve

Duke u nisur nga sektorët pothuajse kemi të njëjtin trend dhe rritja është e njëjtë, më shumë kemi biznese të reja që janë rregjistruar në hoteleri, ndërtim (30 me 40 sipërmarrje) dhe qera ambientesh dhe pasuri të paluajtshme (45 me 47 subjekte të rregjistruara). Kjo ka ardhur dhe si shkak i ndërtimeve të shumta që janë realizuar gjatë këtyre viteve.

Per tu theksuar mungesa e ndermarrjeve te huaja apo me kapital te perzier me me pak se 1%.

Dibra - Ne nivel Qarku	shqiperi	Diber	Ne %
ndermarrje aktive * viti 2012	112,537	2,164	
ndermarrje te reja * viti 2014	17,377	253	
shkalla e lindshemrise	15.4	11.7	
ndermarrjet sipas formes juridike	112,537	2,164	
Person juridik *viti 2014	26,883	557	25.7%
Person Fizik	85,654	1,607	74.3%
Ndermarrjet sipas Pronesise	112,537	2,164	
Shqiptare	107,292	2,151	99.4%
Te huaja	5,245	13	0.6%
Ndermarrjet sipas numrit te punesuarve	112,537	2,164	
1-4	101,025	1,899	87.8%
5-9	5,387	81	3.7%

10-49	4,647	149	6.9%
50+	0	0	0.0%

Numri i ndërmarrjeve aktive në zonën funksionale të Dibrës në 2014 është 1231 biznese të cilat janë të përqëndruara kryesisht në qytetin e Peshkopisë me 888 subjekte. Në zonat rurale, numri më i lartë është në NjAV-ne e Maqellarës, 172 subjekte, dhe më pak në NjAV e Tominit, Kastriot, Melan.

Zonën e Dibrës ka për karakteristike të qenit qendër administrative dhe jo me shumë pasuri minerare dhe ku sektori më i rëndësishëm është ai i shërbimeve, tregtisë, transportit dhe ndërtimit, dhe kjo krahasuar me zonat fqinje që kanë tregues më të lartë pasi kanë më shumë profil minerar sidomos Bulqiza.

Në aspektin e llojit të aktivitetit shumica e ndërmarrjeve veprojnë në sektorin e shërbimeve, janë të organizuara juridikisht si person fizik dhe janë të vendosura kryesisht në bashkinë e Peshkopisë, ku shumica e këtyre ndërmarrjeve kanë të punësuar vetëm një person.

Siç shihet dhe nga tabela numri më i madh i bizneseve është i përqëndruar në njësitë vendore më të mëdha, si në Peshkopi (74%) dhe Maqellarë (13%) e bizneseve.. Ndërsa në njësitë e tjera vendore bizneset janë shumë të vogla sa që në NjAV e Zall-Dardhës nuk kemi asnjë biznes të rregjistruar, dhe në 7 NjAV nuk e kalojnë numrin e dhjetë bizneseve të rregjistruara, dhe këto janë kryesisht njësitë vendore më të largëta me Peshkopinë dhe më maloret.

Për të theksuar në mjedisin e biznesit të zonës së Dibrës është se bizneset që kanë peshë më të madhe në ekonominë e përgjithshme në lidhje me të ardhurat janë Tregtia (41%) që lidhet si me shitjet me shumicë dhe shitjet me pakicë dhe janë të shpërndara në çdo njësi vendore. Edhe në Zall-Dardhë, Lurë, Luzni që figurojnë që nuk kemi asnjë biznes nuk është shifër reale pasi pothuajse për çdo fshat është nga një pikë shitje.

NjQV	Totali	Bujqësi	Resto r. & Hotel e	Minier a	Indu. Perpu n.	Nderti m	Qir a	Sherbim e	Transpo rt	Treg ti
Peshkopi	888	7	174	4	56	24	37	60	135	391
Maqellare	172	1	28	1	17	4	7	12	33	69
Tomini	42	2	6	-	2	4	1	1	12	14
Kastriot	34	3	2	-	2	-	-	-	19	8
Melan	26	-	4	-	1	1	1	-	9	10
Arras	16	1	2	2	-	-	-	1	6	4
Muhurr	15	1	-	1	2	4	1	-	4	2
Fushe Cidhen	7	-	-	-	-	1	-	-	2	4
Selishte	7	-	-	1	-	1	-	-	4	1
Silove	7	1	-	-	-	1	-	-	4	1
Kala Dodes ^e	5	2	-	-	-	-	-	-	2	1
Zall Rec	5	-	-	-	-	1	-	-	3	1
Lurë	4	1	-	2	-	-	-	-	1	-
Luzni	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Zall Dardhe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Totali	1,231	19	216	11	80	41	47	74	237	506
--------	-------	----	-----	----	----	----	----	----	-----	-----

Trasporti dhe Hotel + Restorante, që në krahasim me punësimin kanë një peshë më të ulët pasi kanë të punësuar kryesisht poseduesit e biznesit. Janë gjithsej 216 Hotele dhe Restorante, që tregojnë dhe orientimin e investimeve drejt fitimit të shpejtë, vetë-punësimit familjar dhe një orientimi turistik të zonës së Dibrës, sidomos të turizmit kurativ në luginën e Llixhave ose "luginë e Shërimit". Ndërsa transporti është kryesisht transport udhëtarësh dhe kryhet me mikro- buz.

Sektor interesant është Bujqësi-Gjueti-Silvikulturë, dhe Industria e përpunimit që kanë një numër të konsiderueshëm biznesesh respektivisht 19 dhe 80 por që janë kryesisht në zonën rurale dhe janë investimet në baxho apo rezervate. Kjo ka një tendencë për tu rritur në të ardhmen.

Në zonën e Dibrës shumica e bizneseve janë bisnese të vogla ku të punësuar janë 1-deri në 5 persona, por zyrtarisht të deklaruar nga një person. Numri më i madh i sipërmarrjeve janë në sektorin e shërbimeve dhe të tregtisë, kryesisht e përqëndruar në qytetin e Peshkopisë. Karakteristikë është që këto bisnese janë kryesisht për tregun dhe konsumatorin lokal, kështu që kanë më shumë karakter familjar dhe bisnese të vogla.

Biznese të mëdha në Dibër janë kryesisht në sektorin e ndërtimitarisë, nxjerrjes së mineraleve, gazit dhe tregtisë. Sektorët e industrisë dhe sektori i fasonëve që kanë shumë të punësuar nuk ekziston fare në zonën e Dibrës, pasi megjithesë ka një fuqi punëtore infastruktura e dobët dhe e largët nga portet dhe metropoli nuk e favorizojnë zhvillimin e sektorëve të tillë, që punësojnë një numër të madh punonjësish.

Numri i Bankave dhe agjensive të kreditimit është rritur që nga viti 2002. Në vitin 2013 numërohen deri në 10 agjenci të tilla në krahasim me vetëm 2 në vitin 2002. Realiteti është se këto banka dhe agjenci janë të gjitha të vendosura në zonat urbane Peshkopi (10) dhe jo në zonat rurale (vetëm në Maqellarë kemi 1).

Zona e Dibrës ka disa biznese që janë të grumbulluara sipas llojit të produktit dhe pozicionit gjeografik, por nuk mund të themi se kemi një ndërveprim të strukturuar mes tyre. Më tipike janë bizneset e përqëndruara në Turizmin kurativ të Llixhave të Peshkopisë, ku Bashkia ka në zotërim kompleksin balnear ku menaxhon burimin ujor, ambientet e kompleksit, shërbimin mjekësor dhe promovon këtë biznes të përqëndruar në një ndërmarje ekonomike e bashkisë. Shumë biznese hotelerie dhe shtëpi pritëse që ushtrojnë aktivitetin e tyre turistik në këtë zonë duke kompletuar (spontanisht) shërbimin turistik për pushuesit që frekuentojnë këtë zonë, e përqëndruar kryesisht në luginën e përroit të Llixhave, ose siç njihet ndryshe si "luginë e Shërimit". Bizneset turistike paguajnë tarifën për ujin dhe lehtësirat e tjera që afrohen nga qendra balneare, e cila është në funksion të tyre.

Investimet e huaja / HEC-et

Si një tregues negativ për zhvillimin ekonomik në zonën e Dibrës mund të jetë mungesa e investimeve të huaja, të cilat kanë pasur interes vetëm për pasuritë natyrore të gipseve, kromit dhe hidro-energjisë, por akoma nuk kemi ndonjë investim të huaj në zonë.

Investimet e mëdha në zonën e Dibrës janë kryesisht në sektorin e Energjisë me investime vendase dhe të huaja. Janë 4 HEC të ndërtuara në Lurë dhe 2 HEC në ndërtim në NjAV Selishtë dhe Muhurr. Në këtë sektor janë disa koncesione dhe kërkesa koncesionare që mendohen të thithin investime të konsiderueshme për ndërtimin e 11 HEC-eve të tjera.

Në sektorin minerar më i rëndësishmi investim do të jetë në shfrytëzimin e Gipsit, investim që ka filluar dhe është aprovuar leja e shfrytëzimit duke bërë që së shpejti të fillojë puna. Investime nga investitorë lokalë më të rëndësishëm janë ndërtimi i 2 qendrave tregtare, 2 hotele qyteti me kapacitet 100 shtreter secili dhe ndërtimi i linjës së prodhimit të lëngjeve të frutave.

Investimet e mesme dhe të vogla kryesisht janë në sektorin e ndërtimit për shtëpi banimi, dyqane dhe shërbime të tjera. Kjo ka bërë që të rritet presioni i ndërtimit në zonën urbane ku dhe këto investime janë përqëndruar duke krijuar një situatë problematike në menaxhimin urban të hapësirës së terrorit të qytetit (të dhena nga bashkia për ndërtimet leje dhe legalizime). Ka një tendencë për të investuar dhe në sektorin e agro-përpunimit kryesisht në linja të vogla dhe të mesme në përpunimin e frutave, përpunimin e qumështit dhe magazinave frigoriferike.

4.9 Trashegimia kulturore dhe historike

Bashkia e Dibrës shtrihet në territorin e rrethit të Dibrës që është një nga tre zonat e rajonit ekzistues bashkë me Bulqizën dhe Matin. Kjo zonë është tradicionalisht në territorin e Dibrës së poshtme që bashkë me Dibrën e epërme përbënin krahinën e Dibrës që shtrihej nga Lura dhe Kalaja e Dodës, vazhdonte në Mavrovë me krahinën e Rekës, në qytetin e Dibrës së madhe, në krahinën e Gollobordës dhe deri në rrethinat e Ohrit dhe qytetin e Strugës. Kjo zonë në periudhën e mesjetës ishte sanxhak më vete si pjesë e vilajetit të Manastirit.

Emri i Dibrës mendohet që vjen nga fisi Ilir "Deborëve" që jetonte në këtë territor dhe me evolucionin e tij deri në ditët e sotme ka ndryshuar nga "Deborë" në "Dibër", varianti shkencor. Ekziston dhe një version tjetër më folklorik që lidhet me ndarjen gjeografike të territorit nga lumi Drin në dy brigjet e tij, që në dialekt dibran është Di(y)-Bri dhe ky dualizëm është shumë i përdorur në toponominë dibrane.

Historia e Dibrës është shumë monumentale me ngjarje, vepra, dhe figura historike. Simboli më i lartë historik i Dibrës lidhet me vendlidjen e heroit kombëtar Gjergj Kastriotit (Skënderbeut) që është fshati Sinë, me 300 kalorësit që e shoqëruan atë dhe që ishin dibranë, dhe 24 betejat e tij u zhvilluan në territorin e Dibrës. Në territorin e Dibrës ndodhen shumë rrënoja arkeologjike që shumë pak janë të zbuluara dhe të eksploruara, të cilat lidhen me qytetërimin Ilir, Bizantin, Kristian dhe Mesjetar. Më e famshmja nga këto janë kalaja e Grezhdanit, Kalaja e Skënderbeut, kishat e Peshkopisë në kodër Shtjefën, qyteza e Bellovës, etj. Feja ka luajtur një rol të rëndësishëm në historinë e Dibrës, ku kleri katolik, ortodoks, mysliman (97% e popullsisë i takon këtij besimi) ka luajtur një rol të rëndësishëm në edukimin, kulturën dhe patriotizmin: më të spikaturat janë 7-të teqet e Dibrës, ku më e famshmja është teqeja e "Bilbilit" në Vleshë dhe klerikët e nderuar Dom Nikollë Kacorë, Haxhi Vebi Dibra, rilindasit Josif Bageri, Seit Najdeni dhe Hoxhë Voka.

Dibra trashëgon një kulturë dhe traditë të pasur që nga koha e paganëve dhe deri në ditët tona. Festat, doket dhe zakonet janë ruajtur dhe pasuruar brez pas brezi pa cënuar vlerat autentike si ritet, kostumet, vallet, këngët, arkitektura etj. Kështu akoma ruhen dhe vazhdojnë të festohen, dita e Verës, dita e Shën Gjergjit, dita e Shën Nkollit, ritet e dasmës me vallet e grave dhe burrave, kostumet popullore, lojrat popullore. Pasuri më vete, shumë të spikatura, janë kullat e Dibrës me gure të gdhendur dhe të punuara më mjeshtëri nga mjeshtër dibranë, oda e dibrës me "kryet e vendit" në formë kuvendesh ku spikat mcuria, dija, rregulli protokollar dhe alegoria, e ku çdo gjë është e rregulluar sipas kanunit të Dibrës i bazuar në kanunin e Skënderbeut. Për t'i ruajtur dhe promovuar këto vlera të kulturës dhe traditës dibrane punojnë disa institucione shtetërore në Peshkopi si qendra e Kulturës "Haki Stërmilli", Instituti i Monumenteve, Muzeu i krahinës. Një kontribut të madh japin dhe shoqatat jo-qeveritare me fokus kulturën dhe traditën si Shoqata e Historianeve Dibrane, shoqata "Nisma Dibrane", shoqata "Cidhna", shoqata "Rinia Dibrane", Forumi

i "Gruas dibrane", Shoqata "Agritravision" dhe gazeta "Ruga e Arbërit". Eventu më i rëndësishëm kulturor është festivali folklorik mbarë-kombëtar "Oda Dibrane" që mbahet çdo vit dhe ku marrin pjesë më shumë se 20 grupe artistike nga të gjitha trevat shqipfolëse në Ballkan si dhe "Festa e të Vjelave" që është panairi i produkteve tipike dibrane.

Etnografia është një element i spikatur në rrethin e Dibrës. Veshjet popullore janë një pasuri shumë e çmuar. Në Dibër dallohen tetë veshje, një i burrave dhe shtatë të grave. Sipas veçorive karakteristike kostumet popullore të grave grupohen: kostume popullore të krahinës së Zerqanit dhe Bulqizës, Gollobordës, Lurës, Uji' e m'Ujës (Përroit të Gramës dhe lumit të Veleshicës), të fshatrave në të majt të Drinit të Zi, me shtrirje Reç-NJAV e Shupenzës dhe veshje të Fushës së Shehrit.

Nga kostumet popullore të grave, më i përhapuri ka qënë veshja, që mbahet nga fshatrat në të majt të Drinit të Zi. Kostumi popullor i gruas të këtyre fshatrave përbëhet prej: rizës, këmishës së gjatë ose të shkurtër prej pambuku, pështamallit, xhamadanit pa mëngë, mbathje të gjata të bardha pambuku, brezi disa ngjyrësh, çorape leshi, opingave prej lëkure lope më gjalme leshi dhe xhupës prej shajaku me ngjyrë të bardhë e të qëndisur bukur në shpinë dhe gjoks. Katolikët e Lurës qëndisin dhe kryqin në shpinë të xhupës.

Gratë e aristokracisë feudale të qytetit të Oranit (Shehrit të Dibrës) dhe të qytetit të Peshkopisë mbajnë: sharpë, fustan, mbathje të gjata që nuk duken, çorape, papuçe, këpucë dhe mante. Manta ka gjatësi deri në gju. Gratë e moshuara mbajnë dhe sargija në katër anët e cilës ka tufa.

Shumë të bukura janë kostumet popullore të grave të Uji' e m'Ujës, Gollobordës dhe veçanërisht të krahinës së Zerqanit, që kanë hyrë denjësisht në fondin e kulturës kombëtare shqiptare.

Kostumet e burrave përbëhen prej qeleshës së bardhë rashtake, këmishës së bardhë prej pambuku me mëngë të rrudhura të kyçi i dorës, jelekut ose xhamadanit të zbukuruar me gajtana të zi, mitanit, mbathjeve të gjata prej pambuku, tirqit, brezit të leshit i zbukuruar me disa ngjyra, çorape leshi, opinga prej lëkure lope me gjalme, lidhëse leshi dhe kopania e gjatë deri poshtë belit, e pajisur me një jakë të madhe, me të cilën mund të formohet lehtë një kapuç për të mbrojtur kokën nga shiu. Deri në vitin 1912 burrat kanë përdorur dollamat dhe fustanellin.

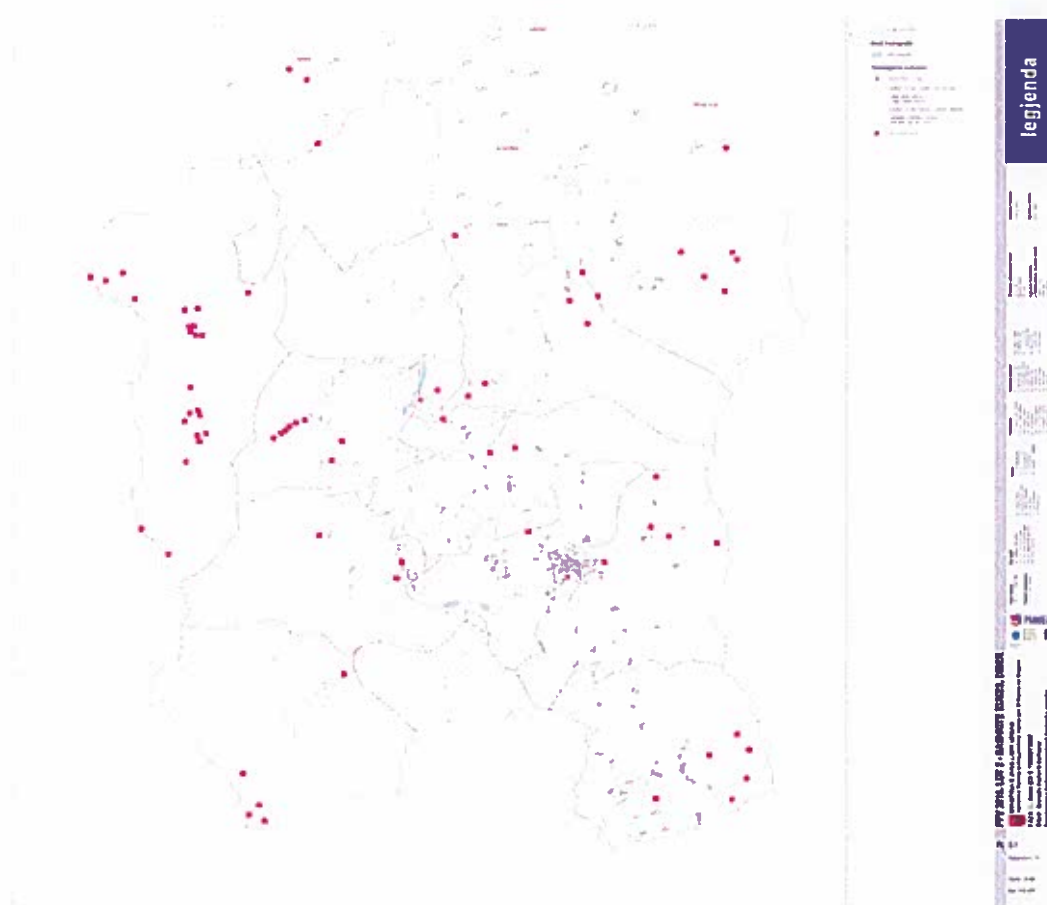

Figura 4.40. Harta e Trashëgimise kulturore dhe ndertimeve historike

Me poshte jepet lista e objekteve te trashëgimise kulturore me rendesi kombetare te miratuara me VKM:

TE DHENAT PER MONUMENTET								
NR.	EMRI I MONUMENTIT	RRETHI	BASHKIA	KOMUNA	FSHATI	KATEGORIA	INSTITUCIONI I SHPALLJES	DATA E SHPALLJES
1	Kalaja e Grazhdanit	Diber		Maqellarë	Grezhdan	I	Rektorati i Universitetit Shtetëror	15.01.1963
2	Kalaja e Lashkizes	Diber		Zall-Dardhë	Zall-Dardhë	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.01.1977
3	Kalaja e Dodes	Diber		Kala e Dodes		I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	05.11.1984
4	Gradishta e Balloves	Diber		Melan	Bellovë	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	10.06.1973
5	Gradishta Begunec	Diber	Peshkopi			I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	8.01.1977
6	Cyteti i Skenderbeut	Diber		Selishte	Qafemure	I	Rektorati i Universitetit Shtetëror	15.01.1963
7	Kisha e Shen Sotirit (Sveti Spas)	Diber		Maqellarë	Kerçisht	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	30.05.1970
8	Kisha e Shperfytyrimit	Diber		Maqellarë	Herbel	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	30.05.1970
9	Xhamia e Allajbegise	Diber		Maqellarë	Burim	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	30.05.1970
10	Banesa e Ibrahim Koçit	Diber		?	Prodran	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	10.06.1973
11	Banesa e Reshit Zunes	Diber		Kastriot	Sohodoll	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.01.1977
12	Banesa e Tashko Markos	Diber		Maqellarë	Herbel	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.01.1977
13	Banesa e Mustafa Shires (Hasan Shires)	Diber		Zall-Dardhë	Zall-Dardhë	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.01.1977
14	Banesa e Vehap Isakut e Ramadan Hyses	Diber	Peshkopi			I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.08.1980, 25.10.1980
15	Dhoma e Dom Nikoll Kacorit	Diber		Lurë	Krejt-Lurë	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	10.06.1973
16	Banesa e Zef Doçit	Diber		Lurë	Fushe Lurë	I	Min. Turiz. Kultur. Rinis e Sporteve	27.07.2006
17	Kisha e "Shën Dhimitrit"	Diber		Maqellarë	Kërçisht	II	Min. Turiz. Kultur. Rinis e Sporteve	25.09.2007
18	Ish teqeja e poshtme	Bulqize		Martanesh	Peshk	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	30.06.1983
19	Banesa e Kazafer Asllanit	Bulqize		Ostren	Ostren i vogel	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	10.06.1973
20	Banesa e Shefqet Karabrahimit	Bulqize		Ostren	Ostren	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	10.06.1973
21	Banesa e Kosta Markut	Bulqize		Trebisht	Vernice	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	10.06.1973
22	Banesa e Mustafa Shehut	Bulqize		Zerqan	Zerqan	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.01.1977
23	Banesa e Naviz Mukes	Bulqize		Zerqan	Sopot	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.01.1977
24	Banesa e Xhemile Hases	Bulqize		Zerqan	Sopot	I	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës	08.01.1977

Duhet përmendur se, megjithëse ekziston ky kuadër ligjor dhe institucional, Dibra ka ende shumë probleme në mirëmbajtjen dhe menaxhimin e trashëgimisë kulturore, për shkak të financimeve të kufizuara si dhe ndërgjegjësimit, ende të ulët, të vetë banorëve.

4.10 Peizazhi

Pasurite dhe Monumentet Natyrore

Rrethi i Dibres shquhet për pasuri të shumta natyrore. Pozicioni strategjik midis rrugëve që lidhin brendësinë e trevave Ilire shqiptare me brendësinë e gadishullit të Ballkanit Qendror dhe me gjere, kanë bërë që ky rreth të popullohet që në kohët e hershme duke lënë gjurmët. Relievi i rrethit të Dibres dallohet për një larmishmëri në aspektin morfologjik dhe morfogjenetik. Këto tipare gjeografike kanë ndikuar në formimin e një natyre tepër të shumellojshme, me zhvillim të vullshëm e me vlera të veçanta, unike, që kushtëzojnë një trashëgimi shumë të pasur natyrore. Disa nga pasurite natyrore që shërbejnë edhe si peizazhe natyrore janë:

Liqeni i Zi (Lurë)

Ndodhet në Parkun Kombëtar të Lurës, në lartësinë mbi 1600 m të malit të Kurorës së Lurës, me sipërfaqe rreth 3 ha. Dallohet për thellësinë më të madhe se të liqeneve të tjerë akullnajorë të Lurës. Është i pasur me një botë të gjallë të larmishme dhe formon një ekosistem interesant të liqeneve

alpinë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Figura 4.41: Liqeni i Zi

Liqeni i Luleve (Lurë)

Ndodhet në Parkun Kombëtar të Lurës, në lartësinë mbi 1600 m të malit të Kurorës së Lurës, me sipërfaqe rreth 45 ha. Është i pasur me një botë të gjallë të larmishme dhe formon një ekosistem interesant të liqeneve alpinë me bukuri të rrallë. Përmendet për zambakët e mëdhenjë të bardhë, që çelin në muajin qershor, duke e transformuar në një lulishte me bukuri mahnitëse. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Morenat e Fushëlurës

Ndodhen afër fshatit Fushë Lurë, në malin e Lurës, 1100 m mbi nivelin e detit. Përbëjnë depozitime morenike të akujve kuaternarë. Kanë shtrirje në trajtën e një brezi të çrregullt 1.3 km të gjatë, 350 m të gjerë. Mbi to shtrihen pyje ahu dhe pishë si dhe kullotat alpine. Kanë vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike), didaktike, ekologjike, turistike dhe kulturore.

Hartinat e Lurës

Ndodhen në Parkun Kombëtar të Lurës, në afërsi të fshatit Fushë Lurë, 1600 m mbi nivelin e detit. Përbën një grup drurësh me trung dhe kurorë të veçantë (trekëndëshi) me lartësi 30 m dhe diametër të trungut rreth 70 cm dhe moshë mbi 100 vjeçare. Ka vlera shkencore (biologjike dhe ekologjike), kulturore, didaktike dhe turistike.

Fusha e Pelave

Ndodhet në Parkun Kombëtar të Lurës, në lartësinë 1580 m mbi nivelin e detit. Si formë relievi përbën një cirk të cekët akullnajor. Në të njëjtën kohë fusha e Pelave përbën edhe një habitat interesant të llojeve të ndryshme të livadheve alpinë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, biologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Gryka e Setës (pjesa më e ngushtë dhe më e thellë)

Ndodhet në sektorin e mesëm të rrjedhjes së Setës (degë e Drinit të Zi) 700 m mbi nivelin e detit. Përfaqëson një kanion në gëlqerorët e triasit të sipërmë-jura e poshtëme, të formuar nga veprimtaria erozive e lumit me të njëjtin emër, degë e majtë e lumit Drin i Zi. Është i gjatë rreth 1.5 km, i thellë rreth 150 m dhe i gjerë rreth 4-7 m ndërsa thellësia i kalon 90 – 100 m. Ka shpate të thepisura. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike.

Cirku i Kurorës së Lurës

Ndodhet në malin homonim, 1830 m mbi nivelin e detit. Përbën një cirk të madh akullnajor të formuar në magmatikë. Është i gjatë 900 metra, i gjerë deri në 350 m. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Figura 4.42: Pamje nga cirku i kurores së Lurës

Liqeni i Madh (Lurë)

Ndodhet në Parkun Kombëtar të Lurës, në lartësinë mbi 1600 m të malit të Kurorës së Lurës, i vendosur në një cirk të madh kompleks akullnajor. Përbën një liqen akullnajor, me sipërfaqe rreth 50 ha. Gjatë dimrit ngrin në sipërfaqe, ndërsa gjatë verës mbulohet nga zambakë të mëdhenj e të bardhë. Është i pasur me një botë të gjallë të larmishme dhe formon një ekosistem interesant të liqeneve alpinë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Shpella e akullit – Bulaç

Ndodhet në afërsi të fshatit Muhur, 1000 m mbi nivelin e detit. Përbën një shpellë karstike të formuar në gëlqerorët e triasit të sipërmë - jura e poshtëmë. Nuk është eksploruar plotësisht. Pjesa e njohur është e gjatë 50 metra, e gjerë deri në 3 m dhe e lartë 2 m. Shpella ka konkrecione të shumta. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike), didaktike, ekologjike e kulturore.

Vakufi i Sinës së Epërme

Gjëndet në afërsi të fshatit Muhur Sinë, NJAV Arras e rrethit të Dibrës. Përfaqëson një sipërfaqe pyjore prej 2 ha. Drurët kanë lartësi deri mbi 25 – 30 m, diametër të trungut mbi 70 cm dhe vlera shkencore (biologjike), didaktike, estetike, ekonomike e turistike.

Gryka e Madhe Lurës

Ndodhen sektorin e mesëm të rrjedhjes së Mall Lurës (degë e Drinit të Zi), 380 m mbi nivelin e detit. Përfaqëson një kanion në gëlqerorët e triasit të sipërmë-jura e poshtëme, të formuar nga veprimtaria erozive e lumit me të njëjtin emër. Është i gjatë rreth 1,3 km, i thellë rreth 50 m dhe i gjerë rreth 6 m. Ka shpate të thepisura. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike

Shpella e Rusit (grykë Nokë)

Ndodhet në afësi të fshatit Selishtë, 710 m mbi nivelin e detit. Përbën një shpellë karstike të formuar në gëlqerorët e triasit të sipërmë - jura e poshtëme. Pjesa që njihet është e gjatë 10-15 metra, e gjerë deri në 2 m dhe e lartë 2 m. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Rrapi i Çidhnës

Ndodhet në fshatin Çidhnë, NJAV Arras në rrethin e Dibrës, në lartësinë rreth 600 m mbi nivelin e detit. Përfaqëson një dru rrapë të veçuar. Ka formë të çrregullt disi të zgjeruar, lartësi mbi 28 m, diametër të trungut mbi 130 cm e diametër të tij mbi 360 cm. Ka rreth 40 degë që formojnë kurorën me perimetër rreth 39 m.

Burimi dhe shpella e Sopanikës

Ndodhet në afërsi të fshatit Fushë Çidhnë, në lartësinë rreth 400 m mbi nivelin e detit. Përbën një burim karstik me prurje 150 l/sek., që del në kontaktin litologjik midis gëlqerorëve dhe terrigjenëve dhe një shpellë karstike ende të paeksploruar. Krijojn një mjedis shumë tërheqës. Kanë vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), kulturore, didaktike dhe turistike.

Figura 4.43: Burimi dhe shpella e Sopanikës

Kodra e Parave – Billicë

Ndodhet në afërsi të fshatit Kukaj, 493 m mbi nivelin e detit. Përbën një kodër karakteristike në formën e një kupole dhe formë të veçantë (vezake). Legjenda e thotë se në këtë kodër të parët kanë fshehur parat (thesarin). Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Shpella e Qytezës

Ndodhet në lindje të qytetit të Peshkopisë, në afërsi të fshatit Bellovë, NJAV Melan në rrethin e Dibrës, 1400 m mbi nivelin e detit. Njihet edhe me emrat Kepi i Xhitetit dhe Kodra e Nullave. Përbën një shpellë karstike të formuar në gjipset e permianit të sipërmë - trasi i poshtëm. Nuk është eksploruar plotësisht. Pjesa e njohur është e gjatë mbi 10 metra, e gjerë deri në 2 m dhe e lartë 2 - 3 m. Në të ka gjetje nga periodha e paleolitit. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, arkeologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Figura 4.44: Shpella e Qytezes

Pasqyrat e Gramës

Ndodhen në malin e Gramës, në afërsi të fshatit Sillovë, 1900 m mbi nivelin e detit. Përbën një gur të madh me përbërje gjipsore të lloit selenit, që shkëlqen. Për këtë arsye ka marrë edhe

emrin "pasqyrat". Është e gjatë deri në 500 metra, e gjerë deri në 200 m. Kanë vlera shkencore, didaktike e kulturore.

Karsti i Malit të Bardhë

Ndodhet në afërsi të fshatit Sllovë të rrethit të Dibrës, në një territor të përbërë nga gjipset e permianit të sipërmë triasi i poshtëm, në të cilët është i zhvilluar fuqimisht procesi i karstit, i cili ka formuar një peizazh me ngjyrë mbizotëruese të bardhë dhe me një mori formash negative karstike: lapieze, gropa e sidomos hinka karstike të ngushta, të thella, por edhe shpella, të cilat ende nuk njihen. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe turistike.

Kroi i Mbretit – Serakol

Ndodhet në afërsi të fshatit homonim, në lartësinë 1200 m mbi nivelin e detit. Përbën një burim karstik, që del në kontaktin litologjik midis gëlqerorëve dhe terrigjenëve. Ka ujë të pastër dhe të ftohtë. Krijon një mjedis shumë tërheqës. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), kulturore, didaktike dhe turistike.

Liçeni i Zi (mbi Radomirë)

Ndodhet në malin e Korabit, në afërsi të fshatit Radomirë, në lartësinë mbi 2200 m. Përbën një liçen akullnajore, me sipërfaqe rreth 0,8 ha. Është i pasur me një botë të gjallë dhe formojnë një ekosistem interesant të liçeneve akullnajorë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Gropa e Panairit

Ndodhet afër fshatit Radomirë, 2115 m mbi nivelin e detit. Është i gjatë 800 metra, i gjerë deri në 230 m. Ka formën e një amfiteatri gjigand me fund të sheshtë e shpate të thepisura. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike) didaktike, ekologjike, turistike dhe kulturore.

Rrafshi i Korabit

Ndodhet afër fshatit Radomirë, 1900 m mbi nivelin e detit. Është i gjatë 1000 metra, i gjerë deri në 200 m. Ka formën e një amfiteatri gjigand me fund të sheshtë dhe shpate të thepisura. Ka kullota të pasura alpine, të cilat në stinën e verës përdoren për blegtori nga fshatraret në shpatin perëndimor të malit të Korabit. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike), didaktike, ekologjike, turistike dhe kulturore.

Figura 4.45: Rrafshi i Korabit

Bjeshka e Zonjave Zimur

Gjëndet në afërsi të kurrizit malor të Malit të Korabit në verilindje të qytetit të Peshkopisë, rrethi i Dibrës, 1700 m mbi nivelin e detit. Përbën një shpatullim të madh akullnajor të formuar në rreshpe, 1000 m i gjatë, deri në 100-180 m i gjerë. Ka formën e një katërkëndëshi të çrregullt dhe të një ballkoni të madh natyror. Është e pasur me kullota alpinë, të cilat përdoren vazhdimisht për verimin

e bagëtive të imëta në bjeshkë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike), didaktike, ekologjike, turistike dhe kulturore.

Boroviku i Begiunecit

Ndodhet në afërsi të fshatit Rabdishtë, 785-1350 m mbi nivelin e detit. Përbën një habitat të formuar në një territor me përbërje gjipsore dhe me bimësi të veçantë dhe të larmishme (pishë, ah, lajthi, panjë, frashër, dushk, etj). Ka edhe kafshë të rralla si kaproll. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, biologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Krasta e Pocestit

Ndodhet në afërsi të fshatit Pocestë, 1500 m mbi nivelin e detit. Përbën një habitat të formuar në një territor me përbërje gëlqerore dhe me bimësi të veçantë dhe të larmishme (shkozë, ah, lajthi, panjë, frashër, mollë e vodhë të egër, dëllinjë, trëndafil i egër etj). Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Ujëvara e Pocestës (Maqellarë)

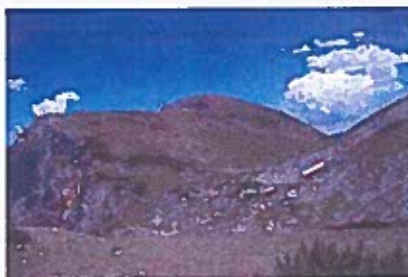
Ndodhet në shpatin lindor të malit të Deshatit, në afërsi të fshatit Maqellarë, në lartësinë 1500 m. Uji del përgjatë nga një e çarë e madhe në shkëmbin e thepisur gëlqeror, duke formuar kështu një burim të madh karstik dhe ujëvarën e famshme me lartësi 13 m. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe turistike.

Guri i Kërçinit

Ndodhet në afërsi të fshatit Kërçisht, 2000 m mbi nivelin e detit. Përbën një gur gëlqeror i kretës së sipërme, me formë të veçantë, i formuar në gëlqerorë. Sipërfaqja e tij është 12.5 ha. Në të organizohen festa fetare me rrënjë pagane. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Shpella e Gurit të Kuq

Ndodhet në afërsi të fshatit Vakuf, 500 m mbi nivelin e detit. Përbën një shpellë karstike të formuar në gëlqerorët e triasit të sipërmë – jura e peshtme. Është e gjatë 400 metra, e gjerë deri në 2-3 m. dhe e lartë 4 m. Shpella ka konkrecione të shumta dhe me bukuri të rrallë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore.

Figura 4.43: Shpella e Gurit të Kuq

Burimi termomineral i Llixhave të Peshkopisë

Ndodhen në lindje të qytetit të Peshkopisë, në krahun e djathtë të përroit me të njëjtin emër. Njihen më shumë me emrin Llixhat. Janë burime termominerale me temperaturë rreth 400 C, me përmbajtje kripërash dhe gazrash të tretura në to të cilat kurojnë sëmundje të ndryshme: reumatizmë, artrite, poliartrite. Ato frekuentohen shumë nga pacientë që vijnë nga gjithë Shqipëria. Në to ka mjedise hotelerie, shërbim mjekësor etj. Funksionojnë gjatë gjithë vitit. Kanë rëndësi shkencore, sidomos në fushën e gjeologjisë dhe të hidrogeologjisë, sepse lidhen me shkëputjen e

madhe tektonike krahinore dhe bëjnë fjalë për lëvizje aktive tektonike. Objekti ka edhe vlera didaktike dhe turistike.

KAPITULLI 5: TENDENCAT E MUNDSHME NE TE ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA "0")

Ne rast se Plani i Përgjithshëm Vendor për Bashkinë Diber nuk do të hartohet dhe zbatohet, pra në rastin e alternativës "0", do të kishte një sërë ndikimesh, përfshirë:

- Nuk do të merreshin në konsideratë zhvillimet e fundit në legjislacionin mjedisor në nivel kombëtar dhe evropian. Si pasojë, do të kete ndikime në vendimmarrjen për investimet e reja dhe kërkesat që dalin nga legjislacioni i ri mjedisor.
- Do të kishte më pak oportunitete për shfrytëzimin e tokës dhe integrimin e transportit në nivelin e kërkuar.
- Do të ulej ritmi i rivitalizimit urban dhe do të zhvilloheshin opsione të paqendrueshme të zhvillimit
- Do të ulej kërkesa për nivelin e cilesisë së projektimit për zhvillimet e reja.
- Do të zhvendosej fokusi nga nevojat për të mbrojtur zonat e ndjeshme mjedisore nga zhvillimet e papërshtatshme.
- Zhvilluesit dhe investitorët do të ndienin pasiguri në investimet e tyre
- Më pak mundësi për të adresuar problemet mjedisore, si promovimi i zhvillimit të qendrueshëm, efikasiteti i energjisë, cilesisë së ajrit, etj. Këto çështje mjedisore gjithashtu rrezikoheshin të anashkaloheshin nga zhvilluesit dhe investitorët.

5.1 Toka

Toka në bashkinë Diber kërcënohet kryesisht nga problemet e erozionit dhe më pak nga faktorët njerëzorë. Rritja e kulturave në terraca, rreth çdo vendbanimi rural në Diber është shumë pozitive për shkak se kështu ruhet toka nga shkarjet, por kjo presupozon se vendbanimet kanë madhësinë e duhur të popullsisë dhe për këtë arsye, këto kultura do të vazhdojnë të zhvillohen edhe në të ardhmen. Meqëse vërehet braktisja e fshatrave dhe shpopullimi i shumë vendbanimeve të vogla në Bashkinë e Dibres dhe më gjerë, ekziston rreziku i korrozionit në të ardhmen nëse do të shkretohen kulturat në tokat në afërsi të vendbanimeve.

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, vëllimi i përdorimit aktual të tokës bujqësore dhe pyjeve do të mbetet në nivelin aktual. Infrastruktura perkatese nuk do të rikonstruktoret apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive; prandaj krijimi i kësaj infrastrukture mund të jete i paplanifikuar, gjë e cila do të kete një efekt negativ në përdorimin aktual të hapësirës, si dhe në vëllimin e përdorimit aktual të tokës bujqësore dhe pyjeve.

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, infrastruktura perkatese për përdorimin e burimeve natyrore nuk do të ndërtohet apo modernizohet në mënyrë të tillë që dheu i germuar dhe mbetjet nga ndërtimet të trajtohen, në mënyrë që shumica e tyre të ripërdoret në një kantier ndërtimi të infrastruktures apo të riciklohet në materiale ndërtimi. Nderhyrjet infrastrukturore të paplanifikuara apo të rastit, pengojnë gjithashtu përdorimin e sasive të mëdha të materialeve të ndërtimit të prodhuara nga riciklimi i këtyre materialeve në kantieret e tjera të ndërtimit apo nga përpunimi i llojeve të tjera të mbetjeve të cilat përdoren për të prodhuar materiale ndërtimi të cilesisë së njëjte me materialet e ndërtimit që merren direkt nga burimet natyrore.

Gjithashtu, rreziku i degradimit të tokës mund të vijë edhe nga hedhja e pakontrolluar e mbeturinave, të shpërndara në fusha, shpatet e përrrenjve dhe në gryka.

Probleme të degradimit të tokës mund të lindin për shkak të erozionit të zonave malore që nuk janë të mbuluara me bimësi, nga rrëshqitjet e tokës apo ndotjet nga vendosja e pakontrolluar e veprave të infrastrukturës apo nga aktivitetet e zhvillimit.

5.2 Ajri

Ne qofte se Plani nuk zbatohet, infrastruktura perkatese, duke marre parasysh rritjen e parashikuar te disa sektoreve specifike, si transporti (veçanerisht ai rrugor) dhe industria, nuk do te planifikohet dhe rregullohet ne menyre qe te eliminoje dyndjet dhe bllokimet ne rruge, te cilat pengojne trafikun e qete dhe me barre me te vogel ndaj mjedisit apo te eliminoje shkarkimet e pakontrolluara ne ajer prej impianteve industriale.

Pavaresisht nga fakti se kontributi me i madh ne arritjen e objektivit mjedisor ne lidhje me tavanin e emetimeve te ndotesve nga nderhyrjet infrastrukturore pritet te vije nga sektori i transportit, dhe me konkretisht nga perdorimi i automjeteve me me shume eficence energetike, trafiku i çorganizuar dhe kongjestuar i rrjetit rrugor zhben te gjitha efektet e perdorimit te automjeteve te prodhuara ne perputhje me standardet teknike. Pavaresisht automjeteve te permiresuara teknikisht, bllokimet e trafikut ne rrjetin rrugor dhe shpejtesia e udhimit, e reduktuar gjithnje e me shume ne qendrat urbane, do te sillte si pasoje tejkalimin e maksimumit te emetimeve te ndotesve, sidomos te NOx dhe CO.

Ne qofte se Plani nuk adaptohet, infrastruktura perkatese nuk do te planifikohet dhe rregullohet dhe ne kete menyre nuk do te mundesohet ulja e nivelit te emetimit te ndotesve qe kontribuojne ne shfaqjen e grimcave PM₁₀ dhe PM_{2.5}.

5.3 Faktoret Klimatike

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, zbatimi i masave për të reduktuar ndjeshmërinë e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike nuk do të trajtohet në mënyrë sistematike gjatë planifikimit dhe rregullimit. Theksi kryesor është vendosur në reduktimin e ndjeshmërisë ndaj bores, ngricave dhe përmytjeve. Çdo ndërtim i ri apo rikonstrukcion i infrastrukturës duhet të analizohet në lidhje me ndjeshmërinë e tij ndaj fenomeneve ekstreme të motit, ndërsa kostot financiare të dëmtimit të mundshëm të infrastrukturës duhet të vlerësohen paraprakisht. Bazuar në analizën e ndjeshmërisë së infrastrukturës ndaj fenomeneve ekstreme të motit, duhet të planifikohen masa të qëndrueshme për të reduktuar efektet negative të ndryshimeve klimatike në infrastrukturë në nivele ekonomikisht dhe shoqërisht të pranueshme. Në mungesë të politikave, investimeve në infrastruktura mbrojtëse dhe të manaxhimit të fragmentuar të burimeve natyrore në pellgjet ujëmbledhëse, do të kenë efekte negative si:

- (i) humbje në tokën bujqësore dhe në disa territore të banuara;
- (ii) rritje e presionit ndaj qendrave urbane për strehim, punësim dhe infrastruktura;
- (iii) tendenca për të lëvizur më në thellësi të *hinterland*-it malor.

Si rezultat, zhvendosjet sporadike do të fragmentojnë më tej territorin, duke rrezikuar burimet më të vlefshme që do të pakësohen gjithnjë e më shumë. Njerëzit do të zgjedhin të vendosen në zonat më lehtësisht të arritshme dhe me burime më lehtësisht të vjelshme.

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, infrastruktura përkatëse, duke marrë parasysh rritjen e parashikuar të disa sektorëve specifikë, si transporti (veçanërisht ai rrugor) dhe industria, nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë që të eliminojë dyndjet dhe bllokimet në rrugë, të cilat pengojnë trafikun e qetë dhe me barrë më të vogël ndaj mjedisit apo të eliminojë shkarkimet e pakontrolluara në ajër prej impianteve industriale. Zbatimi i masave për zbutjen e ndryshimeve klimatike, duke ulur emetimet e gazit serrë në sektorët që mbulon Vendimi Nr 406/2009/KE do të jetë dukshëm në

rrezik. Edhe në rastin e emisioneve të gazrave me efekt serë, kontributi më i madh në arritjen e objektivit mjedisor në lidhje me tavanin e emetimeve të ndotësve nga ndërhyrjet infrastrukturore pritet të vijë nga sektori i transportit, dhe më konkretisht nga përdorimi i automjeteve me më shumë efikasitet energjetike. Pavarësisht automjeteve të përmirësuara teknikisht, bllokimet e trafikut në rrjetin rrugor dhe shpejtësia e udhëtimit e reduktuar gjithnjë e më shumë në qendrat urbane, do të sillte si pasojë tejkalimin e maksimumit të emetimeve të gazrave me efekt serrë.

5.4 Uji

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, infrastruktura dhe politika përkatëse nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse. Infrastruktura nuk do të rikonstruohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive. Prandaj, ndërtimi i infrastrukturës së re mund të mos marrë në konsideratë karakteristikat ekzistuese natyrore (sipërfaqet mbrojtëse, përshkueshmërinë e tokës dhe ndikimin në cilësinë e ujërave nëntokësore, etj). Rreziku i aksidenteve që përfshijnë rrjedhje të cilat ndikojnë në statusin kimik të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore është dukshëm më i madh në sektroin e transportit. Plani parashikon edhe rivitalizimin e transportit hekurudhor. Në qoftë se Plani nuk adaptohet, transporti i mallrave më i shpeshtë në infrastrukturën rrugore, do të rrisë mundësinë e ndotjes për shkak të aksidenteve që përfshijnë rrjedhje të substancave të rrezikshme.

5.5 Biodiversiteti

Me zbatimin e Planit, infrastruktura përkatëse do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse. Infrastruktura do të rikonstruohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive. Për shkaqet e sipërpërmendura, infrastruktura do të planifikohet, që do të thotë gjithashtu më pak nevojë për të kryer ndërhyrje të reja infrastrukturore. Si rezultat, hapësira nuk do të fragmentohet në mënyrë të panevojshme dhe nuk do të preken rrugët migratore të kafshëve të egra. Masat e aktiviteteve të Planit duhet të përfshijë krijimin e kalimeve të përshtatshme për kafshët e egra nëse fragmentet ekzistuese provojnë se janë të papërshtatshme apo të pakalueshme (vendkalimet janë penguar nga gardhet ose vdekshmëria e kafshëve në rrugë është rritur). Nëse masat e Planit nuk zbatohen, vdekshmëria e kafshëve në rrugë dhe lidhjet midis popullatave mund të përkeqësohen, gjë e cila mund të ndikojë në biodiversitetin e zonave përkatëse. Masat e parashikuara përfshijnë masa për të reduktuar nivelin e zhurmës në mjedisin natyror, të cilat do të kenë një ndikim lokal pozitiv të përhershëm te kafshët e egra. Nëse masat nuk zbatohen, zhurma në mjedisin natyror do të rritet për shkak të ndërhyrjeve infrastrukturore të pakontrolluara dhe të paplanifikuara.

Zonat e mbrojtura me rëndësi dhe vlera të larta ekologjike, diktojnë nevojën për shfrytëzimin e qëndrueshëm të tyre, në kuadër të zhvillimit të aktiviteteve miqësore për mjedisin, që të jetë efektive ruajtja e tyre në nivele të larta të mbrojtjes, me komunitetet lokale të promovojnë këto veprimtari, nga të cilat rezultojnë edhe të ardhura, pjesë e cilave mund të përdoret për projekte për mbrojtjen dhe ruajtjen e këtyre zonave. Për më tepër, shpallja vetëm si zona të mbrojtura, pa një kornizë të menaxhimit për zhvillimin e qëndrueshëm dhe promovimin e tyre, ka gjasa të çojë në të ardhmen në degradimin e tyre për shkak të presioneve antropogjene, p.sh. gjuetisë së paligjshme dhe prerjeve të paligjshme, ose për shkak të ndonjë fatkeqësie të mundshme p.sh. mund të fillojë një zjarr në një pyll të mbrojtur dhe më pas nëse nuk ka zona për mbrojtjen nga zjarri ose rrugë hyrëse për zjarrfikëset, ka të ngjarë të shkaktojë dëm të madh në këtë pyll të mbrojtur. Per Bashkinë Diber faktori mjedisor i biodiversitetit është vecanerisht i rëndësishëm pasi larmia e flores dhe faunes, ujrat, peizazhet krijojnë një mjedis natyror që përbën burim të rëndësishëm për zhvillimin e turizmit alternativ por edhe te sektorit prodhues. Rrjedhimisht, alternativa zero për faktorin

mjedisor të biodiversitetit, ka të ngjarë të cojë brenda një periudhe afatmesme në degradimin e mundshëm të habitateve dhe ekosistemeve në zonat e mbrojtura.

5.6 Mbetjet

Situata aktuale e menaxhimit të mbeturinave nuk është e kënaqshme, pasi mungesa e një landfilli dhe propozja e tyre në vende të improvizuara, paraqet rreziqe për kontaminimin e tokës, ujit, dhe shfaqjes të problemeve në florën dhe faunën, nëpërmjet zinxhirit ushqimor.

E njejta situatë paraqitet edhe për shërbimin e trajtimit të ujerave të ndotur.

Nese Plani nuk zbatohet kjo situatë jo vetëm që do të vijojë të mbetet problematike, por do të përkeqesohet më tej për shkak të zhvillimeve të pakontrolluara në të gjithë sektorët përfshirë edhe planifikimin hapësor / urban.

5.7 Zhurma

Alternativa "0" nuk përfshin asnjë ndërhyrje infrastrukturore, me përjashtim të ruajtjes së gjendjes ekzistuese. Nëse aktivitetet e parashikuara në Plan nuk zbatohen apo përfshihen në programet e detajuara të masave për zvogëlimin e ndotjes nga zhurma, niveli i zhurmës do të rritet, veçanërisht më shumë për shkak të zhvillimeve të pakontrolluara infrastrukturore. Prandaj, objektivi i arritjes së standardit të BE-së mbi zhurmën (L_{Aeq} / ditën në 55dB (A) dhe L_{Aeq} / natën në 45 dB (A)) nuk do të realizohet. Politikat dhe aktivitetet infrastrukturore të parashikuara në Plan do të sigurojnë kohezion, efikasitet dhe qëndrueshmëri, dhe rritjen e përfitimeve për përdoruesit e kësaj infrastrukture. Nëse masat e politikave të Plani nuk zbatohen, ekspozimi i banorëve ndaj zhurmës do të rritet.

5.8 Popullsia dhe asetet materiale

Pavarësisht nga disa investime të fundit në rrjetin e rrugëve lokale dhe rajonale, cilësia e infrastrukturës së transportit në Shqipëri mbetet e ulët dhe ka dallime të konsiderueshme rajonale në aspektin e qasjes ndaj tregjeve dhe shërbimeve themelore. Cilësia e ofrimit të shërbimeve në zonat rurale është ende e ulët dhe pjesa më pak e pasur e popullatës ka qasje të kufizuar në shërbimet sociale, veçanërisht shëndetësi dhe arsim. Kufizimet e transportit publik dhe kostot e larta ndikojnë në lëvizshmërinë e njerëzve dhe qasjen ndaj mundësive (dmth të punësimit) jashtë fshatrave. Menaxhimi i vazhduar i aseteve, mirëmbajtja rutinë e rrugëve, dhe qasja më e besueshme në transportin publik mund të zvogëlojë shpenzimet dhe të sjellë përfitime të rëndësishme njësoj si për familjet, fermerët dhe firmat. Edhe pse shkalla e aksidenteve fatale është në rënie (kjo shkallë është pothuajse përgjysmuar gjatë dekadës së fundit), siguria rrugore në Shqipëri është një problem i madh social dhe i shëndetit publik. Në qoftë se Plani nuk do të zbatohet dhe masat nuk do të zbatohen, aksesueshmëria do të mbetet një shqetësim i rëndësishëm, dhe çështjet e sigurisë do të vazhdojnë të jenë një problem serioz. Si pasojë nuk priten efekte pozitive në mënyrën dhe kushtet e jetesës në qendrat e banuara.

5.9 Trashegimia Kulturore

Në qoftë se Plani nuk zbatohet dhe nuk zbatohen aktivitetet infrastrukturore, integriteti dhe karakteristikat e zonave dhe njësive të trashëgimisë kulturore, sidomos të peizazheve kulturore, peisazheve historike, zonave të trashëgimisë urbane dhe zonave të tyre të ndikimit, dhe vendeve arkeologjike, do të ruhen në një masë më të madhe. Nga ana tjetër, zhvillimi i infrastrukturës dhe politikave përkatëse nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse, dhe infrastruktura nuk do të rikonstruohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe

mundësive. Prandaj zhvillimet e paplanifikuara do të kenë një efekt negativ në trashëgiminë kulturore.

5.10 Peizazhi

Bashkia Diber karakterizohet nga një peizazh malor, i cili ndonjëherë përbëhet nga shpate të pjerrëta dhe të zhveshura, zona shkëmbore dhe nganjëherë nga sipërfaqe më shpate te buta, në të cilat janë zhvilluar dhe kultura në tarraca. Fushat me kultura bujqësore të përziera dhe pemishte janë segmentuar shumë dhe me forma që ndjekin konturet. Në gjatësinë e rrjedhave të mëdha dhe lumenjve janë krijuar toka pjellore.

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, dhe aktivitetet infrastrukturore nuk zbatohen, integriteti dhe tiparet e peizazheve të jashtëzakonshëm dhe zonave të peizazhit me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar, do të ruhen. Imazhi i peizazheve me cilësi të larta i zonave të ruajtura mire dhe me elementë të rëndësishëm kulturor, do të ruhet. Nga ana tjetër, zhvillimi i infrastrukturës dhe politikave përkatëse nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse, dhe infrastruktura nuk do të rikonstruohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive. Prandaj zhvillimet e paplanifikuara do të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në degradimin e peizazhit.

KAPITULLI 6: BAZA PER PERGATITJEN E VLERSIMIT MJEDISOR

6.1. Percaktimi i Objektivave Mjedisore

Bazuar ne analizen e:

- detyrimeve te specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise,
- situates ekzistuese te mjedisit, dhe
- ndikimeve potenciale mjedisore qe mund te shkaktohen nga aktivitetet e parashikuara ne Plan

Raporti i VSM-se percakton sektoret me te rendesishem mjedisore dhe objektivat mjedisore si me poshte:

Toka

Objektiva Mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrueshem te tokes dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kunder erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave te kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku eshte e mundur.

Objektiva Mjedisore 2 (OM 2): Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures; perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme; rigjenerimi i mjediseseve te kontaminuara apo te degraduara. Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.

Airi

Objektiva Mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes se objektivave afatgjata per sasite vjetore te shkarkimeve te ndotesve, per te arritur perputhshmerine me kufijte maksimale te lejueshem nga BE per shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i clirimit te lendeve ndotes ne ajer dhe gazeve te efektit sere. Izolimi i burimeve te ndotjeve te ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).

Faktoret klimatike

Objektiva Mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastruktures ne pergjigje te ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore te emetimeve te gazeve sere ne nivelet e percaktuara ne SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)

Uji

Objektiva Mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe siperfaqesore, dhe burimet e ujit te pijshem, mbrojtja e tyre nga ndotja. Perdorimi me efikasitet i ujit. Mbrojtje e shtreterve dhe brigjeve te lumenjve.

Mjedisi natyror

Objektiva Mjedisore 6 (OM 6): *Konservimi dhe mbrojtja e popullatave dhe biodiversitetit, llojeve dhe habitateve te rrezikuara.*

Objektiva Mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave qe kane nje status te vecante mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime te konsiderueshme.

Mbetjet

Objektiva Mjedisore 8 (OM 8): Vendosja e sistemeve te sigurta dhe efikase te menaxhimit te mbetjeve. Kompletimi teresor i infrastruktures se landfilleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.

Zhurma

Objektiva Mjedisore 9 (OM 9): Reduktimi i ndotjes se zhurmes/akustike dhe parafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

Popullsia dhe asetet materiale

Objektiva Mjedisore 10 (OM 10): Permiresimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe levizshmerise se qendrueshme. Permiresimi i kushteve te jeteses dhe banesave. Permiresimi i shendetit dhe cilesise se jetes te komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes se pavullnetshme dhe kompensimi i pershtatshem. Reduktimi i kohes dhe gjatesise se udhetimit dhe promovimi i mjeteve te transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Permiresimi i aksesit ndaj sherbimeve baze.. Permiresimi i sigurise rrugore.

Trashegimia Kulturore

Objektiva Mjedisore 11 (OM 11): Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.

Peisazhi

Objektiva Mjedisore 12 (OM 12): Garantimi i ruajtjes se peisazheve te vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese ne nivel kombetar dhe krijimi i nje imazhi peisazhi me cilesi te larte. rritja e hapësirave te gjelbra per aktivite krijuese dhe promovimin e natyres.

Urbanistika

Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit

Shpjegimi i percaktimit te objektivave mjedisore jepet ne seksionet ne vijim.

6.2 Detyrimet e specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise

Per te percaktuar objektivat e rendeshme specifike, jane perdorur detyrimet e specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise. Lidhja mes sektoreve te mjedisit dhe objektiveve mjedisore si dhe dokumentat perkates te planeve, programeve apo politikave mjedisore eshte paraqitur ne Tabelen me poshte

Lidhja mes sektoreve te mjedisit dhe objektiveve mjedisore si dhe dokumentat perkates te planeve, programeve apo politikave mjedisore

Dokumenti	Qellimi dhe objektiva	Lidhja me sektorin perkates te mjedisit	Lidhja me objektivat mjedisore
Strategjia tematike per Mbrojtjen e Tokes – COM(2006)231. Referenca ne Shqiperi gjendet ne Ligjin nr. 10431 date 9.6.2011 "Per Mbrojtjen e Mjedisit" (neni 18)	Duhet marre ne konsiderate pozitat mbi te cilat eshte bazuar hartimi i Direktives qe percakton kuadrin per mbrojtjen e tokes dhe amendon Direktiven 2004/35/EC. Strategjia merr ne konsiderate nje sere funksionesh, diversitetin dhe kompleksitetin e tokes si dhe nje sere procesesh degradimi te cilave ajo (toka) u nenshtrohet. Objektivi strategjik eshte mbrojtja dhe shrytezimi i qendrushem i tokes, bazuar ne parimet e meposhtme udhezuese: <ul style="list-style-type: none"> parandalimi i degradimit te metejshem dhe ruajtja e funksioneve te tokes kur toka perdoret dhe kur funksionet e tokes shrytezohen, si dhe kur toka sherben si mjedis prites per efektet e aktivitetit te njeriut apo fenomeneve mjedisore; Rikthimi i tokes se degraduar ne nje nivel funksionaliteti konsistent te pakten me perdorimin aktual apo te synuar, duke pasur parasysh kostot e restaurimit te tokes. 	Toka	OM 1
Direktiva 2008/98/EC per mbetjet, Direktiva 2006/12/EC per mbetjet Transpozuar ne legjislacionin shqiptar si VKM nr. 175, date 19.1.2011 "Per miratimin e strategjise kombetare te menaxhimit te mbetjeve 2010-2025 dhe te planit kombetar te menaxhimit te mbetjeve 2010-2025"	Qellimi thelbesor i te gjitha rregulloreve mbi mbetjet eshte mbrojtja e shendetit te njerezve dhe e mjedisit nga efektet e demshme qe shkaktohen nga grumbullimi, transportimi, perpunimi, depozitimi dhe trajtimi i mbetjeve. Direktiva 2008/98/KE (Direktiva Kuader mbi Mbetjet) parashikon nje qasje te re mbi administrimin e mbetjeve bazuar ne parandalimin e ndikimeve negative te gjenerimit te mbetjeve dhe administrimit mbi shendetin e njeriut dhe mjedisin, si dhe duke synuar kufizimin e prodhimit te mbetjeve, si dhe nxitjen e perdorimit te mbetjeve si burim nga riciklimi dhe rikuperimi. Mbetja eshte nje burim i lendes se pare (dhe jo dicka qe duhet shperbere sa me lire qe te jete e mundur), keshtu qe duhet te merren masa per te riperdorur mbetjet sa me shume te jete e mundur. Persa i perket riciklimit, SKZHI-II paraqet nje objektive mjedisore qe eshte '55% e mases totale te mbetjeve te riperdoret apo riciklohet, deri ne 2020'.	Toka Mbetjet	OM 2 OM 8
Direktiva 2008/50/EC mbi cilesine	Direktiva 2008/50/EC percakton masat qe synojne si vijon:	Ajri	OM 3

<p>e ajrit dhe per ajer me te paster per Evropën.</p> <p>Direktiva 2004/107/CE lidhur me arsenikun, kadmiumin, merkurin, nikelin dhe hirokarburet aromatike policiklike ne ajrin e mjedisit.</p> <p>Shqiperia I ka perafuar plotesisht keto direktiva permes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligjit nr. 162/2014, date 12.04.2014 " Per mbrojtjen e cilesise se ajrit te mjedisit " dhe - VKM nr. 594, date 10.09.2014 " Per miratimin e Strategjise Kombetare te Cilesise se Ajrit " 	<p>1. Perkuftizimin dhe percaktimin e objektivave per cilesi te ajrit te ambientit hartuar ne menyre te tille qe shmangin, parandalojne apo reduktojne efektet e demshme ne shendetin e njerezve dhe ne mjedisin ne teresi;</p> <p>2. Perlogarritjen e cilesise se ajrit te ambientit ne Vendet Anetare me baze metoda dhe kritere te perbashketa;</p> <p>3. Sigurimin e informacionit mbi cilesine e ajrit te ambientit ne menyre qe te ndihmoje luften kunder ndotjes dhe shqetesimit te ajrit dhe te monitoroje prirjet dhe permiresimet qe vijne si rezultat i masave kombetare dhe te Komunitetit;</p> <p>4. Garantimin se informacioni i tille mbi cilesine e ajrit te ambientit do t'i behet i disponueshem publikut;</p> <p>5. Mirembajtjen e cilesise se ajrit atje ku eshte e mire dhe permiresimin e saj ne raste te tjera;</p> <p>6. Nxitjen e rritjes se bashkepunimit midis Vendeve Anetare per reduktimin e ndotjes se ajrit.</p> <p>Objektivat e Direktives 2004/107/CE jane te:</p> <p>(a) te percaktoje nje vlere te synuar per perqendrimin e arsenikut , kadmiumit , nikelit dhe benzo (a) pirenit ne ajrin e ambientit me qellim shmangjen , parandalimin ose reduktimin e efekteve te demshme te arsenikut , kadmiumit , nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike ne shendetin e njeriut dhe ne mjedis si nje i tere;</p> <p>(b) te sigurojne, ne lidhje me arsenikun, kadmiumin, nikelin dhe hidrokarburet policiklike aromatike, qe cilesia e ajrit te ambientit eshte ruajtur atje ku ajo eshte e mire dhe eshte permiresuar ne raste te tjera;</p> <p>(c) te percaktoje metodat e perbashketa dhe kriteret per vleresimin e perqendrimeve te arsenikut, kadmiumit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike ne ajrin e ambientit si dhe per depozitimin e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike;</p> <p>(d) te siguroje qe informacioni i duhur mbi perqendrimet e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike ne ajrin e ambientit si dhe mbi depozitimet e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike eshte marre dhe te siguroje se ajo eshte vene ne dispozicion te publikut.</p> <p>SKZHI II percakton objektivat per nivelet e emetimeve ne ajer si me poshte: per NOx - 40 µ/m³, per PM₁₀ - 40 µ/m³, per PM_{2.5} - 25 g / m³ dhe SO₂ - 125 µ/ m³.</p>		
<p>Strategjia e BE per adaptimin ndaj ndryshimeve klimatike (COM (2013) 216 final).</p>	<p>Objektiva e pergjithshme e Strategjise se BE per adaptimin eshte te kontribuojne ne nje Evrope me elastike ndaj klimes. Kjo do te thote rritjen e punes pergatitore dhe te kapacitetit per t'ju pergjigjur ndikimeve nga ndryshimet klimatike ne nivel lokal, rajonal dhe kombetar, duke zhvilluar nje perfrim logjik dhe duke permiresuar koordiminin.</p>	<p>Faktoret klimatike</p>	<p>OM 4</p>

<p>Vendimi 406/2009/EC per perpjekjet e Shteteve Anetare te zvogelojne emetimet e gazeve sere qe t'i plotesojne detyrimet e Komunitetit per zvogelimin e gazeve sere deri me 2020</p>	<p>Shqiperia ka ratifikuar Konventen e Vjenes dhe Protokollin e Montrealit, ne Tetor 1999, si dhe eshte anetare e Konventes Kuader te Kombeve te Bashkuara mbi Ndryshimet Klimatike (UNFCCC), qe nga Janari 1995. Shqiperia ka pergatitur dy Komunikime Kombetare ne 2002 dhe 2009, si dhe ka finalizuar me sukses vete vleresimin per pergatitjen e Komunikimit te Trete Kombetar te UNFCCC. Ne vitin 2016 eshte parashikuar te perfundoje hartimi i Strategjise Kombetare dhe Planit Kombetar te Veprimit per Ndryshimet Klimatike, me koheshtrirje 2016-2030.</p>		
<p>Vendimi 406/2009/EC percakton kontributin minimal te vendeve anetare per te arritur detyrimin per zvogelimin e emetimit te gazeve 'sere' per periudhen nga 2013 deri ne 2020 per emetimet e gazeve 'sere' qe mbuloohen nga ky vendim si dhe rregullat per arritjen e ketyre kontributeve dhe vleresimin e tyre. Angazhimi per reduktimin e emetimeve te gazeve 'sere' i referohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - emetimeve nga perdorimi i lendeve djegese ne shtepi dhe ne sektorin e sherbimeve; - emetimeve nga perdorimi i lendeve djegese ne sektorin e transportit; - emetimeve nga perdorimi i lendeve djegese ne ndermarrjet e vogla dhe te mesme dhe ne sektorin e energjise; - emetimet qe dlirohen nga sektori i energjise; - emetimet nga proceset industriale; - perdorimi i tretesve dhe produkteve te tjere; - emetimet nga bujqesia; - emetimet nga administrimi i mbetjeve. <p>Shqiperia akoma nuk e ka transpozuar kete vendim; eshte parashikuar te behet ne vitin 2018. Pra bie brenda afateve kohore te realizimit te Planit, keshtu qe dipozitat e ketij vendimi lidhur me faktoret klimatike, duhet te adresohen perpara ne kohe. Per me teper, SKZHI-II percakton kufijte e synuar per emetimet e gazeve 'sere' ne 2020 si me poshte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nje reduktim i synuar prej 8% i GHG-ve krahasuar me skenarin baze⁴; dhe - Nje reduktim i synuar prej 40% ne sasine e HCFC-ve (hidroklorfluorkarbon). 	<p>Faktoret klimatike</p>	<p>OM 4</p>	
<p>Direktiva 2000/60/EC (Direktiva Kuader e Uji) (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "per percaktimin e normave te cilesise</p>	<p>Direktiva percakton masat per arritjen e objektivit strategjik te statusit te mire ekologjik per ujerat ne vitin 2015.</p>	<p>Uji</p>	<p>OM 5</p>

⁴ Projekcioni aktual i emetimeve te GHG ne 2020 tregon 18,000 Gg CO₂ ek. Ky projekcion do te rishikohet ne kuader te Komunikimit te Trete Kombetar te UNFCCC. Ne rast te financimit te huaj per NAMA (masat adaptuese kombetare per reduktimin e GHG) reduktimi i GHG mund te rritet me 16% krahasuar me skenarin baze.

<p>se mjedisit per ujerat siperfaqesore")</p> <p>Direktiva 2008/56/EC qe vendos kuadrin per veprimin e komunitetit ne fushen e politikës mjedisore te detit (Direktiva Kuader e Strategjise Detare). Shqiperia planifikon ta adoptoje plotesisht kete strategji gjate tremujorit te funsit te vitit 2016 permes nje VKM-je specifike "Per permbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjise Mjedisore Detare".</p>	<p>Direktiva percakton kuadrin brenda se cilit vendet anetare duhet te marrin masat e nevojshme 'per te arritur apo mbajtur nje gjendje te mire mjedisore ne mjedisin detar' deri ne vitin 2020.</p> <p>Ne perputhje me kete Direktive jane hartuar dhe zbatuar strategjite detare, me qellim qe te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mbrojne mjedisin detar, parandalojne degradimin e tij, apo, nese eshte e mundur, rivendosin ekosistemet detare ne zonat e prekuara nga efektet e demshme; - parandalojne dhe pakesojne nderhyrjet ne mjedisin detar me qellim eliminimin gradual te ndotjes dhe keshtu garantojne se nuk ka pasoja te medha per biodiversitetin detar, ekosistemet detare dhe shendetin e njeriut dhe se keto nuk jane te kercenuara. 	Uji	OM 5
<p>Direktiva 2008/105/EC per standartet e cilesise mjedisore ne fushen e politikave ujore (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")</p>	<p>Kjo Direktive percakton standartet e cilesise mjedisore per substancat prioritare dhe ndotesit e tjere, sic percaktohet ne Direktiven 2000/60/EC me objektive arritjen e nje gjendjeje te mire kimike te ujerave siperfaqesore dhe ne perputhje me parashikimet dhe objektivat e Direktives 2000/60/EC mbi parandalimin e emetimit te substancave ne uje, duke ndare ujerat e zeza.</p> <p>VKM-ja qe transpozoi Direktiven 2008/105/EC ne legjislacionin shqiptar percakton normatve te detajuara dhe gjithepershires per vleresimin e gjendjes kimike te ujerave siperfaqesore.</p>	Uji	OM 5
<p>Direktiva 2006/7/EC per Menaxhimin e Cilesise se Ujit per Larje (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")</p>	<p>Direktiva percakton masat per te:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) monitoruar dhe klasifikuar sipas cilesise ujin per larje; b) menaxhuar cilesine e ujit per larje; dhe c) informuar publikun mbi cilesine e ujit per larje. <p>Qellimi (objektiva) i kesaj Direktive eshte 'te ruaje, mbroje dhe permiresoje cilesine e mjedisit dhe te mbrojte shendetin e njerzve, duke plotesuar Direktiven 2000/60/EC'.</p>	Uji	OM 5
<p>Direktiva e Keshillit 98/83/EC ne lidhje me cilesine e ujit te caktuar per konsumim njerzor (transpozuar ne legjislacionin</p>	<p>Direktiva e Keshillit 98/83/EC regullon cilesine e ujit qe perdoret per konsum nga njerzrit. Uji eshte i shendetshem dhe i pastër nese ai nuk permban mikroorganizma, parazitë dhe cdo substance tjetër, te cilat ne sasi apo perqendrim te caktuara perbejne nje rrezik</p>	Uji	OM 5

shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")	potencial per shendetin e njerzve. Objektiva e kesaj direktive eshte te mbroje shendetin e njerzve prej cdo efekti negativ apo ndotjeje te ujit qe perdoret per konsum nga njerzitet, duke garantuar qe uji te jete i pastër dhe i shendetshem.	Uji	OM 5
Direktiva 2006/118/EC per mbrojtjen e ujerave nentokesore nga ndotja dhe perkeqesimi (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")	Direktiva 2006/118/EC per mbrojtjen e ujerave nentokesore nga ndotja dhe perkeqesimi per cakton masa specifike per te parandaluar dhe kontrolluar ndotjen e ujerave nentokesore ne perputhje me Direktiven 2000/60/EC. Keto masa kryesisht perfshijne: - kritere per vleresimin e statusit kimik te ujit nentokesor, dhe - kritere per identifikimin dhe kthimin mbrapsht te tendencave te konsiderueshme dhe te qendrueshme te rritjes, dhe per percaktimin e pikenisjeve per tendencat e kunderta. Objektiva: 'Deri ne vitin 2015 duhet te arrihet nje status i mire kimik i ujit nentokesor'.	Uji	OM 5
Direktiva 2000/59/EC per mjediset e prites ne porte te mbetjeve qe gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej kargove. Shqiperia ka miratuar nje rregullore respektive per kete qellim.	Qellimi i Direktives eshte te reduktoje shkakimet ne det te mbetjeve qe gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej kargove, vecanerisht shkakimet ilegale. Objektiva: 'Forcimi i mbrojtjes se mjedisit detar duke permiresuar disponibilitetin dhe perdorimin e mjedisive prites ne porte per mbetjeve qe gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej kargove'. Zbatimi i rregullores qe transponon kete Direktive ne legjislacionin shqiptar kontribuon ne arrijten e nje gjendjeje te mire ekologjike per ujerat detare.	Uji	OM 5
Direktiva 2007/60/EC per vleresimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga permbytjet (Direktiva e Permbytjeve). Shqiperia e ka perafuar pjesisht kete direktive permes: - Ligji nr. 9860, date 21.01.2008 qe amendon Ligjin nr. 8518, date 30.7.1999 "Per Ujtiten dhe Kullimin" - VKM nr. 835, date 3.12.2004 "Per Planin Kombetar te Emergjencave Civile" - VKM nr. 267 date 07.05.2014	Direktiva ka percaktuar negociatat nderkufitare lidhur me menaxhimin e rreziqeve nga permbytjet, dhe perfshin angazhime te rendesishme per te rritur transparencen dhe integritimin e qytetareve. Objektiva e directives se menaxhimit te rreziqeve nga permbytjet eshte te reduktoje rreziqet dhe pasojat negative te permbytjeve ne BE. Persa i perket Shqiperise, ne fund te 2015, dhe gjate tremujorit te pare te 2016, eshte parashikuar miratimi i dy VKM-ve: - VKM "Per kushtet dhe kriteret e nevojshme per krijimin, mbajtjen, menaxhimin dhe perditesimin e Kadastres Kombetare te Burimeve Ujore" - VKM "Per permbytjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjise Kombetare per Ujerat, planet e menaxhimit te baseneve te lumenjve dhe planet e menaxhimit te rrezikut nga permbytjet" Kjo perpjekje do te garantoje perafrim te plote te legjislacionit shqiptar me kete direktive.	Uji	OM 5

<p>"Per miratimin e listes se substancave prioritare ne mjediset ujore"</p> <p>Direktiva 2009/147/EC per mbrojtjen e zogjve te eger. Shqipëria e ka perafuar pjesërisht kete direktive, permes ligjeve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligji nr. 68/2014 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr. 9587, date 20.7.2006, "per mbrojtjen e biodiversitetit", te ndryshuar" - Ligji nr. 10006, date 23.10.2008; "Per mbrojtjen e faunes se eger" - Ligji nr. 10253, date 11.3.2010 "Per Gjuetine" <p>Direktiva e Keshillit 92/43/EEC per ruajtjen e habitateve natyrore dhe te flores e faunes se eger. Shqipëria e ka perafuar pjesërisht kete direktive permes ligjeve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligji nr. 68/2014 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr. 9587, date 20.7.2006, "per mbrojtjen e biodiversitetit", te ndryshuar"; - Ligji nr. 9868, date 4.2.2008. per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr. 8906, date. 6.6.2002 "Per zonat e mbrojtura" - Ligji nr. 10006, date 23.10.2008 "Per mbrojtjen e faunes se eger";, and - VKM nr. 866, date 10.12.2014 	<p>Direktiva ofron nje kornize te plote per mbrojtjen, menaxhimin dhe kontrollin e te gjithë zogjve te eger qe ndodhen ne BE. Direktiva udhezohet shtetet anetare te marrin masa per te mbajtur popullacionin e te gjitha llojeve te zogjve te eger qe ndodhen ne shtetin e BE-se. Masa te tilla mund te perfshijne mirembajtjen dhe/ose rikrijimin e vendbanimeve ne menyre qe te mbajne keto popullata te zogjve.</p> <p>Per te gjitha speciet e zogjve qe referohen ne Shtojcen I te Direktives si dhe per te gjitha speciet e rregullta migratore, qe kane nevojë per mbrojtje, vendet anetare duhet te krijojne Zonat e Vecanta te Mbrojtjes (ZVM), apo te quajtura zonat Natura 2000. Ne keto ZVM duhet garantuar qe popullatat e specieve gjenden ne nje situatë te favorshme.</p> <p>SKZHI II percakton si objektive strategjike "Ngritjen e rrjetit ekologjik "Natura 2000".</p> <p>Gjate periudhes 2015 – 2016 eshte parashikuar amendimi i ligjit "Per gjuetine", gjë qe do te siguroje perafimin e plote te kesaj Direktive ne legjislacionin shqiptar.</p>	Mjedisi natyror	OM 6
<p>Direktiva e habitateve kerkon qe Shtetet Anetare duhet te marrin masat e duhura per te menjanuar ne zonat e vecanta te ruajtjes shkatërrimin e habitateve natyrore dhe te habitateve te specieve si dhe shqetesimin e specieve per te cilat jane percaktuar zonat e Natura 2000, ne rastet kur ky shqetesim eshte dukshem i lidhur me objektivat e kesaj Direktive. Kjo dispozite aplikohet per ZVM-te e propozuara, sic percaktohet ne merputhje me procedurat dhe kriteret e direktives se habitateve.</p> <p>SKZHI II percakton si objektiva strategjike:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nje rritje e synuar me 17% e siperfaqes se Zonave te Mbrojtura ne gjithe territorin, permes zgjerimit dhe menaxhimit te integruar te zonave te mbrojtura; - Garantimi i statusit te mbrojtur per 5% te specieve dhe habitateve te kercenuara. <p>Ne vitin 2014 eshte miratuar Ligji nr.9868, date 4.2.2008. per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr.8906, date. 6.6.2002 "Per zonat e mbrojtura", i cili ka siguruar perafimin e plote te kesaj Direktive ne legjislacionin shqiptar</p>	Mjedisi natyror	OM 6	

<p>"Per miratimin e listes se habitateve natyrore, flores, faunes dhe zogjve me interes per komunitetin evropian"</p>	<p>Per ruajtjen e flores dhe faunes se eger dhe mjedisit natyror evropian. Objektiva kryesore eshte ruajtja e flores dhe faunes se eger dhe habitateve natyrore.</p>	<p>Mjedis natyror</p>	<p>OM 6</p>
<p>Konventa e Bernes (Bern, 1979) (ratifikuar nga parlamenti i Shqiperise me Ligjin nr. 8294, date 2.3.1998)</p>	<p>Shtetet pale kane rene dakort qe te:</p> <ul style="list-style-type: none"> percaktojne ligatinat e territorit te tij te pershtatshme per tu pershire ne listen e ligatinave me rendesi nderkombetare; formulojne dhe zbatojne plane per promovimin dhe mbrojtjen e ligatinave te perfshira ne Liste, si dhe per perdorimin sa me racional te ligatinave ne territorin e tyre promovojne ruajtjen e ligatinave dhe shpendeve ujore duke krijuar rezervate natyrore ne ligatina, te perfshira ose jo ne Liste, dhe siguron ruajtjen e tyre ne menyren me te pershtatshme; marrin ne konsiderate pergjegjesine e tij nderkombetare per ruajtjen, menaxhimin dhe perdorimin racional te grupeve shtegtare te shpendeve ujore, si kur percakton nje hyrje ne Liste ashtu dhe kur ushtron te drejtat e tij per ndryshim ne kete Liste ne lidhje me ligatinat ne territorin e tij; konsultojne njera tjetren rreth zbatimit te detyrimeve te dala nga kjo Konvente vecanerisht ne rastet kur nje ligatine shtrihet ne territorin e me shume se te nje shteti pale ose kur nje sistem ujqor ndahet mes disa Shteteve Pale. 	<p>Mjedis natyror</p>	<p>OM 6</p>
<p>Direktiva 2002/49/EC per vleresimin dhe administrimin e zhurmes ne mjedis. Shqiperia e ka perafuar pjeserisht kete Direktive permes Ligjit 39/2013 „Per disa ndryshime ne ligjin nr. 9774, date 12.7.2007 “per vleresimin dhe administrimin e zhurmes ne mjedis”.</p>	<p>Objektivi kryesor eshte menaxhimi i qendrueshem i zhurmes me qellim respektimin e niveleve te lejuara dhe mbrojtjen e shendetit te njerezve. percaktojne kerkesa specifike per zhurmat e gjeneruara nga sektore te tjere, sic eshte transporti rrugor, ajror, hekurudhor, zhurmat e gjeneruara nga pajisjet dhe makinerite.</p> <p>Ne tramujorin e fundit te vitit of 2017 eshte parashikuar miratimi i dy VKM-me:</p> <ul style="list-style-type: none"> "Per kriteret, procedurat dhe rregullat per certifikim, pezullimin dhe heqjen e certifikates se eksperitit te zhurmes ne mjedis" and Per perberjen dhe organizimin e Komitetit Teknik te Zhurmave (KTZH)" <p>Kjo gje do te siguroje peraftrimin e plote te kesaj Direktive ne legjislacionin shqiptar.</p>	<p>Zhurmat</p>	<p>OM 9</p>
<p>Direktiva 2008/96/EC mbi sigurine</p>	<p>Objektiva e kesaj Direktive eshte ‘garantimi i infrastruktures se sigurt rrugore per te gjithë</p>	<p>Popullsia dhe asetet</p>	<p>OM 10</p>

e infrastruktures rrugore (e parafruar plotesisht nepermjet Udhezimit Nr. 9, date 3.07.2012 "Mbi auditimin dhe inspektimin e sigurise rrugore"	perdoruesit e rruges'.	materiale
<p>Konventa Europiane per Mbrojtjen e Trashegimise Arkeologjike – Konventa e Maltes (MEKVAD) (Shqiperia ka aderuar permes miratimit te Ligjit nr. 9806 date 17.9.2007)</p>	<p>Konventa i referohet konceptit gjithepershires te ruajtjes se trashegimise arkeologjike. Ajo percakton lidhjen mes ruajtjes se trashegimise arkeologjike dhe planifikimit hapesinor. Konventa kerkon qe cdo pale firmose te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kerkoje te pajtoje dhe nderthure kerkesat perkatese te arkeologjise me planet hapesinore duke siguruar qe arkeologet marrin pjese ne hartimin e politikave te planifikimit hapesinor dhe ne faza te ndryshme te zbatimit te ketyre politikave; - siguroje qe arkeologet, planifikuesit urbane dhe ata hapesinore konsultohen sistematikisht me njeri-tjetrin me qellim lejimin e modifikimit te atyre planeve hapesinore qe kane te ngjare te demtojne trashegimine arkeologjike - siguroje kohe dhe burime te mjaftueshme per nje studim te duhur shkencor qe duhet te behet ne zonen perkatese dhe qe te publikohen rezultatet e atij studimi - siguroje qe vleresimi per ndikimin ne mjedis dhe vendimet rezultuese perfishijne konsideraten e plote mbi zonat arkeologjike dhe shtrirjet e tyre - garantoje konservimin <i>in situ</i>, kur eshte e mundur, te elementeve te trashegimise arkeologjike qe jane gjetur gjate kryerjes se aktiviteteve hapesinore; - siguroje qe zonat arkeologjike jane te arritshme nga publiku, dhe se rruget hyrese per pranimin e nje numri te madh vizitimesh, nuk demtojne vecorite arkeologjike dhe shkencore te ketyre zoneve dhe mjedisit perreth. <p>Objektiva: 'Zonat arkeologjike dhe pozicionimi i tyre duhen marre plotesisht ne konsiderate gjate hartimit te planeve e programeve dhe integrimit te aktiviteteve. Elementet e trashegimise arkeologjike qe jane gjetur gjate kryerjes se aktiviteteve ne zone duhet te konservohen <i>in situ</i>, kur eshte e mundur.'</p>	<p>Trashegimia kulturore</p> <p>OM 11</p>
<p>Konventa per Mbrojtjen e Trashegimise Arkitektonike te Europes – Konventa e Granades (Shqiperia ka aderuar permes miratimit te Ligjit nr. 9806 date 17.9.2007)</p>	<p>Konventa perforcin konceptin gjithepershires ne ruajtjen e trashegimise arkitektonike (monumente, njesi arkitektonike, zona apo struktura memoriale). Konventa kerkon qe cdo pale pjesemarrrese te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zbatoje mbikeqyrje dhe procedurat e autorizimeve te duhura ne perputhje me kerkesat e paracaktuara per mbrojtje ligjore te strukturave ne fjale; - parandaloje demtimin, rrenimin ose shkaterrimin e strukturave te mbrojtura. <p>Politika e ruajtjes gjithepershires te trashegimise arkitektonike i detyron te gjitha palet firmose qe te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - perfishijne mbrojtjen e trashegimise arkitektonike si objektiv te rendesishem ne 	<p>Trashegimia kulturore</p> <p>OM 11</p>

	<p>planifikimin hapësinor dhe ate urban;</p> <ul style="list-style-type: none"> - nxitin programet për restaurimin dhe mirembajtjen e trashëgimisë arkitektonike; - mundësojnë që ruajtja, rivitalizimi dhe përmirësimi i trashëgimisë arkitektonike të bëhet një karakteristikë e rëndësishme e politikave në fushën e kultures, mbrojtjes së mjedisit dhe planifikimit hapësinor; - aty ku është e mundur brenda procesit të planifikimit urban dhe hapësinor, të nxitin ruajtjen dhe përdorimin e disa strukturave, të cilat individualisht nuk e justifikojnë statusin e ruajtjes, por që janë të rëndësishme si pjesë e zhvillimit urban apo rural dhe si element i çelësive të jetes; - nxitin përdorimin dhe zhvillimin e afësive dhe materialeve tradicionale, të cilat janë të rëndësishme për të ardhmen e trashëgimisë arkitektonike. <p>Objektiva: 'Ruajtja e Trashëgimisë Arkitektonike si një qëllim i rëndësishëm i planifikimit hapësinor dhe atij urban.'</p>		
<p>Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim, drafti i 2-të, 2015 - 2020</p>	<p>Strategjia e dytë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI-II) paraqet vizionin e Shqipërisë për zhvillimin e saj social, demokratik dhe ekonomik për periudhën 2015-2020, si dhe aspiratën për integrimin evropian. SKZHI-II shpjegon se si do të arrihet ky vizion përmes politikave dhe strategjive të qeverisë, duke synuar në:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Shndërrimin e Shqipërisë në një vend të denjë për t'u anëtarësuar në Bashkimin Evropian, ▪ Arritjen e standarteve që i shërbejnë qytetareve, rritjes së mirëqenies së tyre dhe garantimit të mbrojtjes së të drejtave të tyre, dhe ▪ Hartimit të politikave që nxitin konkurrueshmërinë dhe prosperitetin ekonomik në Shqipëri si dhe krahasuar me vendet e rajonit dhe me gjere. <p>SKZHI-II është një komponent kyç i Sistemit të Planifikimit të Integruar (SPI) në Shqipëri. SPI përhet nga një komplet parimesh operacionale, të cilat garantojnë se planifikimi dhe zbatimi i politikave të qeverisë behen në një mënyrë koherente, efektive dhe të integruar. Kuadri kohor 2015-2020 i SKZHI-II është harmonizuar me periudhën vijuese 2014-2020 të planifikimit financiar të BE-së, me Strategjinë e Lisbonës deri në 2020, dhe me tre ciklet vijues Kuadrit Afatmesëm Buxhetor. Përveç këtyre proceseve, SKZHI-II është harmonizuar edhe me procese dhe dokumente të tjera kyç të zhvillimit dhe reformimit strategjik, si me poshte:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dokumenti Tregues Strategjik për Shqipërinë (2014-2020), referuar gjithashtu edhe si Dokumenti Strategjik i Komisionit Evropian për Vendlin; ▪ Programi Kombëtar i Reformave Ekonomike (PKRE) 2015-2017, përfshirë Strategjinë e Zhvillimit të Bizneseve dhe Investimeve 2014-2020; ▪ Strategjia e Administrimit të Financave Publike 2014-2020; ▪ Strategjia e Evropës Jug-Lindore 2020 (SEE2020) – Punesimi dhe Prosperiteti në 	<p>Toka Ajri Faktoret klimatike Uji Mjedisinatyror Mbetjet Zhurma Popullsia dhe asetet materiale Trashëgimia kulturore Peisazhi</p>	<p>OM 1 OM 2 OM 3 OM 4 OM 5 OM 6 OM 7 OM 8 OM 9 OM 10 OM 11 OM 12</p>

<p>Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit (Dhjetor 2015)</p>	<p>Perspektiven Evropiane;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Plani Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE) 2014-2020; ▪ Raportet e progresit të BE dhe Bankes Botërore (sic është Kuadri i Financimit të Vëndit 2015-2020); dhe ▪ Raporte të hartuara nga partneret e Shqipërisë që kanë lidhje me strategjite për zhvillim kombëtar dhe integrimin në BE. <p>Integrimi në BE është qëllimi madhor. Mireqeverisja, demokracia dhe sundimi i ligjit përbejne themelet mbi të cilat do të arrihet vizioni i SKZHI-II. Kjo do të mbështetet nga kater shtylla:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rritja permes stabilitetit makroekonomik dhe fiskal perben Shtyllen 1 të mbështetjes për arritjen e vizionit të SKZHI-II. ▪ Rritja permes rritjes së konkurrenshmerise perben Shtyllen 2. ▪ Investimi tek njerëzit dhe kohezioni social perben Shtyllen 3. ▪ Rritja permes perdorimit të qendrueshem të burimeve perben Shtyllen 4. 	<p>Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit identifikon qartë fushat kryesore të punës, përkatësisht: rritjen e sipërfaqes së Zonave të Mbrojtura, hartimin e Planeve të Menaxhimit dhe zbatimit të tyre; plotësimin e kuadrit ligjor në përputhje me BE-në acquis për natyrën dhe mjedisin; eliminimin e prerjeve dhe gjuetisë së paligjshme, duke zbatuar kuadrin ligjor si dhe aktivitetet e ndërtimit të kapaciteteve dhe zbatimit të planeve të veprimit për llojet dhe habitatet e rrezikuara.</p> <p>Përditësimi i Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit, që përfshin Planin e Veprimit si dokumenti kryesor i politikave për natyrën dhe fushën e mbrojtjes së biodiversitetit, ka marrë në konsideratë këto çështje si pjesë të strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim për periudhën deri në vitin 2020.</p>		
---	--	---	--	--

Burimi: Plani Kombëtar për Integrimin Evropian – Shqipëri; Strategjia Kombëtare për Integrimin Evropian

6.3. Identifikimi i ndikimeve mjedisore - metodologjia

Ndikimet mjedisore që mund të shkaktohen nga aktivitetet e parashikuara në Plan janë përvijuar në Tabelën 6.1. me poshte.

Sektori i mjedisit	Percaktimi i ndikimeve që mund të vleresohen në raportin e VSM-se
Toka	<ul style="list-style-type: none"> - fragmentimi i zonave me aktivitet të dendur bujqësor apo zona pyjore - përdorimi i burimeve të energjisë së rinovueshme dhe karburanteve 'bio' - administrimi i mbetjeve të gjeneruar nga aktivitetet e nderhyrjeve infrastrukturore
Ajri	<ul style="list-style-type: none"> - emetimi i ndotesve në ajër, të cilët kanë ndikime të demshme tek ekosistemet dhe biodiversiteti - emetimi i ndotesve për të cilët janë përcaktuar kufijte e sipërme në nivel kombëtar - ndikimi në shëndet (sistemi respirator) në rastet e një pranije të lartë të ndotesve në ajër
Faktoret klimatike	<ul style="list-style-type: none"> - ndjeshmeria e rrjeteve dhe strukturave ndaj situatave ekstreme të motit - emetimet e gazrave 'sere' që shkaktohen nga djegia e karburanteve
Uji	<ul style="list-style-type: none"> - siguria nga përmblytjet - ndikimet e substancave të rrezikshme në cilësinë e ujeve sipërfaqësore dhe nëntokësore, në rast të derdhjeve aksidentale të tyre - ndikimet tek ujësjellesat dhe cilësia e ujit të pijshëm - ndikimet mbi ujerat që përdoren për larje (plazh)
Mjedis natyror (biodiversiteti, habitatet, zonat e mbrojtura)	<ul style="list-style-type: none"> - fragmentimi i habitateve - ndikim në linjat e migrimit të kafshëve - ndikim në integritetin dhe funksionalitetin e zonave të mbrojtura dhe të zonave të Natura 2000 - ndikime mbi tipologjinë dhe cilësitë e vecorive të çmuara natyrore
Mbetjet	<ul style="list-style-type: none"> - ndikimet nga zona të ndotura të njohura si Hot-Spote (mbetje kimike, materiale të rrezikshme) që akoma nuk janë sistemuar - ndikimet nga vend depozitime të hapura (të ligjshme dhe të paligjshme) - kapaciteti i pamjaftueshëm i landfilleve ekzistues / mungesa e tyre - mbetjet inerte, mbetjet e rrezikshme, mbetjet spitalore dhe mbetjet e kafshëve nuk trajtohen sipas kërkesave ligjore - ndarja në burim e mbetjeve / riciklimi (kuadri ligjor është plotësuar që prej vitit 2011, por nuk zbatohet në praktike).
Zhurma	<ul style="list-style-type: none"> - ndotja akustike që shkaktohet gjatë ndërtimit dhe shfrytëzimit të infrastrukurës perkatese dhe ndikimi tek shëndeti i njerëzve
Popullsia dhe asetet materiale	<ul style="list-style-type: none"> - ndikime mbi asetet materiale për shkak të nevojës për hapësirë - aksesibiliteti dhe lidhjet mes zonave/rajoneve të ndryshme

	- ndikimet qe lidhen me sigurine rrugore
Trashegimia kulturore	- ndikime ne elementet e trashegimise kulturore
Peisazhi	- ndryshimi i peisazhit dhe i vecorive pamore te hapesires
Urbanistika	- Mungesa e marrjes parasysh te kritereve mjedisore gjate projektimit, zbatimit dhe funksionimit

6.4. Metodika e vleresimit të ndikimit në mjedis

Vleresimi strategjik mjedisor është përgatitur në përputhje me kërkesat e Ligjit 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor", ku jepet edhe përvijimi dhe përmbajtja e raportit të VSM-se. Ndikimet e rëndësishme të Planit në mjedis dhe objektivat mjedisore janë analizuar dhe vlerësuar sipas shkallëve të mëposhtme:

- A – s'ka ndikim/ndikim pozitiv
- B – ndikim i përendësishëm
- C – ndikimi bëhet i përendësishëm për shkak të zbatimit të masave zbutë
- D – ndikim i rëndësishëm
- E – ndikim shkatërrues
- X – vleresimi i ndikimit nuk është i mundur

Vleresimi i ndikimeve të Planit sipas shkallës A, B dhe C do të thotë që ndikimet e zbatimit të Planit ndaj arritjes së objektivave mjedisore janë të pranueshme. Ndikimet e përendësishme janë vlerësuar me B, ndërsa ndikimet që bëhen të pranueshme vetëm pas zbatimit të masave zbutëse përkatëse, janë vlerësuar me C. Shkallët D dhe E nënkuptojnë se ndikimet e zbatimit të Planit ndaj arritjes së objektivave mjedisore janë të papranueshme. Më poshtë janë përshkruar indikatorët dhe kriteret e vleresimit si dhe shkallët përkatëse të vleresimit për secilin objektivi mjedisor.

Përshkrimi i kriterëve dhe metodologjise së vleresimit për objektivat mjedisore

OM 1: Garantimi i menaxhimit dhe përdorimit të qëndrueshëm të tokës dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kundër erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave të kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku është e mundur.

- Ndryshimi i struktureve aktuale të përdorimit të tokës dhe pyjeve
- Nderhyrjet infrastrukturore në zona pyjore me status të vecante
- Nderhyrjet infrastrukturore në zona pyjore me një funksion të mirëpërcaktuar të prodhimit të lëndës drusore
- Mbrojtja e sipërfaqes së tokës nga rreshqitjet, e brigjeve nga erozioni dhe parandalimi i penetrimit të ndotesve në toke.

OM 2: Parandalimi i shfrytëzimit të burimeve natyrore, duke rritur nivelin e përdorimit të materialeve të ricikluar nga mbetjet që gjenerohen gjatë ndërtimit / rehabilitimit të infrastrukturës; përdorimi eficient i energjisë dhe promovimi i energjisë së rinovueshme; rigjenerimi i mjediseve të kontaminuara apo të degraduara. Shfrytëzimi i burimeve minerare në mënyrë që të mos demtojnë mjedisin.

- Përdorimi eficient i energjisë dhe promovimi i energjisë së rinovueshme;
- Rigjenerimi i mjediseve të kontaminuara apo të degraduara.
- Shfrytëzimi i burimeve minerare në mënyrë që të mos demtojnë mjedisin.
- Niveli i riciklimit të mbetjeve që gjenerohen gjatë ndërtimit / rehabilitimit të infrastrukturës fizike

OM 3: Garantimi i arritjes së objektivave afatgjata për sasitë vjetore të shkarkimeve të ndotesve, për të arritur përputhshmëri me kufijtë maksimale të lejuar nga BE për shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i cilimit të lëndëve ndotëse në ajër dhe gazeve të efektit sere. Izolimi i burimeve të ndotjeve të ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).

- sasia vjetore e emetimeve të ndotesve në ajër, dmth e oksideve të squfurit, oksideve të azotit, lëndës organike volatile pa përmbajtje metani, amoniakut dhe pjesezave
- numri vjetor i diteve kur tejkalohet niveli i ndotjes së ajrit me pjeseza, i matur në pikat e monitorimit, të cilat janë të ekspozuara ndaj emetimeve të ndotesve

OM 4: Adoptimi i infrastrukturës në përgjigje të ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore të emetimeve të gazeve sere në nivelet e përcaktuara në SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)

- Adaptimi i infrastrukturës përkatëse ndaj ndryshimeve klimatike (përmytjeve, debores dhe ngricave)
- Sasia vjetore e emetimeve të gazeve 'sere'

OM 5: Kufizimi i efekteve negative mbi ujërat nentokësore dhe sipërfaqësore, dhe burimet e ujit të pijshëm, mbrojtja e tyre nga ndotja. Përdorimi me efikasitet të ujit. Mbrojtja e shtretërve dhe brigjeve të lumenjve.

- Mundësi nderhyrjeje në zonat me burime ujore të mbrojtura
- Mundësi nderhyrjeje në zonat me burime ujore për largje
- Mundësi nderhyrjeje në zonat me rrezik përmbajtjeje
- Mundësi nderhyrjeje në zonat ujëmbajtëse me një nivel të lartë të prekshmerisë
- Parandalimi i rrjedhjes së ndotesve në ujërat sipërfaqësore dhe nentokësore

OM 6: Konservimi dhe mbrojtja e popullatave dhe biodiversitetit, llojeve dhe habitateve të rrezikuara.

- Mundësi potenciale për ndikim tek biodiversiteti në nivel rajonal dhe nderkufitar
- Mundësia e nderhyrjes në zonat me pyje të dendura
- Garantimi i sigurisë së llojeve dhe habitateve të rrezikuara.

OM 7: Ruajtja e zonave që kanë një status të veçantë mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime të konsiderueshme.

- Mundësia e nderhyrjes në zonat e Natura 2000 dhe/ose zonat e mbrojtura
- Mundësia e nderhyrjes në zonat me vlera të vecanta natyrore

OM 8: Vendosja e sistemeve të sigurta dhe efikase të menaxhimit të mbetjeve. Kompletimi i teresorit të infrastrukturës së landfillëve dhe incineratoreve dhe njëkohësisht reduktimi i sasive të depozitimit të mbetjeve në landfill nëpërmjet proceseve të reduktimit dhe rritjes së riciklimit dhe ripërdorimit.

- Sasia e mbetjeve që gjenerohen dhe depozitohen në landfill ose në venddepozitime
- Sasia e mbetjeve që riciklohen

OM 9: Reduktimi i ndotjes së zhurmës/akustike dhe përafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

- Ekspozimi ndaj zhurmës së shkaktuar prej nderhyrjeve në infrastrukture

OM 10: Përmirësimi i kohëzimit social, sigurisë së jetesës dhe lëvizshmërisë së qendrueshme. Përmirësimi i kushteve të jetesës dhe banesave. Përmirësimi i shëndetit dhe cilësisë së jetesës të komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes së pavullnetshme dhe kompensimi i përshtatshëm. Reduktimi i kohës dhe gjatësisë së udhëtimit dhe promovimi i mjeteve të transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Përmirësimi i aksesit ndaj shërbimeve bazë. Përmirësimi i sigurisë rrugore.

- Lidhja mes vendbanimeve dhe qendrave rajonale
- Përfshirja e aktiviteteve për të përmirësuar sigurinë e trafikut dhe transportit publik
- Reduktimi i kohës dhe gjatësisë së udhëtimit dhe promovimi i mjeteve të transportit si ciklizmi dhe transporti publik.
- Përmirësimi i aksesit ndaj shërbimeve bazë.
- Përmirësimi i shëndetit dhe cilësisë së jetesës të komuniteteve.
- Përmirësimi i sigurisë rrugore.

OM 11: Ruajtja e shtrirjes, përmbajtjes dhe vecorive të zonave dhe strukturave të trashëgimisë kulturore.

- Probabiliteti që infrastruktura të shtrihet në njësitë e regjistruara të trashëgimisë kulturore
- Probabiliteti i shkatërrimit të mbetjeve arkeologjike
- Gjetje rastësore gjate punimeve dhe nevojat për zbatim të ligjit dhe rregulloreve përkatëse

OM 12: Garantimi i ruajtjes së peisazheve të vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese në nivel kombëtar dhe krijimi i një imazhi peisazhi me cilësi të lartë. Rritja e hapësirave të gjelbra për aktivitete krijuese dhe promovimin e natyrës.

- Probabiliteti që infrastruktura të shtrihet në peisazhe të vecanta dhe zona peisazhistike me vecori dalluese në nivel kombëtar
- Ndryshimi i peisazhit dhe i vecorive pamore.
- Dëmtim i perkohshëm i peisazhit gjate punimeve

OM 13: Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit ne projektim.

6.5. Vleresimi i Impakteve Kumulative te Projekteve Specifike

Ne tabelen 6.2 eshte paraqitur edhe nje analize qe lidhet me vleresimin e impakteve kumulative te projekteve specifike te Planit. Keto projekte jane grupuar sipas natyres se ngjashme te tyre dhe jane analizuar nen kendveshtrimin e elementeve me te rendesishem dhe me te ndjeshem mjedisore.

Nga ana tjeter, vleresimi i impakteve eshte bere duke i analizuar ato (impaktet) sipas nje liste kriteresh, dhe per secilin kriter eshte paraqitur dhe analizuar edhe statusi i secilit impakt ne perputhje me kriterin perkates.

Per ta bere paraqitjen e kesaj analize me te lehte per t'u kuptuar dhe me dinamike ne kendveshtrimin e gjithepershirjes, per secilin kriter dhe statusi brenda kriterit eshte perdorur nje simbolike specifike. Detajet lidhur me kete jepen ne Tabelen 6.2 me poshte.

Tabela 6.2. Simbolet e Vleresimit të Impakteve

Probabiliteti	II	Shume i larte
	I	I larte
	0	S'ka probabilitet
Shkalla	--	Impakt negativ i larte
	-	Impakt negativ i ulet
	0	S'ka impakt
	+	Impakt pozitiv i ulet
	++	Impakt pozitiv i larte
Frekuenca / Kohezgjatja	>>	Impakt i shpeshte deri i perhershem apo afatgjate deri i perhershem
	>	Impakt rastesor / afatshkurter
	0	S'ka impakt
Reversibiliteti	IR	I pakthyeshem
	R	I kthyeshem
	0	S'ka ndikim
Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikim i mundshem nderkufitar
	0	S'ka ndikim
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshem varet vetem nga mareveshjet e zbatimit
	0	S'ka ndikim
Sekuenca	P	Impakt primar
	S	Impakt sekondar
	0	S'ka ndikim
Nderveprimet	I	S'ka nderveprime
	C	Efekte kumulative
	SY	Efekte sinergjike
	0	S'ka ndikim

KAPITULLI 7: VLRESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS NE NIVEL OBJEKTIVASH STRATEGJIKE

7.1 Vleresimi i objektivave te planit te pergjithshem vendor te bashkise Diber

Vleresimi i perputhshmerise midis objektivave te PPV dhe objektivave mjedisore.

Objektivat mjedisore te ketij Vleresimi Strategjik Mjedisor pershkruhen ne kapitullin 1, paragrafin 3 te ketij dokumenti, ndersa objektivat e PPV per Bashkine Diber pershkruhen ne detaje ne kapitullin 3.

Ne tabelen 7.1 eshte kryer nje vleresim i perputhshmerise ndermjet objektivave te PPV dhe atyre mjedisore.

Per te lehtesuar perdorimin e tabelës 7.1, objektivat mjedisore po i perseritim me poshte:

- *Toka*
  - *Objektiva Mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrueshem te tokes dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kunder erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave te kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku eshte e mundur.*
  - *Objektiva Mjedisore 2 (OM 2): Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures; perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme; rigjenerimi i mjediseseve te kontaminuara apo te degraduara. Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.*
- *Ajri*
  - *Objektiva Mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes se objektivave afatgjata per sasite vjetore te shkarkimeve te ndotesve, per te arritur perputhshmerine me kufijte maksimale te lejueshem nga BE per shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i clirimit te lendeve ndotese ne ajer dhe gazeve te efektit sere. Izolimi i burimeve te ndotjeve te ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).*
- *Faktoret klimatike*
  - *Objektiva Mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastruktures ne pergjigje te ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore te emetimeve te gazeve sere ne nivelet e percaktuara ne SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)*
- *Uji*
  - *Objektiva Mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe siperfaqesore, dhe burimet e ujit te pijshem, mbrojtja e tyre nga ndotja. Perdorimi me efikasitet i ujit. Mbrojtje e shtreterve dhe brigjeve te lumenjve.*
- *Mjedisi natyror*
  - *Objektiva Mjedisore 6 (OM 6): Konservimi dhe mbrojtja e popullatave dhe biodiversitetit, llojeve dhe habitateve te rrezikuara.*
  - *Objektiva Mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave qe kane nje status te vecante mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime te konsiderueshme.*
- *Mbetjet*
  - *Objektiva Mjedisore 8 (OM 8): Vendosja e sistemeve te sigurta dhe efikase te menaxhimit te mbetjeve. Kompletimi teresor i infrastruktures se landfilleve e incinatoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.*
- *Zhurma*
  - *Objektiva Mjedisore 9 (OM 9): Reduktimi i ndotjes se zhurmes/akustike dhe perafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.*
- *Popullsia dhe asetet materiale*
  - *Objektiva Mjedisore 10 (OM 10): Permiresimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe*

levizshmerise se qendrueshme. Permiresimi i kushteve te jeteses dhe banesave. Permiresimi i shendetit dhe cilesise se jetes te komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes se pavullnetshme dhe kompensimi i pershtatshem. Reduktimi i kohes dhe gjatesise se udhetimit dhe promovimi i mjeteve te transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Permiresimi i aksesit ndaj sherbimeve baze.. Permiresimi i sigurise rrugore.

- *Trashegimia Kulturore*
  - *Objektiva Mjedisore 11 (OM 11): Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.*
- *Peisazhi*
  - *Objektiva Mjedisore 12 (OM 12): Garantimi i ruajtjes se peisazheve te vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese ne nivel kombetar dhe krijimi i nje imazhi peisazhi me cilesi te larte. rritja e hapesirave te gjelbra per aktivitete krijuese dhe promovimin e natyres.*
- *Urbanistika*
  - *Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit*

Te kater objektivat strategjike dhe aktivitetet per Bashkine Diber paraqiten ne kolone. Ne rreshtin korrepondues vleresohet perputhshmeria e ketij objektivi me objektivat mjedisore te percaktuara saktesisht. Vleresimi eshte me baze numerike. Vleresimi eshte bere duke perdorur parafrimin standart ne forme matrice.

Niveli i perputhshmerise midis objektivave	Vleresimi numerik
Objektivat perputhen plotesisht	3
Objektivat perputhen pjeserisht	2
Objektivat perputhen minimalisht	1
Objektivat nuk perputhen	0
Objektivat kundershtojne njeri-tjetrin	-1

Tabela 7.1: Vleresimi i perputhshmerise midis objektivave mjedisore dhe objektivave strategjike te Planit te Pergjithshem Vendor

Objektivi strategjik	Programi strategjik	Aktivitetet	Projekte te propozuara	OM 1 - Toka	OM 2 - Bur.	OM 3 - Ndezestesia	OM 4 - Gazet sere	OM 5 - Uji	OM 6 - Biodiv	OM 7 - Zonate mbroftura	OM 8 - Mbeqet	OM 9 - Zhurma	OM 10 - Popullsia	OM 11 - trashesemia	OM 12 - Pelsazhi	OM 13: Urbanisti.	MESATARE				
Objektivi Strategjik 1 - Nje cilesi me e mire banimi ne territorin e Dibrës	1.A Rritja e clesise urbane te Bashkise Diber	1.A.1 Shtimi i numrit dhe i cilesise se shërblimeve	1.A.1.1 Permiresimi i objekteve shendetesore rajonale	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	32	2.8				
			1.A.1.2 Rikualifikimi i implanteve sportive	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2.75		
	1.B Vleresimi i zonave bosh/te papedoruara		1.B.1. Kualifikimi i zonave qendrore	1.A.1.3 Kualifikimi i objekteve kulturore: Muze, Biblioteke	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3		
				1.B.1.1 Rikualifikimi i bulevardit	2	3	2	3	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2.6	
				1.B.1.2 Krijimi i qendrave dhe i vendeve te tregtimit ne 5 lagje te Peshkopise	1	3	3	3	2	3	3	3	3	1	1	3	3	2	2	2.3	
				1.B.1.3 Densifikimi i zonave urbane bosh	1	1	1	1	1	1	3	3	3	1	1	3	2	2	2	1.5	
				1.B.1.4 Rekuperimi i arkitektures tradicionale dhe i elementeve tipike rurale	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
				1.B.1.8 Plani i trafikut urban	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
				1.B.1.9 Rehabilitimi i ish zones ushtarake	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
				1.B.1.10 Rehabilitimi i ish zones industriale	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	2	1.5	
1.B.1.10 Zhvillimi i Peshkopise ne juglindje dhe jugperendim	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	3	2	2	2	1.4				

Objektivi Strategjik 3 - Shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve mjedtsore si në aspektin e turizmit ashtu dhe të energjisë dhe minerarave	burnievet natyrore në terma të energjisë dhe industrisë së nxjerrjes														
	ujit														
Objektivi Strategjik 4 - Vleresimi i zinxhirit të prodhimit lokal	4.A Permirësimi i menaxhimit në sektorin bujqësor	3.C.2 Vleresimi i hidrocentraleve lokale	3	3	3	2	1	3	3	3	3	3	3	2.75	
		3.C.3 Vleresimi lokal i potencialit minerar													
		4.A.1 Kualifikimi i krahut të punës	4.A.1.1 Promovimi i eksperiencave të mira agrare	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Objektivi Strategjik 3 - Shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve mjedtsore si në aspektin e turizmit ashtu dhe të energjisë dhe minerarave	4.A.2 Bashkëpunimi dhe koordinimi mes aktoreve të sektorit agrar	4.A.1.2 Permirësimi i zinxhëve BIO	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
		4.A.2.2 Krijimi i pikave të reja për mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
		4.A.2.3 Krijimi i markave/Certifikatat e cilësisë	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
		4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
		4.A.3.2 Masa agroteknike për permirësimin e terrenit bujqësor	1	2	3	3	1	1	2	3	3	3	3	3	2.3
		4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi i rrjeteve ujtese	3	3	3	3	1	2	3	3	3	3	3	3	2.75
Objektivi Strategjik 4 - Vleresimi i zinxhirit të prodhimit lokal	4.A.3.4 Legalizimi i pronave bujqësore	4.A.3.4 Legalizimi i pronave bujqësore	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
		4.A.3.5 Identifikimi i zonave të zhvillimit e	3	2	3	3	1	1	2	3	3	3	3	2.5	

Ne tabelen e mesiperme jane vleresuar ne menyre te detajuar te gjitha projektet e parashikuara te zbatohen ne kuader te Planit te Pergjithshem Vendor per Bashkine Diber. Bazuar ne metodologjine e pershkruar edhe ne Vleresimin Strategjik Mjedisor per Planin e Pergjithshem Kombetar, eshte studiuar perputhshmeria e projekteve me objektivat mjedisore te ketij Vleresimi Strategjik Mjedisor.

Pasi jane kualifikuar projektet ne kendveshtrimin e objektiveve mjedisore, sipas matrices numerike (nga -1 deri ne 3), jane llogaritur mesataret per secilen nderhyrje te parashikuar ne PPV. Kjo mesatare merr ne konsiderate te gjitha aspektet mjedisore:

- Toka,
- Burimet natyrore
- Ndotsit e ajrit,
- Gazet sere
- Uji
- Biodiversiteti
- Zonat e mbrojtura,
- Mbetjet,
- Zhurma,
- Popullsia,
- Trashegimia kulturore dhe
- Peisazhi
- Urbanistika

Duke gjykuar mbi mesataret e llogaritura per secilin objektiv strategjik dhe nderhyrje ne nivel projekti, rezulton qe ne kuader te ketij Plani te Pergjithshem Vendor te Bashkise Diber, nderhyrjet jane te niveleve te ndryshme dhe kane perputhshmeri te ndryshme me objektivat mjedisore.

Bazuar ne vleresimin e mesiperme, rezulton qe perputhshmeri me te larte me objektivat mjedisore kane ato objektiva dhe aktivite te cilat synojne permiresimin e sherbimeve ekzistuese dhe promovizimin e ekoturizmit dhe aktiviteve miqesore me mjedisin, sic jane programet strategjike dhe aktivitetet:

- 1.A.1 Shtimi i numrit dhe I cilësisë se shërbimeve
- 1.C Minimizimi I abuzivizmit dhe I lagjeve informale
- 2.A.1 Menaxhimi I mbetjeve
- 2.A.4 Përmirësimi i menaxhimit të burimeve të energjisë
- 2.C.1 Vleresimi i veprave artizanale
- 3.A.1 Rritja e kontrollit dhe e mbrojtjes së mjedisit (pyllezimet)
- 3.A.2 Rritja e investimeve ambjentale
- 3.B.1 Permiresimi i infrastruktures dhe rritja e investimeve per turizmin natyror
- 4.A Permiresimi i menaxhimit ne sektorit bujqesor

Nga ana tjeter, mungese perputhshmerie me objektivat mjedisore dallohet ne aktivitetet e meposhtme:

- Nderhyrjet ne infrastrukture (rrugore, furnizimi me uje, urbanizimetj), vecanerisht
- 1.B.1.3 Densifikimi i i zonave urbane bosh
- 1.B.1.10 Rehabilitimi i ish zones industrial
- 1.B.1.10 Zhvillimi i Peshkopise në juglindje dhe jugperëndim
- 2.C.3.2 Rregullimi i zones doganore te Maqellares si zone ekonomike multifunkionale

Ne total, verehet qe objektivat e PPV jane pothuajse ne perputhshmeri te plote me objektivat mjedisore (mesatarisht 2.6 nga 3 qe eshte perputhshmeria maksimale).

7.1.1 Plani i Menaxhimit të Zonës së Mbrojtur Korab-Koritnik dhe perputhshmeria me PPV për Bashkinë Diber

Zona e mbrojtur Korab-Koritnik mbulon një sipërfaqe të konsiderueshme të territorit të Bashkisë Diber (20.6 ha), ndërsa pjesa tjetër prej 34.8 ha shtrihet në territorin e Bashkisë Kukes. Pra, në Bashkinë Diber, e cila ka një sipërfaqe prej 761 km² (76 ha) parku natyror zë rreth 27% të saj.

Plani i menaxhimit për këto zone të mbrojtura është miratuar me urdher të Ministrit të Mjedisit Nr. 2029, dt. 31.12.2014.

Zona e mbrojtur Korab-Koritnik i përket kategorisë së IV të mbrojtjes, e cila, në përputhje me ligjin Nr. 8906, datë 6.6.2002 (i ndryshuar), klasifikohet si "Park Natyror".

Në këtë kategori ndalohen:

- a) ndryshimi i gjendjes natyrore të rezervave ujore, burimeve, liqeneve dhe sistemeve të zonave të lagura;
- b) depozitimi i kimikateve;
- c) lëvizja dhe parkimi i automjeteve jashtë rrugëve publike dhe vendeve të caktuara për parkim;
- ç) mbledhja e bimëve, mineraleve, gjetjeve paleontologjike dhe e gurëve;
- d) ngritja dhe funksionimi i objekteve për qëllime ushtarake dhe mbrojtjeje.
- dh) vendosja e stendave, tabelave të të dhënave, reklamave, shenjave dhe posterave, me përjashtim të atyre që japin të dhëna për objektivat e mbrojtjes së rezervatit;
- e) ngjitjet alpine, skitë, kampingjet dhe ndezja e zjarreve jashtë pikave të caktuara.

Ky plan menaxhimi përfshin objektivat e mëposhtme të zhvillimit të zonës së mbrojtur:

Objektiva afatgjate

- Forcimi i sistemit të menaxhimit të zonës së mbrojtur
  - Sigurimi që zona e mbrojtur menaxhohet në mënyrë korrekte, duke përfshirë grupet lokale të interesit për të kontribuar në menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve të zonës duke ruajtur një ekuilibër të pajtueshëm ndërmjet ruajtjes së natyrës dhe zhvillimit të veprimtarisë njerëzore.
- Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së habitateve dhe biodiversitetit
  - Ruajtja e habitateve të shumëllojshme të zonës së mbrojtur, ruajtja e llojshmerisë së faunës dhe floras dhe kombinimi i ekosistemeve ujore dhe tokësore, sigurimi i ujerave të pastër në lumenj dhe perrenj dhe ruajtja e proceseve unike natyrore dhe biologjike dhe sistemet e mbështetjes së jetës.
- Zhvillimi i përdorimeve rekreative dhe turistike
  - Sigurimi dhe menaxhimi i përdorimeve rekreative dhe kulturore të zonës, duke siguruar bashkëjetesën e objektivave të mbrojtjes së natyrës dhe zhvillimit të llojeve të ndryshme të veprimtarive turistike.
  - Zhvillimi i qëndrueshëm i bujqësisë dhe aktiviteteve social-ekonomike
- Sigurimi i shëndetit mjedisor, rentabilitetit dhe barazisë sociale dhe ekonomike në zonën e rezervës natyrore.
- Promovimi i kerkimit shkencor dhe edukimit
  - Promovimi i edukimit, vlerësimit të natyrës dhe kerkimit shkencor rreth vlerave biologjike, gjeofizike dhe kulturore të zonave të mbrojtura.

Objektivat afatshkurter të menaxhimit

Forcimi i sistemit të menaxhimit të zonës së mbrojtur

1. Zbatimi i dispozitave të cdo akti ekzistues ligjor dhe nenligjor për vizitorët dhe përdoruesit e zonës së Parkut Natyror Korab-Koritnik.
2. Rritja e efektivitetit të sistemit të menaxhimit të zonës së mbrojtur duke forcuar njesitë e shërbimit pyjor drejt një zbatimi efektiv të ligjit dhe shërbim procedimi për shkeljen e dispozitave mjedisore.
3. Forcimi i bashkëpunimit ndërmjet komunave, pylltarisë dhe grupeve të tjera lokale të interesit me strukturat e parqeve ndërkufitare të Parkut Kombëtar të Sharrit në Kosovë dhe Parkut Kombëtar të Mavrovës në Maqedoni.

Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së habitateve dhe biodiversitetit

1. Sigurimi që llojshmeria e llojeve dhe proceset e ekosistemeve në zonën e mbrojtur nuk ndikohen negativisht nga veprimtaritë njerëzore.
2. Promovimi i ruajtjes së cilësive të larta të ujit; parandalimi i degradimit dhe përkeqësimit të habitateve.
3. Forcimi i kujdesit të gjërë nga komuniteti dhe angazhimi ndaj ruajtjes së llojeve me nivel specifik mbrojtjeje.

Zhvillimi i përdorimeve rekreative dhe turistike

1. Mbeshtetja e operimit të veprimtarive turistike me impact të ulët të cilat e shtojnë përvojën clodhese dhe edukative të përdoruesve të zonës së mbrojtur.
2. Sigurimi që operacionet turistike nuk ndikojnë negativisht mbi vlerat ekologjike dhe të trashëgimisë kulturore të zonës së mbrojtur.
3. Sigurimi që turizmi kryhet në një mënyrë të qëndrueshme ekologjike.

Zhvillimi i qëndrueshëm i bujqësisë dhe aktiviteteve social-ekonomike

1. Promovimi i bujqësisë dhe blegtorisë së qëndrueshme
2. Promovimi i menaxhimit ekologjikisht dhe ekonomikisht të shëndetshëm i të gjithë kullotave
3. Promovimi i bletarisë, kultivimit të bimëve mjekësore dhe jetesës së qëndrueshme
4. Mbeshtetja e pylltarisë së qëndrueshme.

Promovimi i kërkimit shkencor dhe edukimit

1. Nxitja e kërkimit shkencor që do të ofrojë njohje të vlerave të zonës së mbrojtur dhe informon menaxhuesit e saj
2. Siguri që informacioni nga kërkimi shkencor të bëhet i disponueshëm për menaxherët e Parkut Natyror
3. Përmirësimi i ndergjegjesimit publik

Brenda territorit të zonës së mbrojtur ndodhen disa nënzona të cilat përcaktojnë nivelin e nderhyrjeve të lejuara. Aktualisht në të gjithë parkun, duke mbuluar dhe territorin e Bashkisë Diber, ndodhen:

Tabela 7.2. Perputhshmeria e objektiveve afatgjate te planit te menaxhimit me objektivat e PPV

Objektivat mjesorore		Objektivat afatgjate te Planit te Menaxhimit						
Objektivat strategjik	Programi strategjik	Aktivitetet	Projekte te propozuara	Forcimi i menaxhimit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversitetit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkitimit shkencor
Objektivat strategjik 1 - Nje cilesi me e mire banimi ne territorin e Dibrës	1.A Rritja e cilesise urbane te Bashkise Diber	1.A.1 Shtimi i numrit dhe l cilesise se sherbimeve	1.A.1.1 Permirsimi i objekteve shendetesore rajonale	3	1	2	2	3
	1.C Minimizimi i abuzivizimit dhe I lagjeve informale	1.C.1 Rritja dhe permirsimi i cilesise se sherbimeve	1.A.1.2 Rikualifikimi i impianteve sportive	3	1	2	2	3
		1.C.2 Plani per ndertimet sociale	1.A.1.3 Kualifikimi i objekteve kulturore: Muze, Biblioteke	3	1	2	2	2
Objektiv Strategjik 1 - Nje cilesi me e mire banimi ne territorin e Dibrës	1.C.3 Sistemimi i lagjeve informale	1.C.1.1 Hedhja ne harte e sherbimeve ekzistuese (formale dhe informale).	1.C.1.1 Hedhja ne harte e sherbimeve ekzistuese (formale dhe informale).	3	1	2	2	3
		1.C.2.1 Ndertimet sociale	1.C.2.1 Ndertimet sociale	3	1	2	2	3
Objektiv Strategjik 1 - Nje cilesi me e mire banimi ne territorin e Dibrës	1.C.3 Sistemimi i lagjeve informale	1.C.3.1 Legalizimi i lagjeve informale	1.C.3.1 Legalizimi dhe urbanizimi i lagjeve informale	3	1	2	2	3

Objekti strategjik 2: Aksesimi i mirë në zonën e brendshme të Dibres dhe vlerësimi i lidhjeve ndër-rajonale dhe ndërkufitare	2.A Rritja e cilësisë dhe efikasitetit të shërbimeve	2.A.1 Menaxhimi i mbetjeve	2	3	3	3	3	3	3
	2.B Permesimi i aksesibilitetit	2.A.2 Permesimi i rrjetit të ujësjellësit	2.A.3.1 Permesimi i rrjetit të kanalizimeve	2	1	2	3	3	1
		2.A.4 Përmirësimi i menaxhimit të burimeve të energjisë	3	3	3	3	3	3	3
		2.B.1 Permesimi i organizimit të transportit publik	2	2	2	2	2	2	2
		2.B.2 Permesimi i rrjetit rrugor ekzistues	2	2	1	2	2	1	1
		2.B.3 Krijimi i rrugëve të bicikletave	2	2	2	2	2	2	2

			1	1	2	2	1	2	1
	2.B.4 permiresim i lidhjeve kombetare dhe nderkombetare	2.B.4.1 lidhja me rrugen e Arberit	1						
	2.C.1 Vleresimi i veprave artizanale	2.C.1.1 Rivleresimi i zejtit te perpunimit te kashtes	3	2	3	3	3	3	3
	2.C.3 Zhvillimi i zonave te prodhimit	2.C.3.2 Rregullimi i zones doganore te Maqellares si zone ekonomike multifunksionale	2	1	1	2	2	2	2
2.C Permiresimi i sistemit ekonomik	3.A.1 Rritja e kontrollit dhe e mbrojtjes së mjedisit	3.A.1.1 Permiresimi i menaxhimit te mbeturinave ne vecanti ne zonat e mbrojtura	3	3	3	3	3	3	3
		3.A.1.2 Mirembajtja e pyjeve dhe perfundimi i procesit te transferimit te pronave	3	3	3	3	3	3	3
3.A Menaxhim dhe mbrojte me e mire e sistemit ambiental	3.A.2 Rritja e investimeve ambientale	3.A.2.1 Ripylezimi i zonave te Lurës, Kacnisë, Buflës, Prarit	3	3	3	3	3	3	3
		3.A.2.2 Capacity Building, menaxhimi mjedisor dhe monitorimi	3	3	3	3	3	3	3
	3.B.1 Permiresimi i infrastruktures dhe rritja e investimeve per	3.B.1.1 Hotel i vendosur ne zone malore	2	1	3	3	3	3	2
3.B Vleresimi i sektorit turistik		3.B.1.2 Zgjerimi dhe zhvillimi i Parkut Kombetar	3	3	3	3	3	3	3

<p>Objektivi Strategjik 3 - Shtytëzimi i qëndrueshëm i burimeve mjedisore si në aspektin e turizmit ashtu dhe të energjisë dhe minerave</p>	<p>3.C Vlerësim i qëndrueshëm i burmieve natyrore në terma të energjisë dhe industrisë se nxjerrjes</p>	<p>turizmin natyror</p>	3.B.1.4 Rizhvillimi i zones pergjate liqenit	2	1	1	3	1
			3.B.1.5 Parqe rekreative pergjate rrjedhave të lumenjve	1	1	1	3	1
			3.B.1.6 Permirësimi i rrjetit frutor/shtigjeve/ impianteve sportive	1	1	1	2	2
			3.B.1.7 Zhvillimi i turizmit rural	2	1	2	3	2
			3.B.1.8 Zhvillimi i parkut arkeologjik në zonën e kishave antike të kodres së Gradishtes	2	1	2	3	2
			3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi i centraleve ekzistuese	3	3	3	3	3
			3.C.2 Vlerësimi i hidrocentraleve lokale	3	3	3	2	1
			3.C.3 Vlerësimi lokal i potencialit minerar	3	3	3	2	1
			4.A.1 Kualifikimi i krahut të punës	2	2	2	3	3
			3.C.2.2 Tarifa të pershtatshme për konsumin e energjisë	2	2	2	3	3

<p>Objektivi Strategjik 4 - Vlerësimi i zinxhirit të prodhimit lokal</p>	<p>4.A.2 Bashkëpunimi dhe koordinimi mes aktorëve të sektorit agrar</p>	<p>4.A.1.2 Permirësimi i zinxhirit BIO</p>	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
			<p>4.A.3 Permirësimi i procesit prodhues</p>	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1
				1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2
				2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1
				3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2
				3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2
			<p>MESATARE</p>	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2
				2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1
				3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2
				3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2
				3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2

Niveli i perputhshmerise midis objektivave	Vleresimi numerik
Objektivat perputhen plotesisht	3
Objektivat perputhen pjeserisht	2
Objektivat perputhen minimalisht	1
Objektivat nuk perputhen	0
Objektivat kundershtojne njeri-tjetrin	-1

Sic paraqitet dhe ne tabelen 7.2, objektivat e PPV per Bashkine Diber kane perputhshmeri mesatare me objektivat e Planit te Menaxhimit te zones se mbrojtur Korab-Koritnik, qe rezulton te jete 2.2. Disa prej aktiviteve jane plotesisht ne perputhje me Planin e Menaxhimit te Zones se Mbrojtur, sic jane projektet e mirefillta mjedisore, qe i perkasin Programit Strategjik 2A dhe atij 3A, si:

- 2.A.1 Menaxhimi I mbetjeve
- 2.A.4.1 Aplikimi I energjise se paster dhe eficences energjitike
- 2.A.4.2 Reduktimi I perdorimit te drurit si burim ngrohjeje
- 3.A.1.1 Permiresimi I menaxhimit te mbeturinave ne vecanti ne zonat e mbrojtura
- 3.A.1.2 Mirembajtja e pyjeve dhe perfundimi i procesit te transferimit te pronave
- 3.A.2.1 Ripyllezimi I zonave te Lurës, Kacnisë, Buflës, Pratit
- 3.A.2.2 Capacity Building, menaxhimi mjedisor dhe monitorimi

Por edhe aktivite te cilat nuk ndikojne negativisht ne asnje nga objektivat e Planit te Menaxhimit, si

- 3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi I centraleve ekzistuese
- 4.A.1.2 Permiresimi I zinxhireve BIO
- 4.A.2.3 Krijimi I markave/Certifikatat e cilesise
- 4.A.3.4 Legalizimi I pronave bujqesore

Krahasuar me tabelen 7.1, e cila trajton perputhshmerine e aktiviteve te PPV me objektivat mjedisore te percaktuar ne kete VSM, mesatarja e perputhshmerise rezulton me e ulet, pra nga 2.58 ne 2.2. Kjo shpjegohet me faktin qe objektivat e zones se mbrojtur jane specifike per kategorite e mbrojtjes te shprehur ne formen e nenzoneve. Persa u perket objektivave mjedisore te ketij VSM, ato jane me te gjera dhe me tolerante ndaj zhvillimit urbanistik e social-ekonomik.

Ne menyre specifike, disa aktivite te Planit te Pergjithshem Vendor shfaqin mosperputhje te dukshme me objektivat e Planit te Menaxhimit te Zones se Mbrojtur.

Pjesa me e madhe e ndikimeve vihet re ne objektivin "Mbrojtja e habitateve dhe biodiversitetit ". Kjo ndodh per arsye se cdo zhvillim i parashikuar nga PPV per kete bashki, ne rast se zhvillohet ne zone te mbrojtur, pritet te preke habitatet natyrore dhe biodiversitetin ne nje menyre apo nje tjetere.

Persa u perket programeve strategjike me perputhshmeri me te dobet me objektivat e Planit te Menaxhimit, keto jane programet qe synojne permiresimin e aksesit ne infrastructure duke investuar ne ndertimin e rrugeve te reja apo permiresimin e atyre ekzistuese, rurale, por edhe nderkufitare. Gjithashtu, aktivitetet qe synojne intensifikimin e praktikave bujqesore, sic jane ato qe i perkasin programit strategjik 4A, mund te kene mosperputhshmeri me objektivat e Planit te Menaxhimit, pasi mund te shkaktojne humbje te biodiversitetit e bimeve autoktone, si dhe shtim te tokes bujqesore ne kurriz te habitateve natyrore.

KAPITULLI 8: VLERESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS TE PROJEKTEVE SPECIFIKE

Plani i Pergjithshem Vendor i Bashkise Diber percakton projekte specifike/strategjike per cdo objektiv strategjik, te cilat jane gjykuar si me te pershtatshmet per arritjen e politikës/objektives perkatese. Projektet jane listuar per cdo objektiv, sipas percaktimeve ne Plan.

Per secilin projekt te propozuar eshte kryer nje vleresim i detajuar. Me poshte jepen ndikimet e parashikuara ne mjedis te secilit projekt, te klasifikuara ne ndikime direkte e indirekte, te perhershme ose te perkohshme, afat shkurter, afat mesem apo afatgjate. Per lehtësi ne identifikimin e ndikimeve, jane perdorur simbolet e meposhtme:

- A – s'ka ndikim/ndikim pozitiv
- B – ndikim i parendesishem
- C – ndikimi behet i parendesishem per shkak te zbatimit te masave zbutese
- D – ndikim i rendesishem
- E – ndikim shkaterrues
- X – vleresimi i ndikimit nuk eshte i mundur

Pra, edhe ne rastin e projekteve specifike eshte ndjekur e njejta metodologji e vleresimit te ndikimeve si per planin e pergjithshem vendor.

Ky seksion perfshin vleresimin e projekteve specifike ne lidhje me impaktet e tyre ne komponentet mjedisore.

Ne hartën e paraqitur ne Figuren 8.1 paraqiten investimet e propozuara ne territorin e Bashkise Diber ne kuader te ketij plani te pergjithshem vendor.

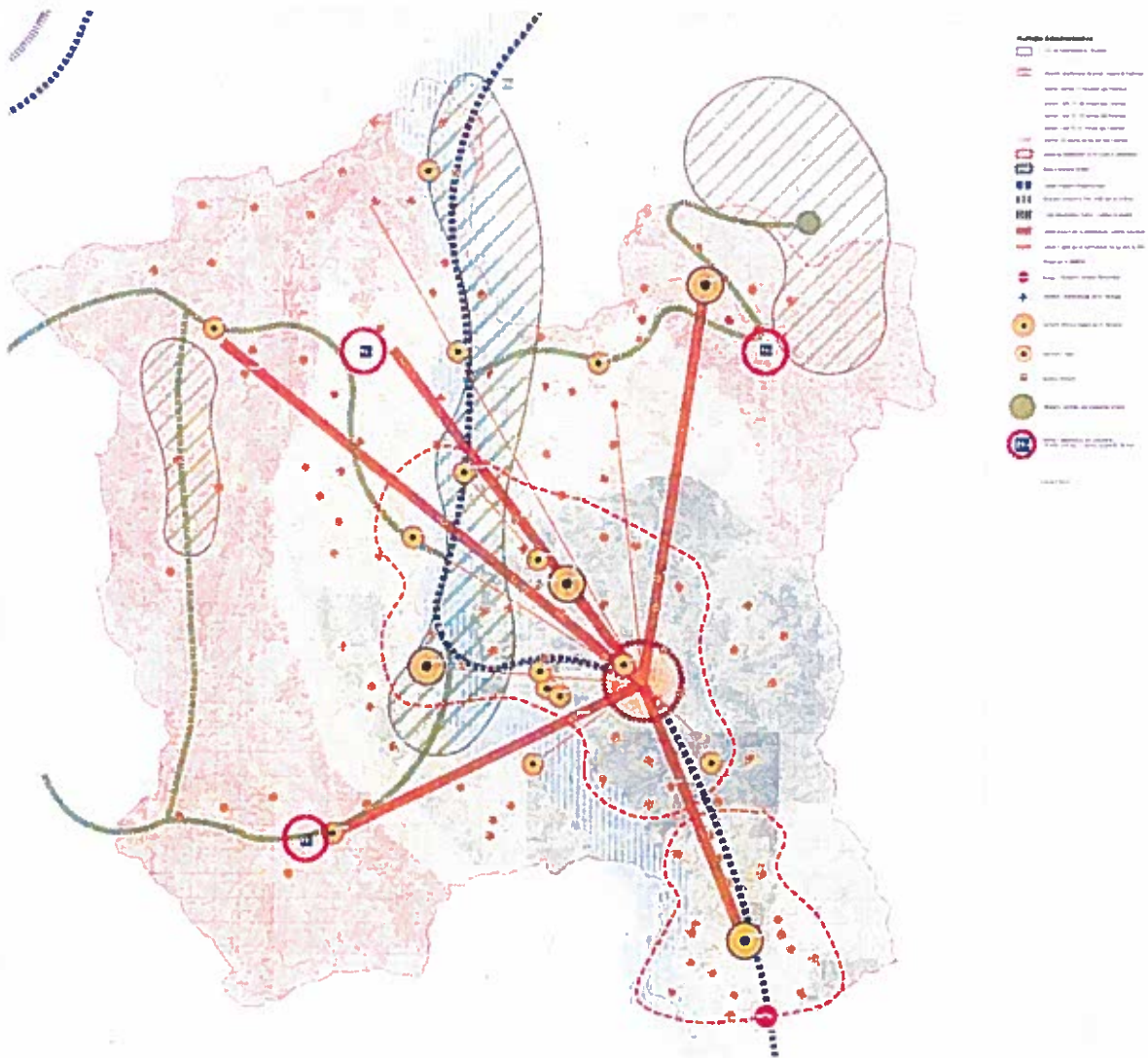

Figura 8.1: Investimet e propozuara ne territorin e Bashkise Diber ne kuader te ketij plani te pergjithshem vendor.

8.1 Ndikimet e projekteve specifike ne mjedis

Projektet e renditura me poshte jane projektet specifike te propozuara ne Planin e Pergjithshem Vendor per Bashkine Diber. Secili projekt eshte vleresuar ne lidhje me ndikimet qe ai ka mbi indikatoret mjedisore te identifikuar ne objektivat mjedisore te PPV.

Legjenda:

A – Pa ndikim/ndikim pozitiv

B – Ndikim i parendesishem

C – Ndikimi eshte i parendesishem pasi zbatohen masat zbutese

D – Ndikim negativ

Projekte te propozuara	Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
	Toka	Bur. natyrore	Ndotesite e ajrit	Gazet sere	Uji	Biodiv	Zonat e mbrojtura	Mbetjet	Zhurma	Popullsia	Trashegimia kulturore -	Peisazhi	Mjedis i nderkufita
1.A.1.1 Permirsimi i objekteve shendetesore rajonale	A	A	A	A	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.A.1.2 Rikualifikimi i impianteve sportive	B	A	B	B	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.A.1.3 Kualifikimi i objekteve kulturore: Muze, Biblioteke	B	A	B	B	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.B.1.1 Rikualifikimi i bulevardit	B	A	B	B	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.B.1.2 Krijimi i qendrave dhe i vendeve te tregtimit ne 5 lagje te Peshkopise	B	A	B	B	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.B.1.3 Densifikimi i i zonave urbane bosh	C	C	C	C	C	C	B	C	C	A	A	A	A
1.B.1.4 Rekuperimi i arkitektures tradicionale dhe i elementeve tipike rurale	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
1.B.1.8 Plani i trafikut urban	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
1.B.1.9 Rehabilitimi i ish zones ushtarake	B	B	B	B	B	B	A	C	C	A	A	A	A

Projekte te propozuara	Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
	Toka	Bur. natyrore	Ndotesite ajrit	Gazet sere	Uji	Biodiv	Zonat e mbrojtura	Mbetjet	Zhurma	Popullsia	Trashegimia kulturore -	Peisazhi	Mjedesi nderkufita
1.B.1.10 Rehabilitimi i ish zones industriale	B	B	B	B	B	B	A	C	C	A	A	A	A
1.B.1.10 Zhvillimi i Peshkopise në juglindje dhe jugperëndim	B	B	B	B	C	C	B	C	C	A	A	A	B
1.C.1.1. Hedhja ne harte e sherbimeve ekzistuese (formale dhe informale).	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
1.C.2.1 Ndertimet sociale	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A	A	A	A
1.C.3.1 Legalizimi dhe urbanizimi i lagjeve informale	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.A.1.1 Menaxhimi i mbetjeve	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.A.2.1 Nderhyrjet ne furnizimin me uje te pijshem dhe uje te rrjedhshem ne Peshkopi	B	B	B	A	C	B	B	C	C	A	A	A	A
2.A.3.1 Permiresimi I rrjetit te kanalizimeve	B	B	B	A	C	B	B	C	C	A	A	A	A
2.A.4.1 Aplikimi I energjise se paster dhe eficences energjitike	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.A.4.2 Reduktimi I perdorimit te drurit si burim ngrrohjeje	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	B	A	A
2.B.1.1 Permiresimi i transportit, prioritet i jepet fshatrave qe ndodhen 2 km nga aksi qendror	A	A	A	A	A	A	A	A	A	B	A	B	A
2.B.2.1 Reduktimi I numrit te rrugeve te paasfaltuara	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	A

Projekte te propozuara	Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
	Toka	Bur. natyrore	Ndotesit e ajrit	Gazet sere	Uji	Biodiv	Zonat e mbrojtura	Mbetjet	Zhurma	Popullsia	Trashëgimia kulturore -	Peisazhi	Mjedisit nderkufitta
2.B.2.2 Ndertimi/ permiresimi i rrugeve rajonale qe lidhin qytetin me fshatrat dhe zonat turistike (Kastriot-Lure, Muhurr-Selishte, Bishop-Zimur, Mons-Rabdisht)	C	B	C	B	B	B	C	C	B	A	A	A	A
2.B.2.3 Unaza e Peshkopise	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	A
2.B.2.4 Sherbime infrastrukture per zonen industriale te SMT-KUBEN	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A
2.B.3.1 Lidhje ciklbel ne drejtim te lokaliteteve turistike	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A
2.B.4.1 lidhja me rrugen e Arberit	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	A
2.C.1.1 Rivleresimi i zejtit te perpunitimit te kashtes	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.C.2.1 Qendra trajnimi per profesionet sanitare	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.C.3.1 Zone e re industriale pergjate aksit Tomin	D	B	D	D	C	B	B	C	C	B	A	A	A
2.C.3.2 Rregullimi i zones doganore te Maqellares si zone ekonomike multifunkionale	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	B
3.A.1.1 Permiresimi i menaxhimit te mbeturinave, ne vecanti ne zonat e mbrojtura	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A

Projekte te propozuara	Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
	Toka	Bur. natyrore	Ndotesit e ajrit	Gazet sere	Uji	Biodiv	Zonat e mbrojtura	Mbetjet	Zhurma	Popullsia	Trashegimia kulturore -	Peisazhi	Mjedisi nderkufita
3.A.1.2 Mirembajtja e pyjeve dhe perfundimi i procesit te transferimit te pronave	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.A.2.1 Ripylezimi i zoneve te Lurës, Kacnisë, Buflës, Prarit	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.A.2.2 Capacity Building, menaxhimi mjedisor dhe monitorimi	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.B.1.1 Hotel vendosur ne zone malore	C	B	B	B	B	B	B	C	C	A	A	A	A
3.B.1.2 Zgjerimi dhe zhvillimi i Parkut Kombetar	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.B.1.3 Krijimi i qendrave termale	C	C	C	C	B	B	B	B	C	A	A	A	A
3.B.1.4 Rihzillimi i zones pergjate liqenit	B	B	B	B	C	C	B	C	C	A	A	A	A
3.B.1.5 Parqe rekreative pergjate rrjedhave te lumenjve	B	B	B	B	C	C	B	C	C	A	A	A	A
3.B.1.6 Permirosimi i rrjetit frutor/ shtigjeve/ impianteve sportive	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.B.1.7 Zhvillimi i turizmit rural	B	C	A	A	C	C	C	C	C	A	A	A	A
3.B.1.8 Zhvillimi i parkut arkeologjik ne zonen e kishave antike te kodres se Gradishtes	B	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A	A

Projekte te propozuara	Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
	Toka	Bur. natyrore	Ndotesit e ajrit	Gazet sere	Uji	Biodiv	Zonat e mbrojtura	Mbetjet	Zhurma	Popullsia	Trashegimia kulturore -	Peisazhi	Mjedesi nderkufita
3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi i centraleve ekzistuese	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.C.2.2 Tarifa te pershtatshme per konsumin e energjise	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.1.1 Promovimi i eksperiencave te mira agrare	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.1.2 Permiresimi i zinxhireve BIO	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.2.2 Krijimi i pikave të reja për mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale	B	A	B	B	A	A	A	C	C	A	A	A	A
4.A.2.3 Krijimi i markave/Certifikatat e cilesise	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore	C	B	B	B	C	C	B	B	B	A	A	A	A
4.A.3.2 Masa agroteknike per permiresimin e terrenit bujqesor	C	C	B	B	C	B	B	B	B	A	A	A	A
4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi i rrjeteve ujtese	C	C	A	A	C	B	B	B	B	A	A	A	A
4.A.3.4 Legalizimi i pronave bujqesore	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.3.5. Identifikimi i zonave për zhvillimin e peshkimit	A	C	A	A	C	C	A	B	A	A	A	A	A

Bazuar ne tabelen e mesiperme (Tabela 8.2), shumica e projekteve te parashikuara ne kuader te ketij Plani te Pergjithshem Vendor per Bashkine Diber i takojne kategorise A (s'ka ndikim/ndikim pozitiv) dhe kategorise B (ndikim i parendesishem). Nje numer me i vogel projektesh kategorizohen ne grupin C (ndikimi behet i parendesishem per shkak te zbatimit te masave zbutese), si dhe nje aktivitet i perket grupit D. Pra, ne pergjithesi, Plani Vendor i Bashkise Diber parashikon projekte me ndikim te ulet dhe mesatar negativ ne mjedis.

Projekti qe klasifikohet ne kategorine D (Ndikim negativ) eshte aktiviteti 2.C.3.1. (Zone e re industriale pergjate aksit Tomin). Ky aktivitet nuk ndodhet ne zone te mbrojtur. Ky aks ndodhet prane qendres se Bashkise, qytetit Peshkopi, me zhvillimin me te madh urban. Prane Peshkopise ndodhet dhe nje venddpozitim urban josanitar. Megjithate, ne Bashkine e Peshkopise nuk ka zhvillim ekistues te spikatur te industrise (Figura 3.2). Biznese te medha ne Diber jane kryesisht ne sektorin e ndertimitarise, nxjerrjes se mineraleve, gazit dhe tregtise. Sektorët e industrise dhe sektori i fasonëve qe kanë shumë të punësuar nuk eksiston fare ne zonën e Dibrës, pasi megjithesë ka një fuqi punëtore infrastrukura e dobët dhe e largët nga portet dhe metropoli nuk e favorizojnë zhvillimin e sektorëve të tillë, qe punësojnë një numër të madh punonjësish.

Nga pershkrimi i shkurter i akvitetit pritet te kete ndikime negative te cilat duhet te eliminohen ne varesi te industrise dhe teknologjise se perdorur, duke aplikuar masa specifike.

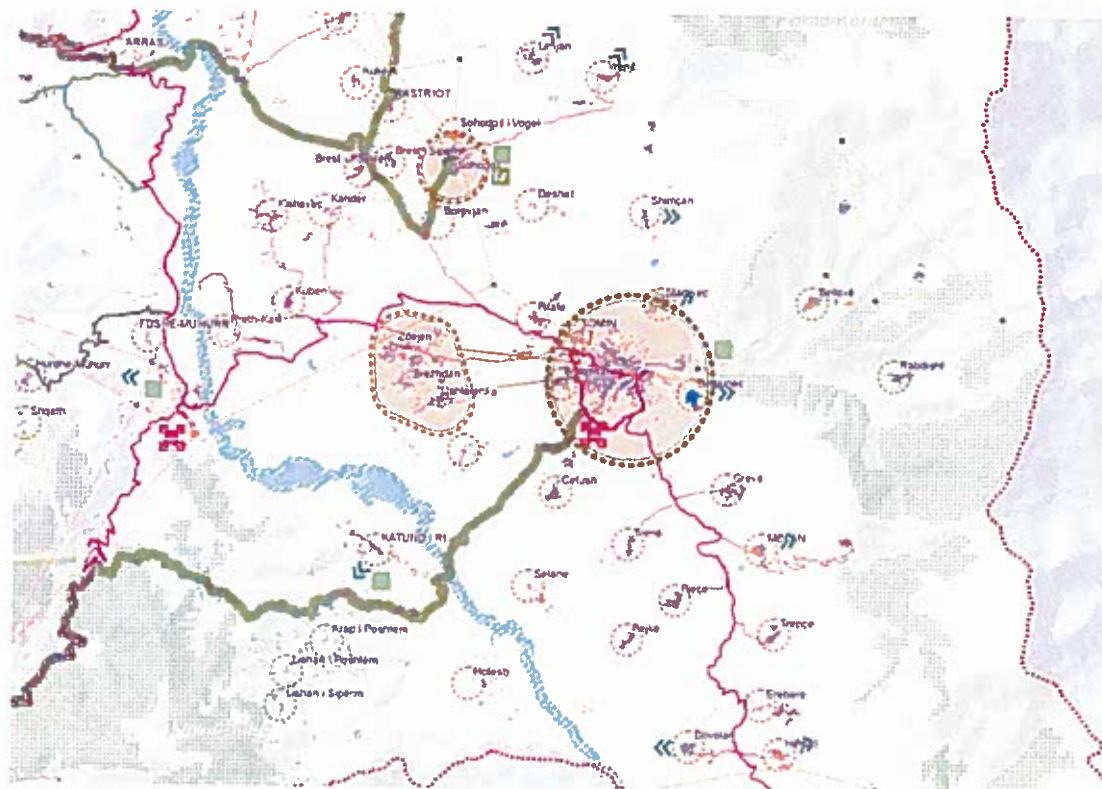
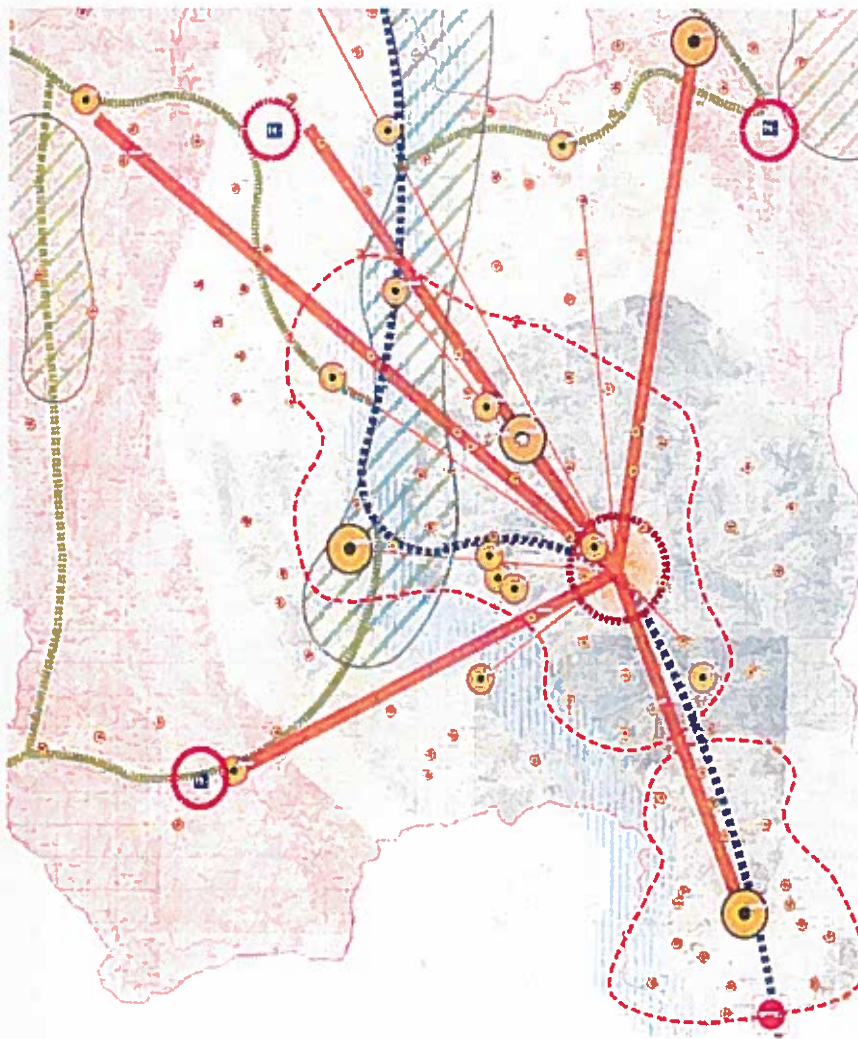

Figura 8.2 : Strategjia territoriale e ndertimeve

Kufiri Administrativ

- Kufiri Administrativ Peshkop
- Zhelira e shpërndarjes në zonën urbane të Peshkopit
- Udhëimor brenda 15 minutave nga Peshkopi
- Udhëimor brenda 15 - 30 minutave nga Peshkopi
- Udhëimor brenda 30 - 45 minutave nga Peshkopi
- Udhëimor brenda 45 - 60 minutave nga Peshkopi
- Udhëimor me shpejtësi të lartë nga Peshkopi
- Zonat me përpikësi më të madhe të shpërndarjes
- Zona e planifikimit të zonës
- Loket të parashikuar të autobusit të turit
- Rrethet e parashikuar dhe kufijtë për të përfunduar
- Linjat e shpërndarjes të rrethit të rrethit të parashikuar
- Loket i sugjeruar për të parashikuar - vendet e parashikuar
- Loket i sugjeruar për të parashikuar në hap të rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar
- Rrugët e rrethit të parashikuar

Projekte që klasifikohen në kategorinë C (Ndikim i parëndësishëm pasi zbatohen masat zbutuese) janë ato që përfshijnë nderhyrje infrastrukturore të të gjitha niveleve. Projektet e klasifikuara me impakte të kategorisë C u perkasin objektivave strategjike, ndër të cilat përmendim:

1.B.1.3 Densifikimi i zonave urbane bosh

1.B.1.10 Rehabilitimi i ish zonave industriale

1.B.1.10 Zhvillimi i Peshkopisë në juglindje dhe jugperëndim

2.A.3.1 Permiresimi i rrjetit të kanalizimeve

2.B.2.1 Reduktimi i numrit të rrugëve të paasfaltuara

2.B.2.2 Ndertimi/ permiresimi i rrugëve rajonale që lidhin qytetin me fshatrat dhe zonat turistike (Kastriot-Lure, Muhurr-Selishte, Bishop-Zimur, Mons-Rabdisht)

2.B.2.3 Unaza e Peshkopisë

2.C.3.2 Rregullimi i zonave doganore të Maqellares si zone ekonomike multifunksionale

3.B.1.3 Krijimi i qendrave termale

3.B.1.4 Rizhvillimi i zonave përgjate liqenit

3.B.1.5 Parqe rekreative përgjate rrjedhave të lumenjve

3.B.1.7 Zhvillimi i turizmit rural

4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore

4.A.3.2 Masa agroteknike për permiresimin e terrenit bujqësor

4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi i rrjeteve ujëtare

Aktivitetet që kategorizohen në grupin C parashikojnë nderhyrje për permiresimin e infrastrukturës ekzistuese. Ndikimet e parashikuara të këtyre aktiviteteve detajohen më tej në kapitujt pasardhës për secilin aspekt të kohezgjatjes, frekuencës, shkallës dhe parametërve të tjerë. Në mënyrë të përgjithshme këto aktivitete do të kenë ndikime të menaxhueshme me anë të masave zbutuese në tokë, burimet natyrore, ajër, biodiversitetin, sasinë e mbetjeve dhe nivelin e zhurmave vecanerisht gjatë kohës së zbatimit të punimeve. Në rastet kur parashikohet të vendoset infrastrukture e re, si p.sh. densifikimi i zonave urbane, ndertimi i ujësjes dhe kanalizimeve, shtimi i rrugëve të asfaltuara, parashikohet të ketë ndikime afatgjate në habitatet natyrore dhe biodiversitetin, vecanerisht kur këto qendra ndodhen në zonat e mbrojtura, si Lure, Rabdisht, Maqellare. Lind nevoja e përcaktimit të masave zbutuese specifike rast pas rasti kur punimet kryhen në zona të mbrojtura apo pranë burimeve ujëtare.

Në këtë grup aktiviteteesh përfshihen dhe ato me ndikim nderkufitar si pasojë e permiresimit dhe rehabilitimit të lidhjeve nderkufitare. Në të shumtën e rasteve nderhyrjet do të konsistojnë në rehabilitimin e rrugëve ekzistuese.

Përsa u përket projekteve për zhvillimin e infrastrukturës bujqësore, ato pritet të kenë ndikime negative në strukturën e tokës, habitatet dhe biodiversitetin. Krijimi i infrastrukturës bujqësore, siç janë kanalet vaditëse, serat dhe pasojat e intensifikimit të prodhimit përmes përdorimit të plehrave organike e inorganike, kërkon masa zbutuese specifike për të evituar ndikimet në ujërat sipërfaqësore e nëntokësore, si dhe në biodiversitet.

8.4.1 Toka

Objektivi Mjedisor 1: Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrueshem te tokes dhe mbrojtja e saj

Ndikimi me i madh gjate fazes se ndertimit pritet ne zhvillimet e infrastruktures, sidomos asaj rrugore, te mbetjeve, te qendrave te sherbimeve, etj nderkohe qe nga fusha te tjera do te jene te kufizuara ne nje territor me te ngushte local. Nuk priten ndikime ne ato sektore ose nen sektore ku perqendrimi me i madh i aktiviteteve do te kete te beje me plotesimin e boshlleqeve ligjore dhe te struktures (aktivitete soft) ku gjithë detyrat dhe angazhimet do te jene te natyres institucionale dhe organizative.

Permes okupimit te tokes, ndertimet ne infrastrukture prodhojne ndikime te gjera te pakthyeshme, qe reflektohen pas zhvillimit si nje ndryshim ne perdorimin e tokes. Toka bujqesore dhe pyjet do te pesonin shkaterrim te pakthyeshem ne seksionet e marra nga ndertimet e reja ose ato te rindertuara mbi seksionet e vjetra. Shpesh ndertimet e reja krijojne edhe fragmentime te tokes bujqesore. Ndikimet afatshkurter (te riparueshme) qe mund te ndoshin gjate fazes se ndertimit perfshijne lidhjet perms tokave bujqesore ose pyjore, demtimet dhe okupimet e tokave ose demtimin e produkteve per shkak te afersise me sheshet e ndertimit, ndotjet e tokes etj.

Per shkak te zhvillimeve te reja ne infrastrukture, perdorimi I tokes bujqesore ekzistuese peson ndryshim nga ana e pozicionimit te lidhjeve te reja infrastrukture. Masat qe zbatohen mund te sjellin renien e perhershme te potencialit dhe prodhimtarise te tokes bujqesore qe nenkupton humbjen e perhershme te funksionimit te tokes per prodhimtarine bujqesore. Nese masat e infrastruktures shtrihen edhe per teje teritoreve aktuale te zhvillimit, fragmentimi I tokes bujqesore do te rritet dhe kushtet per prodhimtarine bujqesore do te perkeqesohen edhe me tej.

Pozicionimi i vendosjes se strukturave infrastrukture te reja ne hapësira te hapura dhe me natyre per te konservuar biodiversitetin do te sjellin nderhyrje direkte tek aktivitetet e vazhdueshme te zonave pyjore te cilat duhet te kryejne funksionet vegetative bimore me ane te drureve si aktivitet primar (demtime te pakthyeshme).

Udhëzimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionet 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektivi.

Objektivi Mjedisor 2: Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures.

Aktivitetet ndertimore ne pergjithesi (rindertime ose te reja) te infrastruktures jane burim i prodhimit te sasive te medha te mbetjeve, dhe gjithashtu krijojne presione mbi perdorimin e burimeve natyrore. Mbetjet gjenerohen jo vetem perkohesisht gjate fazes se ndertimit, por edhe ne menyre te vazhdueshme gjate fazes operationale si edhe per efekt te proceseve te mirembajtjes se strukturave. Impakti nga gjenerimi i mbetjeve eshte i perhershem dhe ne mjaft raste i pakthyeshem ne lidhje me impaktin ndaj burimeve natyrore. Prandaj, ky impakt negativ ndaj mjedisit duhet te pakesohet me ane te masave per menaxhimin e mbetjeve.

Shqiperia ka kryer transpozimin e Direktives 2008/98/EC mbi mbetjet, me ane te VKM no. 175, date 19.1.2011 sic referohet edhe ne "Strategjine Kombetare Ndersektoriale per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025" dhe ne "Planin Kombetar per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025". Ne kete aspekt t, SKZHII II prezanton si objektive mjedisore "55 per qind e mases totale te mbetjeve te riperdoret ose riciklohet deri ne 2020".

Gjate ndertimeve te reja ose rehabilitimit te infrastruktureve ekzistuese, duhet te merret ne konsiderate riciklimi, riperdorimi dhe perpunimi i mbetjeve inerte te gjeneruara. Sasira te medha mbetjesh mund te perdoren vecanerisht ne ndertimet e rrugeve dhe infrastruktureve te ngjashme ku materialet mbushese jane mjaft te nevojshme;

- Keto materiale kane karakteristika me te mira funksionale ne krahasim me ato konvencionale.

Ne vijim te zbatimit te masave specifike qe paraqiten ne Plan, administrimi ekonomik i burimeve natyrore duhet te mbeshtetet nga masa te tjera te pergjithshme shtese te parashikuara ne raportet e vleresimit te ndikimit ne mjedis per cdo projekt specifik.

Bashkia Diber pritet te luaje rol menaxherial per administrimin dhe riciklimin e mbetjeve te ngurta sipas nevojës, ne bashkepunim dhe me Bashki te tjera.

8.1.2 Ajri

Objektivi Mjedisor 3: Garantimi i arritjes se objektivave afatgjata per sasite vjetore te shkarkimeve te ndotesve, per te arritur perputhshmerine me kufijte maksimale te lejueshem nga BE per shkarkimet e ndotesve atmosferike.

Shkarkimet e ndotesve jane karakteristike gjate fazes se ndertimit te infrastruktures dhe ate te operimit ne nje sere aktiviteteve nga sektore te ndryshem te ekonomise, por ne lidhje direkt me Planin ndikimi kryesor vjen nga sektori i transportit.

Gjate fazes se ndertimit ose te rindertimit te infrastruktures, shkarkimi i ndotesve krijon impakt afatshkurter ne mjedis, keshtu qe shumica e efekteve te tyre jane te kthyeshme.

Gjate fazes se operimit te infrastruktures, shumica e shkarkimeve jane te pranishme si ne ajer edhe ne uje e toke, ne varesi te proceseve te aktiviteteve qe krijohen nga operimi i infrastruktures perkatese.

Zbatimi i masave specifike qe synojne arritjen e qellimeve te ketij PPV pritet te kene nje impakt pozitiv. Ne plan afatgjate permiresimi i infrastruktures ekzistuese do te kete ndikim pozitiv per shkak te pakesimit te shkarkimeve te ndotesve, se pari per shkak te permiresimit te infrastruktures rrugore duke mundesuar nje kohe me te shkurter te udhimit, permiresimin e trafikut (bllokimeve/ngjeshjeve), duke cliruar me pak gazra dhe duke pakesuar ndotesit e shkarkuar.

Megjithate, ekziston edhe rreziku qe permiresimi i metejsheve i rrjetit rrugor, vecanerisht i atij nderkufitar si ne zonen e Maqellares, do te prodhoje te ashtu-quajturin 'kerkese e detyruar' per shkak te pakesimit te ngjeshjes, i cili nga ana tjetere mund te rrise sasine e shkarkimeve te ndotesve, vecanerisht ne zona ku nuk kishte ndotje para se te zbatoheshin masat e Planit. Gjithsesi, impaktet negative me permiresimin e rrjetit rrugor mund te pakesohen dhe madje te parandalohen permes marrjes njekohesisht te masave te pergjithshme per promovimin e perdorimit te rrjetit publik te transportit te pasagjereve dhe bicikletave, i cili perashikon te permiresohet nga ky plan.

Rinovimi i mjeteve motorike kontribuon se tepermi ne pakesimin e shkarkuesve ndotes, si edhe zhvillimi i standarteve sipas tipave te aprovuar per mjetet siguron qe shumica e shkarkimeve te ndotesve te synuara per transportin te arrihen. Masat per promovimin e transportit publik te kontribuojne gjithashtu ne pakesimin e shkarkimit te ndotesve.

Plani nuk mund te adresojte specifikesht promovimin e rinovimit te mjeteve, por me ane te te gjithe masave/veprimeve, vecanerisht atyre qe promovojne transportin publik te pasagjereve, ka ndikim pozitiv ne mjedis dhe kontribuon qenesisht ne arritjen e synimeve per shkarkimet kombetare.

Persa i takon shkarkimeve te grimcave pezulli ne ajer, ato do te pesojne rritje te perkohshme ne zonat ku do te zbatohen masat e rindertimit te infrastruktures sipas sektoreve (impakte te kthyeshme). Ne perputhje me rregullat qe rregullojne masat per pakesimin e shkarkimeve te grimcave nga sheshet e ndertimit, zbatimi i punimeve ne ndertim garanton qe rritjet e perkoheshme lokale te ndotesve te mjedisit ne ajer te jene brenda normave te percaktuara per mjedisin dhe njerezit.

Udhhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionet 8 dhe 9 duhet te merren parasysht per te realizuar kete objektivi.

8.1.3 Faktoret klimatike

Objektivi Mjedisor 4: Adoptimi i infrastruktures ne pergjigje te ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore te emetimeve te gazeve sere ne nivelet e percaktuara ne SKZHI II.

Nje sere aktivitesh ndertimore te infrastruktures dhe praktika sektoriale kane impakt permanent (te kthyshem) mbi shkarkimet e gazeve sere (GHG), qe perbejne shkaku kryesor te ndryshimeve klimatike. Per shkak se karburantet fosile (nafta dhe derivatet) clirtojne GHG ne ajer gjate perdorimit, ato perfaqesojne ne keto momente burimin me te rendesishem te energjise ne sektorin e transportit e bejne sot kete sektor te parin si burim shkarkimesh te gazeve sere. Nje tjetër pasojë pasojë e temperaturave te larta globale jane ndryshimet ne modelimet e fenomeneve mesatare klimatike dhe ngjarjet me te shpeshta te kushteve ekstreme te motit (thatesira, permbytje, erozione, stuhi me breshër, vale te nxehta, temperature te uleta me ngrica, etj.).

Vendimi 406/2009/EC percakton minimumin e kontributit te Shteteve Anetare te EU per te kapur angazhimin e reduktimit te shkarkimeve te gazeve sere te Komunitetit per periudhen nga 2013 ne 2020 per te gazet sere qe mbulohen nga ky vendim dhe rregullat per te bere keto kontribute si dhe per vleresimin e tyre me pas.

Shkarkimet e gazeve sere nga sektore te tille si transporti rrugor, bujqesia, energjia, etj. perfaqesojne nje rrezik te konsiderueshem per masat zbutese te ndryshimeve klimatike. Ne vijim, vec shkarkimeve te perkohshme te gazeve sere gjate fazes se ndertimit te veprave infrastrukturore te parashikuara ne Plan, shkarkimet e gazeve sere priten te rriten edhe pse do te merren masa per te eliminuar mjaft pengesa. Zbatimi i masave specifike duhet te garantojne perdorim me te madh te transportit publik, metodave te reja bujqesore te kultivimit dhe vaditjes, energjise te rinovueshme, etj.

Transporti ngelet sektori kyc ne arritjen e objektivave kombetare mbi masat per ndryshimet klimatike i vijuar nga sektori bujqesor dhe perdorimi i tokes.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionet 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.4 Uji

Objektivi Mjedisor 5: Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe siperfaqesore, ujerat e njelmet, dhe burimet e ujit te pijshem.

Impaktet me te medha per arritjen e ketij objektivi mjedisor priten nga zhvillimet e sektoreve kyc te lidhur me ujin si edhe ato qe mund te ndikojne ne cilesine dhe funksionimin natyror te baseneve ujore.

(Nderhyrjet ne furnizimin me uje te pijshem dhe uje te rrjedhshem, permiresimi i rrjetit te kanalizimeve, krijimi i qendrave termale, Parqe rekreative pergjate rrjedhave te lumenjve, Rekuperimi dhe shtimi i rrjeteve ujtese, identifikimi i zonave per zhvillimin e peshkimit, etj)

Impaktet mbi ujerat siperfaqesore enentokesore, si dhe burimet e ujit te pijshem jane karakteristike te periudhes se ndertimeve ose rindertimeve te infrastruktures dhe gjithashtu ne vijim te operimit te strukturave edhe me tej. Kjo ne varesi respektive te sektoreve perkates ne lidhje me nevojën per perdorimin e ujit ose nderveprimet me burimet dhe trupat natyrore ujore. Ne shumicen e rasteve keto impakte krijohen si te limituara ne mjedisin lokal, megjithate mund te ndodhe dhe efekti kumulativ i impaktit dhe krijohen ngarkesa ndotjeje te medha. Impaktet ndertimore te infrastruktures ngelen ne pergjithesi afat-shkurter dhe te rikthyeshme (rasti psh i cilesise se ujerave). Pas fazes ndertimore, impaktet jane kryesisht me pak te perhapura, por te parikthyeshme permanente (rasti psh i impaktit te morfologjise se vijes ujore natyrore, kushteve hidrologjike, zonat e mbrojtura). Impaktet e mesiperme mund te prodhojne ndryshime ne elementet cilesore per krijimin e statusit ekologjik te ujrave siperfaqesore, qe jane elementet biologjik, hidromorfologjik, mbeshtetes, kimik dhe fiziko-kimik dhe ne statusin kimik te ujrave. Nese udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese do te zbatohen, ndryshimet ne elementet cilesore nuk do te kapercejne se tepermi qe te kercejne arritjen e objektivave mjedisore.

Veprimet e sektoreve qe ndikojne ne ujrata dhe objektivat mjedisore mbi ujrata permbledhen si me poshte:

- Pozicionimi i veprave infrastrukturore mund te ndikojne ne menyre permanente te drejtperdrejte ose

indirect situaten hidrologjike ne nje zone te caktuar duke sjelle edhe situata eko-morfologjike mbi rrjedhen e ujit;

- Rrjedhja e vazhdueshme e substancave te rrezikshme qe rezultojne nga burime te ndryshme ndotese (impakt ne cilesine e ujrave sipërfaqesore dhe ato nentokesore);
- Derdhja e substancave te rrezikshme per shkak te ngjarjeve te jashtezakonshme (impakt potencial direkt, ne distance te larget mbi cilesine e ujrave sipërfaqesore dhe nentokesore,);
- Ndryshimet ne regjimin ujrave te ujrave nentokesore per shkak te ujrave te nderhyrjeve te veprave infrastrukturore (psh tunelet);
- Pozicionimi i strukturave infrastrukturore ne zonat aquifere me ndjeshmeri te larte ose shume te larte mund te kene impact negative mbi burimet ujore ekzistuese dhe potenciale (direkt, indirekt, nderkufitar);
- Pozicionimi ne zonat e ujrave te mbrojtur te burimeve ujore (ndikim lokal, potencialisht rajonal dhe nderkufitar).

Shqipëria ka aprovuar Ligjin No. 111/2012 "Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore" dhe "Strategjine Kombetare Sektoriale per Furnizimin me Uje dhe Kanalizimet 2014-2040", "Strategjine Ndersektoriale per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025" dhe "Planin Kombetar per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025". Midis te tjerave, keto dokumente percaktojne qe aktivitetet ne uje dhe tokat anash ujrave mund te kryhen vetem nese ato jane bazuar mbi planet e zhvillimit hapësor dhe nuk mund te pozicionohen diku tjeter pa gjeneruar kosto te larta disproporcionale. Pozicionimi i ketyre aktiviteteve mund te ndikojne thelbesisht mbi statusin ekologjik te rrjedhave ujore dhe te pakesojne zonat e mbajtjes dhe impaktet kumulative mbi biodiversitetin e zones dhe sherbimet e ekosistemeve te zones.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 10 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.5 Natyra

Objektivi Mjedisor 6: Konservimi dhe mbrojtja e popullatave dhe biodiversitetit, llojeve dhe habitateve te rrezikuara.

Impaktet qe kane te bejne me fragmentimin e habitateve dhe biodiversitetin jane karakteristike gjate fazes se ndertimit ose rindertimit te infrastructures dhe me tej. Ato verehen me teper ne mjedisin lokal, ndersa ne rastin e projekteve me shtrirje te gjere impaktet ndihen edhe ne nivelin rajonal dhe pergjate kufijve (psh ne migrimin e karnivoreve te medhenj, rruget e migrimit te shpendeve, vijat ujore te kalimit nderkufitar etj.). Gjate ndertimit ose rindertimit te infrastructures, impaktet jane kryesisht afat-shkurter dhe te kthyeshme (psh ndotje nga zhurmat e sheshit te ndertimit, kafshet largohen prej makinerive te ndertimit, etj.). Pas ndertimit, impaktet jane kryesisht permanente dhe te pakthyeshme per shkak te ndryshimeve ne perdiorimin e tokes (psh nderprerja e rrugeve te migrimit, rritja e zhurmes nga strukturat e zhvilluara ne vend, pengesa ne mjedis – linja elektrike, etj.).

Ndertimi i strukturave te reja dhe rindertimi ose modernizimi i infrastructures ekzistuese mund te rezultojne ne:

- Humbje te zonave te habitatit dhe llojeve te habitatit dhe perfaqesuesve individuale te llojeve te bimeve dhe kafsheve (impact direkt, i perhershëm);
- Impact direkt, permanent mbi funksionimin e disa habitateve per shkak te fragmentimit te habitatit;
- Ne rastin e aktiviteteve me shtrirje te gjere ne nje habitat me te rrezikuar, nje impact direct eshte i mundshem mbi biodiversitetin e zones me te ngushte ose te gjere (impakt permanent);
- Kalimet e reja shpesh fragmentojne habitatet e kafsheve te egra dhe nderpresin rruget migratore dhe rrugicat e fluturimit ose pengojne migrimin e disa grupeve te kafsheve (vecanerisht te gjitareve dhe amfibeve, nese nje rruge kryqezohet me nje korridor migrimi ose fluturimi, konflikte me me shpendet dhe lakuriqet e nates jane gjithashtu te mundshme), te cilat mund te pengojne ne menyre permanente migrimin e kafsheve individuale midis popullatave individuale dhe te shkaktojne nje renie te biodiversitetit ne disa zona (impact direkt, kumulativ, i larget);

- Shumica e problemeve të migrimit ndodhin në fazat e ndertimit të infrastrukturave të mëdha ku nuk ka perkujdesje për rindertimin e kalimeve dhe komunikimeve të shkeputura të habitateve (psh ndertimi i urave të gjelberta). Kjo duhet të merret parasysh kur projektohet dhe ndertohet (impakt direkt, në distance);
- Në zonat ku nuk merren masa mbrojtëse ekziston mundësia e konflikteve mes infrastrukturave të ngritura dhe gjitave gjate levizjeve ditore dhe amfibeve që levizin gjate sezonit të migrimit (impakt direkt, në distance); demtime të rregullta dhe të shpeshta mund të shkaktojnë gjithashtu rënie të permasive të popullatave (impakt direkt, kumulativ, në distance);
- Zhurma ka impakt negativ vecanerisht për shpendet dhe gjitarët dhe nuk është i pranishëm vetëm në distancën më të afërt të aktivitetit, por përhapet mjaft më gjere (impakt në distance);
- Rrezatimi në drejtim të qiellit prej ndricimit të strukturave të ndryshme të infrastrukturave mund të krijojë shqetesim direkt në ciklin jetësor, vecanerisht për kafshet që janë aktive natën dhe ato që janë aktive në mbremje;
- Pozicionimi i aktiviteteve në ujë ose në tokat në krahe të vijave ujore mund të krijojë impakte negative permanente dhe direkte për habitatet ujore dhe ato përgjate vijave, vecanerisht kur infrastruktura shtrihet përgjate rrjedhave ujore.

SKZHI II prezanton sfidat kryesore lidhur me mbrojtjen e mjedisit, të cilat janë: (1) nevoja për të krijuar rrjetin ekologjik Natura 2000 për Shqipërinë dhe Komunitetin Evropian; (2) ristrukturimin dhe forcimin organizativ të strukturave menaxhuese të zonave të mbrojtura; dhe (3) nevoja për të garantuar zbatim me efektiv të planeve të menaxhimit për zonat e mbrojtura dhe planet e veprimit për llojet dhe habitatet.

Gjate fazes së projektimit dhe sidomos përpara nisjes së fazes së zbatimit të aktiviteteve specifike individuale të Planit duhet të perfshihen masa që do të lehtësojnë ruajtjen e korridoreve migratore të kafsheve dhe në këtë mënyrë të arrihet objektivi i SKZHI II "Përmirësimi dhe forcimi i mbrojtjes së natyrës".

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Seksionin 8 dhe 9 duhet të merren parasysh për të realizuar këtë objektiv.

Objektivi Mjedisor 7: Ruajtja e zonave që kanë një status të vecantë mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime të konsiderueshme.

Zhvillimet infrastrukturale në mjediset natyrore përfaqësojnë një humbje permanente të habitateve dhe ndikojnë në mënyrë negative permanente në përhapjen natyrore të tipeve të habitateve dhe ato të habitateve të llojeve të bimëve dhe kafsheve, në cilësinë e tyre dhe në integrimin e habitateve të popullatave. Nëse zhvillimi vendoset në zona me status natyror të mbrojtur, impaktet mund të jenë vecanerisht të zgjeruara dhe shkatërruese, pasi ato mund të degradojnë në mënyrë permanente nivelin e konservimit të mjedisit natyror dhe objektivat e mbrojtjes për zonat e mbrojtura, siç janë ato për pikat e Natura 2000 ose aktualisht Emerald, Zonat me Rendesi Ekologjike (IEAs) dhe vecoritë e vlerave natyrore. Vëmendje e vecantë duhet të kushtohet nëse strukturat e infrastrukturës pozicionohen në zonat e mbrojtura ku mund të ndodhin humbje permanente të sipërfaqeve të kualifikuara, tipet kryesore të habitateve, habitatet e llojeve, impakte mbi integritetin, funksionalitetin dhe kohezionin e zonave. Këtu janë të mundshme edhe impaktet permanente dhe direkte mbi cilësinë e vecoritë të vlerave dhe të tipeve të tyre për shkak të cilave është bërë deklarimi i vecoritë. Duke qenë se një pjesë e mirë e territorit të Dibres (27%) është deklaruar zone me një status natyror të mbrojtur, ka mjaft mundësi që ndertimet e reja të kalojnë pranë ose hyjnë në territoret e këtyre zonave.

Impaktet në zonat me status natyror të mbrojtur janë të mundshme gjate periudhës së ndertimeve të reja ose rindertimeve të sistemeve të infrastrukturës dhe në vijim. Ato janë më të dukshme në mjedisin lokal, nderkohe që për aktivitete të zgjeruara, ato mund të ndjehen në nivel rajonal dhe përtej kufirit (psh, impakti mbi kohezionin dhe integritetin e rrjetit të Emerald). Gjate periudhës së ndertimeve të reja ose rindertimeve të sistemeve të infrastrukturës, impaktet janë kryesisht afat-shkurter dhe të kthyeshem (psh ndotje nga zhurma në kantierin e ndertimit, turbullimi i vijave ujore). Pas ndertimit, impaktet janë kryesisht

permanente dhe te pakthyeshme per shkak te ndryshimeve ne perdorimine tokes (psh, rritje e ndotjes nga zhurmat prej transportit, pengesat ne mjedis, shkaterrimi i habitateve ten je lloji te kualifikuar, etj.

Udhëzimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.6 Mbetjet

Objektivi Mjedisor 8: Kompletimi teresor i infrastruktures se landfilleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.

Problemet / shqetesimet kryesore qe lidhen me kete sektor jane listuar me poshte:

- Prania e vend-depozitimeve te hapura (te ligjshme dhe te paligjshme) te hedhjes se mbetjeve.
- Kapacitet i pamjaftueshem i landfilleve ekzistues/mungesa e tyre
- Menaxhimi i mbetjeve eshte akoma ne nivele te ulta, sisteme grumbullimi miks ka vetem ne qytet. Pjesa me e madhe e njesive administrative nuk e ofrojne fare sherbimin e mbledhjes se mbetjeve.
- Mbetjet inerte, mbetjet e rrezikshme, mbetjet spitalore dhe mbetjet e kafsheve nuk trajtohen sipas kerkesave ligjore, mungesa e landfilleve per mbetjet e rrezikshme. Nuk ka landfille te vecanta, trajtim i vecuar behet vetem nga sektori privat.
- Ndarja ne burim e mbetjeve / riciklimi, e cila megjithese eshte kerkese ligjore qe prej vitit 2011, nuk realizohet ne praktike.
- Kuadri ligjor i pergjigjet kerkesave te BE-se, por nuk mund te ndryshoje realitetin per shkak te mungeses ne investime

Zhvillimi i zonave te caktuara industriale, si ajo pergjate aksit Tomin, mund te cenoje integritetin e shtresave te ujrave nentokesore dhe ndotja me kimikate te rrezikshme mund te kaloje ne shtresat nentokesore. Mund te shkaktojne semundje kancerogjene deri ne largesi te medha prej zonave ne fjale.

Djegje te mbetjeve ne fushe, perhapja e ndotesve nepermjet ajrit konsiderohet si nje rrezik serioz per shendetin, gje qe krijon rreziqe potenciale per shendetin e banoreve lokale. Rrjedhjet e mbetjeve nga fusha ndotin ujerat siperfaqesore te lumenjve qe kalojne prane. Pamje e shemtuar vizive e territorit qe ndikon ne imazhin e tij te pergjithshem dhe terheqes per aktivitetet, vizoret dhe banoret. Mbetjet e ketyre zonave depozitohen ne lumenj ose ne ane te rrugeve te cilat pastrohen nga ujrat dhe ne kete menyre zhvendosen ne nje pjese tjeter toke dhe ne fund ne rrjedhjet ujore.

Plani synon eliminimin e venddepozitimeve te mbetjeve pergjate lumenjve si dhe mbulimin e venddepozitimeve te hapura dhe perdorimin e tyre si hapesira te gjelbra

Lind nevoja per investime te shtuara per landfille, nga menaxhimi jo i diferencuar i mbetjeve. Nuk kursehen hapesira dhe ka impakte negative ne mjedis mungesa e infrastruktures per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve (konteniere), nxitja e riperdorimit, riciklimit dhe rikuperimit. Ngafshatrat qe nuk mbulohen me sherbim nje sasi e konisderueshme mbetjesh qarkullojne ne rrjetin hidrik duke krijuar nje potencial ndotes.. Ndikim tjeter negativ eshte edhe degradimi i peisazhit dhe mjedisit.

Plani parashikon ngritjen e infrastruktures se duhur per trajtimin e mbetjeve te ngurta .

Rrezik potencial per shendetin paraqet hedhja e mbetjeve te rrezikshme (MRR) dhe atyre klinike ne zona te pacaktuara. Shkarkimi i MRR ne uje, ajer ose toke shkakton rreziqe per shendetin e njerezve dhe mjedisin, sjell ndotjen e tokes dhe ujrave nentokesore pastrimi i te cilave kerkon kosto te medha. Hedhja e MRR ne kanale demton sistemin e kanalizimeve dhe ve ne rrezik funksionimin e impianteve te trajtimit te bimeve. MRR ne skrap metali ose materiale te tjera te ricikluara shkakton rreziqe mjedisore dhe te shendetit ne industrine e riciklimit

Aktivitetet e riciklimit kufizohen te sektori informal dhe sektori privat zhvillon mbledhjen e pjeseve te riciklueshme te mbetjeve jo nepermjet sistemit.

Plani parashikon ricklimin perkrah rritjen se kapacitetit te landfilleve. Gjithashtu rekomandohen masa dhe programe per riciklimin e mbetjeve te cilat do te kishin nje impakt ne zgjatjen e perdorimit te landfilleve duke siguruar edhe perfitim ekonomik. Strategjia e menaxhimit te mbetjeve duhet te perfshije dhe mundesite e incentivimit te riciklimit nga konsumatorët si dhe krijimin e zonave te dekompozimit te mbetjeve organike ne cdo zone rurale per te krijuar lende te pare per industrine bujqesore per nje ekonomi ciklike.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 0 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.7 Ndotja prej zhurmes

Objektivi Mjedisor 9: Reduktimi i ndotjes se zhurmes/akustike dhe perafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

Ne zona individuale pritet nje nivel me i larte ndotjeje mjedisore gjate fazes se ndertimit dhe me tej gjate fazes se operimit. Per kete, masat zbutese do te duhet te realizohen gjate fazes se ndertimit, vecanerisht mbikqyrja e shkarkimeve te pershkruara prej makinerive te ndertimit, vendosja e nje kohe te limituar per ndertimin dhe nese nevojitet zbatimi i masave per te parandaluar zhurmen te perhapet ne mjedis.

Impaktet gjate fazes operationale do te jene afat-gjate. Si rregull, projektet me shtrirje te gjere ose si korridore (rruge, linja tubacionesh, etj.) nenkuptohet kane impakt me te madh mbi mjedis dhe ne menyre direkte pergjate korridoreve, por ne te njejten kohe mund te zbuten me ridrejtimin e aktiviteteve ato bejne te mundur te pakesojne impaktet locale sidomos aty ku densiteti i popullsisë eshte i larte.

Ne perputhje me legjislacionin mbi mbrojtjen nga zhurmat, kushtet e meposhteme mund te aplikohen gjate fazes se operimit te strukturave te reja ne infrastrukture:

- Nje burim i ri zhurme nuk duhet te prodhoje ndotje pertej kufirit te lejuar te zhurmes ne mjedis;
- Nje burim i ri zhurme nuk duhet te rrise ndotjen nga zhurma, ne nje zone ku zhurma ishte tashme pertej kufirit te lejuar, perpara se te vendosej ky aktiviteti i burimit te ri;
- Masat e mbrojtjes nga zhurma duhet te garantojne parandalimin dhe pakesimin e zhurmes qe vjen nga perdorimi ose operimi i nje burimi ne mjedis.

Nga aspekti i mbrojtjes prej zhurmave, keto masa mbrojtese te referuara ne legjislacion duhet te perdoren per te pakesuar ndotjen nga zhurmat ne te gjitha aktivitetet e prishme per te ulur dhe mbajtur me poshte se niveli ligjor i percaktuar. Zbatimi i masave te meteishme shtese per mbrojtjen nga zhurmat do te jete i nevojshem ne zonat e qendrave te medha urbane dhe korridoret e lidhjeve te infrastructures.

Veprimet me te rendesishme ne Plan, nga aspekti i mbrojtjes se mjedisit nga zhurmat jane ato aktivitetet qe garantojne pakesimin e shkarkimit te zhurmes, sic jane modernizimi i mjeteve dhe i vete infrastructures dhe teknologjise si dhe masat per pakesimin e impaktit te zhurmes ne mjedis. Veprime qe influencojne indirect ne riorientimin e rrjedhes se trafikut ne korridoret e transportit te distancave te gjata dhe ne mjedisin urban (transporti public) jane gjithashtu te rendesishme.

Ne pozicionimin e veprimeve mbi infrastrukturen sipas sektoreve te zhvillimit ne hapësire, zgjidhjet e pergjithshme dhe teknike do te duhet te sigurohen te tilla qe garantojne se ndotja nga zhurmat nuk e tejkalon kufirin e lejuar. Gjithe masat zbutese qe kerkohen burojne nga legjislacioni dhe synimet jane te vendosura ne SKZHI-II.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 10 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.8 Popullatat dhe asetet materiale

Objektivi Mjedisor 10: Permirësimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe levizshmerise se qendrueshme.

Ne vijim te impakteve mbi shendetin human, arritjet e ketyre objektive influencojne gjithashtu konsiderueshem situaten ekonomike te njerezve dhe asetet materiale qe ata kane ne dispozicion. Gjithashtu, ato kane sinergji te rendesishme pasi synojne te kufizojne rritjen e mbipopullimit, kerkojne perdorim ne rritje te zgjidhjeve mbi ofrimin e sherbimeve dhe infrastruktures, hapesires dhe energjise, si edhe te efekteve te demshme mbi asetet materiale per shkak te ekspozimit te tyre ne mjedise te ndotura. Impaktet do te jene pozitive, permanente dhe rajonale.

Per sa i takon problemeve kryesore qe lidhen me ceshtjet e mireqenies, sigurise dhe shendetit, ne menyre te permbledhur ato kane te bejne me aksesimin e trafikut dhe transportit ne zonat urbane dhe rurale, lidhur ngushte me levizshmerine drejt tregjeve dhe ruajtjen e lidhjeve ne komunitet. Nderkohe komunitetet lokale e kane sfiden me te madhe me ruajtjen e situates social-ekonomike (perfshire bujqesine, hortikulturen, akuakulturen, pyjet, sherbimet utilitare, edukimin etj.).

Zhvillimet e parashikuara ne Plan detyrimisht qe do te shkaktojne me shume trafik, me shume emetime, me shume zhurme dhe me shume trysni mbi burimet natyrore. Per te patur nje zhvillim te qendrueshem Plani parashikon, nder te tjera edhe zhvillimin e sistemeve te trajtimit te mbetjeve dhe te ujerave te zeza. Ne kete kendveshtrim problemet qe shkaktohen nga menaxhimi i dobet i ketyre sistemeve ka gjas te zvogelohen.

Nder rreziqet dhe shkaqet e tyre mund te permendim:

- Rritjen e nivelit te zhurmave dhe uljen e cilesise se ajrit, qe shkaktohen nga shtimi i trafikut, rritja e aktiviteteve urbane dhe shtimi i zhurmave nga aktivitetet e sherbimeve ne komunitet;
- Uljen e cilesise se ajrit qe shkaktohet nga trafiku i renduar;
- Cilesia e ulet e ujit te pijshem e shaktuar nga pakesimi i burimeve ujore per shkak te keqmenaxhimit te tyre si dhe per shkak te rritjes se ndotjes dhe eutrofikimit
- Rritja e sasise se mbetjeve ne vendet e paautorizuara qe vjen si pasoje e keqmenaxhimit te mbetjeve te ngurta dhe mungeses se ndergjegjesimit.
- Zhvillimet e reja ne qendrat urbane dhe industriale do te sjellin rritjen e numrit te banoreve dhe te perdoruesve te rrugeve, duke sjelle keshtu nje rrezik real per sigurine e njerezve.

Fokusimi ne zhvillimet infrastrukturore qe i pergjigjen realizimit te qellimeve dhe objektive perkatese, kryesisht per t'i sherbyer rritjes se pritshme te numrit te vizitoreve ne zonat perkatese, mbar me vete rrezikon qe komunitetet dhe vendbanimet ekzistuese mund te neglizohen nga pikepamja e sherbimeve komunitare. Nderkohe qe zhvillimi i pergjithshem social-ekonomik pritet qe te kontribuojne ne rritjen e mireqenies se njerezve, ekziston rreziku qe rritja ekonomike te kete nje shperndarje te çekuilibruar.

Nder rreziqet dhe shkaqet e tyre mund te permendim:

- Mungesa e transportit dhe levizshmerise e shaktuar nga humbja e lidhjeve me token bujqesore, plazhet dhe sherbimet sociale, si dhe nga nje transport publik i pamjaftueshem
- Prishja e cilesise se jetes qe vjen si pasoje e zhvillimeve te reja te cifat demtojne menyren tradicionale te jeteses dhe sjellin rritje te kostove baze te jeteses.

Plani ofron zgjidhje qe kane te bejne me mobilitete te qendrueshme alternative si eshte rasti i trafikut te bicikletave qe klasifikohet midis menyrave me te pershtatshme te transportit ne terma mjedisor dhe te shendetit. Krijimi i rrugeve te bicikletave dhe rrugicave te marshimeve me ane te aksesimit te pershtatshem ne qendrat e rekreacionit do te kishte nje impakt pozitiv ne shendetin human (impakt lokal).

8.1.9 Trashegimia kulturore

Objektivi Mjedisor 11: Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.

Zhvillimet e infrastruktures mund të krijojnë impakte direkte në njësi dhe zona të trashëgimise kulturore gjatë fazes së ndërtimit dhe më tej të operimit si rezultat i efekteve të mëposhtme:

- Degradimi i vecorive të peisazhit përreth njësive të trashëgimise kulturore (impakt indirekt, i pakthyeshem);
- Demtimi i strukturave të trashëgimise kulturore (impakt direkt, i pakthyeshem);
- Shkatërrim i mbetjeve arkeologjike gjatë fazes së ndërtimit (impakt direkt, lokal, i pakthyeshem);
- Vibrime që mund të shkaktojnë demtime të strukturave të trashëgimise kulturore (impakt indirekt, i pakthyeshem);
- Cilime gazrash ndotes që bëjnë pjesë në kontribuimin e shirave acid dhe që shkaktojnë demtime të strukturave të trashëgimise (impakt indirekt, kumulativ, në distance).

Pozicionimi i infrastruktures sipas sektoreve do të ndryshojë në mënyrë permanente përdorimin e hapësirës në këto zona. Për këtë, duhet të zbatohen masa të përshtatshme për të ruajtur vecoritë e zonës së trashëgimise kulturore. Nga aspekti i ruajtjes së mbetjeve arkeologjike, aktivitetet në mjedis konsiderohen akte destruktive (psh germimet). Kërkime paraprake arkeologjike në plan të gjere do të duhet të kryhen, rezultatet e tyre do të duhet të merren në konsideratë kur të pozicionohen strukturat e infrastruktures dhe masat për të ruajtur mbetjet arkeologjike do të duhet të zbatohen.

Në vijim të impakteve direkte permanente, zbatimi i veprimeve të Planit mund të ndikojë gjithashtu në trashëgimie kulturore në mënyrë indirekte, dmth duke përkeqësuar vecoritë e peisazhit në mjedisin përreth njësive të trashëgimise kulturore, vibracionet mund të shkaktojnë demtime në strukturat e trashëgimise kulturore, dhe shkarkimet e gazeve që janë përberes të shirave acide mund të shkaktojnë demime në strukturat e monumenteve. Për më tepër në efektet indirekte, impakti i gazeve mund të jetë kumulativ dhe të ndikojë në distanca të mëdha.

Gjatë fazes së operimit, këto veprime mund të kenë një impakt të drejtperdrejte pozitiv mbi trashëgimie kulturore. Arritja me lehtë tek zonat me rëndësi historike dhe kulturore do të rezultojë në rritjen e numrit të vizitoreve. Nga ana tjetër, një impakt pozitiv i drejtperdrejte mund të kthehet shpejt në impakt negativ. Me shumë vizitore mund të prodhohen me shumë mbetje dhe të rritin ndotjen akustike.

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutese që paraqiten në Seksionin 8 dhe 9 duhet të merren parasysh për të realizuar këto objektive.

8.1.10 Peisazhi

Objektivi Mjedisor 12: Garantimi i ruajtjes së peisazheve të vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese në nivel kombëtar dhe krijimi i një imazhi peisazhi me cilësi të lartë.

Percaktimi i impaktit mbi cilësinë e peisazhit, buron kryesisht nga vecoritë vizive të hapësirës dhe nga elementet karakteristike të peisazhit që janë të pranishme në këto hapësira. Peisazhi cenohet me shumë nga infrastruktura që shtrihet në zona të hapura, ku impaktet janë më të dukshme për shkak të një niveli të lartë shtrirjeje (impakte të përheshme, të pakthyeshme. Ndikimi është vecanerisht i lartë në rastin e një ndërhyrjeje infrastrukturore në zona me peisazh të jashtëzakonshëm, apo me tipare të vecanta, si dhe në zona peisazhistike me elemente natyrore të mbrojtur, të cilët mbartin një kuptim të rëndësishëm simbolik.

Impaktet mbi vecoritë peisazhistike të zonave mund të perkufizohen si direkte, kumulative, indirekte dhe të dobëta. Strukturat infrastrukturore në hapësira, behen elemente të peisazhit dhe pjesë përberese e tij. Kështu që, sistemimi i këtyre strukturave duhet të behet në përputhje me tipologjinë ekzistuese të peisazhit. Marrja në konsideratë e vecorive natyrore dhe topografise së zonës ku parashikohet të zhvillohet projekti, do të reduktojë fragmentimin e peisazhit.

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutese që paraqiten në Seksionin 8, 9 duhet të merren parasysh për të realizuar këto objektive.

8.1.11 Konkluzion mbi vleresimin

Me poshte paraqitet vleresimi i impakteve mbi zbatimin e Planit bazuar ne realizimin e objektivave mjedisore, te paraqitura per secilin veprim.

Gjate zbatimit te veprimeve, priten te ndohin impakte pozitive dhe negative. Impaktet pozitive priten per ajrin dhe ndryshimet klimatike si edhe per popullatat dhe asetet materiale. Vleresimi i rezultateve tregon se nuk do te kete impakte mbi faktoret klimatike duke konsideruar qe mjetet e transportit do te vijojne te rinovohen ne te ardhmen edhe me tej, gjë qe do te sjelle si pasoje permiresim te cilesise se ajrit dhe cilesise se shendetit human, midis te tjerave. Per me tej ne pjesen pozitive te impakteve mbi popullaten dhe asetet materiale do te vije si rezultat i zbatimit te infrastruktures ne pergjithesi qe do te beje te mundur pakesimin e kohes se udhetimit, sigurine ne levizje, perafrimin me tregjet dhe qendrat kryesore urbane dhe sherbimet publike ne pergjithesi.

Pergjithesisht, shumica e impakteve negative jane te lidhura me fazen e planifikimit (pozicionimi i infrastruktures ne hapesire dhe pergatitja e kushteve teknike te pershtatshme), pasi Dibra ka vecori te theksuara diverse dhe te shumta nga ana natyrore, kulturore dhe peisazhi qe mund te ndikohen konsiderueshem prej zhvillimeve te infrastruktures, sidomos atyre me shtrirje te gjere dhe korridoreve sipas sektoreve (transport, energji, uje, etj.). Impaktet negative shfaqen ne fazen e planifikimit prej aspekteve te perdorimit te tokes, efekteve ne uje, natyre (si biodiversiteti edhe zonat me status te mbrojtur), trashegimine kulturore dhe peisazhin. Keto impakte do te kerkojne krijimin e nje programi bashkekohor mbi masat zbutese dhe nje zbatim te pershtatshem te ketyre masave.

Impakte negative mbi shendetin human mund te ndodhin per shkak te rritjes se ndotjes nga zhurmat dhe impaktet ne cilesine e ajrit, vecanerisht ne zonat me densitet te larte banimi ku do te perqendrohen edhe nje seri veprimesh ne territor te ngushte dhe kjo do te ndikojë kryesisht ne fazen e zbatimit te projekteve specifike.

8.2 NDIKIMET KUMULATIVE

Impaktet mjedisore kumulative percaktohen ne kete Raport si nje kombinim i impakteve te zbatimit te veprimeve te Planit ne aspekte te ndryshme te mjedisit.

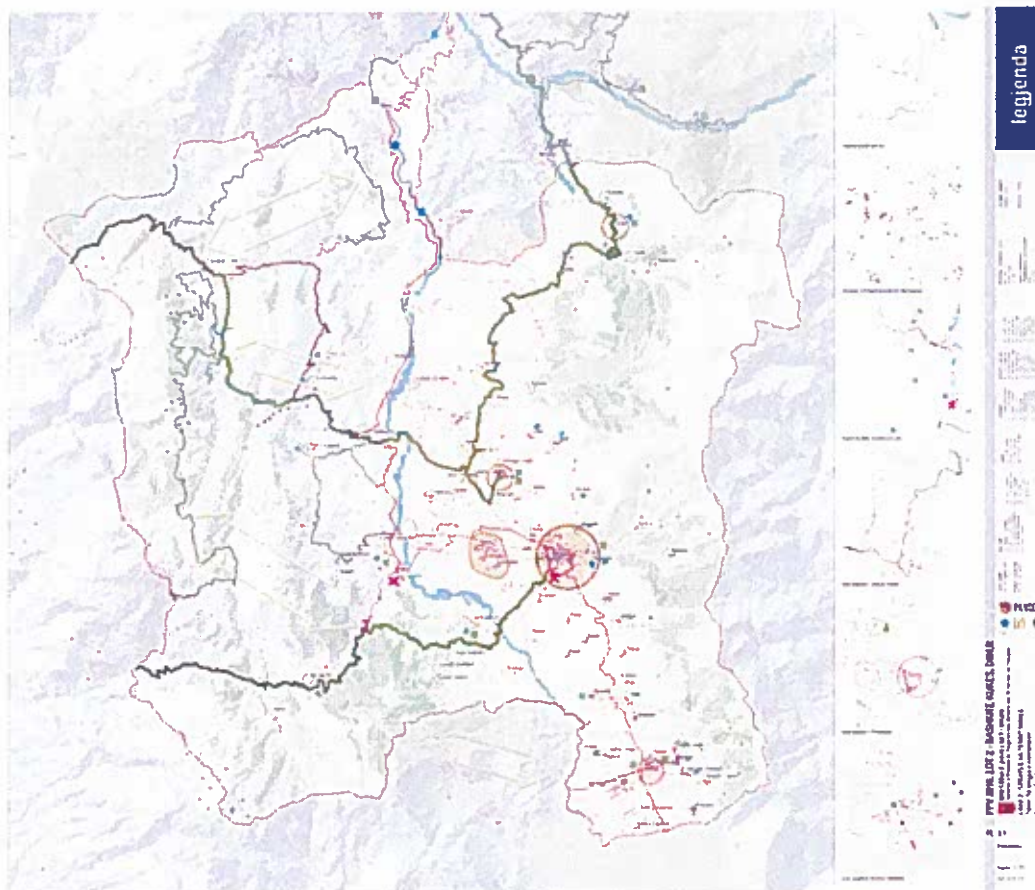

Figura 8.3. Investimet e parashikuara ne bashkine Diber

Ne zbatimin e veprimeve te Planit, impaktet mjedisore kumulative variojne sipas aspekteve individuale te mjedisit.

Kur vleresohen impaktet mbi token, ajrin dhe faktoret klimatike, impaktet kumulative te zbatimit te veprimeve te Planit shprehen si shuma e impakteve te te gjitha masave, si te tilla ne vleresimin e impakteve kumulative mbi:

- token, zona toke bujqesore dhe e pyjeve e fragmentuar per shkak te integritimit te strukturave te infrastruktures se re qe kombinohen;
- asetet minerale, shkalla e riciklimit te gjenerimit te mbetjeve ndertimore gjate fazes se ndertimit dhe rindertimit qe kombinohen;
- ajrin, shkarkimet e ndotesve qe pasojne zbatimin e masave qe kombinohen; dhe
- faktoret klimatike, shkarkimet e gazeve sere qe pasojne zbatimin e masave qe kombinohen.

Nga aspekti i impakteve mbi ajrin dhe faktoret klimatike, impaktet kumulative si shume e impakteve te te gjithe veprimeve te Planit jane te rendesishme per realizimin e objektiveve mjedisore te percaktuar per sektoret e Shqiperise per 2030 ne lidhje me:

- menaxhimin e mbetjeve të ndertimit;
- shkarkimet tavane të ndotesve dhe
- sasia vjetore me e lartë e shkarkimit të gazeve sere.

Kur vleresohen impaktet mbi ujë, natyrën, trashëgiminë kulturore dhe peisazhin, impaktet kumulative zakonisht nuk mund të shprehen si një shumë e impakteve të të gjithë veprimeve për të arritur synimet e Planit. Kur vleresohen impaktet kumulative në aspektet e përmendura më sipër, karakteristikat e një impakti individual që kontribuon në impaktet kumulative janë shumë të rëndësishme. Këto janë përgjithësisht karakteristika të cilat impaktet ndryshojnë njëri nga tjetri sipas vendit (impakti direkt dhe në distancë) dhe kohës (afat-shkurter, afat-mesëm dhe afat-gjatë, përkohësisht dhe permanent) të impaktit.

Kur vleresohen impaktet mbi shëndetin human, impaktet kumulative të zbatimit të veprimeve të Planit shprehen si një kombinim i impakteve që kontribuojnë në shëndetin dhe mirëqenien e njerezve dhe zakonisht referohen për:

- reduktimin e ekspozimit në nivelet e tejkaluara të zhurmës;
- reduktimin e ekspozimit në nivelet e tejkaluara të ajrit të ndotur në mjedis; dhe
- masat që lehtësojnë veprimtari shlodhëse dhe rekreative në një mjedis të shëndetshëm për distancë të shkurterë, veçanërisht gjatë shkëmbimeve ditore (impaktet u vlerësuan midis popullatës).

Kur vleresohen impaktet mbi popullatën dhe asetet materiale, impaktet kumulative të zbatimit të veprimeve në Plan shprehen si një kombinim i impakteve të ndryshme që ndikojnë në hapësirën e tyre të jetesës dhe në jetën e tyre. Masat për të arritur synimet e Planit janë pozitive nga aspekti i impakteve mbi popullsinë dhe asetet materiale, nëse impaktet kumulative të tyre kontribuojnë në arritjen e kohezionit social, sigurinë dhe qëndrueshmërinë.

8.2.1 Impaktet Kumulative të Projekteve specifike

Në këtë Seksion është paraqitur një analizë që lidhet me vlerësimin e impakteve kumulative të projekteve specifike të Planit. Këto projekte janë grupuar sipas natyrës së ngjashme të tyre dhe janë analizuar nën këndvështrimin e elementeve me të rëndësishme dhe me të ndjeshme mjedisore.

Nga ana tjetër, vlerësimi i impakteve është bërë duke i analizuar ato (impaktet) sipas një liste kriteresh, dhe për secilin kriter është paraqitur dhe analizuar edhe statusi i secilit impakt në përputhje me kriterin përkatës.

Objektivat mjedisore janë grupuar si më poshtë:

1. Toka (përfshin tokën, resurset natyrore)
2. Cilesia e Ajrit dhe Zhurmat (përfshin Ajrin, Faktorët klimatike, zhurmat)
3. Cilesia e ujit
4. Biodiversiteti dhe zonat e mbrojtura
5. Mbetjet
6. Mjedisë human (Popullsia dhe asetet materiale, Trashëgimia Kulturore, Peisazhi)

Projektet specifike të parashikuara në këtë PPV mund të klasifikohen në baza të nderhyrjes, në:

1. **Projekte të nderhyrjes urbane dhe rurale në infrastrukture** (përfshihen projektet me kodet 1.A.1.1, 1.A.1.2, 1.A.1.3, 1.B.1.1, 1.B.1.2, 1.B.1.3, 1.B.1.9, 1.B.1.10, 1.C.2.1, 2.A.2.1, 2.A.3.1, 2.B.2.1, 2.B.2.2, 2.B.2.3, 2.B.3.1, 2.B.4.1, 3.B.1.1, 3.B.1.3, 4.A.2.2, 4.A.3.1, 4.A.3.3)
2. **Projekte të përmirësimit të shërbimit për popullatën, pa nderhyrje në infrastrukture**

(projektet me kodet 1.B.1.4, 1.B.1.8, 1.C.1.1. , 2.B.1.1 , 2.B.2.4, 2.C.1.1 , 2.C.2.1, 3.A.2.2, 3.B.1.6 , 3.B.1.7, 3.C.2.1, 3.C.2.2 , 4.A.1.1, 4.A.1.2, 4.A.2.3, 4.A.3.2, 4.A.3.4, 4.A.3.5)

3. Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese (1.B.1.10, 1.C.3.1, 2.C.3.1, 2.C.3.2, 3.B.1.4 , 3.B.1.5, 3.B.1.8)
4. Projekte mjedisore (2.A.1.1, 2.A.4.1, 2.A.4.2, 3.A.1.1 , 3.A.1.2, 3.A.2.1, 3.B.1.2)

	>	Impakt rastesor / afatshkurter
	0	S'ka impakt
Reversibiliteti	IR	I pakthyeshem
	R	I kthyeshem
	0	S'ka ndikim
Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikim i mundshem nderkufitar
	0	S'ka ndikim
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshem varet vetem nga mareveshjet e zbatimit
	0	S'ka ndikim
Sekuena	P	Impakt primar
	S	Impakt sekondar
	0	S'ka ndikim
Nderveprimet	I	S'ka nderveprime
	C	Efekte kumulative
	SY	Efekte sinergjike
	0	S'ka ndikim

8.4.1 Ndikime ne burimet natyrore dhe zonat e mbrojtura

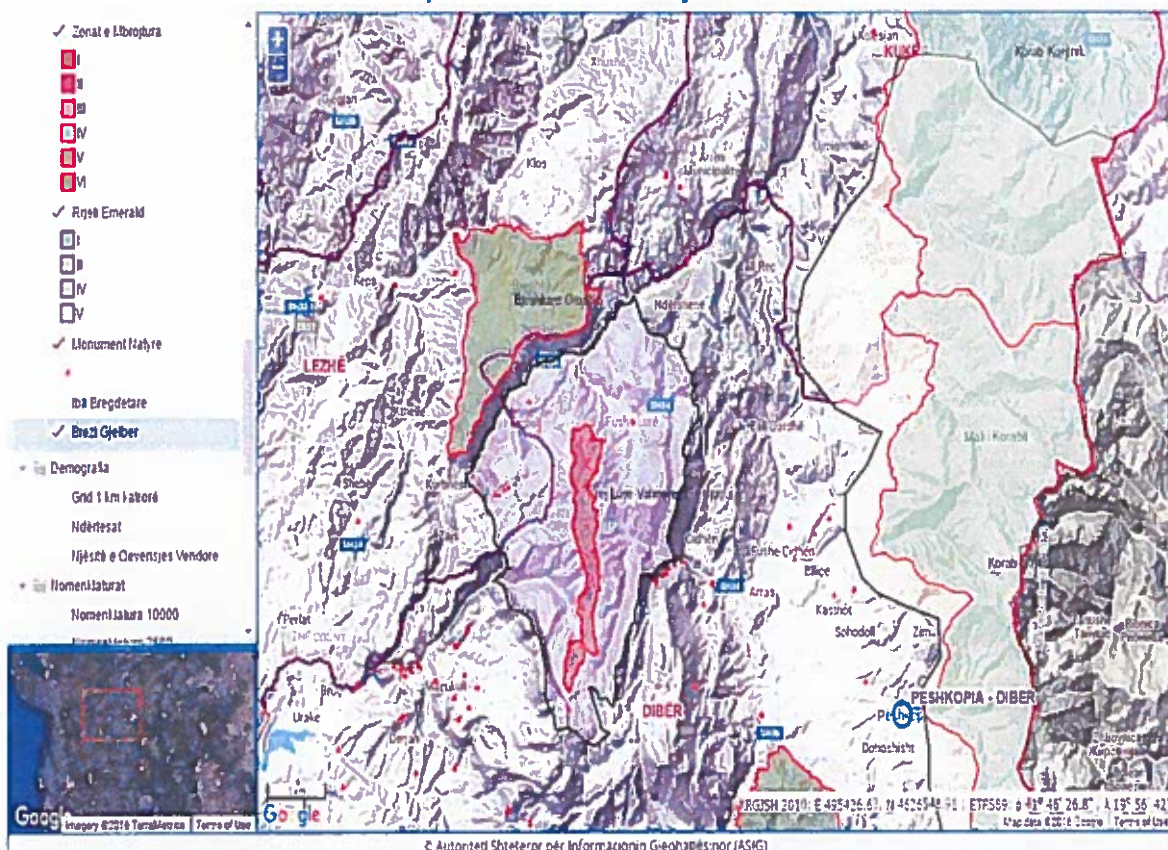

Figura 8.5. Harte e vendndodhjes se zonave te mbrojtura dhe monumenteve te natyres ne Bashkine Diber

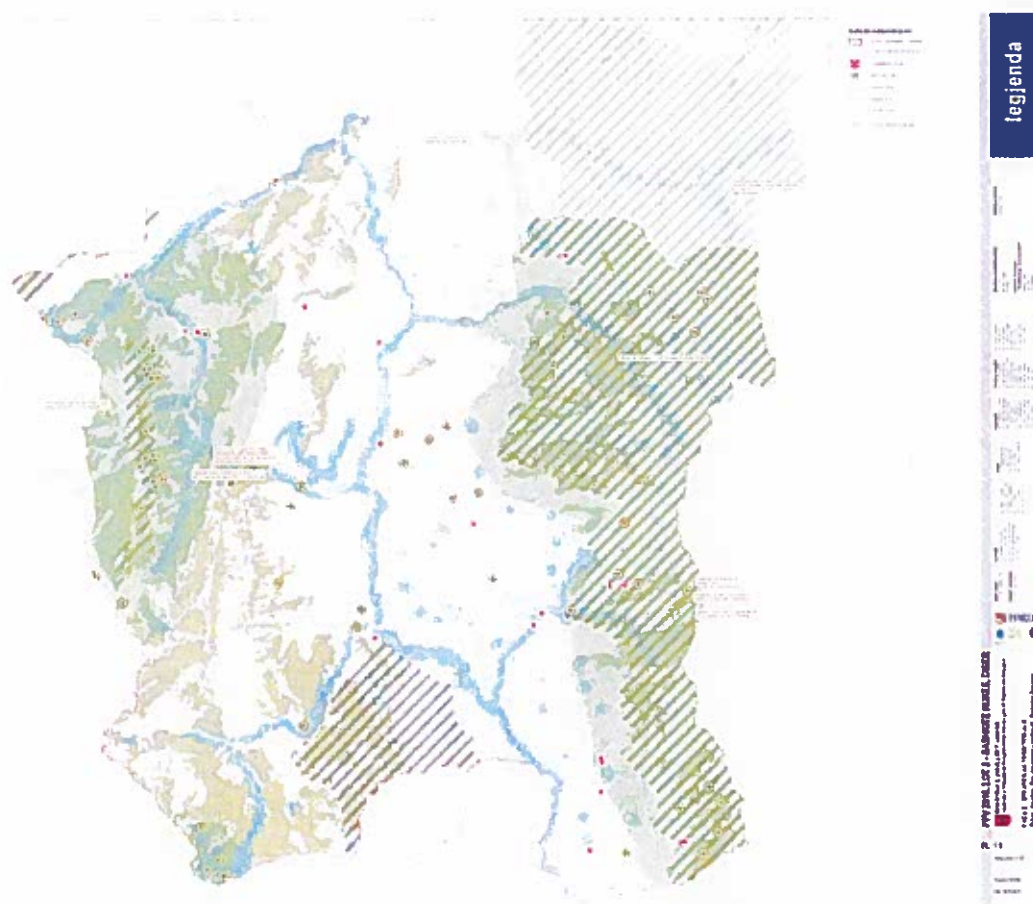

Figura 8.6. Burimet natyrore dhe zonat e mbrojtura ne Bashkine Diber

NDIKIME NE ZONAT E MBROJTURA

Projekti

<p>Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)</p>	<p>I - >> R 0 ? 0 SY</p>	<p>Keto projekte pritet qe te kene te nivelit B ose C, ne varesi te nderhyrjes, mbi zonat e mbrojtura dhe biokorridoret. Ne hartimin e VNM per secilin projekt duhet te konsiderohet prania e zonave te mbrojtura dhe te zbatohet legjislacioni perkates.</p>	<p>Projektet nuk jane te detajuara ende, por nevojitet te shmanget hapja e rrugeve te reja ne zonen e mbrojtur Korab-Koritnik, Parkun e Lures, Zall-Gjocaj dhe Luzni-Bulac, si dhe ne zonat e propozuara Emerald.</p>
<p>Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture</p>	<p>I - > R 0 ? S C</p>	<p>Keto projekte pritet qe te kene nje impakt te minimal negativ mbi zonat e mbrojtura dhe biokorridoret. Sidogofte impaktet jane te ktheshme dhe afatshkurtra. Ato jane sekondare dhe kumulative.</p>	<p>Keto projekte parashikojne permiresim te cilesise dhe jo nderhyrje ne infrastrukture</p>
<p>Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese</p>	<p>II ++ >> R 0 0 ? 0 SY</p>	<p>Krijimi i ketij rrjeti eshte e sigurt qe do te kete impakte pozitive dhe ne nje shkalle te larte ne kuader te ruajtjes se zonave te mbrojtura dhe biokorridoreve. Keto impakte jane te perhershme dhe sinergjike me aktivitetet e tjera qe parashikohen ne kete fushe.</p>	<p>Kjo mase do te duhet te implementohet si komplement me projektet e zonave te mbrojtura per te perafuar njerezit me natyren.</p>
<p>Projekte mjedisore</p>	<p>II ++ >> R TR ? P C</p>	<p>Projektet e parashikuara do te kene nje ndikim te larte pozitiv per ruajtjen e zonave te mbrojtura dhe biokorridoreve. Shpallja e parqeve do te garantoje disiplinimin e rrjedhes se tyre si dhe ruajtjen e shtratit lumor. Ndikimet jane nderkufitare dhe kumulative.</p>	<p>Elementi nderkufitar i ketyre masave paracakton nderveprimin me vendet fqinje, per te pasur integrimin e plote te masave mbi habitatet dhe ekosistemet. Persa i takon investimeve qe krijojne impakt ne zonat e mbrojtura dhe per me teper kur ato ndodhen brenda tyre (HEC-et, bujqesia intensive, turizmi, transporti, etj.) duhet te</p>

aplikohet me prioritet legjislativ për zonat e mbrojtura.

Duke gjykuar nga harta e zonimit të zonave të mbrojtura të nivelit IV (Parku Natyror Korab-Koritnik), rezultoi se kjo zonë e mbrojtur ka disa zona qendrore prane qendrave administrative Melan dhe Maqellare. Në këtë zonë parashikohen gjithashtu infrastrukturë si me poshtë:

1. Kualifikimi i qendrave administrative
2. Rehabilitim i rrugëve
3. Rehabilitim i rrjetit hidrosanitar

Këto projekte parashikohen të zbatohen në zonë të banuara. Ato ndodhen në afërsi të zonave qendrore të zonave të mbrojtura të Parkut Natyror, prandaj nevojitet vëmendje e veçantë në lidhje me menaxhimin e ndikimeve dhe zbatimin e masave zbutëse.

Për qelimin e këtij studimi, është e rëndësishme të përmendet që nuk parashikohen aktivitete në zonat qendrore, por pranë tyre.

8.3.2 Ndikime ne cilesine e ujit

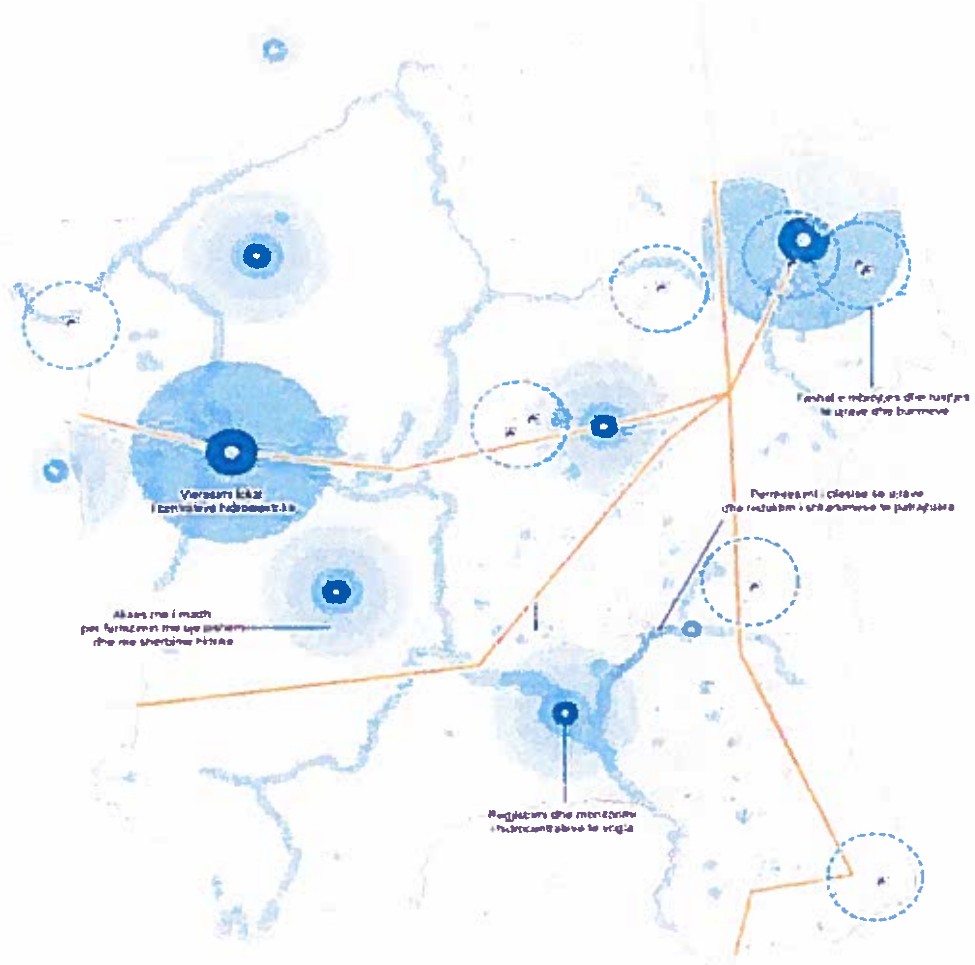

Figura 8.7. Harta e burimeve ujore, Bashkia Diber

NDIKIME NE CILESINE E UJIT

Projekti

Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)

Projektet e parashikuara do te kene nje ndikim te ulet negativ ne cilesine e ujit. Si permiresimi i rrjetit te shperndarjes, ashtu dhe konservimi i burimeve ujore, jo vetem qe ndikojne pozitivisht ne rritjen e cilesise se ujit, por ne te njejten kohe sherbejne edhe si masa zbutese ndaj projekteve qe kane efekte te pritshme negative ne kete aspekt. Marreveshjet institucionale jane te rendesishme per t'i arritur keto impakte, permes realizimit te projekteve specifike.

Mase zbutese per cilesine e ujrave siperfaqesore dhe nentokesore perben realizimi i projekteve te impianteve te trajtimit te ujrave te perdorur urbane dhe ne nje shkalle me te gjere duke e shtrire kete mase edhe ne aktivitetet e tjera industriale qe krijojne shkarkime ujrash industriale te ndotura dhe qe ndikojne sidomos ne cilesine e ujrave nentokesore.

Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture

Projektet ne fjale pritet qe te kene impakte minimale negative ne cilesine e ujrave dhe burimet ujore

Nuk parashikohen ndikime nderkufitare ne cilesine e ujrave per arsye te drejtimet te rrjedhjes se lumenjve e perrenjve

Permiresimet ne infrastrukturen bujqesore, krahas impakteve pozitive kryesisht ne mbrojtje nga permytytjet do te sjellin edhe intensifikim te aktiviteteve bujqesore, gjë qe ka si rrjedhojë rritjen e ndotjes se ujrave.

Ne rastin e nderhyrjeve infrastrukture ne afersi te siperfaqeve ujore, nevojitet te merren masa te vecanta per izolimin e zones se punimeve me qellim shmangien e rrjedhjeve dhe rreshqitjeve te

!!	++	>>	R	TR	?	P	C
Projekte te zhvillimit te hapesirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese							<p>Projektet perkatese do te kene nje impakt negativ ne shkalle te ulet. Ky impakt eshte afatshkurter dhe i kthyeshem, pasi lidhet vetem me fazen e zbatimit te projektit. Impakti eshte kumulativ.</p> <p>Gjithashtu parashikohen dhe projekte per zhvillimin e peshkimit, per te cilat masat zbutese nevojitet te merren ne bashkepunim me nje specialist te fushes.</p>
Projekte mjedisore							<p>Ne kuader te planifikimit te menaxhimit te parqeve, vemendje e vecante te kushtohet per integrimin e pellgut ujembledhes si objektiv primar I kesaj mase</p> <p>Projektet e parashikuara do te kene nje ndikim te larte pozitiv kundrejt permiresimit te cilesise se ujit. Shpallja e parqeve, do te garantoje ruajtjen e mases perkatese ujqore nga ndotjet qe vijine nga burime te ndryshme, duke garantuar keshtu permiresimin e cilesese se ujit. Impaktet jane nderkufitare dhe sinergjike</p>

paparashikuara te materialeve

Ne teresi, nderhyrjet duhet te projektohen ne harmoni me habitatet natyrore (perfshire aspektet e cilesise se ujrave), duke aplikuar „best practices“.

Gjithashtu parashikohen dhe projekte per zhvillimin e peshkimit, per te cilat masat zbutese nevojitet te merren ne bashkepunim me nje specialist te fushes.

Ne kuader te planifikimit te menaxhimit te parqeve, vemendje e vecante te kushtohet per integrimin e pellgut ujembledhes si objektiv primar I kesaj mase

8.3.3 Ndikime ne cilesine e ajrit dhe zhurmat

NDIKIME NE CILESINE E AJRIT DHE ZHURMAT

Projekti	!!	-	>>	IR	0	?	P	C	
Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)									Probabiliteti qe projektet ne fjale te shkaktojne impakte mbi cilesine e ajrit dhe zhurmat, eshte i larte, megjithate keto impakte jane ne nje shkalle te ulet. Sidoqofte impaktet jane aftagjata, deri dhe te perhershme dhe te pakthyeshme. Infrastruktura ndikon direkt ne uljen e cilesise se ajrit dhe rritjane nivelit te zhurmave, prandaj impaktet jane primare dhe njekoheisht kumulative.
Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture	I	-	>	R	0	?	P	C	Probabiliteti qe projektet ne fjale te shkaktojne impakte mbi cilesine e ajrit dhe zhurmat, eshte i ulet, nderkohe qe edhe vete impaktet jane ne nje shkalle te ulet, afatshkurtra dhe te kthyeshme.
Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese	!!	++	>>	0	0	0	0	SY	Keto projekte pritet te kene impakte pozitive dhe ne nje shkalle te larte ne kuader te permiresimit te cilesise se ajrit dhe uljes se nivelit te zhurmave. Keto impakte jane te perhershme dhe sinergjike me aktivitetet e tjera qe parashikohen ne kete fushë.

Impaktet me te drejtperdrejta qe krijojne rruget kane te bejne mjaft me impaktet ne cilesine e ajrit dhe zhurmat. Ne teresi, rruget duhet te projektohen ne harmoni me habitatet natyrore (perfshire cilesine e ajrit dhe zhurmat), ku elementet e mbrojtjes se mjedisit te jene parasore duke aplikuar "best practices".

Impaktet negative duhet te kompensohen me masa zbutese efektive qe jane pjese e projektimit dhe planit afatgjate te operimit.

Pritet permiresim i cilesise se ajrit per shkak te reduktimit te mbingarkeses se trafikut

Projekte mjedisore	!!	++	>>	0	0	0	0	SY	
									Kujdes te tregohet ne konceptimin e Planeve te parqeve per mobilitetin e vizitoreve ne respekt me natyren.
									Promovimi duhet te jete per ngritjen e infrastrukturave te lehta qe mbeshtesin aktivitetet pa makina, ne drejtim te sporteve dhe aktiviteteteve ne natyre.
									Shpallija e ketyre parqeve eshte e sigurt qe do te kete impakte pozitive dhe ne nje shkalle te larte ne kuader te permiresimit te cilesise se ajrit dhe uijese se nivelit te zhurmave. Keto impakte jane te perhershme dhe sinergjike me aktivitetet e tjera qe parashikohen ne kete fushe.

8.3.4 Ndikime ne menaxhimin e mbetjeve

NDIKIME MBI MENAXHIMIN E MBETJEVE

Projekti

Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)

II - > IR 0 ? P C
 Impaktet jane negative dhe me nje shkalle te larte ne fazen e zbatimit te projekteve per shkak te volumeve te mbetjeve qe do te prodhojne. Impaktet ne nje mase me te vogel dhe per ceshnje specifike pritet te kene edhe ndikime te pakthyeshme . Keto jane impakte direkte me nderveprim te larte kumulativ qe do te duhet te parashikohet me kujdes sidomos ne rajone te tilla si perreth dhe brenda qendrave primare, ne afersi te zonave te mbrojtura dhe atyre sensitive.

Konsiderohet qe volumet e mbetjeve qe pritet te prodhohen nga projektet e parashikuara ne sektorin e transportit dhe energjise do te kerkojne investime shtese per depozitimin e mbetjeve per te minimizuar impaktet e drejtperdrejta afatgjate.

Nevojitet qe Bashkia Diber te marre rolin e udheheqesit ne procesin e menaxhimit te mbetjeve inerte , me qellim riciklimin dhe perdorimin e tyre ku eshte e nevojshme.

I - > R 0 ? S C
 Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture

Projektet ne fjale pritet qe te kene nje impakt sidomos ne procesin e mbledhjes dhe seleksionimit te mbetjeve. Zinxhiri agroushqimor pritet qe te permbaje edhe infrastrukturen e duhur per trajtimin e mbetjeve. Impakti eshte kumulativ ne kuader edhe te masave per administrimin e mbetjeve, masa te cilat do te merren nga projektet e tjera zhvillimore

Keto projekte pritet te rrisin volumet e mbetjeve. Pjese perberese e projekteve duhet te jete edhe lidhja e tyre me sistemin e rrjetit te infrastruktures se landfilleve dhe infrastruktures se menaxhimit te mbetjeve. Keto sisteme duhet te perfshijne 3 R-te (Riciklimi, Riperdorimi, Reduktimi) si pjese e suksesshme e zbatimit ne praktike.

<p>Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese</p>	<p>Impaktet jane negative dhe me nje shkalle te larte ne fazen e zbatimit te projekteve per shkak te volumeve te mbetjeve qe do te prodhojne. Impaktet ne nje mase me te vogel dhe per ceshije specifike pritet te kene edhe ndikime te pakthyeshme . Keto jane impakte direkte me nderveprim te larte kumulativ qe do te duhet te parashikohet me kujdes sidomos ne rajone te tilla si perreth dhe brenda qendrave primare, ne afersi te zonave te mbrojtura dhe atyre sensitive.</p>	<p>II</p>	<p>++</p>	<p>>></p>	<p>R</p>	<p>TR</p>	<p>?</p>	<p>P</p>	<p>C</p>	<p>Konsiderohet qe volumet e mbetjeve qe pritet te prodhohen nga projektet e parashikuara ne sektorin e transportit dhe energjise do te kerkojne investime shtese per depozitim e mbetjeve per te minimizuar impaktet e drejtperdrejta afatgjate.</p> <p>Nevojitet qe Bashkia Diber te marre rolin e udheheqesit ne procesin e menaxhimit te mbetjeve inerte , me qellim riciklimin dhe perdorimin e tyre ku eshte e nevojshme.</p> <p>Keto projekte pritet te rrisin volumet e mbetjeve. Pjese perberese e projekteve duhet te jete edhe lidhja e tyre me sistemin e rrjetit te infrastruktures se landfilleve dhe infrastruktures se menaxhimit te mbetjeve. Keto sisteme duhet te perfshijne 3 R-te (Riciklimi, Riperdorimi, Reduktimi) si pjese e suksesshme e zbatimit ne praktike. Vete PPV parashikon nje aktivitet specific i cili do te trajtoje menytrat me te mira te menaxhimit te mbetjeve ne territorin e Bashkise, perfshire permiresimin e sherbimit ne landfillet ekzistuese, si dhe praktika te minimizimit dhe riciklimit te pershtatshme.</p>
<p>Projekte mjedisore</p>	<p>Projektet ne fjale pritet qe te kene nje impakt sidomos ne procesin e mbledhjes dhe seleksionimit te mbetjeve. Zinxhiri agroushqimor pritet qe te permbaje edhe infrastrukturen e duhur per trajtimin e mbetjeve. Impakti eshte kumulativ ne kuader edhe te masave per administrimin e mbetjeve, masa te cilat do te merren nga projektet e tjera zhvillimore</p>	<p>II</p>	<p>++</p>	<p>>></p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>SY</p>

8.3.5 Ndikime mbi peisazhin dhe trashëgimie kulturore

NDIKIME MBI PEISAZHIN DHE TRASHËGIMIE KULTURORE

Projekti	!!	+	>>	IR	0	?	P	C	
Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)	!!	+	>>	IR	0	?	P	C	Ne teresi, keto projekte duhet te projektohen ne harmoni me standartet e ruajtjes se peisazhit dhe mbrojtes e trashëgimise kulturore, ku se bashku me elementet e cilesise se mjedisit te jene parashore duke aplikuar „best practices“.
Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture	!!	++	>>	0	0	0	S	C	Kjo mase do te duhet te implementohet si komplement me projektet qe parashikojne permiresime ne cilesine e peisazhit dhe trashëgimise kulturore per te perafuar njerezit me natyren, kulturen dhe zhvillimin e turizmit.
Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese	!!	++	>>	R	TR	?	P	C	Ne teresi, nderhyrjet duhet te projektohen ne harmoni me habitatet natyrore, duke aplikuar „best practices“
Projekte mjedisore	!!	++	>>	0	TR	?	P	C	Ne kuader te planifikimit te menaxhimit te parqeve, vemendje e vecante te kushtohet per integrimin e tyre me

keshte qe impaktet e tyre jane shume pozitive dhe afatgjata. Keto impakte jane kumulative, te lidhura edhe me projektet e tjera te se njejtës tipologji. Shikaktimi i impakteve varet edhe nga arritja e marreveshjeve institucionale mbi shpalljen e parqeve. Impaktet kane shtrirje nderkufitare.

aspektet e rehabilitimit dhe permiresimit te peisazhit natyror si edhe me komponentet e trashëgimise kulturore.

8.4 Impaktet Nderkufitare

Ligji 91/2013 "Mbi Vleresimin Strategjik Mjedisor" kerkojne percaktimin dhe konsultimin mbi efektet nderkufitare per planet dhe programet e hartuara.

Me poshte tregohwnn impaktet pozitive and negative nderkufitare mbi objektivat mjedisore per veprimet mbi prioritet dhe synimet. Tabela tregon qe impaktet negative mbi zhurmen, ujin, natyren dhe peisazhin jane te mundshme. Impaktet positive permanente do te reflektohen ne cilesine e ajrit dhe ndryshimet klimatike, shendetin public dhe popullaten. Nga aspekti i shendetit, masat qe kryejne perkembime ne zonat kufitare do te kene impakt pozitiv nderkufitar (impakt pozitiv mbi cilesine e ajrit dhe pakesimin e ndotjes nga zhurmat). Zbatimi i masave te tjera nuk pritet te kete impakt nderkufitar mbi objektivat mjedisore.

Ato veprime te Planit qe mund te prodhojne impakte nderkufitare paraqiten me poshte.

8.4.1 Toka

Priten ndikime te uleta nderkufitare, pasi projektet e parashikuara te nderhyrjes ne infrastrukture me qellim permiresimin e transportit dhe nderlidhjes nderkufitare parashikojne dhe rehabilitimin e rrugeve lidhese, se bashku me shtimin e pikave te reja te nderlidhjes. Ndikimet qe parashikohen jane te perkohshme persa i perket tokes, ne rast se rekomandohen masa te pershtatshme zbutese, sic eshte kthimi i tokes ne gjendjen fillestare pas perfundimit te punimeve.

8.4.2 Ajri

Ne kuader te ketij PPV, parashikohen ndikime nderkufitare ne ajer gjate ndertimit te objekteve te infrastruktures lidhese midis dy vendeve (rruge). Nese nuk percaktohen dhe zbatohen masat zbutese, priten ndikime nderkufitare ne cilesine e ajrit. Persa i perket projekteve te tjera nuk priten ndikime nderkufitare pasi projektet shtrihen dhe zbatohen brenda territorit te Shqiperise, dhe per me teper zbatimi i masave zbutese i ben ndikimet te parendesishme edhe brenda kufijve territorial (shkalla C).

8.4.3 Faktoret klimatike

Priten ndikime ne gazet e efektit sere per shkak te rritjes se numrit te mjeteve te motorizuara midis dy vendeve (Shqiperi-Maqedoni).

8.4.4 Ujrat

Nuk pritet te kete impakte negative nderkufitare persa u perket ujerave siperfaqesore, pasi ato konsistojne ne ujera te rrjedhshem me drejtim lindje-perendim. Gjithesesi nderhyrjet do te jene te lokalizuara dhe nuk do te kene impakte nderkufitare.

8.4.5 Natyra

Priten ndikime nderkufitare pozitive. Shume aktivitete te parashikuara synojne mbrojtjen dhe rehabilitimin e mjedisit prane zonave nderkufitare. Zona e mbrojtur Korab-Koritnik eshte njekohesisht ne listen e propozuat ne siteve nderkombetare Emerald, Niveli II. Ne rast te ndertimit te rrugeve ne gjurme te reja, priten ndikime ne habitatet dhe biodiversitetin, prandaj nevojitet te shmangen gjurmet e reja.

8.4.6 Mbetjet

Priten ndikime nderkufitare pozitive qe do te kene aktivitetet mjedisore te parashikuara ne kete PPV.

8.4.7 Ndotja nga zhurmat

Ndikimet mbi zhurmat pritet te jene te lokalizuara dhe jo ne nivel nderkufitar.

8.4.8 Popullatat dhe asetet materiale

Te gjitha objektivat strategjike te ketij plani pritet te kene ndikime pozitive ne popullsine dhe asetet materiale ne kontekstin nderkufitar, sic tregohet dhe nga te gjitha tabelat vleresuese ne kapitujt 7 dhe 8.

8.4.9 Trashegimia Kulturore

Nuk ka ndikime nderkufitare mbi ruajtjen e vellimit dhe vecorive te njesive dhe zonave te trashegimise kulturore, pasi te gjithe projektet do te realizohen brenda Bashkise Diber, nderkohe qe zonat e mbrojtura te trashegimise kulturore nuk shtrihen pertej kufijve shteterore ne kete Bashki.

8.4.10 Peisazhi

Priten ndikime nderkufitare pozitive me permiresimin dhe ristrukturimin e pikave te kalimit nderkufitar, si ne Maqellare.

KAPITULLI 9. UDHEZIME DHE MASAT ZBUTESE

Ky paragraf percakton udhezimet dhe masat mbrojtese per te siguruar arritjen e objektivave te rendesishem mjedisore ne fushat e vecanta. Duke zbatuar udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese, ndikimet negative te pershkruara ne Seksionin 6.1 do te parandalohen dhe do te sigurohet arritja e objektivave mjedisore.

Per me teper, ky seksion ofron disa masa specifike zbutese te zbatueshme per projektet specifike te pershkruara ne Plan. Eshte e rendesishme te theksohet se lista e dhene me poshte e masave specifike per zbutjen nuk eshte shteruese. Masa me te detajuara ne aspektin e permbajtjes dhe analizes do te duhet te pergatiten si pjese e VNM-ve individuale per cdo projekt specifik te Planit.

9.1 Toka

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivat Mjedisore 1 dhe 2

Duke zene nje territor te caktuar, ndertimi i infrastruktures se parashikuar do te shkaktojte ndikime te gjera te perhershme, te cilat do te pasqyrohen si nje ndryshim ne strukturen e perdorimit e tokes. Prandaj, kur planifikohet integrimi i infrastruktures se parashikuar ne mjedis, duhet te garantohet menaxhimi i qendrueshem i tokes dhe mbrojtja e saj.

Aktivitetet ne token bujqesore dhe pyjore duhet te reduktohet ne nivelin me te ulet te mundshem, dhe duhet t'i jepet prioritet i larte planifikimit te aktiviteteve ne toke me potencial me te varfer te prodhimit, dhe toke jashte zonave te dendura pyjore apo zonave pyjore me funksione te rendesishme te prodhimit te lendes se pare te drurit. Me integrimin e infrastruktures se parashikuar ne mjedis, permiresimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kane perparesi mbi ndertimet e reja. Infrastruktura e parashikuar duhet te planifikohet ne ate menyre qe mos te rrite probabilitetin e rreshqitjeve te tokes ne zonen perreth aktiviteteve.

Per te siguruar perdorimin e qendrueshem te burimeve natyrore, do te duhet qe projektet specifike te plotesohen me udhezime per te promovuar riciklimin dhe riperdorimin e mbetjeve te ndertimit ne ndertimin dhe rikonstruksionin e infrastruktures se re, dhe me e rendesishmja, perdorimin e materialeve te certifikuar te ndertimit, prodhuar nga riciklimi i post-produkteve ose mbetjeve nga sektoret e tjere. Kur perdoren materiale ndertimi per infrastrukturen e re, te cilat nuk jane me origjine primare natyrore, duhet te merret parasysh fakti se:

- kerkohen sasi me te medha te materialeve te ndertimit, kryesisht si mbushje;
- mobilizohen ne menyre te perhershme disa substanca te rrezikshme nga materialet e mbetjeve; dhe
- materialet e reja te ndertimit mund te kene cilesi me te mira funksionale se materialet me origjine natyrale.

Masa Zbutese Specifike

- **Punimet ne dhera te ndotura**
  - Gjate punimeve mund te zbulohen dhera te ndotura. Keto dhera duhen larguar. Pastaj duhet vendosur toke artificiale me gjeomembrane, argjile dhe shtrese plehu, mbi te cilen duhet te mbillet bar dhe peme. Kjo toke artificiale duhet te mbuloje edhe siperfaqet e ndotura qe nuk do te levizen.
  - Te gjitha materialet ndotes (dherat dhe mbetjet) qe do te largohen, duhet te depozitohen dhe groposen ne vende te caktuara ku duhet te jene te izoluara nga ujerat nentokesore.
- **Ndotja e tokes**

- Toka që shtrihet nën rrugë mund të jetë në rrezik gjatë ndërtimit, pasi mund të ndotet nga derdhjet e hidrokarbureve dhe ato kimike. Pastaj toka mund të shërbejë si një burim ndotjeje kur përkohet nga ujërat nëntokesore.
- **Metoda e thyerjes e shkëmbit**
  - Në zonat ku kërkohen prerje të mëdha, do të ndeshen shkëmbinjte, të cilët mund të kërkojnë zhvendosje. Metoda e zhvendosjes mund të variojë nga germimi me një ekskavator, deri tek shperthimi, i cili do të sjellë zhurmë të konsiderueshme dhe dridhje që lidhen me të.
- **Riperdorimi i materialit të germuar**
  - Materiali, i cili gërmohet nga prerja e seksioneve është një burim natyral dhe përdorimi i tij në baze të një skeme do të maximizohet duke përdorur teknika konstruktive të cilat intensifikojnë ngjeshjen e materialeve për t'u përdorur si mbushje inxhinerike.
  - Megjithatë, pashmangshmerisht do të ketë një sasi të konsiderueshme material, i cili, për shkak të vecorive të tij fizike dhe strukturore, nuk është i përshtatshëm për t'u përdorur si mbushje inxhinerike brenda skemes. Megjithatë, ky material mund të jetë i përshtatshëm për aktivitete të tjera, siç është krijimi i peisazhit, ku nuk aplikohen kërkesa kaq të rrepta strukturore. Riperdorimi i këtij materiali do të maksimizohet brenda skemes, dhe çdo material i tepert do të transportohet jashtë.
  - Materiali i germuar i parashikuar për riperdorim do të trajtohet dhe transportohet në minimum, dhe o të depozitohet në mënyrë të tillë që të minimizojë ndikimet e gërryerjes. Koha midis gërmimit dhe riperdorimit gjatë periudhës së lageshtë duhet të jetë sa më e vogël. Gjatë periudhave të zgjatura me lageshtirë, kontraktori duhet të ndërprejë gërmimin dhe vendosjen e materialit për të parandaluar degradimin për shkak të lageshtirës.
- **Erozioni**
  - Duhet ndërmarre mbrojtja e argjinatures nga erozioni, me qëllim që të sigurohet stabilizimi i argjinatures, përfshirë edhe perzgjedhjen e material me pak të erodueshëm, përdorimin e gabioneve dhe gureve të thyer, si dhe një ngjeshje të mirë, vecanerisht përreth urave dhe tombinove.
  - Mbjellja duhet përfunduar sa më shpejt të jetë e mundur, menjëherë pas mbushjes, për të lehtësuar rigjenerimin e një mbulëse stabilizuese të tokës. Aty ku është e nevojshme do të kërkohet hapje e kanaleve për të siguruar mbjelljen e suksesshme të bimëve.
  - Aty ku është e nevojshme, zonat e shkarkimit prej strukturave kulluese do të pajisen me gure të thyer, për të reduktuar erozionin, vecanerisht në rastet kur janë instaluar strukturat e kullimit dhe/ose nivelet e formacioneve të rruges janë ngritur dhe krijohen shpate të zhveshura, të cilat kërkojnë stabilizim, përpara fillimit të sezonit të shirave.

9.2 Ajri

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 3

Në planifikimin e politikave dhe aktiviteteve të Planit në zonat e ndotjes së tepruar të ajrit, duhet të merren parasysh objektivat e SKZHI II dhe standartet e lejuara të emetimeve, të përcaktuara nga BE, OBSH dhe legjislati i perkates shqiptar.

Duhet të përgatitet një program i detajuar i masave për zvogelimin e ndotjes me grimca PM₁₀ dhe PM_{2.5} për zonat problematike. Programi do të duhet të verëhet gjatë planifikimit të politikave dhe projekteve specifike të Planit për zonat problematike, në një shkallë më të gjërë. Prioritet në procedurën e perzgjedhjes duhet t'i jepet varianteve të cilat ofrojnë përmirësimin më të madh të cilësive së ajrit të ambientit.

Gjate përgatitjes sepolitikave dhe projekteve të reja në infrastrukture, duhet të respektohen udhëzimet dhe masat në vijim, në mënyrë që të arrihen objektivat e reduktimit të ndotjes së ajrit të ambientit në zonat e ndikimit të aktiviteteve perkatese:

➤ **Cilesia e ajrit - komuniteti**

- Monitorim të rasteve të semundjeve dhe shkaktareve
- Përcaktimi i zonave urbane të reja me cilësi të lartë ajri për popullsinë
- Dizajnimi me kushtet dhe kriteret e përshatjes ndaj ndryshimeve klimatike, mirëmbajtje dhe zëvendësim i materialeve rezistente ndaj ndryshimit të temperaturave dhe lagështisë
- Përdorimi i mjeteve të transportit publik me emetime të gazeve në nivele të ulëta ose me filtra ajri të reduktimit maksimal
- Përcaktimi i zonave industriale me teknologji të lartë dhe me emetime të gazeve në sasi të ulëta

➤ **Cilesia e ajrit - ekosistemet**

- Identifikimi dhe monitorimi i burimeve të gazeve që shkaktojnë shiun acid
- Komunikim nderkufitar institucional për të shmangur incidentet mjedisore të qarkullimit të ajrit si dhe përcaktimi i masave konkrete të veprimit në raste të incidenteve nderkufitare
- Përcaktimi i kriterëve të tjetërsimit të sipërfaqeve të tokës dhe qëllimit të përdorimit të saj që në fazat e projektimit
- Shtimi i sipërfaqeve me pyje dhe bimësi
- Strukturimi i kërkesave për lende drusore
- Përcaktimi i masave të emergjencave në rastet e aksidenteve industriale për zvogëlimin e ndikimeve në mjedis dhe në cilësinë e tij

Masa Zbutese Specifike

- Monitorimi i cilësisë së ajrit në të gjithë territorin e vendit duke vendosur stacione automatike të monitorimit si në zonat urbane dhe ato rurale (të gjitha bashkë të këtyre stacioneve monitorimi sipas specifikës së zonave industriale dhe të banimit)
- Koordinimi midis institucioneve qendrore dhe vendore për vlerësimin e kushteve mjedisore që lidhen me cilësinë e ajrit dhe me masat ndaj ndryshimeve klimatike

Gjate fazës së ndërtimit, masat më të zakonshme specifike të rekomanduara në punimet infrastrukturorë rruges konsistojnë në:

- Implementimi i sistemit të shtypjes së pluhurit: ujitja e anëve të rrugëve, përdorimi i ndarjeve të rrugëve për të kufizuar nxjerrjen e pluhurit (për shembull përdorimi i larjes së rrotave, gjë që bëhet përditë); dhe
- Kufizimi i shpejtësisë së impianteve të levizshme në rrugë.

Ulja e ndikimit nga ndërtimi përfshin gjithashtu:

- vendodhjen potenciale të zonave që kerkohen instalimin e kantierit, magazinim si dhe zonat e stabilizimit të tokës; dhe
- rrugët e transportit që përdoren për shpërndarjen e materialeve.

Përsa i përket fazës së shfrytëzimit të infrastruktures propozohen masat specifike të mëposhtme:

- kontrolli i kufijve të shpejtësisë së automjeteve gjatë sezonit më nivelin më të lartë të ndotjes së ajrit me pezullim në qendrat kryesore urbane; dhe
- mirëmbajtje e rregullt e sipërfaqeve rrugore për të pakesuar sa më shumë që të jete e mundur ringritjen e pezullive.

9.3 Faktoret klimatike

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutese për të arritur Objektivin Mjedisor 4

9.3.1 Masat zbutese ndaj ndryshimeve klimaterike

Zbatimi i masave për të arritur objektivat e Planit duhet të marrë parasysh të ashtuquajturat objektiva indikative për të reduktuar emetimet e gazit, të cilat janë të percaktuara deri në vitin 2020 në SKZHI II për reduktimin e emetimeve të gazit serre. Në këto kuder duhet mbajtur në vëmendje si më poshtë:

- përcaktimi i protokolleve dhe monitorimi i rasteve të trajtimit të semundjeve që vijnë si pasojë e ngjarjeve të motit;
- përcaktimi i masave të emergjencave civile për të shmangur/zbutur ndikimet nga kushtet ekstreme të motit
- Përcaktimi i kriterëve dhe politikave për futjen e teknologjive bashkëkohore në bujqësi si dhe praktikave me të mira të bujqësisë organike
- zbatimi i një politike parkimi kufizuese në zonat urbane; dhe
- integrimi i ceshtjeve të ndryshimeve klimatike në kuadrin politik dhe ligjor duke specifikuar institucionet dhe përgjegjësitë për identifikimin, zbatimin dhe monitorimin e masave zbutese/përshtatëse ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

9.3.2 Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike

Projektet specifike të Planit duhet të hartohen në një mënyrë të tillë që të sigurojnë një përdorim efektiv të burimeve, që do të thotë se ndjeshmeria e infrastrukturës së parashikuar ndaj ndryshimeve klimatike, fatkeqesive natyrore dhe fatkeqesive antropogjenike duhet të ketë vëmendjen që i takon. Kjo do të thotë se kur planifikohet infrastruktura, duhet të merren në konsideratë masa nga vlerësimet e rreziqeve, të cilat do të rrisnin elasticitetin e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike në mënyrën e duhur, veçanërisht në lidhje me reshjet, permbytjet, temperaturat e larta dhe valet e të nxehtit, thatësitë, rritjet e nivelit të detit dhe stuhite. Në këto kuader, është e nevojshme të:

- përgatitet një analizë e ndjeshmerisë së infrastrukturës së parashikuar ndaj ndryshimeve klimatike, dhe
- zbatohen masat dhe orientimet e bazuara në rezultatet e analizave të cilat përmiresojnë në mënyrën e duhur elasticitetin e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike.

Për të arritur objektivin mjedisor në lidhje me përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, duhet të sigurohen si më poshtë:

- në terma afatgjatë, infrastruktura duhet të jenë më pak e ndjeshme ndaj pasojave të reshjeve ekstreme (shirave, debores, apo edhe ngricave);
- gjatë planifikimit të çdo ndërtimi të ri apo zgjerimi të strukturave ekzistuese, duhet të kryhet një analizë ndjeshmerie e infrastrukturës së parashikuar në kushtet ekstreme të motit, dhe në bazë të rezultateve të saj, duhet të përgatitet një plan masash për të reduktuar në mënyrë të përhershme pasojat e këtyre fenomeneve;
- zbatimi i masave për të reduktuar ndjeshmerinë e infrastrukturës ndaj kushteve ekstreme të motit duhet të bëhet një detyrë qendrore e menaxhimit të çdo lloji infrastrukturë. Qëllimi i zbatimit të këtyre masave duhet të bazohet sidomos në reduktimin e demit të shkaktuar për përdoruesit e infrastrukturës së ndjeshme ndaj motit, nëse ata nuk mund ta përdorin atë; dhe
- duhet të përcaktohen qartë udhëzimet për metodologjinë, procedurat dhe realizimin e mbledhjes së informacionit mbi kushtet ekstreme të motit, si dhe për planifikimin dhe zbatimin e masave për të reduktuar ndjeshmerinë e infrastrukturës së parashikuar ndaj kushtet ekstreme

te motit,

Masa Zbutese Specifike

- Shtimi i siperfaqeve me pyje dhe bimesi
- Strukturimi i kerkesave per lende drusore
- Dizenjimi dhe percaktimi i kritereve te ndertimit te infrastrukturave nentokesore me materiale dhe struktura rezistente ndaj kushteve te motit dhe ne veçanti ndaj temperaturave te larta dhe lageshtise
- Ndalimi i nderhyrjeve ilegale ne infrastrukturaturat nentokesore
- Monitorimi i vazhdueshem i kushteve ekologjike te mjediseve natyrore
- Monitorimi i nivelit te detit dhe cilesise se ujerave ne zonat ligatinore dhe ujerat nentokesore
- Monitorimi i levizjes se tokes dhe tjetersimit te saj
- Monitorimi i marrjes se zhavorreve nga shtreterit e lumenjve
- Percaktimi i zonave te lejuara per ndertim HEC-esh dhe digash per bujqesine
- Percaktimi i zonave te pershtatshme per shfrytezimin e energjise se eres (mullinjte e eres)
- Ideimi i planit te furnizimit me gaz pasi te mundesohet me perfundimin e gazsjellesit TAP
- Me rehabilitimin e llixhave te konsiderohet dhe mundesia e shfrytezimit te energjise se prodhuar nga nxehtesia (gjeotermale) per ngrohjen e godinave.
- Monitorimi i gjendjes se monumenteve dhe veprave te trashegimise kulturore
- Monitorimi i levizjes se popullsise ne zonat urbane dhe rurale
- Zbatimi i kodeve te reja te ndertimit per ndertesat sociale dhe kulturore duke perdorur materiale termoizoluese dhe rezistente ndaj kushteve te motit
- Restaurimi i fasadave te pallateve te ndertuara para viteve '90 me qellim rritjen e eficences se perdorimit te lendeve djegese dhe uljen e humbjeve termike, bazuar ne ligjin per eficencen e energjise dhe kriteret e ndertimit, si psh vendosja e nje shtrese siperfaqesore polisteroli.
- Vendosja e paneleve fotovoltaike ne godinat e administrates ose ato arsimore.

9.4 Uji

Udhhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 5

Ne menyre qe te kufizohen efektet e presionit qe do te ushtroje infrastruktura e parashikuar ne burimet ujore dhe keshtu te parandalohen ndikimet negative ne cilesine e ujit (sidomos ujit te pijshem), duhet te shmanget integrimi hapesinor i infrastrukturures se re ne zonat e mbrojtura ujore.

Ne integrimin hapesinor te infrastrukturures se re, eshte e nevojshme qe te shmanget integrimi i objekteve ne zonat ne rrezik nga permytjet dhe erozioni si pasoje e tyre. Ne rast te nderhyrjeve ne keto zona, duhet te provohet se niveli ekzistues i rrezikut nga permytjet ne zonen perreth nuk do te rritet. Udhhezimi i lartpermendur duhet te merret parasysh ne menyre qe te reduktoje presionin e infrastrukturures se re ne zonat ne rrezik nga permytjet, dhe per te siguruar se niveli i rrezikut nga permytjet ne zona te veçanta nuk do te rritet.

Kur planifikohen nderhyrjet ne zonat me rrezik jashtezakonisht te larte, shume te larte dhe te larte te akuifereve, eshte e nevojshme qe te studjohen dhe planifikohen zgjidhjet e duhura teknike per te parandaluar ndikimet negative gjate ndertimit dhe shfrytezimit, si dhe ne rastin e ngjarjeve te jashtezakonshme (p.sh. rrjedhjet e substancave te rrezikshme). Shqyrtimi i udhezimit te lartpermendur do te reduktoje probabilitetin e ndotjes nentokesore, duke siguruar ndikime te kufizuara te presionit te infrastrukturures se re ne ujerat nentokesore.

Aktivitetet e tilla mund te ndikojne ne menyre te konsiderueshme ne statusin ekologjik te rrjedhave ujore, te zvogelojne basenet mbrojtese ujore, dhe te prodhojne ndikime kumulative mbi biodiversitetin e zones dhe sherbimet e ekosistemeve te zones. Ne rastet e perjashtimit te kesaj

mase, kjo duhet të bëhet e mundur vetëm në bazë të argumentimit të ekspertëve, duke deklaruar se elementi i infrastrukurës nuk mund të integrohet në vende të tjera pa shpenzime jashtëzakonisht të larta. Në llogaritjen e ketyre shpenzimeve duhet të përfshihen edhe kostot që vijnë si pasoje e pakesimit të shërbimeve që vijnë nga ekosistemi. Shqyrtimi i udhëzimit të lartpërmendur do të bëjë llogaritjen e kostove me të sakte dhe të balancuar..

Në mënyrë që të zvogelohen ndjeshëm ndikimet negative në cilësinë e ujërave, duhet të merren masat e mëposhtme:

- të blihen pajisjet e duhura për t'u marrë me derdhjet e substancave të rrezikshme në det;
- të sigurohet qarkullimi i rrjedhave ujore dhe kështu të parandalohet eutrofikimi përmes planifikimit të duhur
- Të sistemohen shtreterit e lumit Drin dhe perrenjve të Llixhave, Gjellagjosht, etj, me anë të mbjelljes së pemëve përgjatë argjinaturave në formë gardhesh çiftë, pas sistemit të argjinaturave.
- Fuqizimi i zbatimit të ligjeve e rregulloreve dhe në rast shkeljeje, zbatimi i penaliteteve për subjektet që shfrytëzojnë shtreterit e lumenjve për të marrë materiale, si dhe lumenjtë e liqenët për akuakulturë, pa licencat përkatëse, si dhe miratimi i një plani të detajuar shfrytëzimi.
- Në rast se zbatimi i një projekti specifik do të ndikojë ndjeshëm në ndonjë akuifer, gjatë hartimit të dokumentacionit të projektit duhet bërë edhe një vlerësim i demit ndaj ujërave nentokesore. Vlerësimi duhet të përfshijë gjithashtu edhe një mënyrë për ta kaluar këtë zonë (si psh ndertimin e një ure) për të garantuar mbrojtjen e ujit nentokesor.
- Duhet bërë përcaktimi i zonave me specifike për qëllime të përdorimit të ujërave për HEC-e, rezervuare, për bujqësinë.
- Duhet planifikuar zgjidhjet e duhura teknike për të parandaluar ndikimet negative mbi ujërat e largës, gjatë fazëve të ndertimit dhe shfrytëzimit të infrastrukurës, si dhe në rastet e ndodhive të jashtëzakonshme (psh derdhjet e substancave të rrezikshme).
- Ndikimet e ndotjes do të shmangen duke adoptuar praktika të mira të menaxhimit të punës në terren, siç janë:
  - Nuk do të autorizohet depozitimi i produkteve të demshme në një distancë më pak se 50 m nga brigjet e lumenjve si dhe do të kufizohet prandaj rrjedhave të tjera ujore siç janë kanalet kulluese;
  - Ambientet e magazinimit duhet të rrethohen dhe mbulohen për të parandaluar derdhje të ndryshme;
  - Kanalet anësore do të ndertohen përpara ndertimit të rrugës, për të parandaluar derdhjen e rrjedhjeve të rrugës gjatë ndertimit, në lume, apo kanalet kulluese;
  - Hedhja e betonit duhet të bëhet duke përdorur armaturen e duhur, për të shmangur ndotjen;
  - Kur derdhjet nga kantieri duhet të shkarkohen në një lume, norma e derdhjeve duhet të kontrollohet, në mënyrë që ajo të mos shkaktojë përmytje lokale në rrjedhën e ujit, apo erozioni;
  - Në rast se ka derdhje serioze të kimikateve apo lengjeve gjatë ndertimit, kontraktori duhet të hartojë një program të masave për ujërat sipërfaqësore dhe të nentokesore.
  - Ndertimi i impianteve të trajtimit të mbetjeve të lengeta urbane dhe industriale për të zvogeluar sasinë e lendeve ndotëse në mjediset ujore, tokësore dhe ajrore, dhe
  - Marrja e mostrave të ujërave nentokesore duhet të bëjë in situ matjen e pH, turbullirës dhe përcjellshmërisë elektrike. Të gjitha veprimet e kerkuara dhe, nëse nevojiten, analizat, duhet të bëhen në përputhje me legjislacionin shqiptar.

9.5 Mjedisi natyror

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivat Mjedisore 6 dhe 7

Per te ruajtur ne menyre te perhershme mjedisin natyror dhe biodiversitetin, duhet te merren parasysh masat e meposhtme:

- Shfrytezimi i infrastruktures ekzistuese ka perparesi mbi ndertimin e infrastruktures se re;
- Nese aktivitetet ne mjedisin e paprekur nuk mund te shmangen, duhet te shmangen aktivitetet ne zonat e mbrojtura, zonat me rendesi mjedisore dhe zonat me karakteristika te çmuara natyrore;
- Prioritet duhet t'i jepet varianteve me me pak ndikim ne rruget e migrimit te kafsheve te egra (variante te cilat kalojne me shume neper tunele dhe variante te cilat nderpresin me pak rruget e migrimit);
- Duhet te sigurohen pasazhe te pershtatshme per kafshet e egra, gje qe eshte ne perputhje me praktikat me te mira evropiane. Para se te planifikohet çdo ndertimi i ri, duhet te kryhet nje studim apo te permblidhen rezultatet e studimeve ekzistuese, te cilat do te lehtesonin integrimin ne menyre te pershtatshme te nje strukture te caktuar ne nje vend (formen, madhesine, dhe sistemimin e objektit dhe rrethinave te tij). Planet duhet gjithashtu te parashikojne pasazhe per kafshet e vogla (amfibet, gjitaret e vegjel, zvarranikeve) ne baze te studimeve ekzistuese ose, nese eshte e nevojshme, hulumtimeve shtese.

Aktivitetet e parashikuara ne kete plan vendor duhet te zbatohen ne perputhje me kuadrin ligjor per mbrojtjen e natyres, duke respektuar kategorine dhe shkallen e mbrojtjes se zonave te mbrojtura, si dhe statusin e llojeve dhe habitateve qe gjenden ne zone.

Ne integrimin hapesor te infrastruktures se parashikuar, duhet te shmanget nderhyrja e projekteve ne zonat me karakteristika te çmuara natyrore. Shqyrtimi i udhezimit do te lehtesoje ruajtjen e llojeve dhe karakteristikave te vlefshme natyrore.

Ne integrimin hapesor te infrastruktures se parashikuar, duhet te shmanget nderhyrja e projekteve ne zonat e mbrojtura. Nese aktivitetet ne zona te tilla nuk mund te shmangen, dhe nese kjo eshte e lejuar ne baze te aktit per mbrojtjen e nje zone te caktuar, duhet te merren parasysh udhezimet, bazat dhe kushtet per ruajtjen e zonave te mbrojtura te natyres te cilat jane ne regjim mbrojtjeje, te miratuar me aktet per mbrojtjen. Shqyrtimi i udhezimit do te lehtesoje mbrojtjen e zonave te mbrojtura.

Ne integrimin hapesor te infrastruktures se parashikuar, nderhyrja e projekteve ne zonat Emerald duhet te shmanget. Shqyrtimi i udhezimit do te lehtesoje mbrojtjen e lidhjes dhe integrimin te zonave Emerald.

Periudha per zbatimin e projekteve duhet te rregullohet sipas cikleve jetesore te kafsheve dhe bimeve, dmth:

- duke ju pershtatur kafsheve pa apo me aktivite me nje shtrirje ne nje mase te vogel, qe perkon me periudhen kur kafshet kane nevoje per qetesi, ose nuk mund te levizin larg, sidomos gjate periudhes se riprodhimit, shumimit, rritjes, dhe dimerimit;
- duke ju pershtatur bimeve duke lehtesuar prodhimin e fares, mbjelljen natyrore dhe format e tjera te riprodhimit.

Respektimi i mases do te zvogeloje shqetesimet per ciklet e jetes se kafsheve dhe bimeve dhe do te rrise probabilitetin per te arritur apo ruajtur nje gjendje te favorshme te popullsisë. Mundesite e arritjes se objektivit per ruajtjen e biodiversitetit do te jene me te larta.

Ne perputhje me objektivin SKZHI II "nje rritje e synuar te 17% e siperfaqes se Zonave te Mbrojtura te territorit nepermjet permiresimit dhe menaxhimit te integruar te zonave te mbrojtura" siperfaqja e

zonave të mbrojtura pritet të rritet. Prandaj, nderhyrja hapësirë e infrastruktures së parashikuar në zonat e propozuara për mbrojtje duhet të shmangët për të parandaluar konfliktet e mundshme dhe ndikimet negative në arrijtjen e objektivave mjedisore të ruajtjes së natyrës.

Aktivitetet e tilla mund të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në statusin ekologjik të rrjedhave ujore, për të zvogëluar basenet mbrojtëse ujore, dhe për të prodhuar ndikime kumulative mbi biodiversitetin dhe shërbimet e ekosistemeve të zonës. Në rastet e përjashtimeve, kjo duhet të bëhet e mundur vetëm në bazë të argumentimit të ekspertëve, duke deklaruar se elementi i infrastruktures nuk mund të integrohet në vende të tjera pa shpenzime jashtëzakonisht të larta. Në llogaritjen e ketyre shpenzimeve duhet të përfshihen edhe kostot që vijnë si pasoje e pakesimit të shërbimeve që vijnë nga ekosistemi. Shqyrtimi i udhëzimit të lartpërmendur do të bëjë llogaritjen e kostove me të sakte dhe në mënyrë të balancuar sic duhet.

Masa Zbutese Specifike

Projektet specifike duhet të përcaktohen me detyrën për të mbrojtur në mënyrë me adekuate llojet e veçanta të kafsheve prej rreziqeve që vijnë si pasoje e ndertimit të infrastruktures së re. Duhet të zbatohet masa zbutese specifike: *Sigurimi i korridoreve të migrimit dhe siguria e kafsheve*. Përbajtja e kesaj mase duhet të jetë si më poshtë:

- Të ulet fragmentimi i habitateve të llojeve, duke krijuar pasazhe për kafshet e egra në linjat ekzistuese të levizjes (veçanërisht për gjitarët dhe amfibet). Për këto qëllim, fillimisht, duhet të kryhet një studim apo të përmbledhen të dhënat nga monitorimet ekzistuese rreth vdekshmërisë së kafsheve të egra në rrugë. Pastaj, bazuar në gjetjet e studimit, do të krijohen lehtësira për migrimin e kafsheve të egra. Në kuadrin e kesaj mase, do të përgatitet një listë prioritare e zonave 'të zeza' ku kafshet rrezikohen më shumë dhe në këto zona do të zbatohen masa zbutese perkatëse (sisemim të vendkalimeve, gardhe anësore etj.). Gjithashtu kjo gje ndikon pozitivisht në përmirësimin e sigurisë së trafikut.
- Në zonat ku planifikohet infrastruktura e re, duhet të sigurohet ruajtja e rrugëve ekzistuese të migrimit, duke ndërtuar strukturat e duhura dhe duke kryer gjithë sistemit e tjera për të parandaluar levizjen e kafsheve të egra (sidomos mishngrenësve, drerëve, lakurive të natës dhe amfibeve). Për nevojat e planifikimit, do të përgatitet në fazën e parë një studim (ose nëse është e mundur do të përmbledhen rezultatet e studimeve tashme të kryera), i cili do të përfshijë të dhëna për speciet, migrimin e cilave do të preket nga aktiviteti, si dhe udhëzime për projektuesin që do të planifikojë objektin apo nderhyrjen (vendndodhja, forma, madhësia, gjelberimi i objektit dhe rrethinave, etj.).

Keto masa do të lehtësojnë lidhjet mes habitateve (rivendosin apo ruajnë rrugët e migrimit) të specieve dhe arrijnë e objektivat mjedisore që lidhen me mbrojtjen e natyrës.

Masa specifike për ruajtjen dhe zhvillimin e pyjeve:

Një sipërfaqe të madhe të bashkisë Diber e zene ekonomite pyjore. Keto ekonomi janë pjesë e regjistrimit kombëtar, ose janë në pronesi të ish-komunave dhe tashmë të Bashkisë. Për të gjitha pyjet në pronesi të ish-komunave, ekzistojnë plani dhe mbarështimi i tyre. Aktualisht po kryhet inventarizimi i të gjitha ekonomive pyjore në shkallë vendi. Gjatë dekadave të fundit, gjendja e pyjeve në territorin e Bashkisë Diber ka ardhur duke u përkeqësuar dhe investimet kanë qenë të pakta. Për të përmirësuar këto situata, rekomandojmë si më poshtë:

- Për arsye shfrytëzimi në nivel popullatë lokale për nevojat ngrahje, etj, të përdoren cungishtet dhe të pastrohen pyjet ekzistuese, që aktualisht përbejnë rreth 20,000 ha, pra 50% të sipërfaqes pyjore.
- Të kryhet gërvishja dhe mbjellja me fare të sipërfaqes së pastuar nga cungishtet.
- Të ndalohen rreptesisht prerjet e reja

- Te perforcoheti i ligjit dhe te ruhen pyjet nga demtimi, te pakten duke alternuar parcelat sipas viteve, me qellim qe te lejohet rehabilitimi natyror i tyre.
- Te zgjerohet siperfaqja e pyllezuar sipas rekomandimeve nga autoritetet perkatese.

9.6 Mbetjet

Udhëzimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 8

Zhvillimet e parashikuara padyshim qe mbartin pasojen e gjenerimit te shtuar te sasise se mbetjeve, te cilat mund te cenojne integritetin e shtresave te ujrave nentokesore dhe ndotja me kimikate te rrezikshme mund te kaloje ne shtresat nentokesore. Nga ana tjeter mund te shkaktohen semundje kancerogjene deri ne largesi te medha prej zones se ndotur. Pikat e vjetra e te nxehta perbejne rrezik jo vetem per shendetin e njeriut, por krijojne ambient per investime te reja para pastrimit te duhur. Gjenerimi i mbetjeve ka efekt te drejtperdrejte ne zhvillimin e turizmit dhe zhvillimin e pergjithshem ekonomik te vendit si dhe ne integritetin e zonave te mbrojtura mjedisore.

Masat zbutese qe duhen parashikuar dhe zbatuar lidhur me administrimin e mbetjeve jane si me poshte:

- Rehabilitimi /Inkapsulimi i pikave te nxehta mjedisore, rinovimi urban dhe riperdorimi i tokes , duke i kthyer ne zone te gjelbra me vlere rekreative per qytetin, te tjerat ne perputhje me normat e sigurise.
- Propozohet te studiohen te gjitha territoret e objekteve industriale qe kane perdorur ose gjeneruar kimikate te rrezikshme per shendetin dhe te prioritetizohen mbi bazen e shkalles se rrezikut, duke zbatuar te gjitha direktivat e BE-se qe lidhen me kontaminimin e rrezikshem te tokes.
- Ne kuader te aktivitetit 2.A.1, "Menaxhimi i mbetjeve", te projektohet ndertimi i Impiantit te Menaxhimit te Mbetjeve Hartimi i projekteve te standardizuara dhe mbeshtetja teknike duhet t'u ofrohen zonave te mbetjeve dhe autoriteteve lokale per te garantuar njesite administrative te zgjerojne sherbimin ne keto zona.
- Percaktimi nga Bashkia i zonave te pershtatshme per vendndodhjen e zones se riciklimit, kompostimit, duke konsideruar me perparesi ndikimin ne mjedis.
- Krijimi i kushteve te duhura per donatoret nderkombetare (veçanerisht per fondet e BE-se) per te financuar infrastrukturat e nevojshme.
- Mobilizimi i nje instrumenti financues nga niveli kombetar, rajonal dhe lokal, me qellim qe te plotesohen funksionet e tij ne fushen e menaxhimit te mbetjeve.
- Forcimi i mekanizmave per mbledhje me te mire te tarifave dhe zbatimi i sanksioneve

Mbeshtetur ne legjislacionin ne fuqi per mbetjet, bashkia Diber duhet te perqendrohet kryesisht ne arritjen e objektivave te Strategjise Kombetare te Mbetjeve dhe VKM nr. 418, dt. 25/06/2014 "Per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve ne burim" te rrymave te mbetjeve per te reduktuar sasine e mbetjeve qe do te depozitohen permes:

- Optimizimit te grumbullimit te mbetjeve
- Sigurimit te grumbullimit te diferencuar te mbetjeve ne burim
- Promovimit te riperdorimit te produkteve
- Pergatitjes se veprimtarive te riperdorimit
- Permiresimit te cilesise se riciklimit te mbetjeve.

Realizimi i grumbullimit të diferencuar për këto rryma mbetjesh i përmbahet kërkesave për mbetjet: Leter/karton; Metal; Plastike; Qelq.

Njesia e vetëqeverisjes vendore Diber, në planin e përgjithshëm vendor të hartuar sipas nenit 20 të ligjit Nr. 107/2014, datë 31.07.2014 "Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit" si dhe planin vendore të menaxhimit të integruar të mbetjeve të hartuara sipas nenit 13 të ligjit Nr. 10463, dt. 22.09.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve", i ndryshuar, nevojitet të parashikojë vendin për depozitimin e perkohshëm të mbetjeve dhe lëndfillet për mbetjet inerte.

Në zbatim të VKM Nr. 608, dt. 17.09.2014, "Për masat e nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio", bashkia të hartojë rregullat që duhen zbatuar për grumbullimin dhe menaxhimin e mbetjeve bio, i cili përcaktohet në planin vendor të menaxhimit të mbetjeve, të përgatitur në përputhje me planin rajonal dhe planin kombëtar të menaxhimit të mbetjeve.

9.7 Zhurmat

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 9

Kur të planifikohen politikat për zhvillimin e infrastruktures së parashikuar, në mënyrë që të zvogëlohet ndotja akustike në mjedis në përputhje me objektivat e përcaktuara në SKZHI II, është e nevojshme të sigurohen masa që kontribuojnë në:

- reduktimin e ekspozimit të zonave urbane ndaj ndikimeve negative;
- mbrojtjen e mjedisit.

Ndotja akustike në bashkinë Diber është veçanërisht e lartë në qendrat urbane dhe në zonat e qendrave me të rëndësishme me zhvillime infrastrukturore. Prandaj është e domosdoshme që të merren masa për të zvogëluar ndotjen e mjedisit. Zbatimi i masave është i nevojshëm në zonat me ndotje të tepruar akustike në situatën aktuale, ndërsa duhet gjithashtu të merren masa zbutëse në të gjitha zonat ku Plani parashikon infrastrukture të re.

Gjate përgatitjes së projekteve të infrastruktures, duhet të respektohen udhëzimet e mëposhtme për të arritur objektivin e reduktimit të ndotjes nga zhurma:

- duhet të sigurohen për aq sa të jete e mundur, masa për të reduktuar emetimet e zhurmës në burim (masa në rrjetin apo strukturën perkatese infrastrukturore, automjetet në përdorim, masa logjistike, riorganizimin e perkohshëm ose të përhershëm të levizjeve tranzite, reduktimi i orareve të punës apo zvogëlimi i shpejtësinë në zonat e ekspozuara ndaj zhurmës, etj.);
- në zonat ku tejkalohen tavanet e ndotjes, duhet të merren masa për të parandaluar shtrirjen e zhurmës në mjedis (nëpërmjet barrierave të zhurmës dhe argjinaturave, galerive të mbuluara, etj) dhe për të siguruar kushte të mira jetese në ndërtesa (mbrojtja pasive);
- duhet të shmangët sa më shumë që të jete e mundur nderhyrja në zonat e qeta të banuar dhe / ose në zona të cilat janë të përcaktuara në baze të legjisllacionit për mbrojtjen nga zhurma si veçanërisht të ndjeshme ndaj zhurmës (ndërtesat e banimit, objektet e kujdesit shëndetësor, zonat turistike);
- duhet të shmangët sa më shumë që të jete e mundur nderhyrja në zonat e qeta në natyrë (zonat e mbrojtura në përputhje me rregullat për ruajtjen e natyrës).

Masat për mbrojtjen e mjedisit nga zhurma në duhet të përqendrohet kryesisht në: (a) masat për të reduktuar emetimet e zhurmës në burim; (b) masat për të parandaluar shtrirjen e zhurmës në mjedis; dhe (c) nese është e nevojshme, masa për krijimin e kushteve të përshtatshme të jetesës në ndërtesat e mbiekspozuara.

Masat për të reduktuar emetimet e zhurmës në burim janë me të efektshme. Emetimet e reduktuara të zhurmës nga burimet e saj mund të arrihet kryesisht përmes modernizimit të logjistikës në përdorim, riorganizimit të flukseve të trafikut dhe orareve të kryerjes së nderhyrjeve

infrastrukturore, etj. Qëllimi i SKZHI II në lidhje me vlerat e zhurmës në vitin 2020 është të arrijë objektivin e 56 dB / dite dhe 45 dB / nate.

Masat për të parandaluar përhapjen e zhurmës në mjedis (barrierat e zhurmës / argjinaturat dhe mbrojtja pasive) janë përdorur kryesisht për të mbrojtur mjedisin nga zhurmat e shkaktuara prej sektorit të transportit. Masat janë të pershtatshme kryesisht për mbrojtjen e zonave me dendësi të madhe të popullsisë përgjatë rrjetit rrugor, nderkohe që zbatimi i këtyre masave përgjatë rrugëve ekzistuese që kalojnë përmes vendbanimeve me një strukturë urbane të formuar dhe të dallueshme tashmë, është i arsyeshëm vetëm në raste të jashtëzakonshme.

Masat për të siguruar kushte të duhura jetësore (përmirësimi me hapësira mbrojtëse të izolimit nga zhurma të dritave në ndërtesat e ekspozuara së tepërmi) janë të pershtatshme në zonat ku masat e tjera nuk janë teknikisht të zbatueshme apo ekonomikisht të qëndrueshme.

Masa Zbutëse Specifike

Rritje e ndikimeve të ndotjes akustike pritet gjithashtu gjatë zbatimit të aktiviteteve të infrastruktures. Ndikimet e fazës së ndertimit do të jenë afatshkurter dhe të kthyeshme. Në veçanti, për të reduktuar ndikimet gjatë zbatimit të aktiviteteve, duhet të merren masat e mëposhtme zbutëse:

- Përdorimi i pajisjeve dhe makinerive të ndertimit të prodhuara në përputhje me normat e emetimit të zhurmës nga makineritë të ndertimit, në përputhje me rregullat mbi emetimet e zhurmës nga makineritë e përdorura në vende të hapura dhe në përputhje me direktivat përkatëse të BE-së;
- Do të ndiqen menyrat më të mira të praktikueshme, duke përfshirë edhe mirembajtjen e duhur të impianteve, për të minimizuar zhurmat e prodhuara nga operacionet në terren, dhe në të gjitha rastet, në përputhje me rregullat shqiptare;
- Sheshet e ndertimit dhe rrugët e transportit duhet të zgjidhen në mënyrë të tillë që ndotja akustike nga makineritë e transportit, funksionimi i pajisjeve në katër dhe ndertimet e objekteve, të mos tejkalojë vlerat kufi në ndërtesat më të afërta;
- Cdo impiant, i tillë si gjeneratorë apo pompa, që është i nevojshëm të përdoret para dhe pas orarit zyrtar të punës, do të jetë i rrethuar nga një barriere akustike apo reflektor portativ;
- Implementimi i masave të perkohshme për të mbrojtur nga zhurma zonat e populluara pranë kantierëve të ndertimit dhe rrugëve të transportit ku janë tejkaluar vlerat kufi.
- Respektimi i afatëve kohore për ndertimin afër zonave të populluara;
- Publiku i gjere dhe banorët e zonës do të informohen paraprakisht kur të kryhen vepra që emetojnë zhurmë të konsiderueshme;
- Në kantierin e punimeve nuk do të përdoret asnjë makineri apo pajisje që shkakton shqetësim të publikut për shkak të zhurmës;

9.8 Popullsia dhe asetet materiale

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 10

Zhvillimet e reja infrastrukturore pritet që të shkaktojnë një rritje të niveleve të zhurmës në mjedisin përreth tyre. Për të shmangur një perkeqësim të mjedisit ku jetohet në zonën përreth këtyre zhvillimeve, ky fakt duhet të mbahet në vëmendje kur të bëhet verifikimi i mundësive për zhvillim në fazat e mëvonshme, në kuadër të sigurimit të një lidhjeje në rajonin përreth.

Nga ana e Bashkisë Diber, prioritet duhet t'i jepet përmirësimit të lidhjeve dhe zhvillimit në zonat më pak të zhvilluara. Zbatimi i projekteve të kësaj natyre do të përmirësojë aksesin, dhe kështu do të kontribuojnë në zhvillimin më të shpejtë ekonomik në zonat më pak të zhvilluara.

9.9 Trashëgimia kulturore

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 11

Zhvillimi i infrastruktures se parashikuar mund te ndikojte te njesite dhe zonat kulturore, veçanerisht ne aspektin e degradimit te karakteristikave te peizazhit te rrethinave te njesive te trashegimise kulturore, demtimin te objekteve te trashegimise kulturore, si dhe shkaterrimit te mbetjeve arkeologjike nga vibrimet gjate ndertimit te objekteve te cilat mund te shkaktojne dëme ne objektet e trashegimise kulturore. Per te shmangur keto ndikime, duhet te merren parasysh si me poshte:

- Prioritet eshte mos vendosja e infrastruktures se re ne zonat e trashegimise kulturore. Duhet te ruhet sidomos integriteti dhe tiparet e peizazheve kulturore, zonave te ndikimit te trashegimise arkitektonike dhe mbetjeve arkeologjike, duke respektuar dhe nivelin e kategorise se mbrojtjes.
- Ne kuader te ruajtjes se mbetjeve arkeologjike, aktivitetet ne mjedis konsiderohen akte destruktive (p.sh. germimi). Do te duhet te kryhen hulumtime te shumta paraprake arkeologjike, rezultatet e te cilave do te duhet te merren parasysh kur te percaktohet vendosja e infrastruktures se re. Gjithashtu do te duhet te zbatohen masat per te ruajtur mbetjet arkeologjike.
- Zbulimet e nje rendesie te madhe mund te kerkojne ndryshimin e puneve pergatitore (projektit) per nje detyre te vecante. Ne rast te zbulimit te gjetjeve apo mbetjeve arkeologjike, do te njoftohet menjehere autoriteti perkates. Zona me pas do te studiohet dhe mundesisht do te rrethohet; duke mos lejuar asnje zhvillim te metejshem ne ate zone derisa çështja te zgjidhet sipas procedurave te percaktuara.
- Ne rastet kur vendet arkeologjike mund te rrezikohen nga aktivitetet e ndertimit, vendi do te jete i mbrojtur nga rrethimi per te parandaluar demtimin e paqellimshem ose si pasoje e neglizhences ndaj arkeologjise.
- Me integrimin e infrastruktures se parashikuar ne mjedis, permiresimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kane perparesi mbi ndertimet e reja.
- E gjithë puna e ndertimit do te jete e kufizuar brenda korridorit te punimeve. Ne rast se nevojiten me shume hapësira ose aktivite te lidhura me ndertimin jashte korridorit te punimeve, do te informohen paraprakisht autoritetet kombetare perkatese.

9.10 Peisazhi

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 12

Per te siguruar ruajtjen e peizazheve te jashtezakonshme, zonave te peizazheve me karakteristika te dallueshme ne nivel kombetar dhe nje imazh te cilesise se larte te peisazhit, duhet te ndiqen udhezimet e meposhtme:

- Nderhyrjet e infrastruktures se re nuk duhet te integrohen ne zonat e vecanta te peizazhit apo peizazheve me karakteristika te dallueshme ne nivel kombetar;
- Ne integrimin hapesor te projekteve specifike duhet te kerkohen vende jashte zonave me peizazhe te vecante apo zonave me peizazhe me karakteristika te dallueshme ne nivel kombetar;
- Duhet te zbatohen masat e duhura teknike per te siguruar nje imazh te cilesise se larte te peisazhit, veçanerisht ne rastin e aktiviteteve ne njesite e ruajtura apo te pasura kulturore te natyres;
- Me integrimin e infrastruktures se parashikuar ne mjedis, permiresimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kane perparesi mbi ndertimet e reja.

9.10.1 Strategjia e Peizazhit

Ne rastet kur projekti specifik i mbivendoset ndonje peizazhi ekzistues bujqesor apo rural, duhet te ndiqet nje qasje ku synohet mbrojtja e vlerave rurale dhe rezidenciale dhe pasurimi i peisazhit pergjate aneve te rruges. Objektivat e punimeve peisazhistike:

- Te zhvillohet nje peizazh, karakteristikat e te cilit lidhen me modelin, shkallen dhe diversitetin e karakteristikave te peizazhit ekzistues ;

- Te minimizohen nderhyrjet vizuale dhe te zvogelohet natyra negative e cdo pengese vizuale;
- Per te mbrojtur, te rikthehen apo te zmadhohen elementet e peizazhit ekzistues, te prekur drejtperdrejt nga propozimi;
- Te ndihmohet ne krijimin e kushteve te kendshme e te sigurta te drejtimit te mjeteve;

9.10.2 Masat e pergjithshme zbutese ndaj peizazhit

Gjate zgjedhjes dhe projektimit te detyrave te propozuara, konsiderate duhet t'i jepet shmanges ne ndikimeve kudo qe te jete e mundur. Ne kete kuader, alternativa perfundimtare e miratuar per cdo projekt duhet te zgjidhet e tille qe te minimizojne ku te jete e mundur ndikimin ne karakteristikat e banimit, karakteristikat topografike, pemet dhe pyjet. Megjithate, disa ndikime jane te pashmangshme, dhe masat e propozuara synojne te zbutin natyren negative te ketyre ndikimeve.

Ne rastet kur shtrirja vertikale propozon argjinatura te larta qe krijojne ndikime te rendesishme ne mjedis, keto perforcime te larta nuk duket te jene optimizuar. Ato duhet te jene ku eshte e mundur, te reduktuara deri ne nivelin e tokes apo 1m lartesi.

Masa te tjera te pergjithshme perfshijne:

- Ne skarpata, per te parandaluar renien e shkembinjve, duhet te jene me te preferueshme bordurat e gjera se platformat e ndermjetme. Skajet e skarpatave duhet te rumbullakosen. Shpatet e parregullta duhet te jene me te preferueshme se siperfaqet gjeometrike.
- Zbatimin e standardeve kombetare shqiptare te rrugeve per pastrimin e kantierëve dhe rivegetacionin, per te siguruar ruajtjen e komoditeve te nevojshme te peizazhit.
- Per mbushje, shpatet duhet ti nenshtrohen mbjelljes me nje perzierje fare qe perfshin si farat e barit, ashtu edhe te shkurreve mesdhetare. Pervec kesaj, mbjellja ne vendet e ndjeshme, vecanerisht ne afersi te ambjenteve te banimit dhe rekreacionit, do te perdoret per te reduktuar apo zbutur pengesat vizuale te shkaktuara nga ngritja e argjinaturave te projektit, sidomos ne kryqezime.
- Per zonat potenciale ne nivel (pas optimizimit te lartesisë se projektit) bimesia e propozuar do te permiresojë ndikimet negative te automjeteve, si dhe hapësirën vizuale te projektit te propozuar.
- Pergjate gjatesise se projektit perkates do te trajtohen sipas rastit: venddepozitimet per mbeturinat, zonat e perkohshme te ndertimit, zonat e peizazhit brenda kryqezimeve, zonat e vogla te fushave te copezuara, feramat apo pronat e tjera te siguruar per ndertimin e projektit.. Zonat e perkohshme te ndertimit, si dhe zonat e miratuara te depozitimit te mbetjeve, do te jene te rrethuara dhe te integruara vizualisht duke perdorur mbjelljen e bimeve sipas kerkeses.

9.10.3 Faza e ndertimit

- Kontratet do te jete e pershtatur per te siguruar praktika te mira te punes ne menyre qe te zvogeloje çfaredo ndikimi negativ qe rrjedh nga ndertimi ne nivelin me te ulet te mundshem dhe per te siguruar qe makinerite veprojne brenda zones perkatese te ndertimit te projektit. Ne te gjitha rastet, rregulloret kombetare do te mbeshteten kur te jete e mundur me udhezime nga praktiket nderkombetare.
- Zonat e perkohshme te ndertimit do te pozicionohen ne nje menyre te tille qe te shmangin ndikimet e meteishme ne pronat ekzistuese te banimit, pemet, gardhet, kanalet e kullimit etj. Keto zona, perpara ose ne fund te kontrates se ndertimit, do te rikthehen plotesisht ne gjendjen e meparshme .

- Lidhur shfrytezimin e materialeve inerte, nxjerrja e e zhavorrit nga shtreterit e lumenjve eshte e kontrolluar ne perputhje me ligjin 10137/2009.
- Sa i perket zonave te magazinimit, kontraktori do te kerkohet te pergatise dhe zbatoje nje plan te magazinimit te perkohshem ne konsultim me punedhenesin dhe Agjensine perkatese Rajonale te Mjedisit . Ky plan do te hartohet para fillimit te punimeve te dheut. Ne kete plan , kontraktori duhet te percaktoje qarte sasine e materialit qe do te hidhet apo ruhet perkohesisht, para se te fillojne punimet perfundimtare. Plani gjithashtu do te specifikojë llojin e materialit dhe burimin e tij p.sh. germim hendeqesh, dhe siperfaqesor etj.
- Me perfundimin e çdo projekti perkates, shpatet anesore, duke perfshire germimet dhe argjinaturat, bankinat dhe siperfaqet e tjera te buta do te pergatiten per t'u mbuluar me dhé, dhe do te mbillen apo vishen me bimesi mbrojtese.

Masa Zbutese Specifike

- Ne zonat kodrinore / malore, hapësira qe kerkon okupimin e tokes do te ruhet ne minimum, me qellim qe te shmangët prerja e panevojshme e pemeve.
- Ne zonat pergjate brigjeve lumore, siperfaqja e tokes se okupuar do te mbahet ne minimum, me qellim shmangien e prerjes se panevojshme te pemeve ne keto zona.
- Aty ku eshte e mundur, argjinaturat e projektit duhet te ulen ne minimumin e mundshem.
- Pjerrsite e argjinaturave do te jene sa me te buta. Mbi gjithe argjinaturat do te shperndahet dhé dhe ato do te mbillen me bime qe mund te adoptohen ne kushtet lokale.
- Ne vendet ku rruga kalon prane pronave private, do te ngrihen mbulesa bimore, me qellim reduktimin e nderhyrjes pamore

KAPITULLI 10: MONITORIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS

Sistemi i monitorimit te ndikimeve ne mjedis, te cilat do te shkaktohen nga zbatimi i Planit, eshte nje mjet i thjeshte per t'u perdorur per nje monitorim efektiv.

Monitorimi i ndikimeve eshte jashtezakonisht i rendesishem per zbatimin e Planit, dhe, ne perputhje me Ligjin 91/2013 dhe Direktiven 2001/42/EC, zbatimi i nje programi duhet te monitorohet, me qellim qe te identifikohen efektet negative te paparashikuara, ne menyre qe te krijohet mundesia per nje reagim te hershem ndaj ketyre efekteve dhe te behen adaptimet e mundshme.

Ne kete kuader, eshte hartuar edhe sistemi i monitorimit te ndikimeve kryesore ne mjedis qejane identifikuar gjate vleresimit te ndikimeve mjedisore, te cilat pritet qe te shkaktohen nga zbatimi i Planit. Sistemi i monitorimit perfshin te gjithë indikatorët perkates per cdo sektor mjedisor (biodiversiteti, cilesia e ajrit, ndryshimet klimatike, toka, uji, peisazhi, trashegimia kulturore, etj.) dhe identifikon autoritetin dhe pergjegjesine per matjen e cdo indikatorit mjedisor te propozuar.

Grumbullimi i te dhenave sugjerohet qe te mbeshtetet ne dy burime:

- (a) te dhenat e para qe merren nga matja e parametrave te mjedisit, dhe
- (b) vleresimi i indikatorëve mjedisore.

Procesi i mbledhjes se te dhenave permes matjeve mund te realizohet duke perfshire Autoritetet Rajonale (Qarqet), por edhe Institucionet Shtetore (permes Ministrise se Mjedisit), Pushtetin Lokal, institucione kerkimore shkencore dhe ato profesionale, si dhe ndermarrjet e sherbimeve publike (lendfillet, ujesjelles – kanalizime etj.). Matja e indikatorëve mjedisore eshte nje proces kompleks; ai eshte nje proces qe kryhet rregullisht dhe per me teper, ne menyre te vazhdueshme.

Ne kete kendveshtrim ne duhet qe te bazohemi ne eksperiencen dhe ne sistemet e monitorimit qe perdoren nga strukturat e tjera, duke theksuar, nga njera ane, monitorimin e zbatimit te standarteve te nevojshme te matjeve nga strukturat e tjera, dhe kryesisht nga operatorët perkates (permes perfshirjes se tyre ne procesin e nxjerrjes se lejeve perkatese mjedisore), dhe nga ana tjeter, duke u perqendruar tek procesi i grumbullimit, perpunimit dhe shperndarjes se te dhenave.

Autoritetet lokale (Agjencia Rajonale e Mjedisit, Bashkia Diber) duhet te luajne nje rol kyc ne procesin e administrimit dhe shperndarjes se te dhenave. Ne kete konteks, autoritetet perkatese duhet te planifikojne dhe te veprojne si nje qender mbledhjeje, analizimi dhe shperndarjeje te informacionit. Me konkretisht, roli i Autoriteteve lokale duhet te perfshije sa me poshte:

- Mbledhjen e te dhenave prej matjeve qe kryhen nga sherbimet publike dhe private rajonale, qofte ne menyre te perhershme, qofte te perkohshme.
- Mbledhjen e te dhenave baze qe kryhet nga ndermarrjet e sherbimeve publike (lendfillet, ujesjelles – kanalizime, OSHEE, strukturat e menaxhimit te zonave te mbrojtura etj.).
- Marrjen e te dhenave baze qe mblidhen nga administrata publike (si psh Sistemi Kombetar i Monitorimit te Cilesise se Ujerave Siperfaqesore, etj.).
- Marrjen e te dhenave baze qe mblidhen nga institucionet kerkimore shkencore dhe organizata te tjera.
- Analizen dhe sintezen e te dhenave, me qellim nxjerrjen e konkluzioneve mbi gjendjen e mjedisit ne nje zone te caktuar.
- Ruajtjen e te dhenave dhe krijimin e intervaleve kohore me qellim monitorimin e gjendjes se mjedisit ne kohe te caktuara.
- Shperndarjen e te dhenave permes raporteve perkatese, ne perputhje me legjislacionin ne fuqi. Keto raporte synojne qe:

- (a) te plotesojne kerkesat e legjisacionit,
- (b) te informojne palet qe marrin pjese ne procesin e planifikimit dhe monitorimit te zbatimit te Planit (vendim-marresit),
- (c) te informojne publikun qe preket nga Plani.

Tabela me poshte paraqet programin e monitorimit te ndikimeve mjedisore te Planit. Tabela eshte hartuar sipas sektoreve te mjedisit si me poshte:

- ↓ Biodiversiteti
- ↓ Popullsia
- ↓ Shendetet i njerezve
- ↓ Fauna
- ↓ Flora
- ↓ Toka
- ↓ Uji
- ↓ Ajri
- ↓ Faktoret klimatike
- ↓ Asetet e prekshme
- ↓ Trashegimia kulturore (perفشire trashegimine arkitektonike dhe arkeologjike)
- ↓ Peisazhi
- ↓ Lidhja mes ketyre faktoreve

Per cdo sektor mjedisor jane dhene indikatorët perkates, strukturat pergjegjese per monitorimin, parametrat mjedisore dhe frekuenca e monitorimit.

Sic u permend edhe me siper, theksohet qe monitorimi i ndikimeve te Planit ne mjedis do te realizohet, aty ku eshte e mundur, duke perdorur te dhena qe dalin nga:

- ✓ Sistemi ekzistues i monitorimit te parametrave mjedisore nga Ministria e Mjedisit (MM) apo institucione te tjera. Disa parametra qe maten dhe japin te dhena jane:
  - Cilesia e ajrit (niveli i ndotjes),
  - Cilesia e ujit (ujerat siperfaqesore, ujerat nentokesore).
- ✓ Studime te vecanta dhe te pavarura per identifikimin e ndikimeve mjedisore ne kuader te programeve apo projekteve te tjera.
- ✓ Raportet e pergatitura nga kontraktore/konsulente te ndryshem, me te dhena te drejtperdrejta ose te referuara nga VNM-te individuale te projekteve specifike infrastrukturore te financuara nga buxheti i shtetit apo donatoret e huaj.

Tabela 10.1. Monitorimi i ndikimeve në mjedis prej zbatimit të planit

				Sipas Planit të Menaxhimit
1	<p>Biodiversiteti – fauna - flora</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sa habitate të rëndësishme janë në gjendje të kënaqshme? ▪ Numri dhe /ose sipërfaqja me zona të mbrojtura ▪ Permasat e biodiversitetit, krahasuar me BE (Numri i specieve endemike dhe të rralla ▪ Siperfaqja e mbuluar me pyje ▪ Numri dhe sipërfaqja e mbuluar me zona natyrore 	<p>Strukturat e Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura</p> <p>Drejtorite përgjegjëse në qarqe</p>	<p>Habitatet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Numri dhe /ose sipërfaqja me zona të mbrojtura ▪ Numri i specieve endemike dhe të rralla ▪ Siperfaqja e mbuluar me pyje ▪ Numri dhe sipërfaqja e mbuluar me zona natyrore 	<p>Çdo vit</p>
2	<p>Popullsia – shëndeti i njerëzve</p>	<p>Drejtorite përgjegjëse në qarqe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vitet e jetëgjatësisë së shëndetshme ▪ Aksidentet në punë ▪ Përqindja e njerëzve që jetojnë nën minimumin jetik 	<p>Çdo vit</p>
3	<p>Toka</p>	<p>Drejtorite përgjegjëse në qarqe</p> <p>Strukturat e Menaxhimit të Lendfilleve</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Përqindja e tokës së degraduar ▪ Sasite e mbetjeve të eliminuara në landfille ▪ Gjenerimi i mbetjeve per fryme dhe totali ▪ % e ricikluar (leter, xham, mbetje bashkësi bio të degradueshme, alumin) 	<p>Çdo vit</p>
4	<p>Uji</p>	<p>Drejtorite përgjegjëse në qarqe</p> <p>Strukturat e menaxhimit të ITUN²-ve</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Total N, total P, BOD-et, COD, SS, TDS, pH, perçjellshmëria, etj. ▪ pH, perçjellshmëria, fortesia, kloridat, sulfatet, COD, BOD, nitrati, nitrimi, 	<p>Çdo vit</p> <p>Kampionim dhe matje sipas miratimit të kushteve mjedisore për çdo ITUN.</p> <p>Sistemi Kombëtar i Monitorimit të Cilësisë së</p> <p>Sipas Ligjit nr. 34/2013 që amendon Ligjin nr 9115, date 24.7.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujerave të ndotura" Ligji nr. 9915, date</p>

	<p>ujit</p> <ul style="list-style-type: none"> Perqindja e popullsisë së lidhur me shërbimin e trajtimit të ujrave të ndotur 	<p>Ministria e Mjedisit</p>	<p>total P, metalet, detergjentet, ngarkesa toksike e mikrobiologjike, etj.</p>	<p>Ujërave Siperfaqesore</p> <p>Programi i Monitorimit të cilësive së ujit të bregdetit në plazhe</p>	<p>12.05.2008 "Per Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe largimin e ujrave të ndotura".</p> <p>Direktiva 2006/7/EC për menaxhimin e cilësive së e ujrave të largjes</p> <p>Sistemi i Monitorimit të Cilësive së Ajrit të Ndotur</p>
5	<p>Ajri</p>	<p>Ministria e Mjedisit</p>	<p>SOx, NOx, PM10, gazet sere, Pb, CO</p>	<p>Çdo vit</p>	
6	<p>Faktoret klimatike</p>	<p>Ministria e Mjedisit</p>	<p>SOx, NOx, PM10, gazet sere, Pb, CO</p>	<p>Çdo vit</p>	<p>Sistemi i Monitorimit të Cilësive së Ajrit të Ndotur</p>
	<p>Zhvillimi i kërkesës për energji</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Alokimi i prodhimit të energjisë sipas burimit 	<p>Ministria e Mjedisit</p>	<p>Përqindja e Energjisë nga BER (%)</p>		
	<p>Perqindja e BER (%)⁴</p>	<p>Drejtorite përgjegjëse në qarqe</p>	<p>Numri i automjeteve të udhëtareve</p>		
7	<p>Asetet e prekshme – Trashegimia kulturore (përfshirë trashëgimë arkitektonike dhe arkeologjike) – Peisazhi</p>	<p>Drejtorite përgjegjëse në qarqe</p>	<p>Numri i godinave të ruajtura që restaurohen</p> <ul style="list-style-type: none"> Numri i vizitoreve Gjelberim urban per fryme 	<p>Çdo vit</p>	

³ Kufijte kombetare per cilësinë e ajrit (SKZHI II)

⁴ BER – Burimet e Energjisë së Rinovueshme

KAPITULLI 11: PROCESI I KONSULTIMEVE

Pjesemarrja e grupeve të interesit dhe konsultimi me ta ka qenë një pjesë integrale e procesit të hartimit të VSM-se. Përfshirja efektive e grupeve përkatëse të interesit ka kontribuar në cilësinë e vlerësimit, ka sjellë të dhëna për analizën dhe raportin e VSM-se, dhe do të mbështesë zbatimin e planit pas miratimit të tij, si dhe do të kontribuojë në një pranim më të lehtë dhe më të zbutur të projekteve përkatëse.

Qëllimi i konsultimeve me grupet e interesit ka qenë i dyanshem:

1. Krijimi i mundësisë për të gjitha grupet e interesit që, në mënyrë efektive dhe në kohën e duhur, të kontribuonin në procesin e VSM-se, duke dhënë opinionet dhe duke bërë komentet përkatëse.
2. Marrja e informacionit, mbledhja e të dhënave dhe verifikimi i gjetjeve dhe konkluzioneve të VSM-se.

Për të patur konsultime dhe pjesëmarrje efektive të grupeve të interesit është bërë identifikimi i tyre, është përcaktuar qëllimi i angazhimit të tyre dhe janë përzgjedhur mënyrat e konsultimit dhe pjesëmarrjes.

Gjate procesit të hartimit të VSM-se janë konsultuar grupet e mëposhtme:

- Ministritë e linjes
- Autoritetet mjedisore
- Njesitë e qeverisjes vendore
- OJF-te
- Publiku i gjere

Konsulenti ka realizuar me grupet e interesit një seri takimesh, fillimisht lidhur me çështjet njohëse që do të përmbante raporti i VSM-se dhe më pas me raportin paraprak të VSM-se. Këto takime u realizuan si në nivel qendror ashtu dhe rajonal me qëllim mbulimin e gjithë territorit përkatës të çdo plani. Ky përafrim bëri të mundur realizimin e një procesi konsultimi të suksesshem si në drejtimin vertikal, pra i lidhur me hierarkinë e vendim-marrjes, ashtu dhe në drejtimin horizontal i lidhur me gjithëpërfshirjen e grupeve të interesit në rajonet përkatëse.

Konsulenti ishte i pranishëm në çdo takim dhe ishte i disponueshëm për t'ju përgjigjur të gjitha pyetjeve dhe për të konsideruar të gjitha sugjerimet. Ka patur shumë pyetje / sugjerime dhe në mënyrë racionale dhe selektive janë marrë në konsideratë në raportin final.

Hollësitë mbi aktivitetet që janë kryer për konsultimin dhe lista e pjesëmarrësve në çdo takim, së bashku me një përmbledhje të çështjeve dhe komentëve që u ngritën nga pjesëmarrësit është paraqitur në Shtojcën 1 më poshtë.

SHTOJCAT

SHTOJCA 01: Minutat e Takimeve Konsultative

Minutat e takimit te me grupet e interesit për çështjet që duhet të trajtohen në raportin e VSM-së.

<i>Data e zhvillimit te takimit:</i>	23 Shtator 2016
<i>Vendndodhja:</i>	Bashkia Diber
<i>Stafi pjesemarres:</i>	Daniele Rallo, Pagnea Studio Fatjona Levani, Inxhiniere e Mjedisit (Specialisja e studios mjedisore)
<i>Numri i pjesemarresve:</i>	41

Duke u bazuar ne ligjin 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor" si dhe VKM nr.219, date 11.03.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor", me date 23 Shtator 2016 Bashkia Diber organizoi takimin me grupet e interesit per te diskutuar mbi ceshtjet qe duhet te trajtohen ne raportin e VSM.

Takimi ishte percaktuar te zhvillohej ne date 23 Shtator dhe per kete, ashtu si edhe eshte e percaktuar ne ligj dhe VKM, u njoftua Ministria e Mjedisit si dhe grupet e interesit perpara 10 diteve nga data e percaktuar.

Takimi u zhvillua ne ambientet e bashkise Diber ku u prezantua Analiza dhe Strategjia Territoriale e Planit te Pergjithshem Vendor per bashkine Diber, ku qellimi kryesor i takimit ishte qe nepermjet prezantimit te Analizes dhe Strategjise Territoriale, grupet e interesit te jepnin mendimin e tyre mbi ceshtjet qe duhet te merren dhe trajtohen ne raportin paraprak dhe perfundimtar te Vleresimit Strategjik Mjedisor.

Te pranishem ne takim ishin perfaqesues te bashkise Diber, perfaqesues nga prefektura, perfaqesues nga keshilli bashkiak i bashkise, perfaqesues nga Njesite Administrative, drejtoria rajonale e mjedisit, drejtoria bujqesore, forumi i shoqerise civile, zonat e mbrojtura, Ministria e Mjedisit, etj.

Fjalen e hapjes e beri Urbanisti Daniele Rallo, perfaqesues i studios qe po harton Planin, i cili pershendeti pjesemarresit dhe beri nje prezantim te shkurter te punes qe eshte bere deri tani per hartimin e PPV nga Bashkia dhe studio konsulente. Ai u ndal ne punen e perbashket bashki-studio si nje pune mjaft e mire e zhvilluar ne nje hark kohor mjaft te shkurter.

Me pas fjalen e mori Znj. Levani qe sebashku me z. Rallo bene nje prezantim te detajuar te Analizes dhe Strategjise Territoriale per Planit te Pergjithshem Vendor te bashkise.

Prezantimi u fokusua ne pikat e meposhtme:

- Kronologjia e PPV bashkia Diber;
- Permbajtja e raportit te Analizes dhe Strategjise Territoriale;
- Pershkrimi i sistemeve:

- Sistemi Urban;
- Sistemi Infrastrukturor;
- Sistemi Natyror;
- Sistemi Ujor;
- Sistemi Bujqesor;
- Matrica e strategjise – Objektivat, veprimet dhe projektet;
- Skedat e projekteve prioritare;
- Nevoja dhe metodologjia per hartimin e raportit te VSM.

Pas prezantimit ju la fjala te pranishmeve per te diskutuar apo per te marr pergjigje mbi pyetje te ndryshme.

Disa nga diskutimet dhe pyetjet qe u ngriten nga grupet e interesit jane renditur si me poshte:

Znj Donika Hysaj (perfektura Diber): Ka ekzistuar ne strukturen utilitare (plani i pergjithshem ekzistues), a eshte marre ne konsiderate ai?

Ne kete zone ku jetojne banoret a ka probleme me drurin e zjarrit?

Arkitekti: Eshte marre ne konsiderate ky studim gjithashtu jam ne bindje qe pyetja e dyte eshte gjetja e mjeteve te detyruara. Pra ku bashkia ta paraqese si detyre ne rregullore.

Z. Islam Shehu(banor i qytetit) Sa eshte shtrirja kohore e planit?

Arkitekti: Ligji i planifikimit te territorit eshte per 15 vjet. Per planet duhet shume kohe por nga struktura jone eshte vlersuar se na nevojitet vetem nje shtrirje kohore per max 15 vjet.

Z. Melson Nela: Per PPV eshte zbatuar projekti i 2007 apo 2012?

Arkitekti: Per PPV eshte marre ne konsiderate projekti i vitit 2015

Z. Nuri Xani: Ne zonen tone jane disa zona te demtuara qe ne vitet 1970 dhe si do te veprohet me keto zona?

Arkitekti: Ne do ti konstatojm keto zona te demtuara pyjore si dhe nese konstatohet se ne keto zona nuk jane zona te rendese historike atehere ato do te pajisen me te gjitha projektet e domosdoshme per ripyllzim te tyre por kjo do te percaktohet sipas vendimeve dhe projekteve specifike per cdo ceshtje.

Z. Edvin Shahi: Kerkohet qe te merret ne konsiderate historia dhe prezantimi gjithashtu dhe cdo banese e komunitetit?

Arkitekti: PO te gjitha cka ju parashtruat do merren ne konsiderate dhe do vihet ne dispozicion nga Bashkia ne funksion te popullise se zones tuaj.

Z Sali Tersholla (nen kryetar): Duke ju referuar Bashkise Diber me rritjen e popullarizimin

Fatime Ndeta (Arm Diber): Menaxhimi i burimeve ujore si eshte parashikuar?

ju pergjigj Andi: Eshte vlersuar ne baze te planit te menaxhimit te Bashkise Diber

Arkitekti: Eshte vlersuar me baze te plote te menaxhimit te burimeve sipas planit te menaxhimit te Bashkise Diber.

Perfaqesuesi i AKPT sqaron ne lidhje me riaktivizimin e auropoorteve ekzistuese ne Shqiperi ku jane vlersuan 3 potenciale me shtrirje Kukes, Tirane, dhe Gjirokaster). Ne Bashkine Diber ekziston nje port i vjeter i cili mund te vlersohet si prioritet nga vete Bashkia Diber.

BASHKUA DIBER

Formular III

Shtimi: Mbaten shtimi emrat e pjesemarrësve, numrat e takimit të shoqëruara me foto, problemet e ngritura nga të pranishmit dhe konkluzionet e arritura gjatë kësaj mbledhjeje. T gjithë takimi zbardhet nga përfaqësuesi i subjektit dhe do të bashkëngjitet dosjes së aplikimit.
 Mënyra pjesë në takimin me pafetë e interesit si me postë shoqëruar e cila vertetohet dhe me fotot bashkëlidhur:

Tabela nr.1: Pjesemarrësit në takim

Nr.	Emër, mbiemër, nënshkrimi	Institucione, Statusi / P.ansh	Cel.
1	AMRIEL RALLI / PANGEA	Jaluzi	
2	Arta / PANGEA	Sp...	
3	Mirjeta KASHANI / ARPI / Keshmire	Pr...	
4	Arta / PANGEA	Pr...	
5	Arta / PANGEA	Pr...	
6	Arta / PANGEA	Pr...	
7	Arta / PANGEA	Pr...	
8	Arta / PANGEA	Pr...	
9	Arta / PANGEA	Pr...	
10	ERVIN SHIMI / PANGEA	BASHKUA DIBER	
11	EDVIN SHIMI / PANGEA	BASHKUA DIBER	
12	ARDIAN / PANGEA	ADRIAN N...	
13	Arta / PANGEA	SPE...	
14	Arta / PANGEA	Arta...	
15	Arta / PANGEA	Arta...	
16	Arta / PANGEA	Arta...	
17	Arta / PANGEA	Arta...	
18	Arta / PANGEA	Arta...	
19	Arta / PANGEA	Arta...	
20	Arta / PANGEA	Arta...	
21	Arta / PANGEA	ARAT DIBER	
22	Arta / PANGEA	Arta...	
23	Arta / PANGEA	Arta...	
24	Arta / PANGEA	Bashkia DIBER	
25	Arta / PANGEA	Bashkia DIBER	
26	Arta / PANGEA	Bashkia DIBER	
27	Arta / PANGEA	Bashkia DIBER	
28	Arta / PANGEA	Bashkia DIBER	
29	Arta / PANGEA	Bashkia DIBER	
30	Arta / PANGEA	Bashkia DIBER	
31	Arta / PANGEA	BASHKUA DIBER	
32	Arta / PANGEA	BASHKUA DIBER	
33	Arta / PANGEA	BASHKUA DIBER	
34	Arta / PANGEA	NJA...	
35	Arta / PANGEA	NJA...	
36	Arta / PANGEA	NJA...	
37	Arta / PANGEA	NJA...	
38	Arta / PANGEA	NJA...	
39	Arta / PANGEA	NJA...	
40	Arta / PANGEA	NJA...	
41	Arta / PANGEA	NJA...	

Lista e pjesemarrësve

Foto te takimit

Minutat e takimit te konsultimit te raportit paraprak te VSM-se me publikun dhe grupet e interesit.

<i>Data e zhvillimit te takimit:</i>	28 Tetor 2016
<i>Vendndodhja:</i>	Bashkia Diber
<i>Stafi pjesemarres:</i>	Studio A&I Design Fatjona Levani, Eksperte Mjedisi
<i>Numri i pjesemarresve:</i>	38

Duke u bazuar ne ligjin 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor" si dhe VKM nr.219, date 11.03.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor", me date 28 Tetor 2016 Bashkia Diber organizoi takimin per konsultimin e raportit paraprak te VSM me publikun dhe me grupet e interesit.

Takimi u zhvillua ne ambientet e bashkise Diber ku u prezantua raporti parakrak i Vleresimit Strategjik Mjedisor per Planin e Pergjithshem Vendor per bashkine Diber, ku qellimi kryesor i takimit ishte qe nepermjet prezantimit te raportit paraprak te VSM, publiku dhe grupet e interesit te shprehnin mendimin dhe sugjerimet e tyre mbi ceshtjet qe jane trajtuar ne raportin paraprak te Vleresimit Strategjik Mjedisor.

Te pranishem ne takim ishin perfaqesues te bashkise Diber, perfaqesues te prefektures, perfaqesues te keshillit bashkiak te bashkise, perfaqesues te Policisë se Mbrojtjes nga Zjarri dhe te Shpëtimit – PMNZSH Diber, Agjencia e Zhvillimit te Rajoneve 2 – AZHR2, Qarku Diber, drejtoria rejonale e mjedisit, shoqeria civile, Ministria e Mjedisit, perfaqesues te bizneseve, etj.

Fjalen e hapjes e beri perfaqesuesja e studios qe po harton PPV, znj. Levani, e cili pershendeti pjesemarresit dhe beri nje prezantim te shkurter te punes qe eshte bere deri tani per hartimin e PPV nga Bashkia dhe studio konsulente. Ajo u ndal ne punen e perbashket bashki-studio si nje pune mjaft e mire e zhvilluar ne nje hark kohor mjaft te shkurter.

Me pas znj. Levani e cila beri nje prezantim te raportit paraprak te Vleresimit Strategjik Mjedisor per Planin e Pergjithshem Vendor te bashkise.

Prezantimi u fokusua ne pikat e meposhtme:

- Kuadri ligjor i VSM
- Pershkrimi i gjendjes aktuale
- Tendencat e mundshme ne te ardhmen, pa planin
- Baza per perгатitjen e vleresimit mjedisor
- Identifikimi dhe vleresimi i ndikimeve ne mjedis ne nivel objektivash strategjike dhe projektesh specifike
- Vleresimi i projekteve specifike
- Udhezime dhe masat zbutese
- Monitorimi i ndikimeve ne mjedis

Pas prezantimit ju la fjala te pranishmeve per te diskutuar apo per te marr pergjigje mbi pyetje te ndryshme.

Disa nga diskutimet dhe pyetjet qe u ngriten nga grupet e interesit jane renditur si me poshte:

Z. Veli (Ark): Sot Dibra ka zhvillim te vlersuar ne rajonin e saj si dhe ne shtrirjen territoriale, Sot Bashkia Diber ka problematika si ne ceshtjet e lumenjte, perfshirjen e rajonit te Dibres se Madhe se bashku duke integruar zonat perreth kufirit.

Qendra Resnik te krijohet infrastrukture rrugore qe eshte pike strategjike pika e hyrjes midis Dibres dhe Maqedonise.

Kerkohet rritja e mudesive e shfrytezimit te burimeve minerare, ujore, drusore.

Eksperti: Nga ana jone jane marr te gjitha keto shqetesimi dhe problematike ne konsiderat si dhe mund te shikohet ehde ne raportin e VSM paraqitet gjendja ekzistuese e rajonit.

Argen Cibaku (Eksp mjedisor): Problematikat qe verej une jane si:

- 1) lumenjve ujore si (Drini, Bresti, Epireu)
- 2) Ripyllzimi i zonave te mbrojtura
- 3) Plani i menaxhimit te mbetjeve te ngurta

Propozim per krijimin e nje landfilli te ri ne menyre qe te importohet dhe te behet ndarja e mbetjeve.

-Menaxhimi i landfilleve

Nje landfill me karakter te nivelit european , mund ta perdore si lende te pare .

-Menaxhimi i Burimeve ujore: Drini:

Eksperti: Ne vijim te diskutimi te me siper ju sqaroj se ne VSM jane paraqitur cdo plan ekzistues per mbetjet e ngurta si dhe jane vlersuar prioritetet perkatese per cdo ceshtje mjedisore.

Nenkryetari: Ne vijim te diskutimit per problematikat qe do te merren ne konsiderat ne PPV dhe VSM jane:

Gjithcka zhvillohet ne mjedis. Zonat e mbrojtura rreth 22 rruge keto te futen ne studim e 80 zonave te mbrojtura qe jane jashte.

Pavarsisht ne jane zona te mbrojtura jane zona me te demtuara /permirsimi dhe mbrojtja

-zonat e lumenjve kane nevoje per pyllezim.

-Mbrojtja me prita malore per te parandaluar erozionin.

-Rreth 150 ha ne Drin dhe nje pjese e Bulqizes permbyten.

Denis Luri Koordinator i zhvillimit Rajonal-Diber: Problematikat qe lidhen ne Dibren jane:

1.Erozioni,zjarret,termetet.

2.Ndertesa

3.Toka Buqsore

Problem eshte mosperfshirja e komunitetit ne informim

Aktiviteti kontakt per perfshirjen e komitetit ne aktivitete/trajtime/projekte.

Ushtrimi me mjete dhe pajisje /sidomos mjete te tonazhit te rende

-mungesa e burimeve ujore per menaxhimin ne situatave ne nivel lokal

-zgjidhja:

-Takime neper komuna me fokus grupe, te perfshira shkollat.

-projekte per menaxhimin dhe mbetjeve e rrjedhave ujore.

Arkitekti:

Plani urban i Peshkopise te filloje me 3 harta:

1.Arkeologjik /percaktimi i zonave te perfshira ne PPV.

2.Harta historike

3.Harta e tokave zhvillimi i pasurive toksore dhe nentokesore / perpunimi i pasurive nentoksore.

Ramazan Zili: Drejtori i Buqesise dhe Pyjeve Diber.

Zbatimi i Ligjit/pyjet

Mbrojtja e pyjeve, perdorimi i energjive alternative, licensimi i gazit per ngrohje per te shmangur perdorimin e drurit dhe rrjedhimisht demtimin e pyjeve.

CNOP (Modele ne kosove) per shkolla dhe kopshte

Ekspeti; Ju sqarojme se po te verehen hartat per zhvillimin e territorit verehet se jane vleresuar shume dhe ndikimi ne zonat me status te vecante apo toka bujqesore jane marr ne konsiderat duke i vlersuar si prioritet per rajonin. Zhvillimi rajonit te Dibres duhet te jete ne drejtim te zhvillimit turistik dhe ekoturistik. Shfrytezimi i burimeve minerare pa kriter dhe i pyjeve duhet te ndalohet si dhe mbrohena to burim kaq te vyera sa ne kemi dhe te investohet ne to duke i permiresuar dhe rehabilituar sic jane parashikuar edhe ne PPV.

Nenkryetari: Flet per rajonin dhe problemet qe jane si:

-Rehabilitimi dhe projekte per perdorimin e ujrave termal.

Mbrojtja e tokave buqësore si dhe infrastruktures ndihmese

Eksperti: Ne vijim te problematikave qe kryetari parashtror ju sqaror se ky rajon ka nevoj te zhvillohet dhe te mbrohet ne nje njejtën kohe. Zhvillimi i territorit eshte prioritet per te gjithë. Nuk mund te kemi zhvillim urban ne nje rajon ku prioritet per te duhet te jete rehabilitimi si dh mbushja e zonave urbane te pa integrura ne Bashkine e Re si dhe dhenia e mundesise per cdo njesi administrative te parashtror prioritet e komunitetit vendas si dhe emigrues jashte Shqiperise.

Z. Denis Luri (Perfaqesues i AZHR2) Diber Kerkon qe te krijohen zona te lira ne menyre qe te mbrohen .Perfshirjen e Diaspores ne P.P.V si krijim i zonave te lira per zhvillim dhe investime ne rajon.

Eksperti: Perfshirja e zonave te lira do te merret ne konsiderat per krijimin e nje mjedisi mikesprites dhe jo burokratik per keto grupe interise. Vleresoj dhe jemi shume te hapur per komente te tjera nga AZHR2 ne te ardhme.

Ne vijim dua tju falenderoj te gjithë pjesemarrësit per prezencën tuaj si dhe do e vleresoja shume per cdo koment nga ana juaj.

Komente me email me date 03 Nentor 2016 nga Argent Cibaku pefaqesues i Bashkise Diber:

DREJTUAR:AGJENSISE SE HARTIMIT TE PPV PER BASHKINE DIBER

PANGEA & A&I Design

LENDI:PROPOZIME PER VLERESIMIN STRATEGJIK MJEDISOR

PROPOZIME PER AGJENSINE E HARTIMIT TE PPV

Hartimi dhe analizimi i efekteve mjedisore per planin e pergjithshem vendor ishte mjaft i detajuar dhe parashikonte ne hollesi pothuaj cdo ndikim te komponenteve te ndryshem ne mjedis.Megjithate,nuk do te ishte e tepert te beheshin disa rekomandime specifike sipas nevojave konkrete te vsm per hartimin e PPV.

1-Hartimi i nje plani te detajuar per menaxhimin e pyjeve duke qene se ne territorin e Bashkise Diber ndodhet nje siperfaqen e pyjeve e cila po demtohet pergjate cdo sezoni shfrytezimi(pa marre parasysh Moratoriumin e Pyjeve) per te plotesuar nevojat per ngrohje dhe perdorimin per material drusor.Kjo ne fakt si pasoje e mungeses se alernativave te tjera te burimeve te energjise!

Minimalisht, kërkohe hartimi nga Inxhinieret e Pyjeve perkates, i planit te shfrytezimit te pyjeve dhe perfshirja ne VSM si raport aktual dhe projektimi i shfrytezimit sipas nevojave duke respektuar edhe plan shfrytezimin.

2-Rritja e siperfaqeve te pyllezuara ne Zonat e Mbrojtura qe mbrohen nga :

"Ligji per Zonat e Mbrojtura", "Ligji per Mbrojtjen e Mjedisit", "Ligji per mbrojtjen e monumenteve te natyres".etj

Konkretisht, kërkohe Ripyllezimi i menjhershëm i Parkut te Lures, Korabit, Kacnise, Bjeshka e Zonjave, Zimur, etj. (te gjithë parqet qe permendeshin ne VSM e hartuar nga studioja juaj).

3-Mbulimi teresor i popullsisë me rrjetin e furnizimit me uje dhe domosdoshmerise se sistemit te kanalizimeve ne zonat Rurale, qe sjell indirekt nevojën e pashmangshme per Ndertimin e Impiantit te Trajtimit te Ujërave. Mungesa e planit per menaxhimin e Ujërave te ndotura urbane dhe rurale sjell rritjen e NBO₅ qe theksohej me te drejte edhe ne raportin tuaj.

4-Fuqizimi dhe penalizimi i subjekteve qe shfrytezojne shtreterit e lumenjeve, pyjet, rezervat e peshkut, pa licensat perkatese dhe miratimi i nje plani te detajuar veprimi per keto shfrytezime ne menyre qe te minimizohet abuzimi dhe te shmangen mbishfrytezimet .

5-Miratimi me perparësi i projekteve qe mbrojne brigjet e lumenjeve pasi kesisoj mbrohet permytja e tokave bujqesore, apo edhe e banesave dhe jo vetem.

Pra, ndertimi i veprave te tilla si Diga, Prita, Kaperderdhes apo mure mbajtes (sipas vecorise se nderhyrjes) dhe veprave te Kullimit te tilla si:

a)Rehabilitimi i Lumit Drin, sidomos ne gjatesi specifike kur permyten toka bujqesore dhe me keq akoma shtepite e banimit.

b)Rehabilitimi i Perrenjeve si: Perroi i Llixhave, Perroi Gjellagosht,

qe ne momente te caktuara kur niveli i reshjeve ka intensitet te larte krijojne problemet e lartpermendura.

6-Ideimi i planit te furnizimit me gaz per nevoja ngrohjeje dhe gatimi pr te gjithë popullsisë per te bere te mundur qe ne nje te ardhme te afert, pas perfundimit te gazsjellesit TAP te implementohet ngrohja me Gaz.

7-Marrja ne shqyrtim e mundësisë se shfrytezimit te enegjise se prodhuar nga nxehtesia qe japin burimet termale Llixhat per ngrohjen e godinave pasi ka leverdi ekonomike.

8-Alokimi i nje fondi per restaurimin e fasadave te pallateve te ndertuara para viteve '90 pasi ne kete menyre rrit eficensen e perdorimit te lendeve djegese dhe ul transmetimin termik .Pra ne dimer reduktohen humbjet termike ndersa ne vere pengohet depertimi i temperaturave te larta nepermjet sistemit te ngrohjes pasive te ndertesave.

Do të ishte mjaft me vend vendosja e një shtrese polisteroli në fasaden e jashtme të ndërtesës por kjo sigurisht që ka kosto ekstra por që kursen energji për stinën e dimrit që sidomos në Diber është shumë i ashpër.

9-Subvencionimi i paneleve fotovoltaike për godinat në administrim shtetëror pasi kjo ul kostot për elektricitet dhe sipas analizave kosto përfitim në një periudhë mesatarisht 5 vjetë këto panele shlyejnë kostot fillestare.

10-Ndërtimi i menjëhershëm i Impianitit të Menaxhimit të Mbetjeve Urbane.

Në çdo njësi administrative pa përjashtim ka nevojë emergjente për administrim të mbetjeve urbane të cilat janë burimi kryesor i :

- ndotjes në tokë (ndotja e ekosistemit: biocenozës dhe biotopit)
- shkarkimit në ujëra (nëntokësore dhe sipërfaqësore). Zakonisht depozitohen në shtretërit e lumenjëve apo perrenjëve duke bërë transportimin e ndotjes zinxhir në të gjithë hallkat njeri-mjedis.
- emetimit në ajër (transferimi i ndotjes nëpërmjet erës dhe e aromave të pakëndeshme përreth vendgrumullimeve të paautorizuara apo në pseudo-landfillin egzistues.

Pra, kërkohet me emergjencë, si kusht për implementimin me sukses të Planit të Përgjithshëm Vendor, studim projektimi i impiantit të menaxhimit të mbetjeve që tju jepet zgjidhje nga problemet kryesore të analizës së ndikimeve mjedisore, aq më tepër një projekt plani strategjik mjedisor.

11-Miratimi i IMMU nxit krijimin e mundësive për Impiantin e trajtimit të Ujërave të Ndotura Urbane që do të ishte një hap galopant drejt zgjidhjeve të përherëshme të problemit të ndotjes së ujërave dhe biodiversitetit dhe në këtë mënyrë rritjen e cilësisë së jetesës për të gjithë banorët e Bashkisë Diber duke patur me shumë planifikim urban, menaxhim, infrastrukture dhe duke krijuar atë që është akoma me e rëndësishme : kushtet për funksionimin e bashkisë si një njësi e vetme duke bashkërenduar të gjithë komponentet për një zhvillim të qëndrueshëm.

HARTOI: Ing. Argen CIBAKU

Refletime mbi takimin për raportin e VSM-së Bashkia Diber

Nga takimi me palet e interesit për prezantimin e raportit Paraprak të VSM për Bashkinë Diber, u morën në konsiderat të gjithë shqetësimet e palëve të interesit si dhe komunitetit ku shqetësimi kryesor qëndron për zonat me status të vecantë zhvillimi dhe si do të integrohen në këtë PPV. Gjithashtu u shpreh kërkesa për bashkëpunim dhe bashkërendim të punës së përbashkët në vijim për monitorimin e PPV si dhe monitorimin të treguesve mjedisor që mund të preken nga

implementimi i PPV Bashkia Diber ku Autoriteti Propozues te vleresoj me kujdes cdo problematike apo shqetesim te komunitetit per ceshjet mjedisore.

BASHKIA DIBER

Formular III

Shenim: Mbahet shenim emrat e pjesemarrësve, minutat e takimit te shoqeruara me foto, problemet e ngritura nga te pranishmit dhe konkluzionet e arritur gjate kesaj mbledhje. I gjithë takimi zbardhet nga përfaqesuesi i subjektit dhe do ti bashkëngjitet dosjes se aplikimit.
Mora pjesë në takimin me palet e interesit si me poshte shoqeruar e cila vertetohet dhe me fotot bashkelidhur:

Tabela nr.1: Pjesemarrësit në takim

Nr.	Emër, mbiemër, nënshkrimi	Institucione, Statusi
1	...	...
2	...	...
3	...	...
4	...	...
5	...	...
6	...	...
7	...	...
8	...	...
9	...	...
10	...	...
11	...	...
12	ERVINI SHANI	BASHKIA DIBER
13	...	...
14	...	...
15	Donard Tota	Bashkia Diber specializ. oke
16	Romanos Zila	Bashkia Diber Dregtar. Bajrami
17	ERDIN FERRELLI	Bashkia Diber Dregtar. Bajrami
18	...	...
19	...	...
20	...	...
21	...	...
22	...	...
23	...	...
24	...	...
25	...	...
26	...	...
27	...	...
28	ERVINI SHANI	DREKTOR TURIZMISTIKES
29	...	...
30	...	...
31	...	...
32	...	...
33	...	...
34	...	...
35	...	...
36	...	...
37	...	...
38	...	...
39	...	...

Lista e pjesemarrësve

Foto te takimit

SHTOJCA 02: Bibliografi dhe Referenca

- DLDP/ALCFD, "Studimi per zonen funksionale Diber", 2015
- DLDP, "DRAFT Strategjia e territorit bashkia Diber", 2016
- Draft report of the Albania's Third Communication to UNFCCC. Climate Change Programme, UNDP.
- Gjeografia e Shqiperise, Botim i Akademise se Shkencave
- Jiri Dusik, Albania - General Methodology on SEA - 1st Draft, June 2012
- Kuadri i Investimeve ne Ballkanin Perendimor (KIBP).
- VSM per Planin e Pergjithshem Kombetar, 2016
- Plani i Pergjithshem Kombetar i Territorit, 2016
- Jiri Dusik, Albania - General Methodology on SEA - 1st Draft, June 2012
- Draft report of the Albania's Third Communication to UNFCCC. Climate Change Programme, UNDP.
- Identification and prioritization "Environmental hotspots" in Albania, Project Document, UNDP.
- Ligji Nr.91/2013, date 28.02.2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor"
- Ligji nr. 10431, datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"
- Ligji Nr. 12/2015 per disa ndryshime ne ligjin nr.10440, date 07.07.2011 "Per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis"
- Ligji Nr. 11/2015 Per Aderimin e Republikes se Shqiperise ne Marreveshjen Shumpaleshe Ndermjet Vendeve te Europes Juglindore per Zbatimin e Konventes "Per Vleresimin e Ndikimit Mjedisor ne Kontekst Nderkufitar"
- Ligji Nr.8906, date: 06.06.2002 "Per zonat e mbrojtura"
- Ligji nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura" ndryshuar me ligjin nr.9868, datë 4.2.2008, "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura".
- Ligji nr 10463, datë 22.9.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve"
- Ligji nr. 111, Viti 2012 "Per menaxhimin e integruar te burimeve ujore"
- Ligji nr.9115, datë 24.7.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura"
- Ligji nr. 9587, datë 20.7.2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
- Ligji nr. 9700, datë 26.3.2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufitar"
- Ligji nr. 10448, datë 17.7.2011 " Për Lejet e Mjedisit"
- Ligji nr. 9774, datë 12.7.2007 "Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis"
- Ligji nr. 8897, datë 16.5.2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me ligjin nr. 10266, datë 15.4.2010
- Ligj nr.115/2015 "Per ndarjen administrativo-territoriale ne Republikën e Shqiperise"
- Ligji nr.8652 date 31.07.2000 "Per organizimin dhe funksionimin qeverisjes vendore"
- Ligji nr.73/2015 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne Ligjin nr.107/2014 "Per Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit"
- Ligji nr.9734, date 14.05.2007 "Per Turizmin"
- Ligji nr.8402 date 10.09.1998 "Per disiplinimin e punimeve te ndertimit"

- Ligji nr.8927 date 25.07.2002 "Per prefektin"
- Ligji nr.9482 "Per legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndertimeve pa leje, i ndryshuar"
- Ligji nr.9780 "Per inspektimin e ndertimit me aktet nenligjore"
- Ligji nr. 9817, datë 22.10.2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"
- Ligji nr. 8752, datë 26.3.2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarështimin e blegtorisë"
- Ligji nr. 10257, datë 25.3.2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr. 69, datë 2013 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
- Ligji nr. 130, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752/2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr. 9048, datë 7.4.2003 "Për Trashëgiminë Kulturore" i ndryshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2003
- Plani Kombetar per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025
- Raporti i gjendjes se Mjedisit, 2014/2015
- Shqipëria – Plani Kombetar per Integrimin Evropian
- Shqipëria – Strategjia Kombetare per Zhvillim dhe Integrim
- Strategjia Kombetare Ndersektoriale per Bujqesine dhe Zhvillimin Rural 2014-2020
- Strategjia Kombetare Ndersektoriale per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025
- Strategjia Kombetare Ndersektoriale per Mjedisin 2015-2020
- Strategjia Kombetare Ndersektoriale per Turizmin 2015-2020 (perfshire trashegimine kulturore, artin dhe kulturen)
- Strategjia Sektoriale Kombetare per Energjine 2015-2030
- Strategjia Sektoriale Kombetare per Transportin 2015-2020
- Strategjia Sektoriale Kombetare per Ujesjellesit dhe Kanalizimet 2014-2020
- VKM nr. 408, date 13.08.2015 "Per miratimin e Rregullores se Zhvillimit te Territorit"
- VKM nr.219, date 11.03.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor"
- VKM nr. 510, date 10.06.2015 "Per miratimin e procedurave per transferimin e te drejtave dhe detyrimeve, personelit, aktiveve te trupezuara dhe te patrupezuara, te arkivave dhe cdo dokumentacioni tjeter zyrtar ne njesite e qeverisjes vendore te prekura nga riorganizimi administrativo-territorial"
- VKM Nr. 620. date 07.07.2015 "Per miratimin e rregullave, pergjegjesive dhe proceduarve te detajuara per Vleresimin Strategjik Mjedisor ne kontekstin nderkufitar"
- VKM nr. 671, date 29.07.2015 "Per miratimin e Rregullores se Planifikimit

VKM Nr.247, date 30.04.2014 "Per percaktimin e rregullave, te kerkesave e te procedurave per informimin dhe perfshirjen e publikut ne vendimmarrjen mjedisore"

VKM Nr.507, date 10.06.2015 "Per miratimin e listes se detajuar te planeve apo programeve me pasoja negative ne mjedis, qe do ti nenshtrohen procesit te Vleresimit Strategjik Mjedisor"

VKM Nr.598, date 01.07.2015 "Per percaktimin e rregullave dhe te procedurave per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedisin nderkufitar"

VKM nr.672, date 29.07.2015 "Per nje ndryshim ne VKM nr.408, date 13.05.2015 "Per miratimin e Rregullores se Zhvillimit te Territorit"

VKM Nr.686, date 29.07.2015 "Per miratimin e rregullave, te pergjegjesive e te afateve per zhvillimin e procedures se Vleresimit te Ndikimit ne Mjedis (VNM) dhe procedures se transferimit te vendimit e deklarates mjedisore"

VKM Nr.742 date 09.09.2015 "Per funksionimin dhe menaxhimin e regjistrit te shkarkimit e transferimit te ndotesve, miratimin e listes se veprimtarive dhe ndotesve, qe jane subjekt i ketij regjistri, si dhe formularit te deklarimit te te dhenave per shkarkimet dhe transferimin e ndotesve nga operatori"

VKM Nr. 418, dt. 25.06.2014 "Per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve ne burim"

VKM Nr. 608, dt. 17.09.2014 "Per masat e nevojshme per grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio"

VKM nr. 676, datë 20-12-2005 "Për deklarimin e Monumenteve Kulturore Shqiptare si Zona të Mbrojtura "

Direktivat e Bashkimit Evropian

- Direktiva 1999/31/KE Mbi landfillin e mbetjeve;
- Direktiva 1999/94/KE ne lidhje me disponueshmerine e informacionit te konsumatorit mbi ekonomine e lendes djegese dhe emetimet e CO₂ ne lidhje me tregtimin e makinave te reja te pasagjereve;
- Direktiva 2000/53/KE Per automjetet ne fund te jetes
- Direktiva 2000/60/KE per krijimin e nje kuadri ne fushen e politikave te ujit;
- Direktiva 2001/42/KE "Per vleresimin e pasojave ne mjedis te planeve dhe programeve te caktuara";
- Direktiva 2001/43/KE mbi gomate e mjeteve motorike dhe te rimorkiove te tyre si dhe montimi i tyre;
- Direktiva 2001/81/KE mbi Tavanet Kombetare te Shkarkimit per disa ndotes atmosferike;
- Direktiva 2002/49/KE 2 Per vleresimin dhe administrimin e zhurmave ne mjedis.
- Direktiva 2002/96/KE dhe Direktiva 2012/19/EU Per mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike;
- Direktiva 2003/35/KE mbi "Terheqjen e publikut ne vendimmarrje ne hartimin e planeve programeve ne fushen e mjedisit dhe amendimet per pjesemarrjen e publikut dhe aksesin ne drejtesi";
- Direktiva 2003/4/KE mbi te drejten e publikut per te pasur informacion mjedisor;
- Direktiva 2003/87/KE per krijimin e nje skeme te tregimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit e cila amendon Direktiven e Keshillit 96/61/KE;
- Direktiva 2004/101/KE per krijimin e nje skeme te tregimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit, ne lidhje me mekanizmat e Protokollit te Kiotos-s;
- Direktiva 2004/35/KE "Mbi pergjegjesine mjedisore, parandalimin dhe riparimin e demeve mbi ambientin";

- Direktiva 2004/42/KE mbi limitimin e shkarkimeve të komponimeve organike të avullueshme për shkak të përdorimit të tretësve organikë në disa bojëra dhe llaqe të caktuara dhe produkteve për rilyerjen e automjeteve;
- Direktiva 2005/55/KE mbi përfaqësimin e legjislativës së Vendeve Anetare në lidhje me masat që do të ndërmerren kundër shkarkimeve të ndotesve të gazte dhe lëndës së ngurte pezull nga motorët me ndezje me kompresion dhe motorët me ndezje pozitive që djegin gaz natyral apo të lëshuem për përdorim në automjete.
- Direktiva 2006/118/KE për mbrojtjen e ujërave nëntokësore nga ndotja dhe degradimi;
- Direktiva 2006/21/KE Për menaxhimin e mbetjeve nga industria nxjerrëse;
- Direktiva 2006/66/KE Për bateritë dhe akumulatoret, mbetjet nga bateritë dhe akumulatoret;
- Direktiva 2006/7/KE për menaxhimin e cilesive të ujërave të larjes;
- Direktiva 2007/60/KE për vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga përmbajtjet.
- Direktiva 2008/101/KE e cila amendon Direktivën 2003/87/KE në mënyrë që të përfshijë aktivitetet e aviacionit në skemën e tregtisë së njësive të lejuara të gazeve me efekt serre brenda Komunitetit;
- Direktiva 2008/50/KE mbi cilësinë e ajrit të ambientit dhe për një ajër më të pastër për Evropën;
- Direktiva 2008/56/KE për krijimin e një kuadri në fushën e politikave mjedisore detare (direktiva për kuadrin e strategjisë detare);
- Direktiva 2008/98/KE mbi mbetjet;
- Direktiva 2009/147/KE Për ruajtjen e shpendeve të eger;
- Direktiva 2009/29/KE e cila amendon Direktivën 2003/87/KE në mënyrë që të përmirësojë dhe zgjerojë skemën tregtare të kompensimit të njësive të lejuara të emisioneve të gazeve me efekt serre të Komunitetit;
- Direktiva 2009/40/KE mbi kontrollin e përshtatshmerisë rrugore për mjetet motorike dhe rimorkiot e tyre.
- Direktiva 2009/90/KE që parashtron specifikimet teknike për analizat kimike dhe monitorimin e statusit të ujit;
- Direktiva 2011/65/EU Për kufizimin e përdorimit të substancave të rrezikshme në pajisjet elektrike dhe elektronike.
- Direktiva 2012/33 në lidhje me përmbajtjen e squfurit në lëndët djegëse në transportin detar;
- Direktiva 2013/39/BE për sa i përket substancave prioritare në fushën e politikave të ujit;
- Direktiva 70/157/EKE mbi përfaqësimin e legjislativës së shteteve anetare në lidhje me nivelin e lejueshëm të zhurmës dhe të shkarkimeve nga mjetet motorike;
- Direktiva 83/129/KE lidhur me importin në shtetet anetare të lekures së disa llojeve të vegjëlshme të fokave dhe produkteve të derivuara prej tyre;
- Direktiva 86/278/EKE Për mbrojtjen e mjedisit dhe veçanërisht të tokës, kur llumrat e ujërave të ndotura përdoren në bujqësi;
- Direktiva 91/271/EKE për trajtimin e ujërave të ndotur urbane;
- Direktiva 91/676/KE për mbrojtjen e ujërave nga ndotja e shkaktuar nga nitratet e përdorura në bujqësi;
- Direktiva 92/43/KE Për ruajtjen e habitateve natyrore, floren dhe faunën e eger;
- Direktiva 94/62/KE Për Ambalazhet dhe Mbetjet nga Ambalazhet;
- Direktiva 97/24/KE mbi disa komponente dhe karakteristika të mjeteve motorike me dy ose tri rrota;
- Direktiva 97/68/KE mbi përfaqësimin e legjislativës së Vendeve Anetare në lidhje me masat që do të ndërmerren kundër shkarkimit të ndotesve të gazte dhe lëndës së ngurte pezull nga motorët me djegie të brendshme që instalohen në makineritë e levizshme jo rrugore;
- Direktiva 98/83/KE për cilësinë e ujit të pijshëm;
- Direktiva e Këshillit 85/337/KE "Mbi vlerësimin e efekteve të projekteve publike dhe private mbi mjedisin";

- Vendimi i Keshillit 2002/358/KE në lidhje me miratimin, në emër të Komunitetit Evropian, të Protokollit të Kiotos të Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike dhe përmbushjen e përmbashkët të angazhimeve në përputhje me to;
- Vendimi i Komisionit Nr. 2010/2/BE i cili përcakton një listë të sektoreve dhe nënsektoreve të cilët mendohet të jenë të ekspozuar ndaj një risku të konsiderueshem të rrjedhjes së karbonit;

Konventat:

- Konventa CITES (1975): Konventa mbi Tregtine Nderkombetare të Specieve të Rrezikuara të Flores dhe Faunes së Eger
- Konventa e Aarhusit (Konventa mbi Të Drejtën për Informacion, Pjesëmarrjen e Publikut në Vendim-marrje dhe Të Drejtën për t'ju drejtuar Gjykatës për Çështjet Mjedisore) (1998)
- Konventa e Barcelonës (1976); Konventa për Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Zonës Bregdetare të Detit Mesdhe
- Konventa e Bernës (1976): Ruajtja e Faunes së Eger dhe Mjedisit Natyror Evropian
- Konventa e Biodiversitetit (Diversiteti Biologjik) (1992)
- Konventa e Bonit (1979); Konventa për Mbrojtjen e Specieve Shteguese të Kafsheve të Egra
- Konventa e Espoos (1991): Konventa për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis në Kontekst Nderkufitar së bashku me Amendimet dhe Protokollin
- Konventa e Ramsarit për Ligatinat (1971)
- Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC)
- Konventa Nderkombetare për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore
- Konventa për Ruajtjen e Trashëgimise Kulturore Nenujore (2001)
- UNESCO Konventa e UNESCO-s për Ruajtjen e Trashëgimise Kulturore Jomateriale (2003)

EKSTRAKT I REGJISTRIT TREGTAR PËR TË DHËNAT E SUBJEKTIT "PERSON FIZIK"

GJENDJA E REGJISTRIMIT

1. Numri unik i identifikimit të subjektit (NUIS)	L52227035P
2. Emri i subjektit	Fatjona Levani
3. Forma ligjore	Person Fizik
4. Data e regjistrimit	27/10/2015
5. Fusha e veprimtarisë	Vleresim i ndikimit ne mjedis dhe auditim mjedisore. Vleresimi i pasurive te paluajtshme, projektme etj.
6. Vendi i ushtrimit të aktivitetit	Tirane Tirane TIRANE Njesia Bashkiake Nr.5, Bulevardi "Bajram Curri", Pallatet "Agimi", Hyrja Nr.259, Apartamenti Nr.7
7. Vende të tjera të ushtrimit të aktivitetit	
8. Të dhëna që njoftohen vullnetarisht	Telefon: 0698673283
9. Statusi	Aktiv

Datë: 03-06-2017

Emri, Mbiemri, Nënshkrimi
(i nëpunësit të spërtelit)

REPUBLIKA E SHQIPERISE

DHOMA E NOTERISE TIRANE

Nr. 1393 Rep

V E R T E T I M

Sot, ne Tirane, me date 28.12. 2016 para meje noteres Ilirjana Çela, me studio ne Tirane, u paraqit personalisht shtetasi :

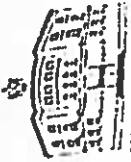
Fatjona LEVANI, atesia Barjam, lindur ne Fier, me 26.10.1982, banuese ne Tirane, madhore me zotesi të plote juridike për të vepruar, identifikuar me dokumentin e Pasaporte nr BI 2076217 nr personal I 26026050 D, e cila kerkoi vertetimin e fotokopjes se dokumentit original qe eshte : **License, kodi III.2.A (1+2), data e lelimit: 10.05.2016** dhe pasi konstatova se dokumenti nuk ka korrigjim, shtesa, fshirje, ne baze te ligjit Nr. 7829 dt. 01.06.1994 “Per Noterine” dhe Udhezimit te M.D. Nr. 6291 dt. 17.08.2005, vertetoj se:

“Vertetohet se njesia eshte kopje e njejte me dokumentin original”

NOTERE
Ilirjana ÇELA

REPUBLIKA E SHqipërisë
MINISTRIA E ZAVILLIMIT
EKONOMIK, TURIZMIT,
TRAFTITISË DHE SERVISARISË

Qendra Kombëtare e Biznesit
National Business Center

LICENCË

Numri serial: LN-1503-05-2016
NUIS/NIPT: L62717405H

Subjekti: GD - PLAN

Adresa: Fier, Fier, FIER, Lagjja Apollonia, rruga Jakov Mile, pallati 178,
kati 2

Kodi: III.2.A (1+2)

Kod tjetër:

Data e lëshimit: 10/05/2016

Afati i vlefshmërisë: Pa afat

Kategoria

Shërbime ekspertize dhe/ose profesionale lidhur me ndikimin në mjedis

Kufizime specifike

Licenca ushtrohet sipas kufizimeve në legjislacionin në fuqi

Nënkategoria

Veprimtarië e ekspertizës lidhur me ndikimin në mjedis

Detyrime specifike

Licenca ushtrohet sipas detyrimeve në legjislacionin në fuqi

Veprimtari specifike

1. Ndikim në mjedis
2. Auditim mjedisor

Vendi i kryerjes së veprimtarisë

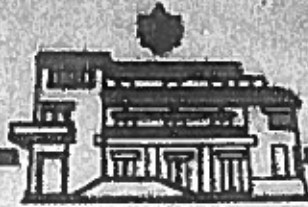
Në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë

Specialiteti

Nënskrimi i sportelit:

Ky dokument mbetet pronë e Qendrës Kombëtare të Biznesit dhe duhet të kthehet në rast se ka ndryshim të ndonjë detaji ose ndërpillet detyrimi ligjor për të qenë person i tatueshëm.

REPUBLIKA E SHQIPËRIE
MINISTRIA E MJEDISIT

Nr. 11615 Prot.

Tiranë, më 10.12 2014

Nr. identifikues 218

ÇERTIFIKATË

Në mbështetje të Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr. 122, datë 17.02.2011 Për një ndryshim në Vendimin Nr. 1124, datë 30.7.2008, të Këshillit të Ministrave, "Për miratimin e rregullave, të procedurave dhe kriterëve për pajisjen me certifikatën e specialistit, për vlerësimin e ndikimit në mjedis dhe auditimin mjedisor":

Z. SAIDJON KODHELAJ

Çertifikohet për hartimin e raporteve të vlerëimit të ndikimit në mjedis, për të kryer auditimin mjedisor, për hartimin e ekspertizave për probleme mjedisore dhe thirrjen si ekspert për të vlerësuar një raport të vlerëimit të ndikimit në mjedis ose rezultatet e një auditimi.

MINISTRI

Lefter KOKA

REPUBLIKA E ALBANIË
 MINISTRIA E ZHVILLIMIT
 EKONOMIK, TREGËTISË
 DHE ENERGJISË

OKR

Qendra Kombëtare e Regjistrimit
 National Registration Center

NUMRI SERIAL:
 SN-402401-03-16

ÇERTIFIKATË REGJISTRIMI

Personit të tatueshëm:

6D - PLAN – Shoqëri me përgjegjësi të kufizuar

Statusi:

Aktiv

Me adresë kryesore:

Fier, Fier, Lagjia Apollonia, ruga Jakov Mile, pallati 178, kati 2.

I jepet ky numër identifikimi (NUIS):

L62717405H

Afati i veprimtarisë:

||

Nga: 16/03/2016 deri

DATA E REGJISTRIMIT

17/03/2016

DATA E LËSHIMIT

18-03-2016

SPORTELI I SHËRBIMIT:

QENDRA KOMBËTARE E REGJISTRIMIT

REPUBLIKA E ALBANIË
 QENDRA KOMBËTARE E REGJISTRIMIT
 (Emri, Mbiemri) i personit të regjistruar
 për të qenë person i tatueshëm

Kjo certifikatë mbetet proçedurë e Qendrës Kombëtare të Regjistrimit dhe është të lidhëhet me numrin e identifikimit të personit të regjistruar për të qenë person i tatueshëm.

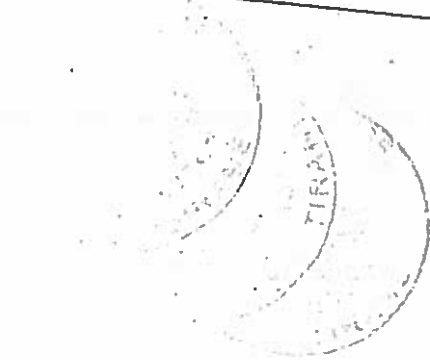
**EKSTRAKT HISTORIK I REGJISTRIT TREGTAR PËR TË
 DHËNAT E SUBJEKTIT "SHOQËRI ME PËRGJEGJËSI TË
 KUFIZUAR"**

GJENDJA E REGJISTRIMIT

1. Numri unik i identifikimit të subjektit (NUIS)	L62717405H
2. Data e Regjistrimit	17/03/2016
3. Emri i Subjektit	6D - PLAN
4. Forma ligjore	SHPK
5. Data e themelimit	16/03/2016
6. Kohëzgjatja	Nga: 16/03/2016 Deri:
7. Zyra qendrore e shoqërisë në Shqipëri	Fier Fier FIER Lagjja Apollonia, rruga Jakov Mile, pallati 178, kati 2
8. Kapitali	1.000,00
8.1 Numri i përgjithshëm i kuotave	1,00
9. Objekti i aktivitetit	<p> Projektimin e objekteve civile- industriale- turistike, prej murature e skelet beton arme mbi 5 kate - 2 objekte me skelet metalik. Mbikqyrje-kolaudim. Projektimin e rruge urbane kryesore dhe rruge interurbane kryesore, rruge lokale, rruge urbane dytesore dhe rruge interurbane dytesore. Projektimi i sinjalizimit rrugor. Projektimin e shtresa rrugore sistemin-asfaltim. Projektimin e veprave hidraulike. Projektim instalator. Projektim ura dhe vepra arti. Projektues gjcodet. Studime gjeologo inxhinierik-hidrogeologjik. Hartimin e raporteve të vlersimit të ndikimit në mjedis, për të kryer auditim mjedisor, për hartimin e ekspertizave për probleme mjedisore dhe thirrjen si ekspert për të vlerësuar një raport të vlerësimit të ndikimit në mjedis ose rezultatet e një auditimi. Studimi dhe përgatitja e projekteve mbi masat e mbrojtjes nga zjarrit të ndertesave të çdo lloji. Hartimi i akteve të ekspertizës teknike për zjarret e rena. Vlersimin e pasurive të paluajtshme, ndertesave dhe toke truall, toke buqesore pyll, livadhe, kullota. Projektimi dhe zbatimi të punimeve të ndertimit, rikonstruksioneve, mbikqyrje-kolaudim punimesh zbatimi dhe montimi në godina banimi </p>

LAKE CHARLES
LAKE CHARLES
LAKE CHARLES

	civile, industriale, bujqesore, turistike, shoqerore, rruge ura e vepra arti, si dhe punime te te gjitha llojeve ne fushen e ndertimit e montimit. Eksport-import dhe tregtim me shumice e pakice e te gjitha llojeve te materialeve e paisjeve te ndertimit, hidrosanitare, elektrike etj. Te mallrave te ndryshme industriale dhe mallrave te tjera te te gjitha llojeve. Veprimtari lidhur me asistencen e te gjitha llojeve te pasurive te paluajtshme, qe bejne pjese ose jo ne kategorine e ndertesave per banim te perbashket, si dhe cdo veprimtari tjeter ekonomike qe konsiderohet e nevojshme dhe e dobishme per realizimin e qellimit te shoqerise e qe nuk bie ndesh me legjislacionin ne fuqi. Agjensi doganore.	
10. Administratori/ët 10.1 Afati i emërimit	Saidjon Kodhelaj	
11. Procedura e emërimit nëse ndryshon nga parashikimet ligjore	Nga: 16/03/2016	Deri: 16/03/2021
11.1 Kufizimet e kompetencave (nëse ka)		
12. Ortakët	Saidjon Kodhelaj	
12.1 Vlera e kapitalit	Para: 1.000,00	Natyre:
12.2 Numri i pjesëve	1,00	
12.3 Pjesëmarrja në përqindje (%)	100,00	
*Të përfaqësuarit, (Plotësohet vetëm nëse një kuotë zotërohet në bashkëpronësi)		
12.4 Komente (nëse ka)		
13. Vende të tjera të ushtrimit të aktivitetit		
14. Të dhëna që njoftohen vullnetarisht .	Emri Tregtar: 6D - PLAN Telefon: 0695434204	
15. Statusi:	Aktiv	

Lista e Dokumenteve:

Statuti (nese eshte hartuar si dokument i ndryshem nga akti i themelimit)

Mandati bankar ose vertetimi i noterit per pagesen e kapitalit ne para - (nese kapitali eshte paguar)

Aplikim per regjistrimin fillestar te shoqerise me pergjegjesi te kufizuar, kolektive, komandite dhe te thjeshta

Regjistrimi Fillestar: CN-601837-03-16

HISTORIKU I REGJISTRIMIT

Data e regjistrimit	Ndryshimi i te dhenave te regjistruara
---------------------	--

Data: 18/03/2016

*Emri, Mbiemri, Nënshtetësi
(i nëpërkrahje të sportelit)*

QENDRORE
KONKURITIVITETIT
MARRËNË DREKTËS
DREJTORIA E POSTËS DHE TELEKOMUNIKIMIT
NATIONAL TELEPHONE OFFICE

HOTER
TIRANE